

Atlas gospodarczy

DOLNEGO

ŚLĄSKA

Redakcja:

Maciej Zathey
Krzysztof Safin

Wyższa Szkoła Bankowa
we Wrocławiu

WROCLAW, 2017

SPIS TREŚCI

Wstęp	6
1. TŁO GOSPODARCZE	
1.1. Rachunki regionalne	11
1.2. Rynek pracy	23
1.3. Handel zagraniczny i bezpośrednie inwestycje zagraniczne	34
1.4. Specjalne strefy ekonomiczne	35
1.5. Atrakcyjność inwestycyjna	39
1.6. Instytucje otoczenia biznesu	44
1.7. Działalność badawczo-rozwojowa	46
1.8. Wynalazki i patenty	48
1.9. Szkolnictwo wyższe	51
2. JAKOŚĆ ŻYCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU	
2.1. Praktyczny sens badania poziomu jakości życia	57
2.2. Problemy pomiaru jakości życia – przegląd literatury	60
2.3. Metoda tworzenia rankingu jakości życia na Dolnym Śląsku	67
2.4. Czynniki wpływające na jakości życia w ocenie respondentów	72
2.5. Wyniki i wnioski z przeprowadzonych badań	81
3. PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU	
3.1. Poziom przedsiębiorczości	93
3.2. Struktura własności i forma prawna	96
3.3. Struktura wielkości przedsiębiorstw	98
3.4. Struktura branżowa przedsiębiorstw	103
3.5. Podmioty gospodarcze wg sekcji i działów PKD 2007	113
3.6. Indywidualna działalność gospodarcza	125
3.7. Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej	132
3.8. Innowacyjność przedsiębiorstw	137
4. ANALIZA KONDYCJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH	
4.1. Wprowadzenie	144
4.2. Analiza kondycji ekonomiczno-finansowej osób fizycznych	146
4.3. Analiza kondycji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą	148
4.4. Analiza kondycji ekonomiczno-finansowej osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą ogółem	150
4.5. Podsumowanie	154
5. BADANIA KONIUNKTURY DOLNEGO ŚLĄSKA	
5.1. Wprowadzenie	157
5.2. Diagnoza i prognoza nastrojów gospodarczych	158
5.3. Obraz koniunktury regionu	160
5.4. Podsumowanie	172
6. Streszczenie	174

Atlas gospodarczy

DOLNEGO

ŚLĄSKA

Redakcja:

Maciej Zathey
Krzysztof Safin

WSTĘP

Począwszy od lat 90. XX wieku, rozwój społeczno-gospodarczy oparty na innowacji opisuje się często za pomocą modelu potrójnej helisy (ang. triple helix), której elementami składowymi są nauka, gospodarka oraz administracja publiczna. Dzięki relacjom zachodzącym pomiędzy tymi trzema sferami możliwe jest zbudowanie gospodarki opartej na wiedzy, co jest obecnie podstawą konkurencyjności jednostek terytorialnych (gminy, regionu, państwa) w gospodarce globalnej. Rozwijając model potrójnej helisy, zaproponowano włączenie do niego również czwartej kategorii: sfery społecznej. Tym samym model potrójnej helisy ewoluował do modelu helisy poczwórnej (ang. quadruple helix). Dziś można już uznać za truizm, że bez współpracy tych sfer niemożliwy byłby rozwój inteligentny, trwały i zrównoważony.

Podstawą do wspierania efektów synergii między poszczególnymi „łańcuchami” helisy w regionie jest oczywiście wiedza. Współpraca Instytutu Rozwoju Terytorialnego, Wyższej Szkoły Bankowej oraz mieszkańców i podmiotów gospodarczych biorących udział w badaniach na potrzeby raportu Siła gospodarcza Dolnego Śląska miała na celu dostarczenie wszystkim sferom rzetelnej wiedzy o sytuacji gospodarczej regionu, na podstawie której interesariusze mogą podejmować lepsze decyzje, bazujące w większym stopniu na obiektywnych danych. W przypadku administracji publicznej takie podejście określa się mianem evidence-based policy-making, tj. kształtowania polityk opartych na wiedzy pozyskanej w ramach rzetelnych badań naukowych.

Zarówno Instytut Rozwoju Terytorialnego, jak i Wyższa Szkoła Bankowa to instytucje zauważające potrzebę tworzenia powiązań między różnymi sferami życia społeczno-gospodarczego województwa. Wyższa Szkoła Bankowa współpracuje na wielu polach z innymi uczelniami i z administracją publiczną oraz sektorem prywatnym. Z kolei Instytut Rozwoju Terytorialnego – samorządowa jednostka organizacyjna województwa dolnośląskiego – zajmując się zadaniami z zakresu polityki rozwoju oraz planowania przestrzennego, za misję stawia sobie tworzenie pomostów pomiędzy sferą nauki a sferą administracji w ramach wspomnianej już koncepcji evidence-based policy-making.

Kreśląc w Raporcie obraz sytuacji gospodarczej regionu, autorzy mieli na celu zebranie i przeanalizowanie bogatego materiału z wykorzystaniem różnych metod prowadzenia badań naukowych. Tym samym Raport może nie tylko pomóc w podejmowaniu decyzji administracji i przedsiębiorcom, ale też służyć sferze akademickiej do stawiania hipotez czy odpowiadania na pytania badawcze ważne dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Liczymy, że pozwoli to lepiej przygotować się do licznych wyzwań, z którymi region musi się zmierzyć.

Dolny Śląsk, jak wynika z różnych rankingów, znajduje się w czołówce najlepiej gospodarczo rozwiniętych polskich regionów. Dostrzega się jego przedsiębiorczość (mierzoną choćby liczbą przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców), poziom innowacyjności, skalę inwestycji zagranicznych czy też jeden z najniższych poziomów bezrobocia. Taki uogólniony obraz nie daje odpowiedzi na pytania o źródła tego sukcesu i jego autorów. Rzadko bowiem próbuje się analizować, jakie branże i jakie lokalne ośrodki stanowią o tej sile, i poprzestaje się na uznaniu, iż turystyka, górnictwo miedzi, przemysł motoryzacyjny czy surowców skalnych to filary rozwoju regionu. Autorzy Raportu podjęli trudne wyzwanie odpowiedzi na bardziej szczegółowe i rzadziej stawiane pytania. Wymagało to sięgnięcia po mniej eksplorowane obszary, rzadziej stosowane narzędzia badawcze i źródła informacji. Za takie uznano na przykład informacje pochodzące z urzędów skarbowych (administracji skarbowej) dotyczące źródeł bogactwa na poziomie gmin. Dane uzyskane z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu pozwoliły również na analizę kondycji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą na terenie województwa dolnośląskiego. Tego typu zestawienia, tzn. identyfikacja na poziomie gminy wielkości wpływów do budżetów gminnych od osób prawnych i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w zestawieniu z analizą kondycji podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (z uwzględnieniem branż) daje możliwość identyfikacji rzeczywistych źródeł bogactwa. Wynika z nich, w jakiej gminie, jakie branże i jakiej wielkości podmioty są największym, a jakie marginalnym źródłem wpływów do budżetu.

Prezentowany Raport, chociaż skupia się na gospodarczych aspektach rozwoju Dolnego Śląska, czyni to jednak z perspektywy społecznej i odnosi je do ocen poziomu jakości życia w powiatach. Przyjęto więc założenie, że nie ma lepszych powodów do mobilizowania wysiłków społeczeństwa, eksploatawania zasobów i naruszania równowagi środowiska naturalnego, tworzenia barier i ograniczeń prawnych swobód obywatelskich itp. jak długookresowe dążenie do poprawy warunków życia ludzi.

To zestawienie dwu stron rozwoju daje ciekawe rezultaty, pozwala stwierdzić wzajemne zależności i ocenić, na ile wysoki poziom życia przekłada się na obiektywny poziom życia mieszkańców. Raport zawiera dane pozwalające interpretować również zależność odwrotną, tzn. na ile wysoki poziom życia jest czynnikiem zwiększającym innowacyjność i kreatywność mieszkańców. Chociaż z opracowania takie wnioski nie wynikają wprost, ale zestawienie rankingów jakości życia z poziomem przedsiębiorczości i innowacyjności pozwalają na tego typu interpretacje.

Istotnym elementem Raportu jest przestrzenna wizualizacja analizowanych zjawisk. Zaprezentowane zestawienia wskazują na dominującą rolę Wrocławia i najbliższych okolic w gospodarce i społecznej przestrzeni Dolnego Śląska, co jest zgodne z megatrendami rozwoju społecznego (życie współczesnych społeczeństw koncentruje się w dużych ośrodkach miejskich). Jednocześnie daje się zauważyć dużą różnorodność i brak wyraźnych „granic cywilizacyjnych”, jeśli chodzi o obszary rozwoju i obszary regresji. Nie da się więc wskazać prostych podziałów na południe i północ czy wschód i zachód województwa jako wyraźnie przeciwstawne bieguny rozwoju. Można raczej zauważyć tradycyjne subcentra rozwojowe – Legnica/Głogów; Jelenia Góra i Wałbrzych/Świdnica oraz nowe, takie jak Bolesławiec czy powiaty wschodniej części województwa.

Raport znajduje praktyczne zastosowanie pośród trzech grup interesariuszy:

- **Sfera gospodarcza**

Raport zawiera liczne dane, które z powodzeniem

mogą wspomagać podejmowanie decyzji zarówno przez przedsiębiorstwa już funkcjonujące na terenie województwa dolnośląskiego, jak i przez potencjalnych inwestorów rozważających ulokowanie inwestycji w regionie.

- **Administracja publiczna**

Informacje zawarte w Raporcie powinny być podstawą kształtowania polityk województwa w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Dla samorządów lokalnych cenne okażą się dane, które pomogą m.in. w odpowiednim profilowaniu ofert skierowanych do nowych inwestorów oraz współpracy z przedsiębiorstwami już funkcjonującymi, co pozwoli w pełni rozwinąć potencjał gospodarczy terytorium danego samorządu. Z kolei rząd z pewnością może twórczo wykorzystać opisaną w Raporcie korelację między koniunkturą gospodarczą w województwie dolnośląskim i koniunkturą w skali całego kraju na potrzeby kształtowania polityki rozwoju gospodarczego państwa.

- **Sfera naukowa**

Zebranie i przeanalizowanie w Raporcie bogatego materiału źródłowego opisującego rozwój gospodarczy województwa jest dobrym punktem wyjścia do sformułowania różnorodnych problemów badawczych przez naukowców z dziedziny nauk ekonomicznych i pokrewnych. Dokładna analiza obecnego stanu gospodarki regionu umożliwia wytyczenie kierunku, w którym powinien zmierzać region w kontekście stojących przed nim wyzwań: zmian klimatu, ewolucji paradygmatu rozwoju gospodarczego czy zmieniającej się roli regionu w Europie i na świecie.

Głównym celem założonym przez organizatorów i realizatorów badań podporządkowana została struktura opracowania. Książka składa się ze wstępu oraz czterech rozdziałów charakteryzujących różne aspekty przestrzeni społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego i odpowiadających na różne pytania dotyczące przejawów i źródeł siły gospodarczej Dolnego Śląska. Zgodnie z tą logiką książkę rozpoczyna rozdział charakteryzujący poziom przedsiębiorczości regionu, a kończy rozdział bazujący na analizie wyników badań nastrojów przedsiębiorców. Wyniki dotyczą badań ankietowych prowadzonych od kil-

ku lat wśród blisko 100 przedsiębiorców (przedsiębiorstw) z różnych branż.

Rozdział pierwszy – opracowany przez Ewelinę Czukuś, Karolinę Drewnicką i Martę Kukułę – nakreśla całościowy obraz aktualnej sytuacji gospodarczej regionu. Analiza wartości wskaźników makroekonomicznych dla województwa prowadzi do wniosku, że Dolny Śląsk jest jednym z najszybciej rozwijających się regionów Polski. Autorzy wskazują jednak, że wewnątrz regionu nadal widoczne są dysproporcje między biegunami wzrostu a ośrodkami peryferyjnymi. Warto odnotowania jest znaczący spadek bezrobocia w województwie: stopa bezrobocia zmniejszyła się w latach 2010-2015 o prawie 5 punktów procentowych, a zatem o niemal dwukrotnie więcej niż w całej Polsce. Region notuje również dobre wyniki w zakresie handlu zagranicznego, a także przyciągania inwestycji zagranicznych, czemu sprzyja oferta specjalnych stref ekonomicznych oraz ogólna atrakcyjność inwestycyjna. Powyższym zjawiskom towarzyszy rozwój instytucji otoczenia biznesu oraz – co kluczowe dla gospodarki regionu opartej na wiedzy – rozwój działalności badawczo-rozwojowej.

Rozdział kolejny Jakość życia na Dolnym Śląsku – autorstwa Anny Błaczkowskiej, Marzeny Franków i Krzysztofa Safina – to swoisty ranking jakości życia na Dolnym Śląsku. Jego celem było nie uszeregowanie powiatów według określonych kryteriów, lecz raczej wskazanie, które z powiatów ze względu na poziom jakości życia mają większą siłę przyciągania (zatrzymywania mieszkańców) i co o tym decyduje.

Badanie jakości życia związane jest nieodłącznie z wyborami odpowiednich miar i kryteriów. Ich dobór ma zawsze charakter uznaniowy. Dobór optymalnego podzbioru zmiennych diagnostycznych to etap badania, który w dużej mierze wpływa na wyniki końcowe badania.

W koncepcji przyjętej przez autorów ta uznaniowość została po części zneutralizowana poprzez wstępne badania na reprezentatywnej próbie mieszkańców Dolnego Śląska. Polegały one na identyfikacji kluczowych według mieszkańców miar jakości życia. Po dokonaniu selekcji ocenie poddano wskaźniki zakwalifikowane do następujących obszarów: aktywność społeczna, edukacja,

gospodarstwa domowe, praca, przedsiębiorstwa i infrastruktura, stan środowiska naturalnego, wypoczynek i rozrywka, zdrowie i bezpieczeństwo. Dla każdego obszaru (sfery) zaproponowano zestaw wskaźników – zmiennych go charakteryzujących. Lista uwzględniająca aspekty zarówno merytoryczne (w tym wyniki dotychczasowych badań autorów), jak i formalne (dostępność danych) obejmowała łącznie 155 wskaźników w przekroju powiatów. Z badań wynika optymistyczny wniosek co do możliwości budowania przez powiaty swoich pozycji konkurencyjnych na różnych atutach. Wysiłek władz lokalnych skupiony jedynie na aspektach gospodarczych nie zapewni długookresowych przewag. Nie tylko oczekiwania mieszkańców wykraczają poza wysokie miesięczne zarobki, ale również inwestorzy oczekują, oprócz łatwo dostępnej infrastruktury, również m.in. miejsc kształcenia dla swoich dzieci i atrakcyjnych miejsc spędzania czasu dla siebie i rodzin.

Rozdział trzeci Przedsiębiorcy na Dolnym Śląsku stanowi próbę identyfikacji profilu gospodarczego województwa. Analizy w nim zawarte wychodzą poza tradycyjne zestawienia obejmujące liczbę przedsiębiorstw aktywnych na 10 tys. mieszkańców. Te tradycyjne zestawienia o ile wskazują na poziom aktywności gospodarczej mieszkańców regionu, o tyle nie pozwalają na analizę poziomu przedsiębiorczości. W prezentowanym raporcie autorzy dokonują głębszej analizy z uwzględnieniem zarówno branż, wielkości przedsiębiorstw, jak i formy organizacyjno-prawnej. Z tych analiz wyłania się obraz województwa jako regionu przedsiębiorczości mikro i małej, przedsiębiorczości o zróżnicowanym profilu branżowym, przedsiębiorczości najprostszych form prawnych. Co zaskakujące, z przedsiębiorczością większej skali mamy do czynienia w północno-zachodniej i południowej części regionu, choć kojarzy się ona raczej z ośrodkami przemysłowymi LGOM i Wrocławiem.

Obraz przedsiębiorczości dolnośląskiej przedstawiony przez autorów w ujęciu przestrzennym (na poziomie gmin) pozwala na odnajdowanie specyfik i specjalizacji branżowych poszczególnych regionów. Oprócz regionów o tradycyjnych specjalnościach gospodarczych, takich jak turystyka w gminach Kotliny Kłodzkiej i Jeleniogórskiej, czy górnictwa i przetwórstwa miedzi w okolicach Gł-

gowa, Lubina i Polkowice, wyłaniają się nowe, bądź nieznane, takie jak np. Stronie Śląskie, Przemków i Prochowice – gminy z największym udziałem podmiotów związanych z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem.

Rozdział czwarty Analiza kondycji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych i osób fizycznych jest próbą spojrzenia na finanse gmin Dolnego Śląska z perspektywy aktywności ekonomicznej osób fizycznych i aktywności podmiotów gospodarczych. Rozmieszczenie podmiotów gospodarczych analizowane w rozdziale trzecim znajduje konsekwencje w analizach rozdziału czwartego. Podstawą do przygotowanych analiz były zagregowane dane za 2014 rok z bazy podatników podatku dochodowego od osób fizycznych oraz wpływy z działalności gospodarczej udostępnione przez Izbę Administracji Skarbowej we Wrocławiu.

Z badań prowadzonych przez autorów wynika, że pod względem wpływów podatkowych z PIT i CIT na terenie województwa dominują dwa ośrodki gospodarcze: Wrocław i Legnicko-Głogowski Okręg Miedziowy, a w dalszej kolejności: Wałbrzych, Jelenia Góra, Głogów, Świdnica, Polkowice i Kobierzyce. Średni dochód tych 6 gmin wynosi 129 mln zł. Pozostałe gminy miejskie osiągają salda podatku należnego poniżej 100 mln zł, natomiast gminy wiejskie (poza gminą Kobierzyce) – poniżej 60 mln zł. Różnice między gminami notującymi największe i najmniejsze wpływy podatkowe są wysokie. Widoczne jest to również w analizach wysokości podatku PIT i CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Tu pomiędzy czołówką (Lubin) – z blisko 14 tys. – a gminą znajdującą się na końcu zestawienia (Lubomierz) - z prawie 500 zł - różnica jest niemal cywilizacyjna. Warto prześledzić nie tylko takie ekstremalne przypadki, ale zwłaszcza te, które dotyczą gmin o niższym potencjale wyjściowym (początek lat 90.) i z obecnymi sukcesami (pierwsze 20 miejsc w rankingu). Analiza sytuacji tych gmin pozwala na zdobycie wiedzy o czynnikach sukcesu rozwoju regionalnego.

Piąty, ostatni rozdział Raportu stanowi połączenie metod ilościowych oraz jakościowych w celu zbadania trendów koniunktury gospodarczej Dolnego Śląska. Dzięki przebadaniu nastrojów pośród przedsiębiorców działających w regionie można

było odkryć powtarzające się okresowo zjawiska, takie jak spadek koniunktury na przełomie I i II kwartału roku oraz jej ożywienie na przełomie kwartału II i III. W badaniach jasno widoczny jest również wpływ sytuacji politycznej kraju na koniunkturę regionu, ale również zależność przebiegająca w przeciwnym kierunku: wyprzedzające tendencje zmian koniunktury regionu w stosunku do koniunktury całego kraju. Zjawiska te świadczą o interesujących (badawczo i praktycznie) powiązaniach zachodzących między regionem a państwem i winny być brane pod uwagę w kontekście programowania polityki rozwoju, szczególnie w sytuacji planowania finansowej interwencji publicznej, zarówno w przypadku działań o zasięgu regionalnym, jak i dedykowanych dla całego kraju.

TŁO GOSPODARCZE

Ewelina Czuksanow, Karolina Drewnicka, Marta Kukuła, IRT

1

1.1.	Rachunki regionalne	11
1.2.	Rynek pracy	23
1.3.	Handel zagraniczny i bezpośrednie inwestycje zagraniczne	34
1.4.	Specjalne strefy ekonomiczne	35
1.5.	Atrakcyjność inwestycyjna	39
1.6.	Instytucje otoczenia biznesu	44
1.7.	Działalność badawczo-rozwojowa	46
1.8.	Wynalazki i patenty	48
1.9.	Szkolnictwo wyższe	51

TŁO GOSPODARCZE

1.1. Rachunki regionalne

Jednym z podstawowych mierników służących ocenie kondycji gospodarki jest wskaźnik produktu krajowego brutto (PKB). W 2014 roku wynosił on na Dolnym Śląsku 145 512 mln zł, co stanowiło 8,5% wartości PKB całego kraju i dawało regionowi 4. miejsce wśród województw, po województwie mazowieckim (381 551 mln zł), śląskim (213 589 mln zł) oraz wielkopolskim (166 508 mln zł). W porównaniu z 2010 rokiem jego wartość wzrosła o 18%, czyli o blisko 22,2 mln zł. Trend ten był również charakterystyczny dla Polski ogółem (19%), co w konsekwencji nie przyniosło regionowi wzrastającego udziału w tworzeniu PKB w kraju (również 8,5% w 2010 roku). W regionie rośnie wartość PKB per capita. W 2014 roku osiągnęła ona 50 031 zł na mieszkańca, co było wynikiem o 18,3% (7 736 zł) lepszym niż w 2010 roku (42 281 zł). Jednocześnie wskaźnik ten był wyższy od średniej krajowej zarówno w 2010, jak i w 2014 roku i wyniósł odpowiednio 112,7% oraz 112%.

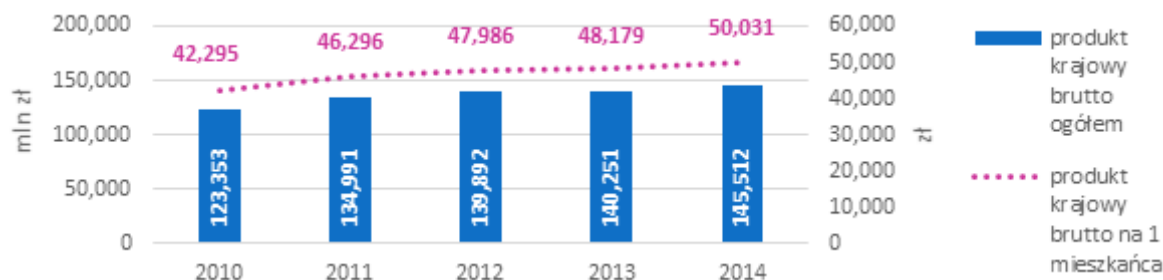
PKB ogółem: [2014]

145 512 mln zł
8,5% krajowego PKB
4. miejsce w kraju
18% wzrost w latach 2010-2014

PKB na 1 mieszkańca: [2014]

50 031 zł
112% średniej krajowej
2. miejsce w kraju
18,3% wzrost w latach 2010-2014
75,6% średniej UE-28

RYS. 1. PKB ogółem oraz per capita na Dolnym Śląsku [2010-2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ujęciu wewnątrzregionalnym w 2014 roku najwyższą wartość PKB ogółem oraz PKB per capita osiągnęła stolica regionu – miasto Wrocław (odpowiednio 46 522 mln zł i 73 482 zł/os.) Od 2010 do 2014 roku wartość tych wskaźników wzrosła tu o ponad ¼ (odpowiednio 26,5% i 25,9%). Sam Wrocław wytwarzał w 2014 roku 32% regionalnego PKB oraz 2,7% PKB Polski. Dla drugiego w kolejności podregionu legnicko-głogowskiego było to odpowiednio 20,6% regionalnego PKB oraz 1,7% krajowego. Najniższą wartość PKB ogółem wygenerował podregion jeleniogórski (21 758 mln zł, 15% PKB Dolnego Śląska i 1,3% kraju). W przeliczeniu na mieszkańca ostatnią

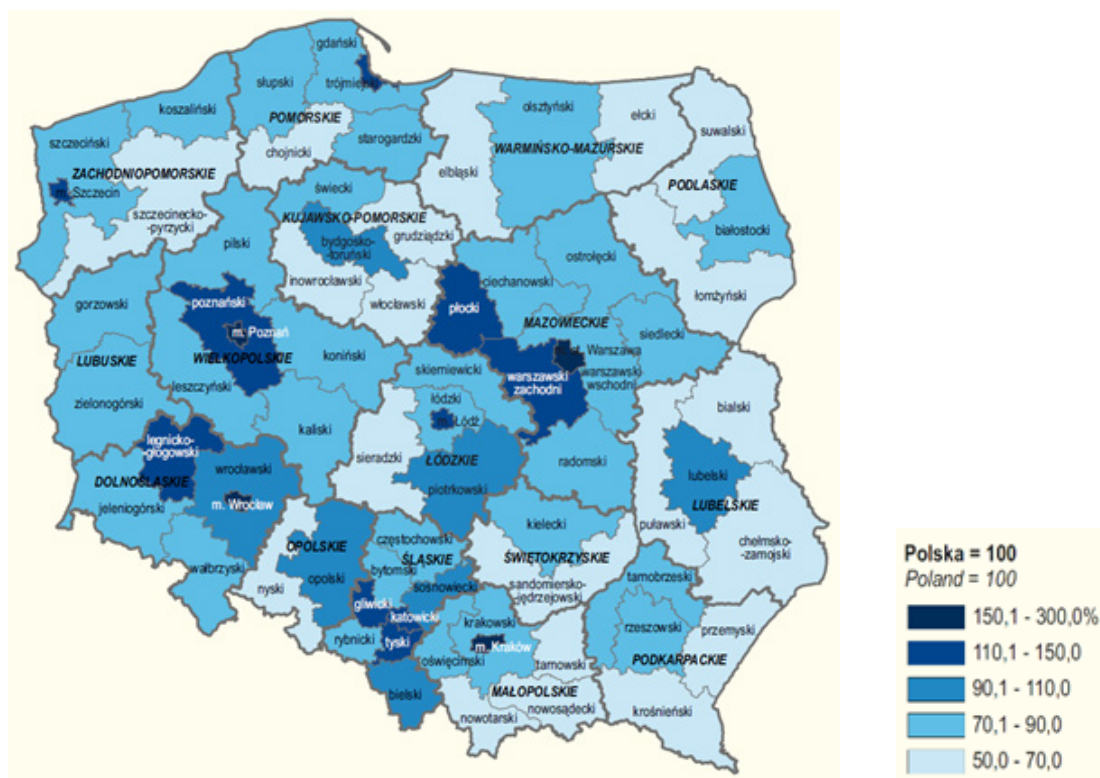
pozycję w regionie zajmował natomiast podregion wałbrzyski (32 950 zł).

Warto jednak zauważyć, że od 2010 roku w podregionach zarówno jeleniogórskim, jak i wałbrzyskim nastąpił wzrost wartości omawianych wskaźników:

– w jeleniogórskim – o 23,4% PKB ogółem i 25,6% PKB per capita,

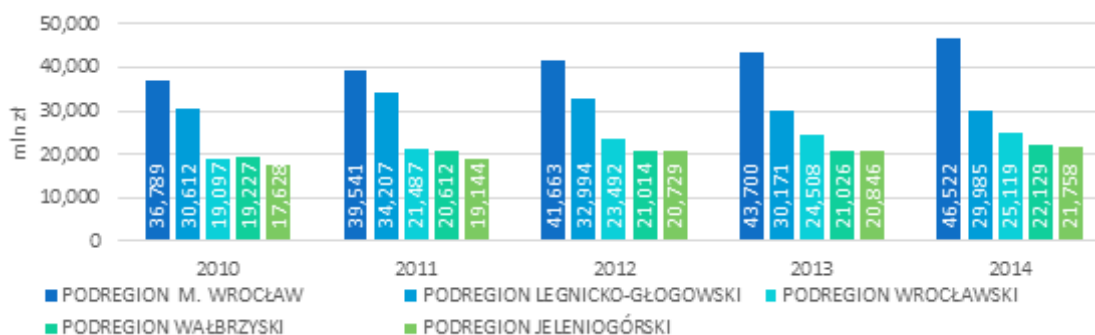
– w wałbrzyskim – o 15,1% PKB ogółem i 17,8% PKB per capita.

RYS. 2. PRODUKT KRAJOWY BRUTTO NA 1 MIESZKAŃCA WEDŁUG PODREGIONÓW (CENY BIEŻĄCE) [2014]

Źródło: Produkt krajowy brutto – Rachunki regionalne 2014, GUS, Katowice 2016.

RYS. 3. PKB OGÓŁEM W PODREGIONACH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dzięki zastosowaniu standardów możliwe jest porównanie siły nabywczej w różnych regionach państw członkowskich UE, w których stosuje się różne waluty i w których występują różne poziomy

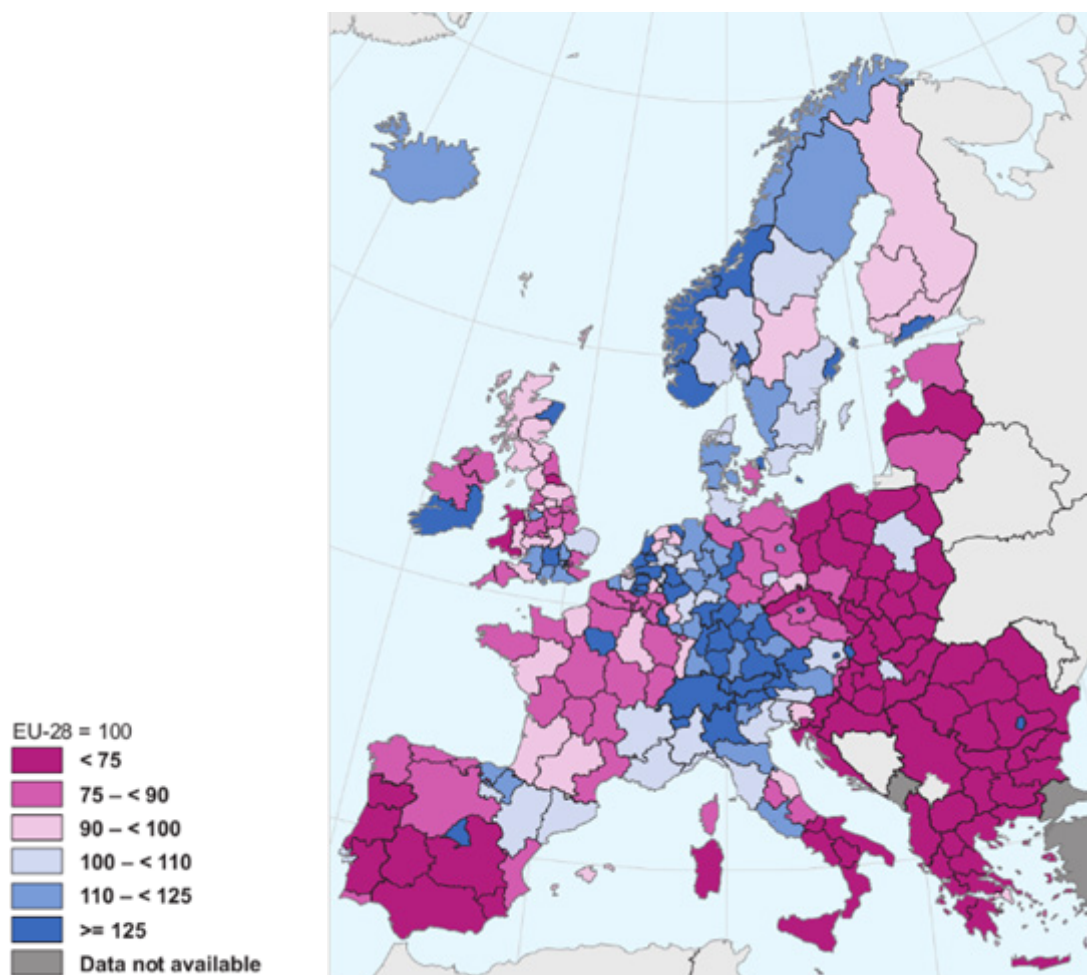
cen. Produkt krajowy brutto na mieszkańca według standardów siły nabywczej (PPS) w stosunku do średniej dla UE-28 w 2014 roku, którą przyjęto za równą 100%, zobrazowany został poniżej na rys.

4. Regiony stosunkowo bogate, w których PKB na mieszkańca przekraczał średnią dla UE-28, oznaczone zostały kolorem niebieskim, natomiast regiony uboższe – kolorem różowym. W 2014 roku PKB na mieszkańca na Dolnym Śląsku wynosiło 75,6% średniej UE-28, co plasowało region na 2. miejscu w kraju po Warszawie (108,4%). W tym samym czasie sąsiadujący z województwem dolnośląskim region niemiecki – Drezno osiągnął 94,7% średniej UE-28, natomiast regiony czeskie Střední Morava 70,1% i Severovýchod 69,7%. Na rys. 5 przedstawione zostały szczegółowe dane na temat regionalnych wyników gospodarczych mierzonych zmianą PKB na mieszkańca w latach

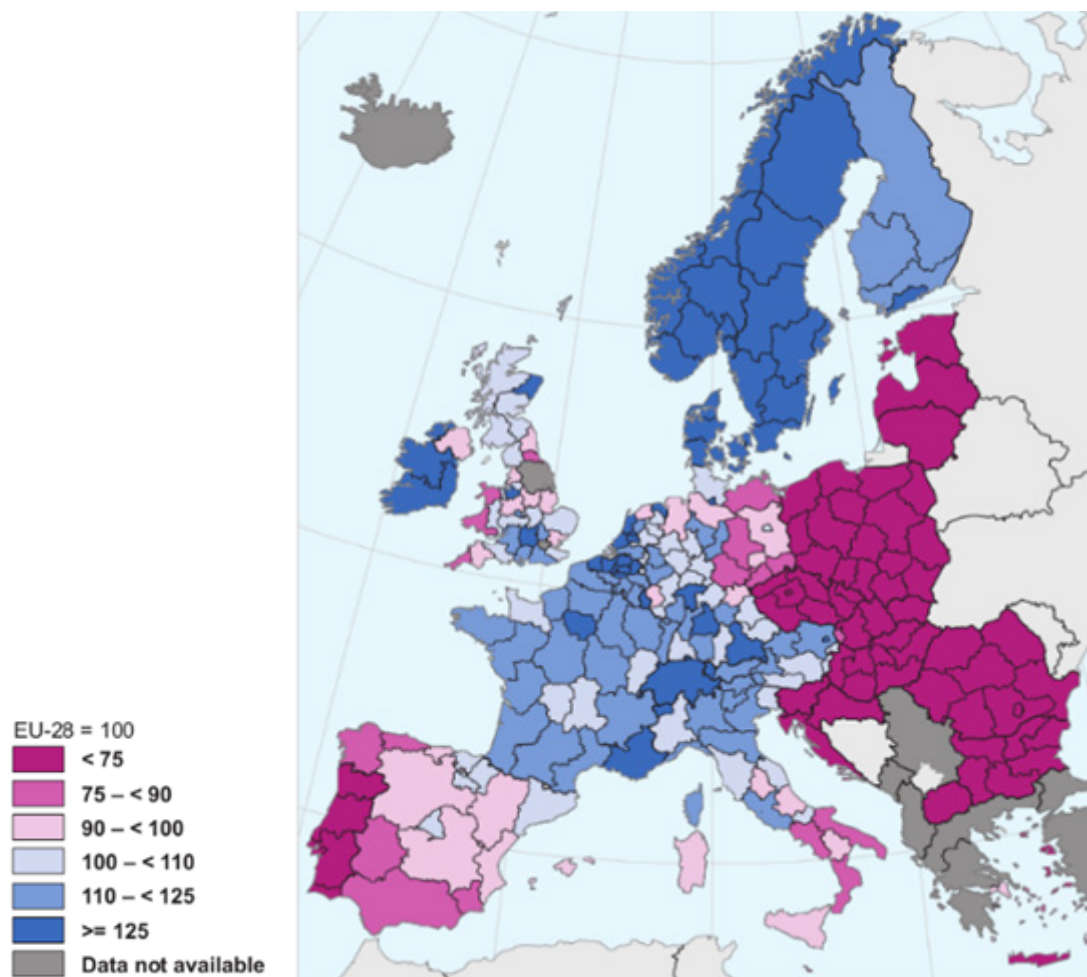
2008–2014. Regiony rozwijające się w szybkim tempie (oznaczone najciemniejszym odcieniem koloru niebieskiego) znajdowały się głównie w Polsce (7 z 16 regionów w kraju), Austrii, Niemczech, na Litwie i w Luksemburgu.

Zmiana produktu krajowego brutto na mieszkańca według standardów siły nabywczej (PPS) w stosunku do średniej dla UE-28 w latach 2008-2014 wyniosła na Dolnym Śląsku 16,8%. Dla porównania w województwie mazowieckim – najszybciej rozwijającym się regionie UE – wyniosła w tym czasie 25,5%, a w sąsiadujących z województwem dolnośląskim regionach

RYS. 4. PKB NA MIESZKAŃCA WG STANDARDÓW SIŁY NABYWCZEJ (PPS) W STOSUNKU DO ŚREDNIEJ DLA UE-28 W PODZIALE NA REGIONY (% ŚREDNIEJ DLA UE-28, UE-28 = 100) [2014]

RYS. 7. WARTOŚĆ DODANA BRUTTO NA OSOBĘ ZATRUDNIONĄ W STOSUNKU DO ŚREDNIEJ DLA UE-28 W PODZIALE NA REGIONY [2014]

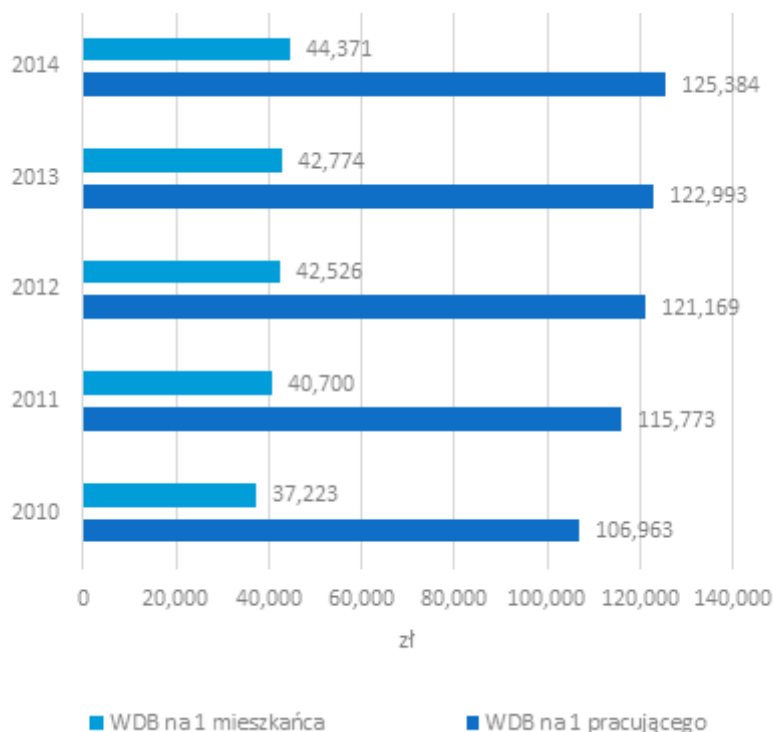

Źródło: Eurostat

zagranicznych była ona znacznie niższa: Drezno 8,6% (Niemcy) oraz Strední Morava 6%, i Severovýchod 3,7% (Czechy).

Kondycję gospodarki można mierzyć również za pomocą wartości dodanej brutto ogółem (WDB). Wskaźnik ten opisuje przyrost wartości dóbr w danym okresie, uwzględniając wartość wszystkich wyrobów i usług pomniejszoną o koszty związane z ich wytworzeniem. W 2014 roku WDB ogółem w województwie dolnośląskim wyniosła 129 050 mln zł, stanowiąc 8,5% kwoty osiągniętej w kraju. Wartość ta dawała regionowi 4. miejsce wśród 16 województw w kraju (po mazowieckim

338 437 mln zł, śląskim 189 378 mln zł oraz wielkopolskim 147 596 mln zł). Od 2010 roku wartość WDB na Dolnym Śląsku wzrosła o około 20,4 mln zł, czyli o 18,9%. W tym samym czasie w Polsce wzrost ten wyniósł ogółem 19,9%, a aż w 8 regionach dynamika wzrostu była wyższa niż na Dolnym Śląsku. W przeliczeniu na 1 mieszkańca WDB na Dolnym Śląsku wynosiła 44 371 zł, co plasowało region (podobnie jak w przypadku PKB na 1 mieszkańca) na 2. miejscu w kraju (112% średniej krajowej wynoszącej 39 625 zł), a wartość ta wzrosła od 2010 roku o 19,2%, czyli nieznacznie poniżej średniej krajowej (20%).

RYS. 6. WDB NA 1 PRACUJĄCEGO I NA 1 MIESZKAŃCA NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WDB ogółem: [2014]

129 050 mln zł
 8,5% WDB w kraju
 4. miejsce w kraju
 18,9% wzrost w latach 2010-2014

WDB na 1 mieszkańca: [2014]

44 371 zł, 112% średniej krajowej
 2. miejsce w kraju
 19,2% wzrost w latach 2010-2014

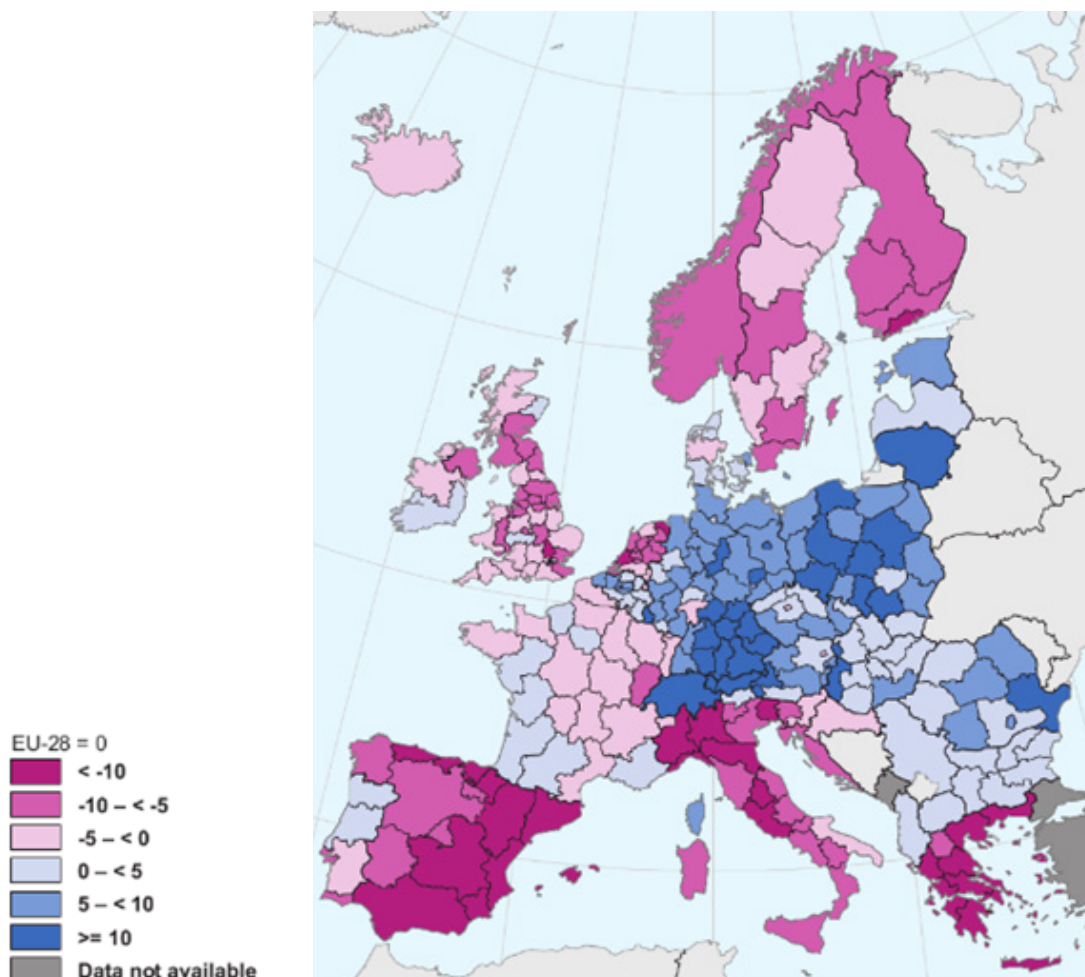
WDB na 1 pracującego: [2014]

125 384 zł, 114,1% średniej krajowej
 2. miejsce w kraju
 17,2% wzrost w latach 2010-2014
 54% średniej UE-28

Natomiast WDB w przeliczeniu na 1 pracującego wynosiła na Dolnym Śląsku w 2014 roku 125384 zł i wzrosła od 2010 roku o 17,2 % z wartości 106 963 zł. Wynik ten pozwalał regionowi zajmować również 2. miejsce w kraju po województwie mazowieckim (145 507 zł), stanowiąc w 2014 roku 114,1%, a w 2010 roku 116,4% średniej krajowej.

Wydajność pracy, określana jako wartość dodana brutto wyrażona w euro w cenach bazowych na osobę zatrudnioną w 2014 roku, wynosiła na Dolnym Śląsku 54% średniej dla UE-28. Należy jednak nadmienić, że w żadnym z regionów państw członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 roku lub później, poziom WDB na 1 osobę zatrudnioną nie przekraczał średniej dla UE-28. Stolica Polski wypracowała w 2014 roku aż 61% średniej UE-28, natomiast sąsiadujący z województwem dolnośląskim region niemiecki – Drezno 89%, a regiony czeskie jedynie 45% – Střední Morava i 44% – Severovýchod.

RYS. 7. WARTOŚĆ DODANA BRUTTO NA OSOBE ZATRUDNIONĄ W STOSUNKU DO ŚREDNIEJ DLA UE-28 W PODZIALE NA REGIONY [2014]

Źródło: Eurostat

Najwyższą wartość WDB ogółem w 2014 roku osiągnęło w ujęciu wewnątrzregionalnym miasto Wrocław – 41 259 mln zł. Na drugim miejscu pod tym względem uplasował się podregion legnicko-głogowski (26 592 mln zł), który jednocześnie przodował w regionie pod względem wartości WDB na 1 pracującego (168 744 zł), osiągając tym samym 134,6% średniej wojewódzkiej i 153,5% średniej krajowej. Najniższa WDB ogółem wypracowana została w podregionie jeleniogórskim – 19 296 mln zł, a w przeliczeniu na 1 pracującego w podregionie wałbrzyskim –106 574 zł (85% średniej wojewódzkiej i 97% krajowej). W obu tych podregionach od 2010 roku

wartość WDB ogółem i na 1 pracującego wzrosła odpowiednio o: 24,4% i 27,4% w podregionie jeleniogórskim, 16% i 19,6% w podregionie wałbrzyskim. Liderem wzrostu WDB ogółem w analizowanym okresie był podregion wrocławski (32,5%), a jednostką, która jako jedyna odnotowała spadek wartości WDB ogółem, był podregion legnicko-głogowski (-1,3%).

Pod względem rodzaju prowadzonej działalności najwyższą wartość WDB w skali regionu generują przedsiębiorstwa związane z usługami (sekcje G-T) – 73 218 mln zł oraz przetwórstwem przemysłowym (sekcje B- E) – 44 477 mln zł,

TABELA 1. WARTOŚĆ DODANA BRUTTO W PODREGIONACH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2014]

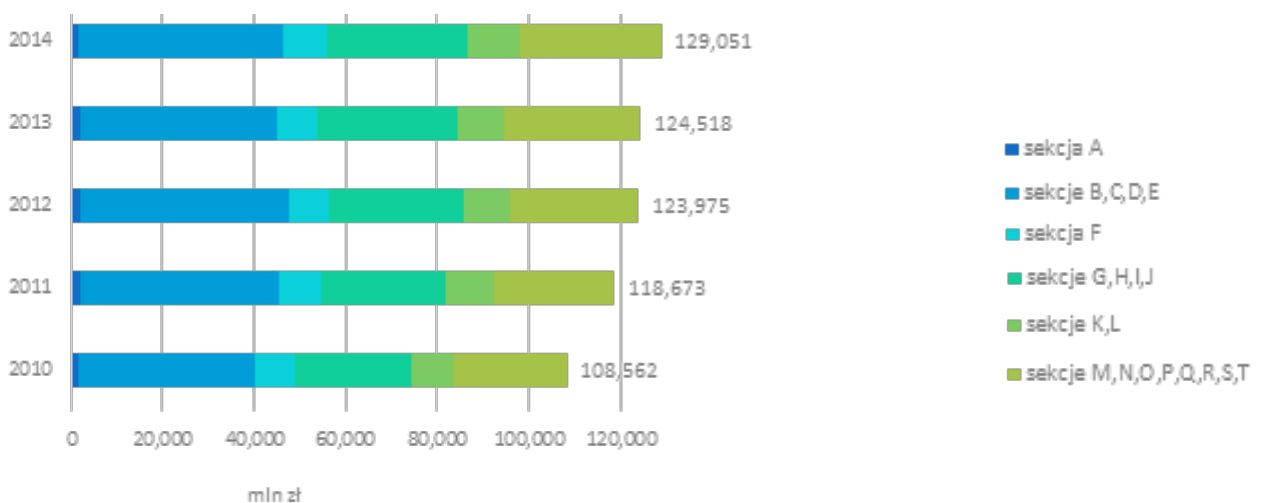
	OGÓŁEM		NA 1 PRACUJĄCEGO			
	wartość mln zł	zmiana 2010-2014 %	wartość zł	zmiana 2010-2014 %	Polska =100 %	województwo =100 %
DOLNOŚLĄSKIE	129 050	18,9	125 384	17,2	114,1	100,0
Podregion jeleniogórski	19 296	24,4	118 285	27,4	107,6	94,3
Podregion legnicko-głogowski	26 592	-1,3	168 744	1,1	153,5	134,6
Podregion wałbrzyski	19 625	16,0	106 574	19,6	97,0	85,0
Podregion wrocławski	22 277	32,5	113 105	25,2	102,9	90,2
Podregion m. Wrocław	41 259	27,4	126 017	20,9	114,7	100,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

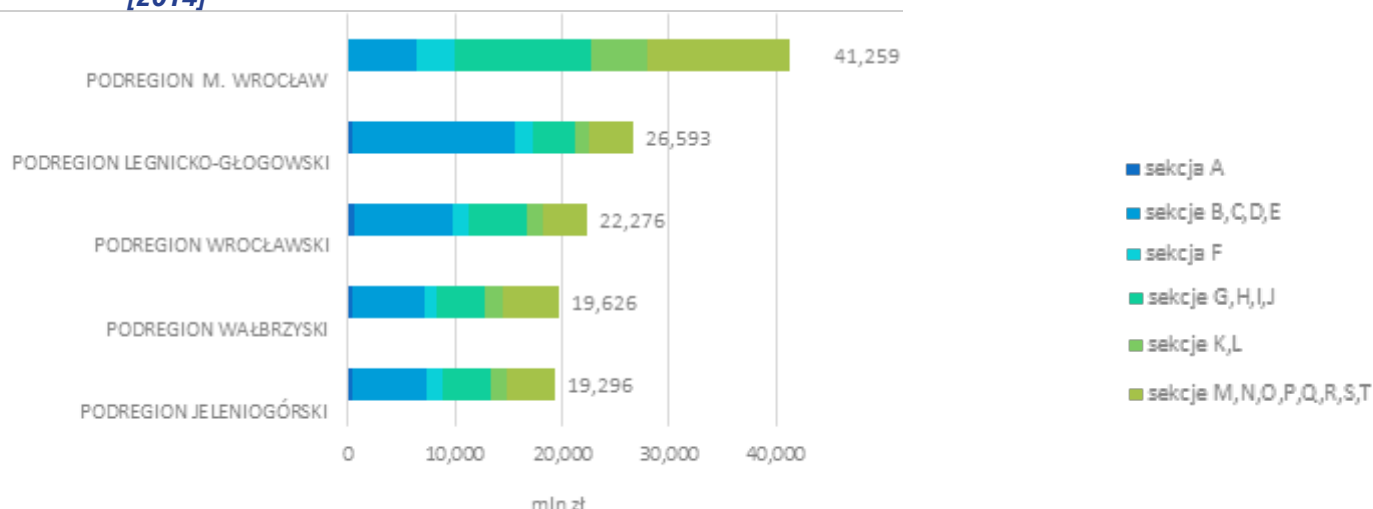
natomiast najmniejszą – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo oraz rybactwo (sekcja A) – 1 777 mln zł, a struktura ta jest niezmienna od lat. Wśród podregionów największą WDB w usługach (sekcje G-T) oraz budownictwo (sekcja F) generuje Wrocław, natomiast w przypadku przemysłu (sekcje B-E) podregion legnicko-głogowski, co jest związane głównie z wydobyciem miedzi na tym obszarze. W odniesieniu do rolnictwa, leśnictwa i łowiectwa najwyższą wartość WDB odnotowywano dla podregionu wrocławskiego.

Od 2010 roku najwyższy wzrost wartości dodanej

brutto, zarówno pod względem wartości, jak i procentowy, odnotowano w tzw. pozostałych usługach (sekcje M, N, O, P, Q, R, S i T), obejmujących m.in. działalność: profesjonalną, naukową i techniczną, w zakresie usług administrowania i wspierającą oraz administrację publiczną, edukację, opiekę zdrowotną i pomoc społeczną, a także działalność związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników lub produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby. Wartość dodana brutto generowana przez przedsiębiorstwa w tych sekcjach rośnie z roku

RYS. 8. WARTOŚĆ DODANA BRUTTO DLA DOLNEGO ŚLĄSKA WEDŁUG SEKCJI PKD [2010-2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 9. WARTOŚĆ DODANA BRUTTO W PODREGIONACH NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG SEKCJI PKD [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

na rok i od 2010 roku zwiększyła się o ponad 25,6%, czyli o 6357 mln zł. Równie znaczący wzrost odnotowano w przedsiębiorstwach zajmujących się handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, transportem i gospodarką magazynową, a także działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz informacją i komunikacją (sekcje G, H, I, J) – 21,9%, czyli o 5 565 mln zł.

Ze wskaźnikiem wartości dodanej brutto związane są koszty zatrudnienia¹, które w 2014 roku uplasowały Dolny Śląsk na 4. miejscu wśród regionów z wartością 55 024 mln zł. Koszty te stale wzrastają i od 2010 roku zwiększyły się aż o 22,2%, a zmiana ta zaklasyfikowała region na 2. miejscu w kraju, po województwie wielkopolskim (22,5%). W regionie aż 32% ogólnych kosztów zatrudnienia ponosiły przedsiębiorstwa prowadzące działalność usługową skupioną w ramach sekcji M-T (19 836 mln zł). Najniższe koszty generowało natomiast

rolnictwo, łowiectwo i rybactwo (679 mln zł), a w dalszej kolejności działalność finansowo-ubezpieczeniowa (sekcje K-L) – 2 623 mln zł oraz budownictwo (sekcja F) – 3 127 mln zł.

Warto zwrócić uwagę, że w każdej z grup sekcji w latach 2010-2014 koszty zatrudnienia rosły, choć największa zmiana dotyczyła rolnictwa, leśnictwa i łowiectwa (sekcja A) – wzrost aż o 31,3%. Znaczne zwiększenie kosztów od 2010 roku odnotowano również w usługach związanych z handlem (sekcje H-J – 28,7%) oraz w przemyśle (sekcje B-E – 27,5%). Najmniejsze różnice dotyczyły natomiast budownictwa (7,4%) oraz działalności prowadzonych w ramach sekcji K-L (11,1%). W podziale na poszczególne sekcje najwyższe koszty zatrudnienia w 2014 roku na Dolnym Śląsku generowało natomiast przetwórstwo przemysłowe (sekcja C – 13 188 mln zł), a następnie handel i naprawa pojazdów (sekcja G – 6 090 mln zł) oraz administracja publiczna i obrona narodowa (sekcja O – 5 661 mln zł). Sekcje te miały również największy udział w ogólnych kosztach zatrudnienia w regionie – odpowiednio 24%, 11,1% i 10,3%. Największy udział w ogólnych kosztach zatrudnienia w danej sekcji w kraju przypadł natomiast przedsiębiorstwom związanym z górnictwem i wydobywaniem (sekcja B – 2 909 mln

KOSZTY ZATRUDNIENIA: [2014]

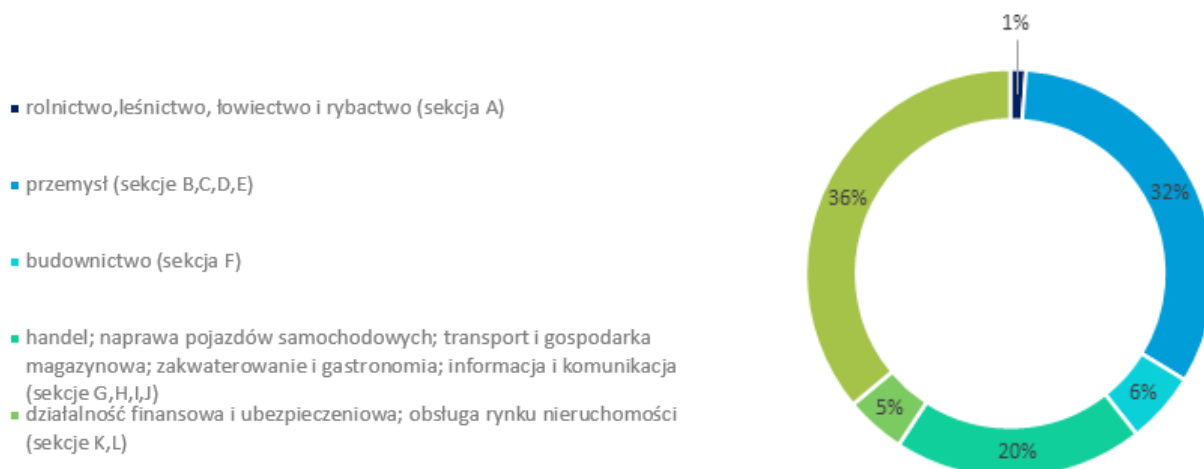
55 024 mln zł

8,5% kosztów zatrudnienia w kraju

4. miejsce w kraju

22,2% wzrost w latach 2010-2014

¹ Na koszty związane z zatrudnieniem składają się: wynagrodzenia (powiększone o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne płacone przez pracowników), składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców powiększone o składki na Fundusz Pracy oraz inne koszty związane z zatrudnieniem (np. nagrody, stypendia fundowane oraz premie niezaliczone do wynagrodzeń, odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, diety delegacji służbowych, diety poselskie i senatorskie).

RYS. 10. KOSZTY ZATRUDNIENIA W PODZIALE NA GRUPY SEKCJI PKD NA DOLNYM ŚLĄSKU [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

zł, 15,6% ogółu kosztów zatrudnienia w kraju), działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (2 530 mln zł, 14,1%) oraz przetwórstwu przemysłowemu (13 188 mln zł, 9,9%). W 2014 roku ww. koszty zatrudnienia w górnictwie i wydobywaniu oraz w administracji publicznej i obronie narodowej zakwalifikowały województwo dolnośląskie na 2. miejscu w kraju, odpowiednio po województwach śląskim

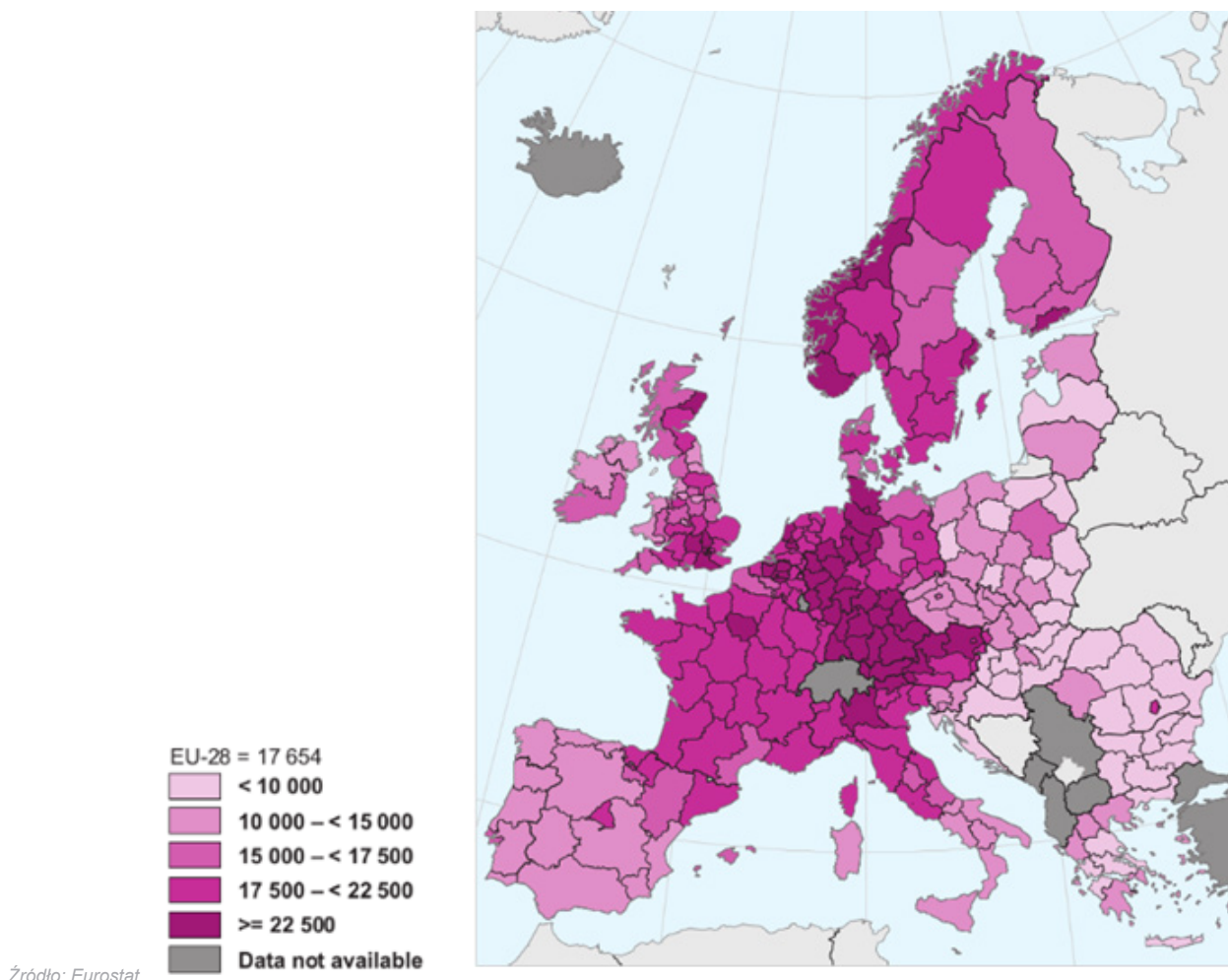
i mazowieckim. W latach 2010-2014 największa zmiana w wysokości kosztów zatrudnienia w kraju w poszczególnych sekcjach nastąpiła natomiast w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M – wzrost aż o 82,7%), informacji i komunikacji (sekcja J – 67,5%) oraz działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (sekcja N – 54,3%).

TABELA 2. KOSZTY ZATRUDNIENIA WG SEKCJI NA DOLNYM ŚLĄSKU [2014]

Nazwa	Sekcja A	Sekcja B	Sekcja C	Sekcja D	Sekcja E	Sekcja F	Sekcja G	Sekcja H	Sekcja I	Sekcja J
DOLNOŚLĄSKIE [mln zł]	679	2 909	13 188	993	790	3 127	6 090	2 435	660	1 695
Zmiana 2010-2014 [%]	31,3	10,9	27,5	2,4	24,4	7,4	24,9	20,4	22,2	67,5
Udział w kosztach zatrudnienia ogółem na Dolnym Śląsku [%]	1,2	5,3	24,0	1,8	1,4	5,7	11,1	4,4	1,2	3,1
Udział w kosztach zatrudnienia w kraju w danej sekcji [%]	6,5	15,6	9,9	7,8	9,5	7,8	7,4	7,0	8,7	8,0
Miejsce w kraju	6.	2.	4.	4.	3.	5.	5.	5.	4.	3.
Nazwa	Sekcja K	Sekcja L	Sekcja M	Sekcja N	Sekcja O	Sekcja P	Sekcja Q	Sekcja R	Sekcja S	Sekcja T
DOLNOŚLĄSKIE [mln zł]	1 819	804	2 645	2 530	5 661	4 755	2 987	531	711	14
Zmiana 2010-2014 [%]	3,1	35,1	82,7	54,3	11,0	12,7	7,9	8,6	37,0	7,7
Udział w kosztach zatrudnienia ogółem na Dolnym Śląsku [%]	3,3	1,5	4,8	4,6	10,3	8,6	5,4	1,0	1,3	0,0
Udział w kosztach zatrudnienia w kraju w danej sekcji [%]	7,1	7,9	8,7	14,1	7,4	7,5	8,1	7,7	7,2	7,7
Miejsce w kraju	3.	4.	4.	4.	2.	5.	4.	4.	5.	5.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 11. DOCHODY PIERWOTNE PRYWATNYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH W STOSUNKU DO LICZBY LUDNOŚCI, W PODZIALE NA REGIONY (STANDARD SIŁY NABYWCZEJ W ZAKRESIE SPOŻYCIA (PPCS) NA MIESZKAŃCA) [2013]

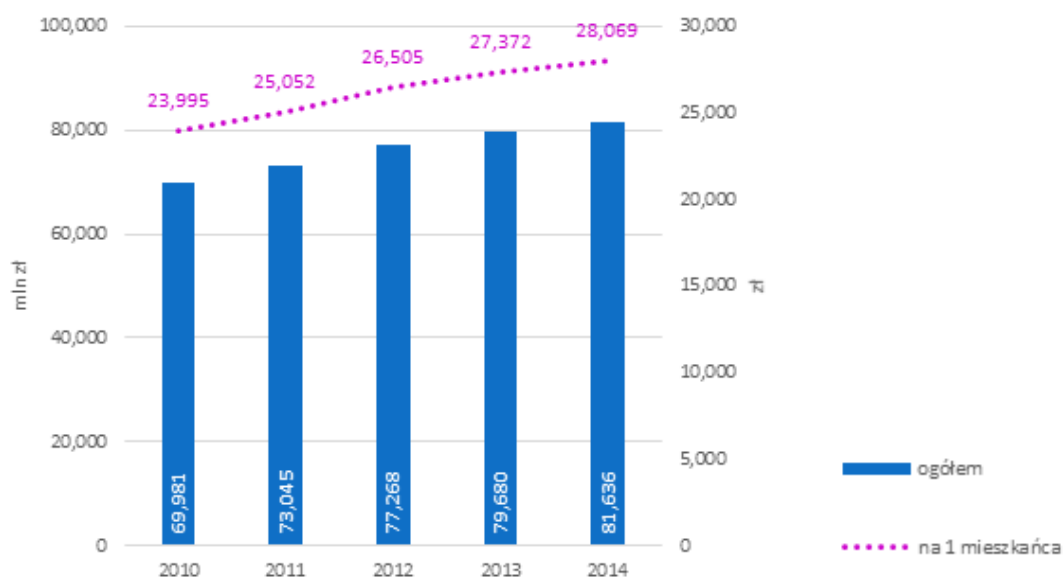
Wraz z rosnącymi kosztami zatrudnienia sukcesywnie wzrastają dochody pierwotne brutto w sektorze gospodarstw domowych² zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2014 roku na Dolnym Śląsku wynosiły one ogółem 87 948 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dawało 30 239 zł i klasyfikowało region odpowiednio na 5. i 4. miejscu w kraju. W 2013 roku w odniesieniu do średniej w Unii Europejskiej standard siły nabywczej w zakresie spożycia (PPCS) na osobę, który uwzględnia różnice w cenach między regionami, kształtował

się na Dolnym Śląsku na poziomie 12 104 PPCS, czyli poniżej średniej europejskiej wynoszącej 17 654 PPCS. Był on jednak wyższy niż średni standard siły nabywczej w zakresie spożycia na osobę sąsiadujących z województwem dolnośląskim regionów czeskich: Severovýchod (11 656 PPCS) i Střední Morava (11 092 PPCS).

W 2014 roku nominalne dochody do dyspozycji brutto gospodarstw domowych w regionie wynosiły ogółem 81 636 mln zł, co klasyfikowało region na 5. miejscu wśród województw z udziałem

² Składają się z nadwyżki operacyjnej brutto łącznie z dochodem mieszanym brutto, dochodów związanych z pracą najemną (obejmujących całkowite koszty związane z zatrudnieniem, tj. wynagrodzenia łącznie ze składkami na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne płaconymi przez pracowników, składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców powiększone o składki na Fundusz Pracy i inne koszty związane z zatrudnieniem) oraz dochodów z tytułu własności.

RYS. 12. DOCHODY DO DYSPOZYCJI BRUTTO W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

w dochodach gospodarstw domowych w kraju w wysokości 7,9%.

Pomimo wzrostu tych dochodów ogółem w latach 2010-2014 o 16,7% należy jednak podkreślić, że dochody gospodarstw domowych ogółem na Dolnym Śląsku w 2014 roku były niższe niż dochody krajowych liderów – aż o 114% od województwa mazowieckiego, o 71,3% od śląskiego i 19,4% od wielkopolskiego, a od 2010 roku ich udział w tego typu dochodach w kraju się nie zmienia. W każdym z badanych lat dochód do dyspozycji brutto per capita w województwie dolnośląskim, wynoszący 23 995 zł w 2010 roku i 28 069 zł w 2014 roku, przewyższał jednak średnią dla Polski – wynosząc odpowiednio 103% i 104,4%. Wskazana w 2014 roku wartość dawała regionowi 4. miejsce w kraju pod tym względem po województwach mazowieckim (32 813 zł/os.) oraz śląskim (30 454 zł/os.) i wielkopolskim (28 096 zł/os.), przy średniej krajowej wynoszącej 26 895 zł/os. Dochody te od 2010 roku w województwie dolnośląskim rosły jednak szybciej (wzrost o 17%) niż średnio w kraju (15,4%).

DOCHODY DO DYSPOZYCJI BRUTTO OGÓŁEM: [2014]

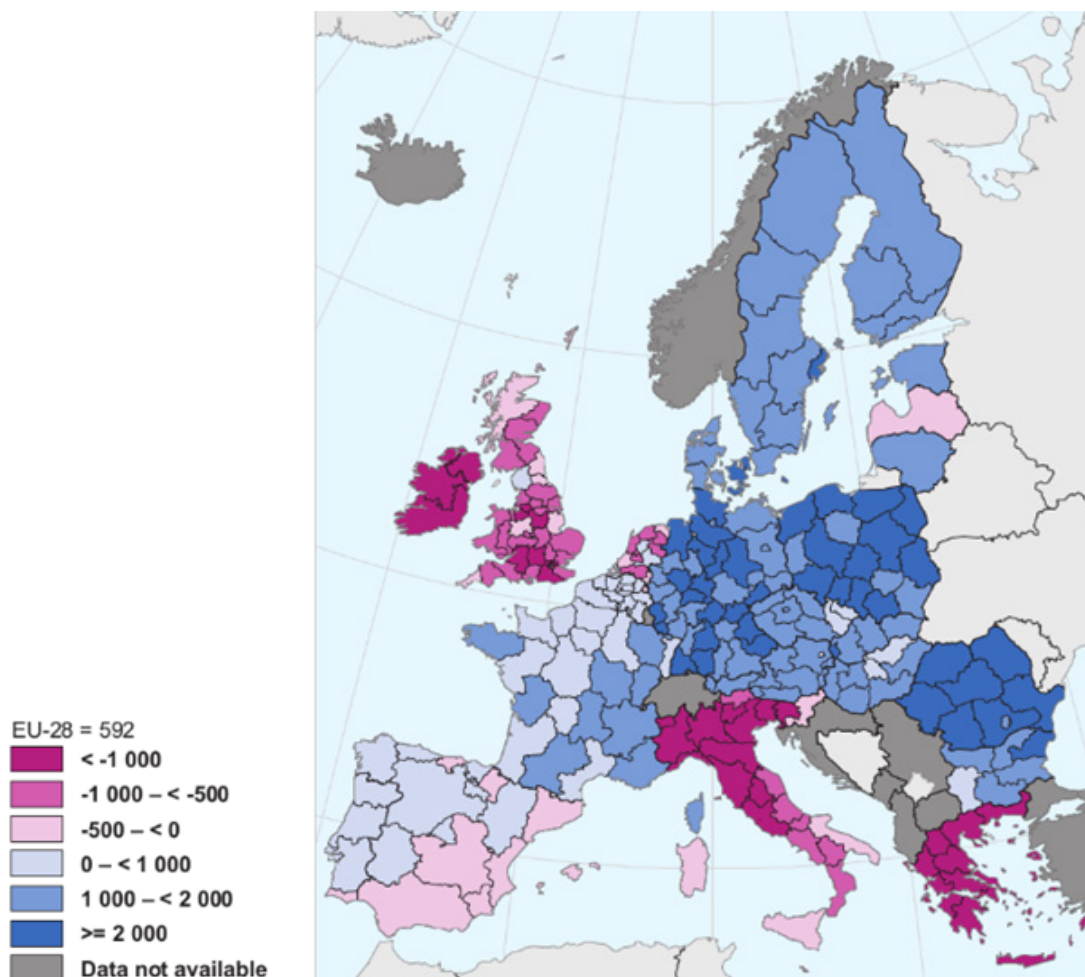
81 636 mln zł
7,9% udział w kraju
5. miejsce w kraju
16,7% wzrost w latach 2010-2014

DOCHODY DO DYSPOZYCJI BRUTTO NA 1 MIESZKAŃCA: [2014]

28 069 zł
104,4% średniej krajowej
4. miejsce w kraju
17% wzrost w latach 2010-2014

W latach 2008-2013 najwyższy wzrost dochodu do dyspozycji wśród wszystkich regionów Unii Europejskiej, dla których są dostępne dane, odnotowano w województwie mazowieckim,

RYS. 13. ZMIANA DOCHODÓW DO DYSPOZYCJI PRYWATNYCH GOSPODARSTW DOMOWYCH W STOSUNKU DO LICZBY LUDNOŚCI W REGIONACH (CAŁKOWITA RÓŻNICA W STANDARDZIE SIŁY NABYWOCZEJ W ZAKRESIE SPOŻYCIA (PPCS) NA MIESZKAŃCA) [2008–2013]

Źródło: Eurostat

a całą pierwszą dziesiątkę tego rankingu stanowią regiony polskie i rumuńskie wraz ze słowackim regionem stołecznym. W rankingu polskich regionów województwo dolnośląskie, ze zmianą dochodu do dyspozycji na poziomie 2 820 PPCS na mieszkańca, uplasowało się na 3. miejscu w kraju

po wspomnianych wcześniej województwach mazowieckim (3 620 PPCS) i śląskim (3 193 PPCS). Dla porównania w niemieckim regionie Drezno zmiana ta wynosiła jedynie 1 797 PPCS, a w regionach czeskich Severovýchod 1 247 PPCS i Střední Morava 917 PPCS (rys. 13).

TŁO GOSPODARCZE

1.2. Rynek pracy

Liczba pracujących w województwie dolnośląskim w 2015 roku wynosiła 741 630 osób, a blisko połowę z nich (49,9%) stanowiły kobiety. W regionie pracowało więc przeciętnie 255 osób na 1000 mieszkańców (powyżej średniej krajowej wynoszącej 232 osoby).

RYNEK PRACY: [2015]

Liczba pracujących:
741 630 osób pracujących;
8,3% ogółu pracujących w kraju
– 5. miejsce;
5,9% wzrost w latach 2010-2015

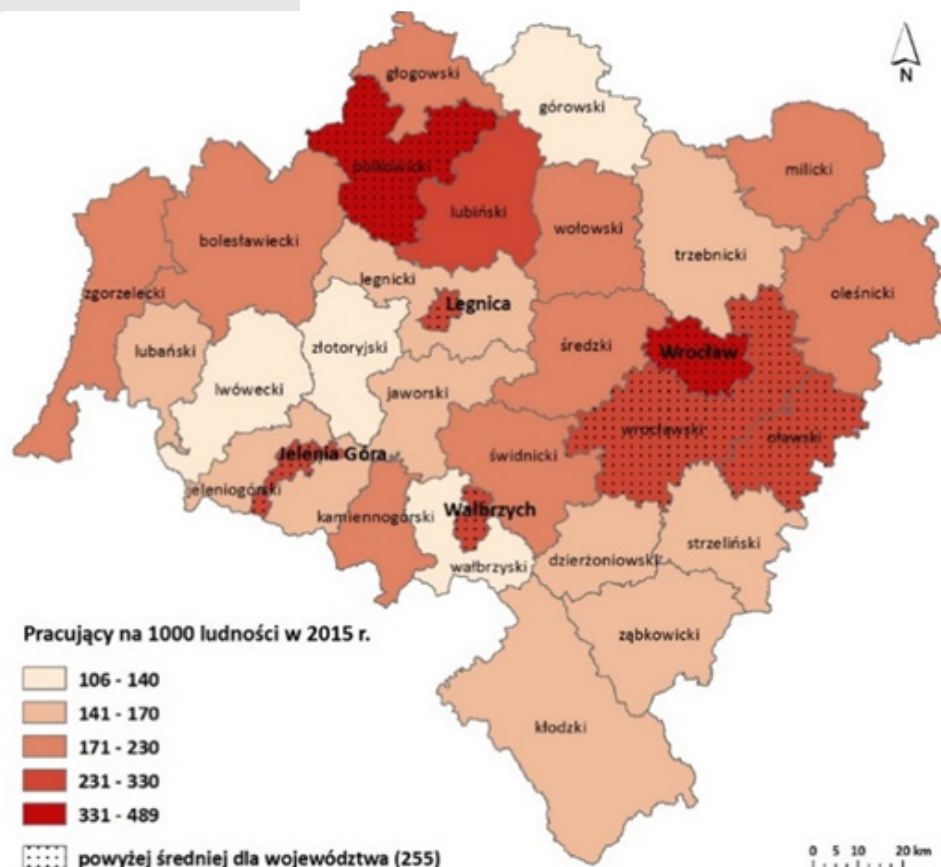
Liczba pracujących na 1000 mieszkańców:

255 osób pracujących
na 1000 mieszkańców;
109,9% średniej krajowej
– 5. miejsce w kraju;
6,3% wzrost w latach 2010-2015

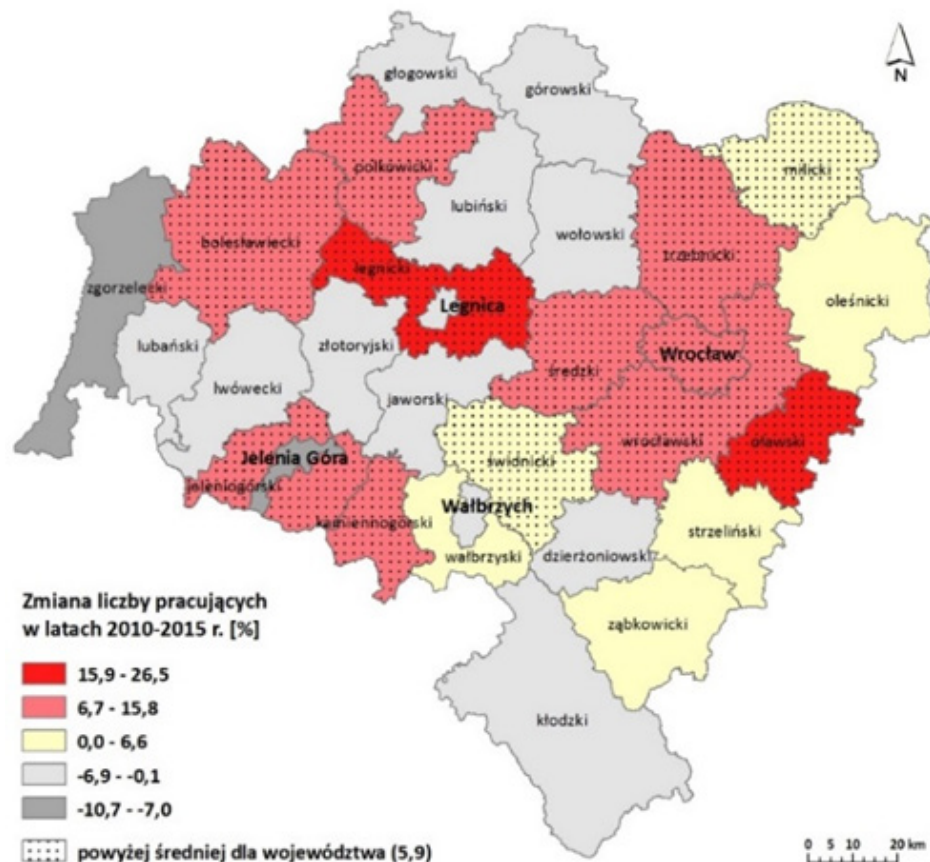
Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w powiecie polkowickim (489 osób pracujących na 1000 mieszkańców), kolejno we Wrocławiu (408), Legnicy (328), powiatach oławskim (323) i wrocławskim (319), Jeleniej Górze (277), Wałbrzychu (260) oraz powiecie lubińskim (231). Najniższe wartości natomiast wskaźnik przyjął w powiatach wałbrzyskim (106), górowskim (111), lwóweckim (130), złotoryjskim (136) oraz jaworskim (147). W latach 2010-2015 liczba pracujących w województwie wzrosła o 5,9%. Najdynamiczniej zwiększyła się ona w tym czasie w powiatach legnickim (26,5%), oławskim (23,9%), średzkim (15,8%) i polkowickim (15,1%). Największe spadki odnotowano natomiast w powiecie zgorzeleckim (-10,7%), w Jeleniej Górze (-9,2%) oraz Legnicy (-5%).

Analiza pracujących w podziale na grupy sekcji PKD wskazuje główne profile działalności tworzące dolnośląski rynek pracy. Według danych za 2015 rok, podobnie jak w latach wcześniejszych,

**RYS. 14. PRACUJĄCY NA 1000 LUDNOŚCI
W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2015]**

RYS. 15. ZMIANA LICZBY PRACUJĄCYCH W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2010-2015]

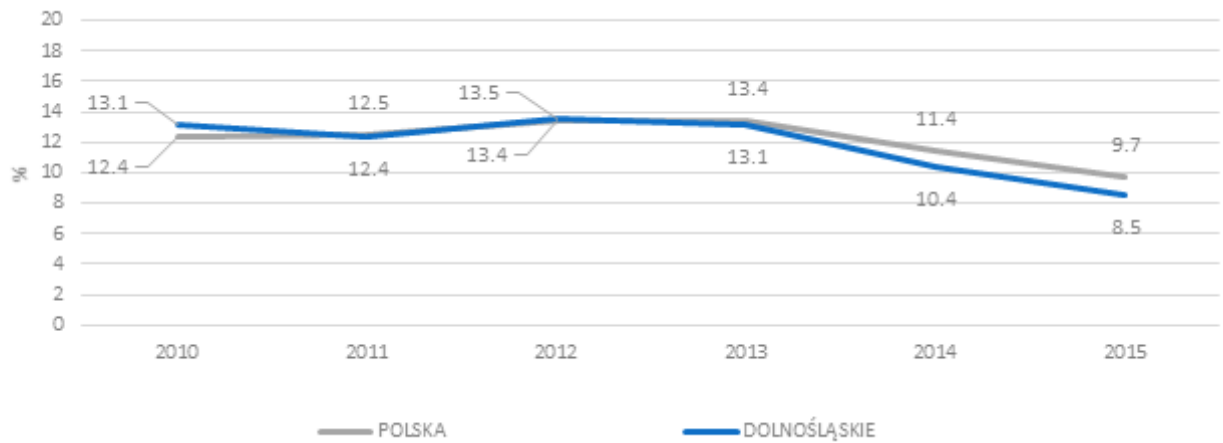
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

na Dolnym Śląsku ludność pracowała głównie w tzw. pozostałych usługach (31,8%) oraz w przemyśle i budownictwie (30,4%). Najczęściej zajmowano się: przetwórstwem przemysłowym (20,3%), handlem i naprawą pojazdów samochodowych (15%), rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (8,3%) i edukacją (7,8%). W 18 z 30 powiatów w regionie liczba pracujących w grupie przemysł i budownictwo była większa niż w grupie pozostałych usług. Należą do nich powiaty: polkowicki (67% pracujących w powiecie), oławski (55,9%), świdnicki (49,7%), średzki (48,1%), bolesławiecki (42,5%), dzierzoniowski (42,1%), oleśnicki (40,4%), wrocławski (40,2%), zgorzelecki (38,8%), jeleniogórski (37,4%), kamiennogórski (37,3%), legnicki (36,4%), głogowski (34,9%), lubiński (34,8%), trzebnicki (31,1%), jaworski (30%), lwówecki (29,3%) oraz ząbkowicki (28,7%). Od 2010 roku liczba osób bezrobotnych na Dol-

nym Śląsku znacznie się zmniejszyła – nastąpił spadek o 33,5%. W 2015 roku w regionie bez pracy pozostawały 99 952 osoby, co stanowiło 6,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w kraju. Stopa bezrobocia rejestrowanego kształtowała się na poziomie 8,5%, poniżej średniej krajowej wynoszącej 9,7%. Województwo dolnośląskie plasowało się pod tym względem na 4. miejscu w kraju, po województwach: wielkopolskim (6,1%), śląskim (8,2%) oraz mazowieckim i małopolskim (oba po 8,3%).

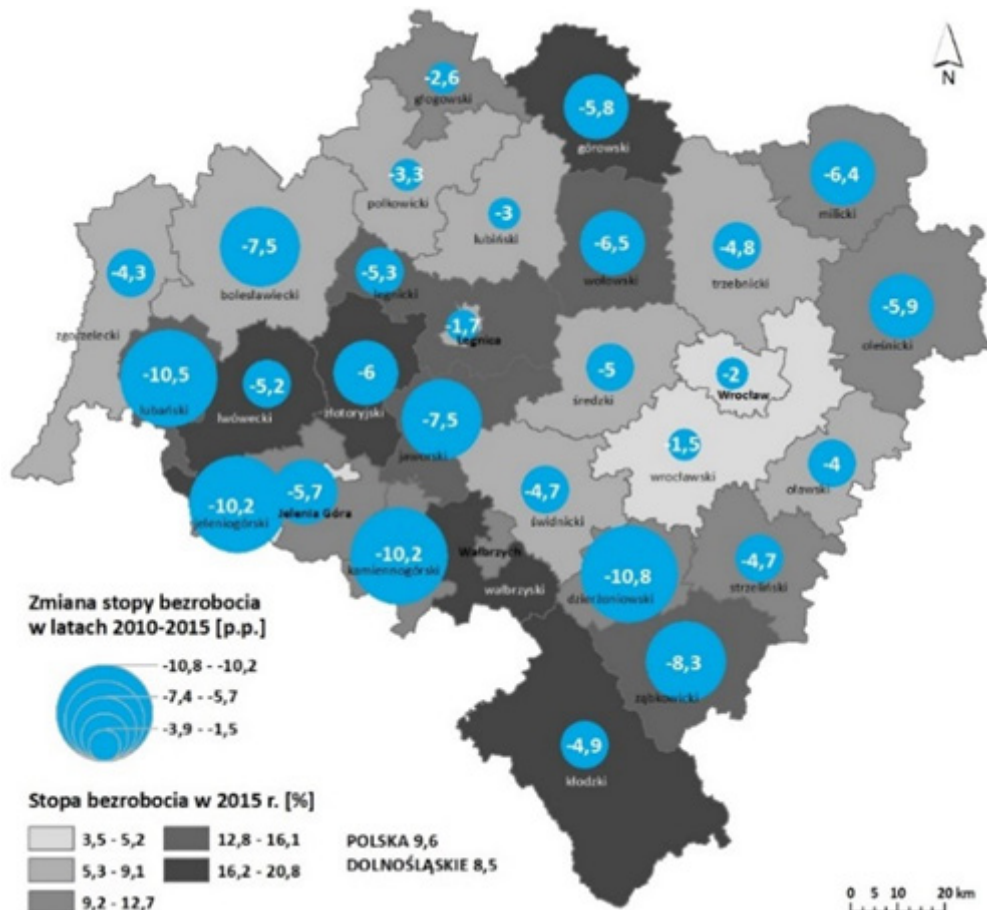
Najniższą stopę bezrobocia rejestrowanego w regionie odnotowano w stolicy regionu – w mieście Wrocław (3,5%) i powiecie wrocławskim (3,5%) oraz w Jeleniej Górze (5,2%), powiatach: polkowickim (6,3%), lubińskim (6,7%), bolesławieckim (7,4%), oławskim (7,4%) oraz w Legnicy (7,5%). Najgorsza sytuacja pod względem poziomu za-

RYS. 16. STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO NA DOLNYM ŚLĄSKU I W POLSCE [2010-2015]

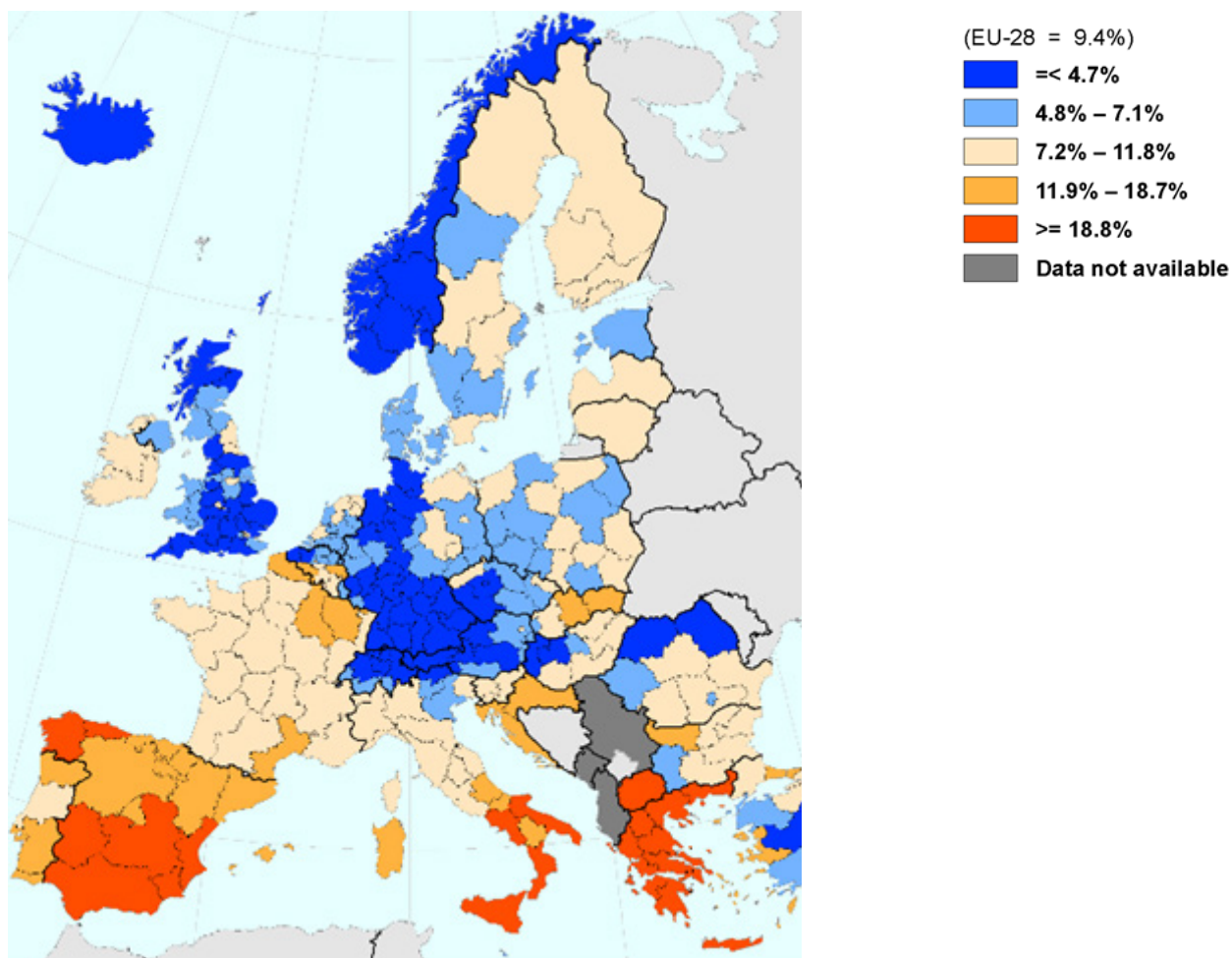

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 17. STOPA BEZROBOCIA I JEJ ZMIANA W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 18. STOPA BEZROBOCIA W LUDNOŚCI W WIEKU 15-74 LATA W REGIONACH UE-28 [2015]

Źródło: Eurostat

trudnienia wystąpiła w powiatach: górowskim (20,8%), złotoryjskim (20,6%), kłodzkim (19,8%), lwóweckim (19,5%) oraz jaworskim (16,1%). Spadek stopy bezrobocia rejestrowanego w latach 2010-2015 wyniósł w regionie 4,6 punktu procentowego (p.p.), natomiast w kraju jedynie 2,7 p.p. W tym czasie we wszystkich powiatach województwa dolnośląskiego odnotowano spadek wartości tego wskaźnika, przy czym największy w powiatach: dzierżoniowskim, kamiennogórskim, lubańskim, jeleniogórskim, ząbkowickim, jaworskim, bolesławieckim, wołowskim, milickim i złotoryjskim. Najmniejszy spadek wykazały natomiast powiat wrocławski, Legnica i Wrocław, które stanowią silne rynki pracy.

DŁUGOTRWALE BEZROBOCIE: [2015]

35 991 osób długotrwale bezrobotnych
 5,8% długotrwale bezrobotnych w kraju
 9. miejsce w kraju
 36% udział w ogóle bezrobotnych w regionie (5. miejsce w kraju)
 -8,8% zmiana liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2010-201

Stopa bezrobocia w grupie wiekowej 15–74 lata, która umożliwia porównanie z regionami europejskimi, wynosiła w 2015 roku na Dolnym Śląsku 7% i kształtowała się na poziomie niższym niż średnia europejska (9,4%). Należy jednak zaznaczyć, że we wszystkich regionach sąsiadujących z województwem dolnośląskim, zarówno polskich (wielkopolskie 5,4%, lubuskie 6,4%, opolskie 6,5%), jak

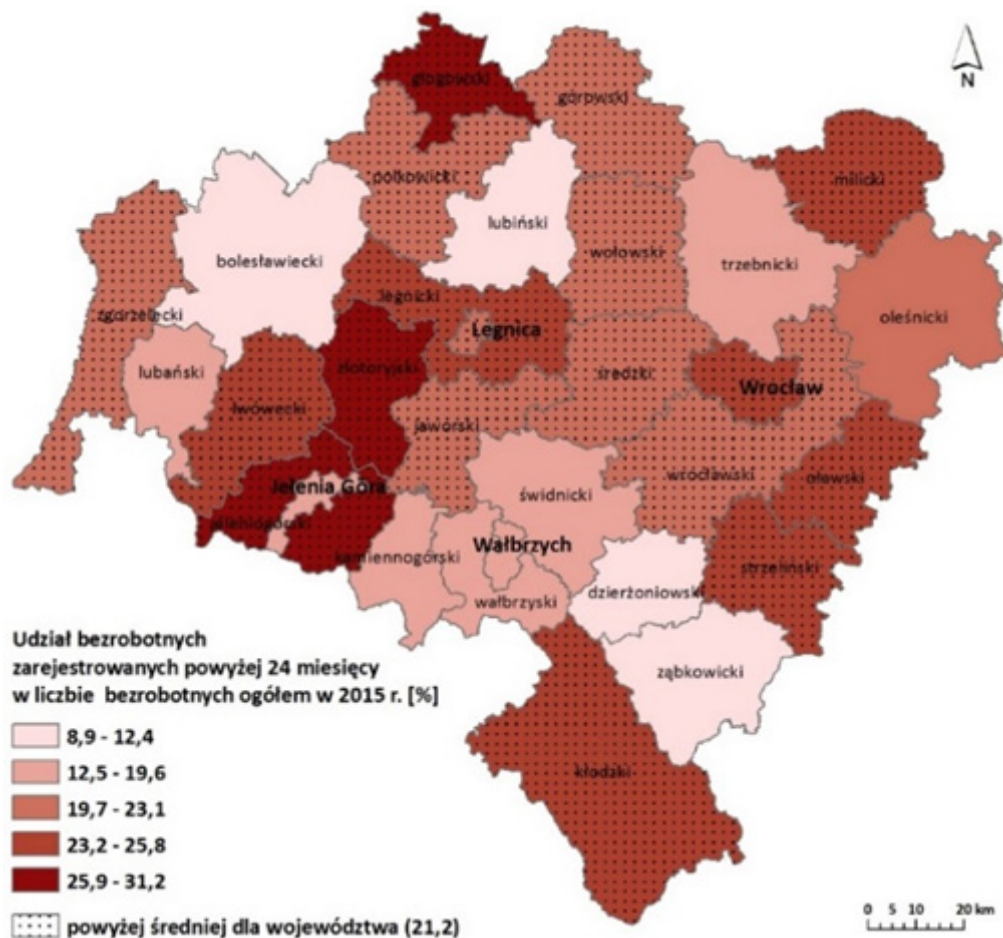
i zagranicznych (niemieckie: Drezno 6,2% i czeskie: Severovýchod 5,2%, Střední Morava 5,3%), odnotowano niższą wartość tego wskaźnika.

Ważnym czynnikiem decydującym o powodzeniu osoby bezrobotnej na rynku pracy jest czas pozostawania bez pracy. Szansa na ponowne zatrudnienie maleje wraz z czasem trwania bezrobocia. Według danych za 2015 rok osoby długotrwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy ponad 24 miesiące, stanowiły na Dolnym Śląsku 21,2% ogółu bezrobotnych (Polska 24,3%). Udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy przekraczający średnią dla województwa odnotowano w powiatach jeleniogórskim (31,2%), złotoryjskim (28,6%), głogowskim (27,8%), lwóweckim (25,8%), kłodzkim (25,1%), milickim (24,4%), oławskim (24,2%), legnickim

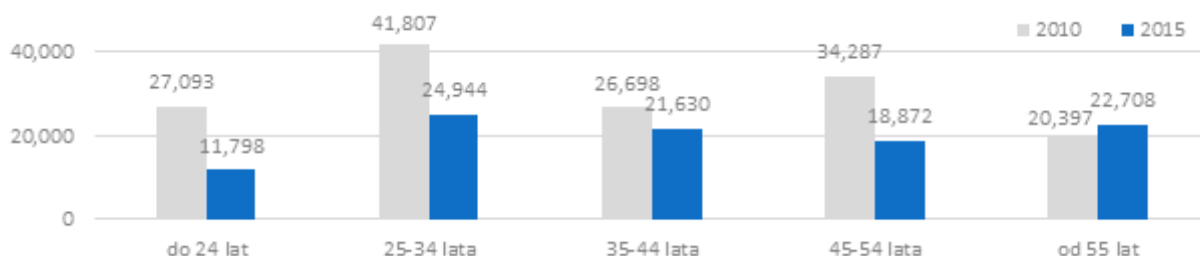
(23,7%), strzebińskim (23,6%), Wrocławiu (23,5%), polkowickim (23,1%), jaworskim (22,9%), górowskim (22,9%), zgorzeleckim (22,6%), wołowskim (22,6%), Legnicy (22%), średzkim (21,8%) oraz wrocławskim (21,3%).

Znaczny udział osób pozostających bez pracy ponad 24 miesiące oraz wyniki analiz atrakcyjności rynków pracy stanowią potwierdzenie dla tezy kwalifikującej długotrwale bezrobocie jako ważny problem społeczny, często niezależny od rzeczywistych możliwości zatrudnienia. Najniższy udział (tj. poniżej 10%) osób długotrwale bezrobotnych odnotowano w powiatach lubińskim (8,9%) oraz bolesławieckim (5,3%). Podkreślić należy również, że w porównaniu z 2010 rokiem udział osób długotrwale bezrobotnych wzrósł we wszystkich powiatach w regionie, średnio o 10,9 p.p. Szcze-

RYS. 19. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH POWYŻEJ 24 MIESIĘCY W LICZBIE BEZROBOTNYCH OGÓŁEM W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2015]

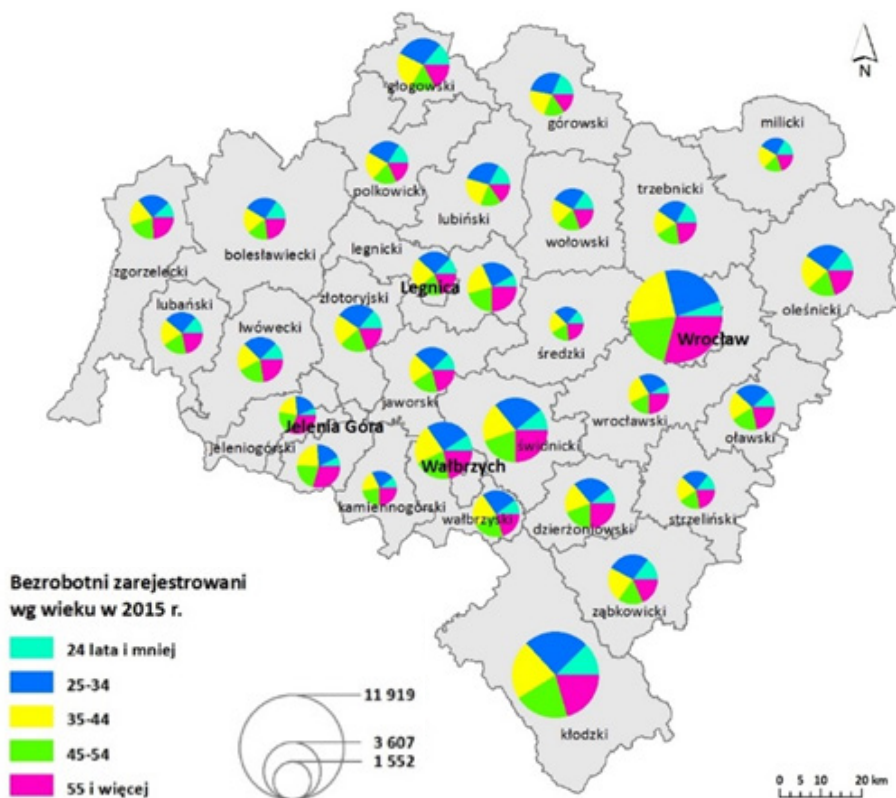
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 20. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG WIEKU NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

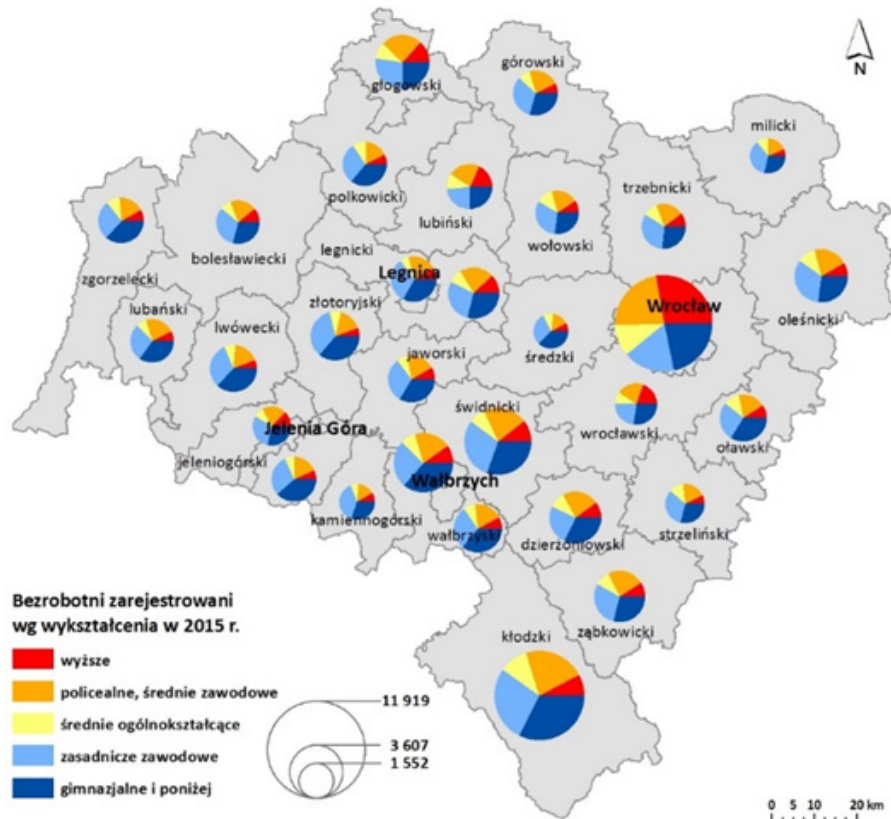
gólnie duży wzrost (powyżej 15 p.p.) odnotowano w powiatach: jeleniogórskim (22 p.p.), głogowskim (17,8 p.p.), Legnicy (17,1 p.p.), lwóweckim (16,4 p.p.), oławskim (15,9 p.p.) oraz strzelińskim (15,5 p.p.). Najmniejszy (poniżej 5 p.p.) nastąpił natomiast w powiatach bolesławieckim (3,9 p.p.), dzierzoniowskim (4,6 p.p.), lubańskim (4,7 p.p.), wrocławskim (4,8 p.p.) i ząbkowickim (4,8 p.p.).

Analiza struktury osób bezrobotnych według wieku wskazuje, że w 2015 roku w województwie dolnośląskim najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku od 25 do 34 lat (25% ogółu bezrobotnych, tj. 24 944 os.) oraz osoby w wieku 55 lat i więcej (22,7%, tj. 22 708 os.), w wieku od 35 do 44 lat (21,6%, tj. 21 630 os.), w wieku od 45 do 54 lat (18,9%, tj. 18 872 os.) oraz osoby poniżej 25 lat (11,8%, tj. 11 798 os.). Porównując zmiany liczby bezrobotnych według wieku na prze-

RYS. 21. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG WIEKU W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 22. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG WYKSZTAŁCENIA W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [2015]

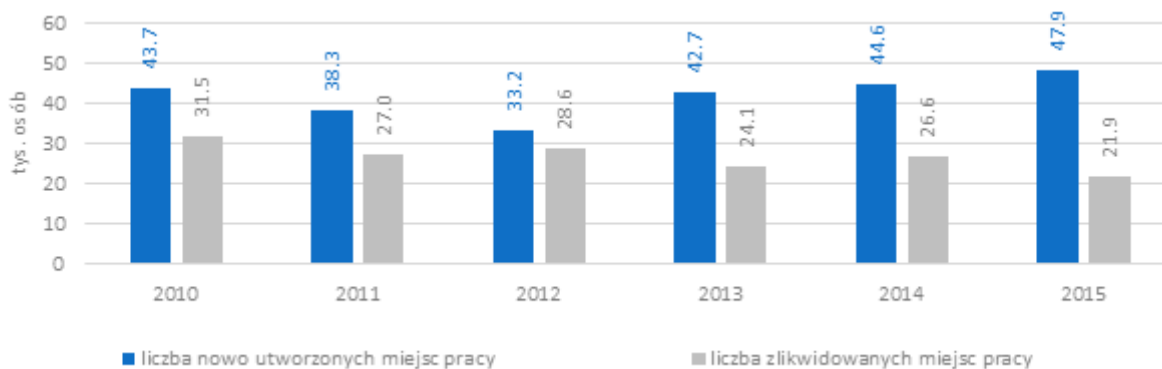
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

strzeni 2010 i 2015 roku, zaobserwowano znaczne spadki we wszystkich grupach z wyjątkiem ludności w wieku 55 lat i więcej – w tej grupie liczba osób bezrobotnych wzrosła o 11,3%. Od 2010 roku najwyraźniejszy spadek liczby bezrobotnych odnotowano w grupie wiekowej poniżej 25 lat (-56,5%) oraz w grupie od 45 do 55 lat (-45%) i od 25 do 34 lat (-40,3%).

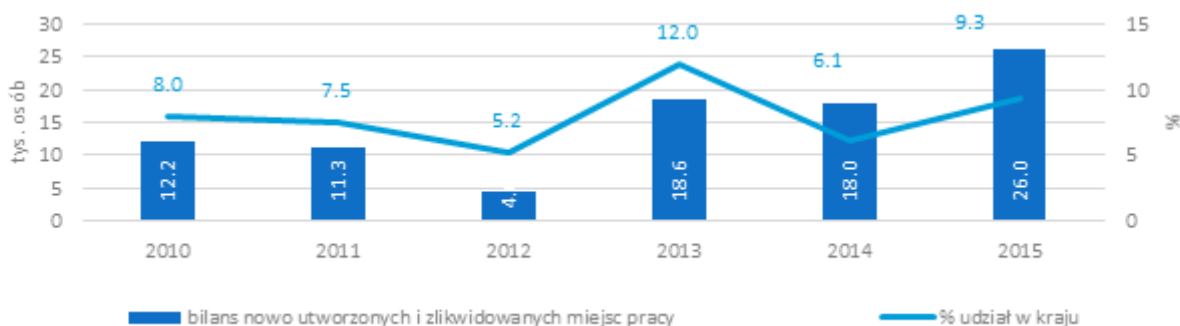
Analiza liczby osób bezrobotnych według wykształcenia w 2015 roku jako główną grupę bezrobotnych w województwie wskazuje osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (30,5%, tj. 30 475 os.), a następnie z zasadniczym zawodowym (27,9%, tj. 27 930 os.), policealnym i średnim zawodowym (20,7%, tj. 20 684 os.), wyższym (11,6%, tj. 11 560 os.) oraz średnim ogólnokształcącym (9,3%, tj. 9 303 os.). W porównaniu z 2010 rokiem we wszystkich grupach określających wykształcenie liczebność zmalała, co obrazuje ogólny

spadek liczby bezrobotnych, przy czym najwięcej bezrobotnych ubyło w grupie z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (36,3%), czyli w grupie, która według danych za 2015 rok stanowiła najmniejszą część ogółu bezrobotnych. W najmniejszym stopniu zmniejszyła się natomiast liczba bezrobotnych w grupie osób z wykształceniem wyższym (19,4%). Na wynik analizy wpływ ma także ogólna zmiana liczby osób w poszczególnych grupach wykształcenia na rynku pracy (wzrost liczby i udziału osób z wykształceniem wyższym).

W 2015 roku na Dolnym Śląsku powstało 47,9 tys. nowych miejsc pracy, co stanowiło 8% miejsc pracy utworzonych w kraju. Dolny Śląsk zajmował pod tym względem 5. miejsce w kraju. W tym samym czasie zlikwidowanych zostało 21,9 tys. miejsc pracy, czyli 6,9% tego typu likwidacji w kraju, co uplasowało region na 6. miejscu wśród województw. Bilans nowo utworzonych i zlikwidowanych

RYS. 23. NOWO UTWORZONE I ZLIKWIDOWANE MIEJSCA PRACY NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 24. BILANS NOWO UTWORZONYCH I ZLIKWIDOWANYCH MIEJSC PRACY NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

wanych miejsc pracy wskazuje na 26 tys. nowych miejsc pracy w regionie, co klasyfikuje Dolny Śląsk na 4. miejscu wśród województw z udziałem w kraju w wysokości 9,3%.

Co istotne, pod względem liczby ofert pracy Dolny Śląsk plasuje się na 2. miejscu w kraju, po województwie śląskim. W 2015 roku do powiatowych urzędów pracy zgłoszono 6 326 ofert pracy, czyli o blisko 40% więcej niż rok wcześniej i aż o 106,9% więcej niż w 2010 roku, a oferty te stanowiły 12,3% ofert w kraju. Województwo dolnośląskie znajduje się również w czołówce województw z największą liczbą ofert pracy dla niepełnosprawnych (2. miej-

MIEJSCA PRACY: [2015]**Nowo utworzone:**

47,9 tys. osób

8% nowo utworzonych miejsc pracy w kraju

5. miejsce w kraju

Zlikwidowane:

21,9 tys. osób

6,9% zlikwidowanych miejsc pracy w kraju

6. miejsce w kraju

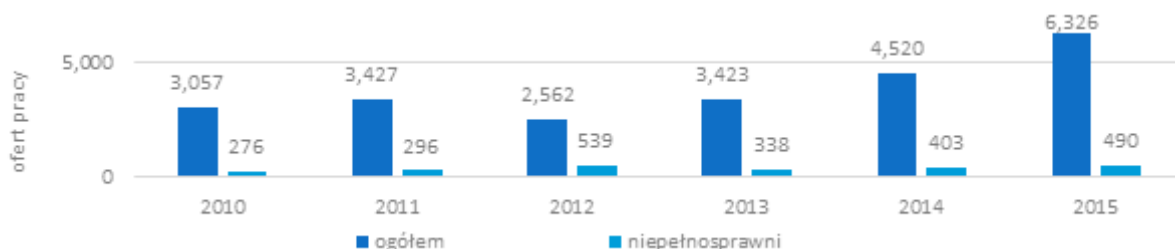
Bilans miejsc pracy:

26 tys. osób

9,3% utworzonych miejsc pracy w kraju

4. miejsce w kraju

RYS. 25. LICZBA OFERT PRACY OGÓŁEM I DLA NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

sce w kraju po województwie śląskim, 13,3% ofert pracy w kraju), a ich liczba od 2010 roku również wzrosła aż o blisko 77,5%.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w regionie w 2015 roku wynosiło 4 204,24 zł i było o 53,36 zł wyższe od średniej krajowej. Pod tym względem województwo zajmowało 3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim (5 094,46 zł) i śląskim (4 221,45 zł). Od 2010 roku wzrosło ono o 23,2% i stanowiło 101,3% wynagrodzenia krajowego. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto osiągają mieszkańcy powiatu lubińskiego 6 955,85 zł i jest ono o 65,4% wyższe niż średnio w województwie, oraz mieszkańcy Wrocławia (4 569,88 zł) i powiatu polkowickiego (4 430,87 zł).

Najniższe przeciętne wynagrodzenia osiągają natomiast mieszkańcy powiatów milickiego, górskiego, kamiennogórskiego i wałbrzyskiego (około 3,2 tys. zł). Najwyższy wzrost wynagrodzeń od 2010 roku odnotowano w powiatach polkowickim (1 104,1 zł, 33,2%), wołowskim (965,6 zł, 31,8%) i lubińskim (942,9 zł, 15,7%).

Na terenie województwa najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej osiągają pracownicy zatrudnieni w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K: 6 216,87 zł) oraz informacji i komunikacji (sekcja J: 6 196,41 zł). Najniższe przeciętne zarobki osiągają natomiast pracownicy w branżach związanych z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I: 2 480,30 zł) oraz związani z pozostałą działalnością usługową (sekcja S: 2 802,98 zł). Województwo dolnośląskie jest klasyfikowane

OFERTY PRACY: [2015]

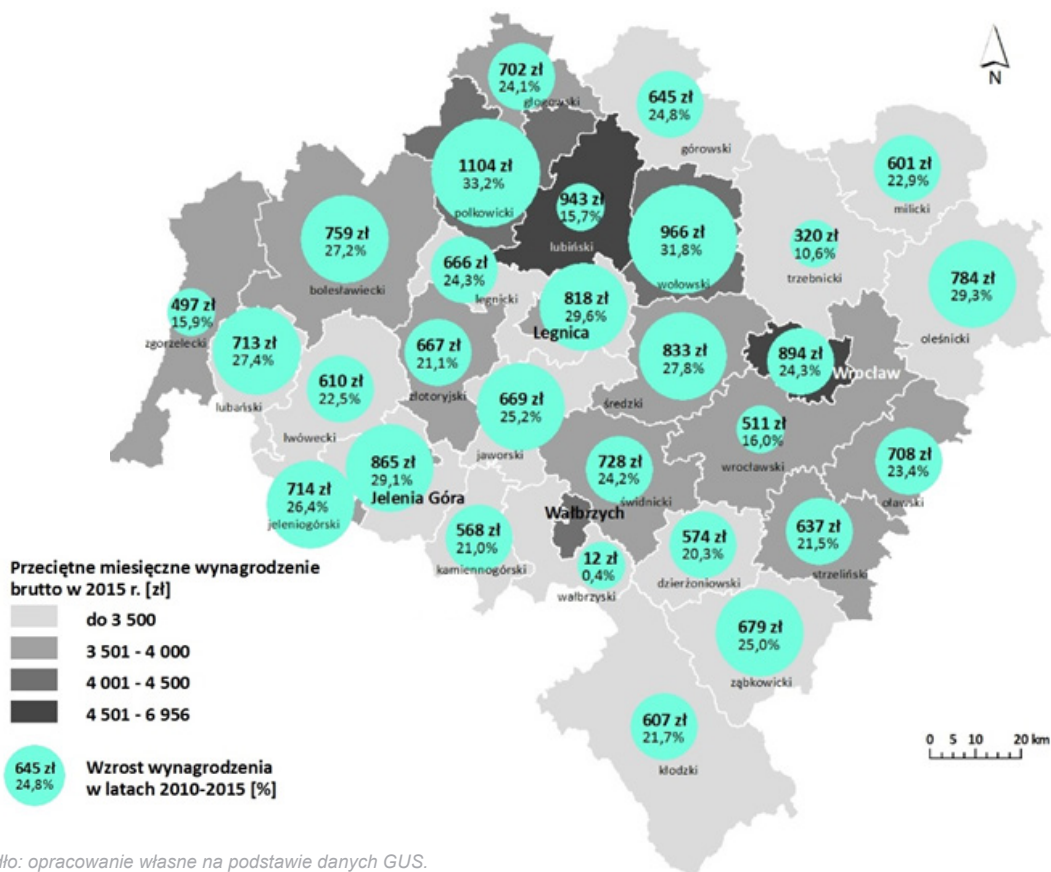
6 326 ofert pracy
12,3% ofert pracy w kraju
2. miejsce w kraju
106,9% zmiana liczby ofert w latach 2010-2015

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO: [2015]

4 204,24 zł
101,3% średniej krajowej
3. miejsce w kraju
23,2% zmiana 2010-2015

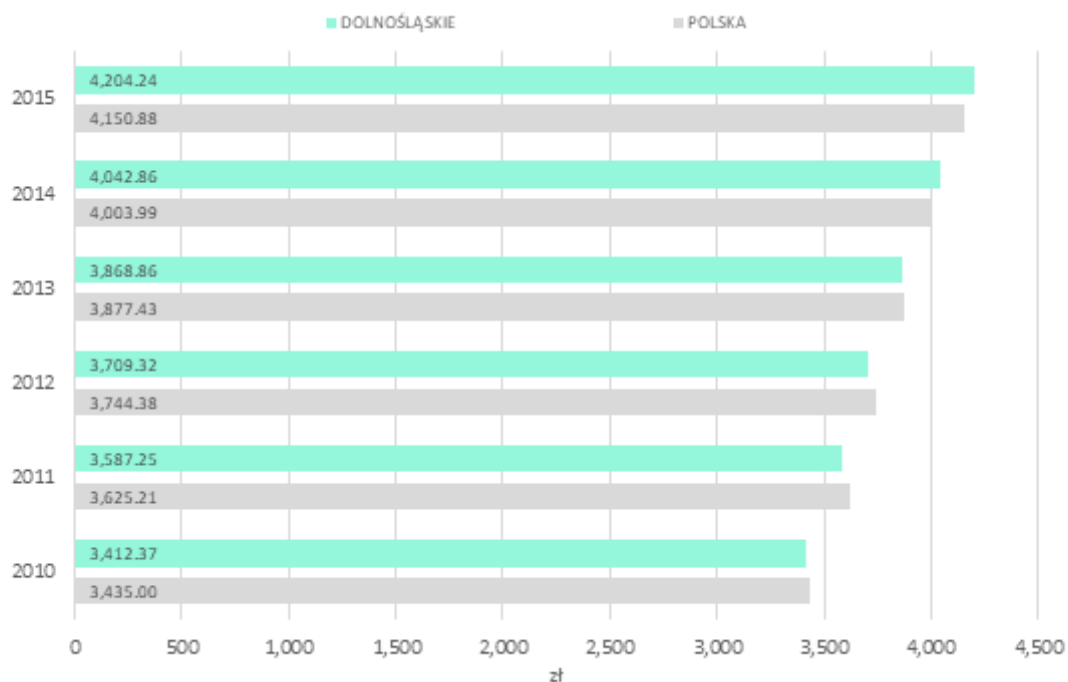
dopiero na 8. miejscu w kraju również pod względem wynagrodzeń w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (3 336,88 zł).

RYS. 26. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO WEDŁUG POWIATÓW [2015]

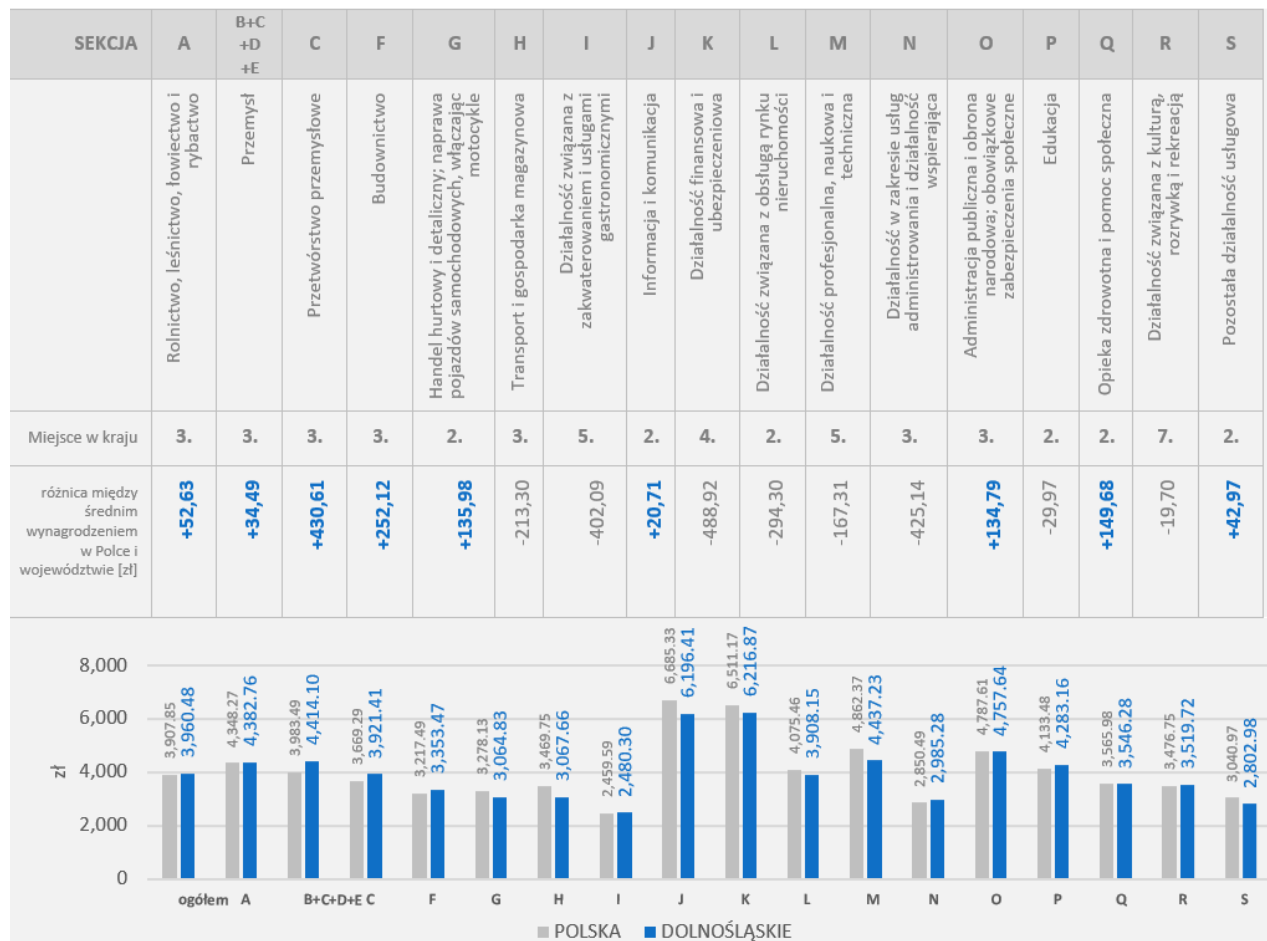
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 27. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 28. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE WEDŁUG SEKCJI PKD 2007 [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TŁO GOSPODARCZE

1.3. Handel zagraniczny

Dolny Śląsk należy do czołówki eksporterów w Polsce. Wartość dolnośląskiego eksportu w 2014 roku wyniosła 16,65 mld euro, co dawało mu udział w krajowym eksporcie w wysokości około 10,5% i klasyfikowało na 4. miejscu wśród województw³ – po Mazowszu (24,08 mld euro), Śląsku (21,33 mld euro) i Wielkopolsce (17,37 mld euro). Główne grupy towarowe eksportowane z Dolnego Śląska pozostają niezmiennie od lat, co związane jest z koncentracją przemysłu elektromaszynowego, branży automotive i przemysłu miedziowego. Blisko 70% obrotów w eksporcie powstaje dzięki pięciu grupom towarowym. Są to:

- maszyny i urządzenia mechaniczne oraz ich części, kotły – 21%,
- miedź i wyroby z miedzi – 15%,
- maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części, rejestratory i odtwarzacze dźwięku oraz rejestratory i odtwarzacze obrazu i dźwięku – 15%,
- pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria – 11%,
- meble, pościel, materace, lampy, reklamy świetlne, budynki prefabrykowane – 7%.

Głównymi kierunkami dolnośląskiego eksportu w 2014 roku były: Niemcy (33,8%), Republika Czeska (10,7%), Wielka Brytania (7,1%), Francja (5,8%) i Chiny (3,7%)⁴.

³ Źródło: System Insigos Dolny Śląsk.

⁴ Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, www.umwd.dolnyslask.pl.

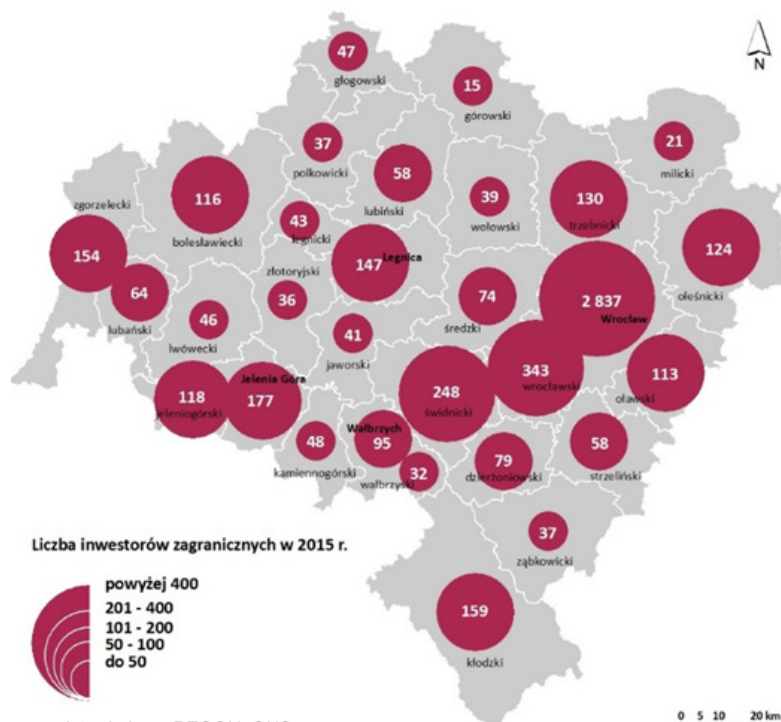
TŁO GOSPODARCZE

1.4. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Bepośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) uznawane są za jeden z istotniejszych czynników wzrostu gospodarczego w województwie. Ich obecność wpływa na poprawę sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy, a swoją specyfiką wiążą one elementy takie jak: kapitał finansowy i, co szczególnie istotne dla rozwoju gospodarki przyjmującej, także m.in.: wiedzę, umiejętności i know-how, technologie, wzorce organizacyjne i marketingowe. W 2015 roku na Dolnym Śląsku wśród podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON zarejestrowanych było około 5,5 tysiąca aktywnych⁵ firm z kapitałem zagranicznym. Pod względem liczby inwestorów zagranicznych region plasował się na 3. miejscu wśród województw z liczbą 7,8 przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców, powyżej średniej krajowej wynoszącej 6,8. Pod tym względem w kraju zdecydowanym liderem było województwo mazowieckie z liczbą 18,8 inwestorów zagranicznych na 10 tys. mieszkańców, a Dolny Śląsk wyprzedzało jeszcze województwo zachodniopomorskie (8,8).

Inwestorzy zagraniczni na siedzibę swojej firmy najchętniej wybierali stolicę Dolnego Śląska i jej sąsiedztwo. We Wrocławiu w 2015 roku funkcjonowała ponad połowa (51,2%), czyli 2 837 firm z kapitałem zagranicznym z terenu województwa, a w powiecie wrocławskim 6,2% (343). Pod względem liczby przedsiębiorstw wyróżniał się również powiat świdnicki skupiający 4,5% inwestorów w województwie (248 firm). Inwestorzy wybierali chętnie także Jelenią Górę (3,2%, 177 inwestorów zagranicznych) i jej sąsiedztwo – powiat jeleniogórski (2,1%, 118), powiat kłodzki (2,9%, 159) oraz powiat zgorzelecki (2,8%, 154) i Legnicę (2,7%, 147). Najmniejsza liczba inwestycji zagranicznych została zlokalizowana w powiatach wałbrzyskim (0,6%, 32), milickim (0,4%, 21) oraz górskim (0,3%, 15). Ponad 64% spośród inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku swoją działalność rozpoczęło po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Szczególnie intensywny ich rozwój przypada jednak na ostatnie 5 lat. Od 2010 roku działalność w regionie rozpoczęło bowiem około 40% ogółu firm z kapitałem zagranicznym (2 194 firmy).

RYS. 29. LICZBA INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [LIPIEC 2015]

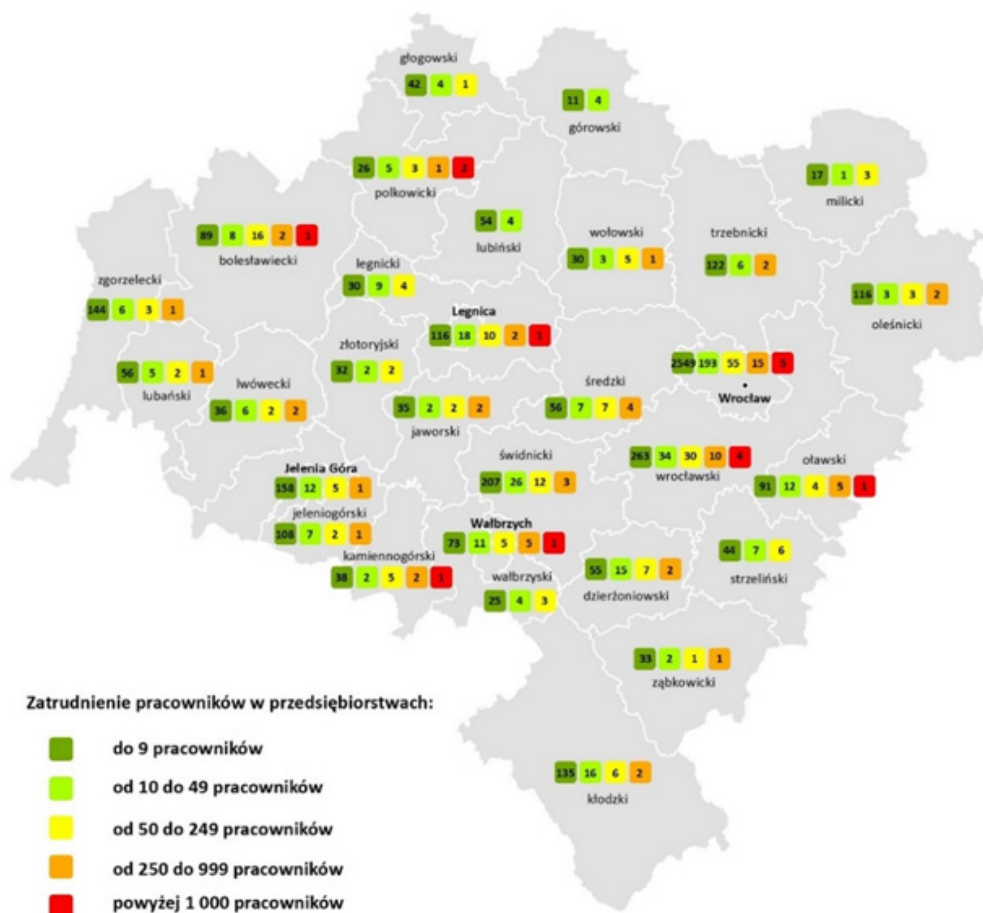
Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy REGON, GUS.

⁵ Blisko 83% z nich stanowią podmioty aktywne (5,2 tys.), 279 ma zawieszoną działalność (4,4% podmiotów z kapitałem zagranicznym), a 20 firm nie podjęło jeszcze działalności (0,3%).

TABELA 3. STRUKTURA WIELKOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH WEDŁUG GŁÓWNYCH SEKCJI [2015]

0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i >
Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (1 730)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (141)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (129)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (55)	Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (13)
Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (535)	Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (90)	Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (18)	Sekcja N: Usługi administrowania i działalność wspierająca (3)	Sekcja G: Handel detaliczny i hurtowy, naprawa pojazdów (2)
Sekcja F: Budownictwo (497)	Sekcja F: Budownictwo (36)	Sekcja F: Budownictwo (11)	Sekcja F: Budownictwo (2)	Sekcja K: Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (1)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy REGON, GUS.

RYS. 30. INWESTORZY ZAGRANICZNI WEDŁUG WIELKOŚCI ZATRUDNIENIA W POWIATACH DOLNEGO ŚLĄSKA [LIPIEC 2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy REGON, GUS.

Pod względem wielkości przedsiębiorstw wśród firm prowadzonych przez inwestorów zagranicznych dominowały mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. Stanowiły one 86,5% wszystkich przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na Dolnym Śląsku (4 791 firm). Mikroprzedsiębiorstwa prowadzone przez inwestorów zagranicznych związane były głównie z handlem detalicznym, hurtowym i naprawą pojazdów oraz przetwórstwem przemysłowym, budownictwem i działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. W pozostałych klasach wielkości przedsiębiorstw dominowało przetwórstwo przemysłowe.

Co drugi inwestor zagraniczny na Dolnym Śląsku prowadził przedsiębiorstwo związane z usługami (46,2% inwestorów w regionie, 2 560 firm). Średnio co piąta firma z kapitałem zagranicznym zajmuje się pozostałymi usługami (18,7%) lub przemysłem (18,4%), w tym 15,8% przetwórstwem przemysłowym. Około 10% inwestorów zagranicznych działa w branży budowlanej, 5,7% prowadzi działalność finansową, ubezpieczeniową lub zajmuje się obsługą rynku nieruchomości, a 1,1% rolnictwem, leśnictwem i rybactwem. Pod względem udziału przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym do najbardziej umiędzynarodowionych sekcji w województwie dolnośląskim należy wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze (sekcja D) – przedsiębiorstwa zagraniczne stanowią aż 11,5% wszystkich podmiotów prowadzących działalność w tej sekcji na Dolnym Śląsku. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym stanowią również aż 7,4% podmiotów gospodarczych w sekcji górnictwo i wydobywanie (sekcja B), 3,6% podmiotów zajmujących się dostawą wody, gospodarowaniem ściekami oraz działalnością związaną z rekultywacją (sekcja E) oraz 3,5% podmiotów związanych z przetwórstwem przemysłowym (sekcja C).

W ciągu ostatnich 5 lat na Dolnym Śląsku największa liczba firm zagranicznych otwierała działalność związaną z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych (sekcja G: 734 przedsiębiorstwa), a szczególnie widoczny był wzrost liczby otwieranych firm w tej sekcji

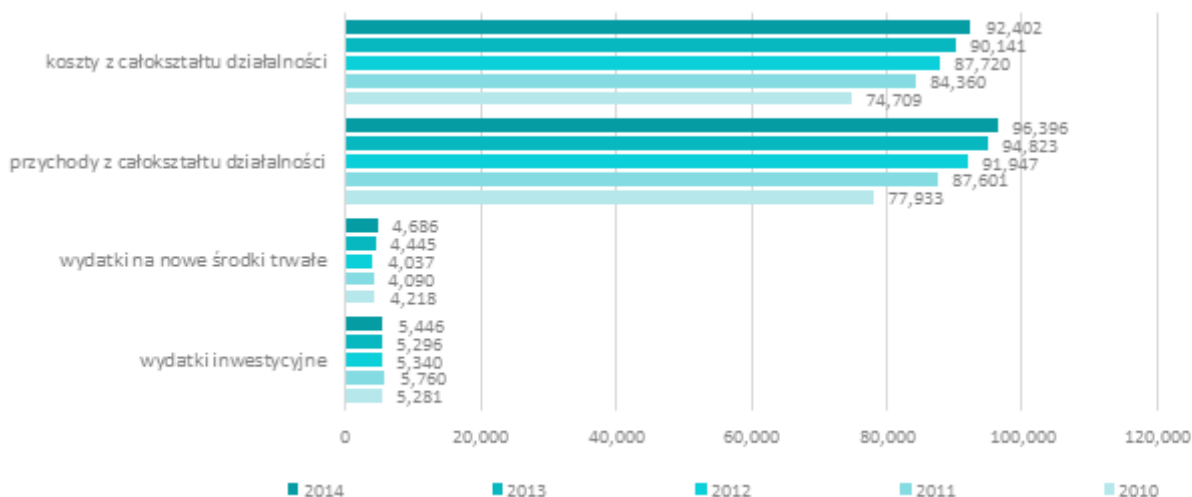
od 2011 roku. Kolejnymi intensywnie rozwijającymi się branżami są: budownictwo (sekcja F: 230), przetwórstwo przemysłowe (sekcja C: 202) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M: 190). Do intensywnie rozwijających się branż wśród inwestorów zagranicznych w regionie zaliczyć należy również działalność związaną z informacją i komunikacją (sekcja J: 136) oraz działalnością w zakresie usług administrowania i wspierającą (sekcja N: 128). Od 5 lat nastąpił również rozwój przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w sekcji związanej z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych.

Zgodnie z dostępnymi danymi Głównego Urzędu Statystycznego⁶ w 2014 roku inwestorzy zagraniczni zainwestowali na Dolnym Śląsku około 10,5 mld zł, co stanowiło 7% kapitału zagranicznego zainwestowanego w kraju. Plasowało to region na 4. miejscu w Polsce. Wartość kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w województwie wynosiła średnio około 8,5 tys. zł, czyli powyżej średniej krajowej wynoszącej 8 tys. zł, a od 2011 roku wartość ta wzrosła o 8,1% (639 zł). Najwyższa wartość kapitału zagranicznego przypadająca na mieszkańca w 2014 roku odnotowana została w powiatach: wrocławskim (22,9 tys. zł), wałbrzyskim (20,6 tys. zł) oraz we Wrocławiu (19,7 tys. zł). Od 2011 roku największy wzrost kapitału zagranicznego na 1 mieszkańca, zarówno pod względem wartości, jak i procentowy, odnotowano natomiast w powiecie wołowskim – wzrost o blisko 200% (z 4 tys. zł w 2011 roku do 12,1 tys. zł w 2014 roku).

W województwie dolnośląskim najwyższy kapitał zagraniczny ulokowali przedsiębiorcy niemieccy – 6 mld zł, co stanowiło 57% inwestycji zagranicznych w województwie i 19,6% ich inwestycji w Polsce. Następni byli inwestorzy holenderscy z kapitałem 1,9 mld zł (19% inwestycji zagranicznych w województwie, 5,4% ich inwestycji w kraju) oraz francuscy – 1,1 mld zł (11% inwestycji zagranicznych w województwie, 3,8% ich inwestycji w kraju).

⁶ Dane GUS dotyczące inwestorów zagranicznych nie uwzględniają podmiotów prowadzących działalność bankową, maklerską, ubezpieczeniową oraz towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, Narodowych Funduszy Inwestycyjnych, szkół wyższych, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, a także samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i instytucji kultury posiadających osobowość prawną.

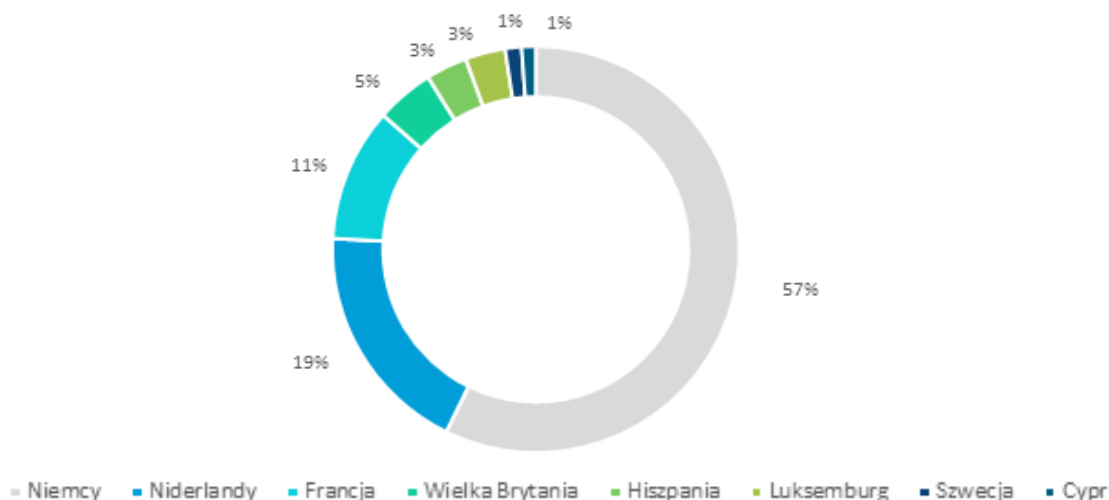
RYS. 31. WYDATKI INWESTYCYJNE INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2014]

Inwestorzy zagraniczni na Dolnym Śląsku w 2014 roku ponieśli wydatki inwestycyjne rzędu 5,4 mld zł, co stanowiło 6,9% ogółu ich wydatków inwestycyjnych w Polsce i klasyfikowało województwo na 4. miejscu w kraju. Wydatki te od 2010 roku pozostają na względnie stałym poziomie i nieznacznie się zwiększyły – o 3,1%, co było jednym z najniższych wzrostów w kraju. W województwie mazowieckim firmy z kapitałem zagranicznym w 2014 roku poniosły wydatki inwestycyjne ponad siedmiokrotnie wyższe niż w województwie dolnośląskim (39,9 mld zł). Pod względem wydatków na środki trwałe region zakwalifikował się również na 4. miejscu w kraju (4,4 mld zł) z udziałem 8,6% wśród pozostałych województw.

Przychody z całokształtu działalności w 2014 roku także lokowały Dolny Śląsk na 4. miejscu w kraju, z kwotą 96,3 mld zł (7,8% przychodów inwestorów zagranicznych w kraju), blisko pięciokrotnie niższą niż Mazowsze (473,1 mld zł), prawie dwukrotnie niższą niż Wielkopolska (186,4 mld zł) oraz półtora raza niższą niż Śląsk (137 mld zł). Od 2010 roku wartość ta wzrosła na Dolnym Śląsku o 18,4 mld zł, czyli o 23,7%. Wartość tych przychodów w latach 2010-2014 klasyfikowała przedsiębiorstwa zlokalizowane w województwie dolnośląskim na 5. miejscu w kraju, natomiast pod względem procentowego wzrostu dopiero na 9. miejscu.

RYS. 32. KAPITAŁ ZAGRANICZNY NA DOLNYM ŚLĄSKU WEDŁUG KRAJU POCHODZENIA [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

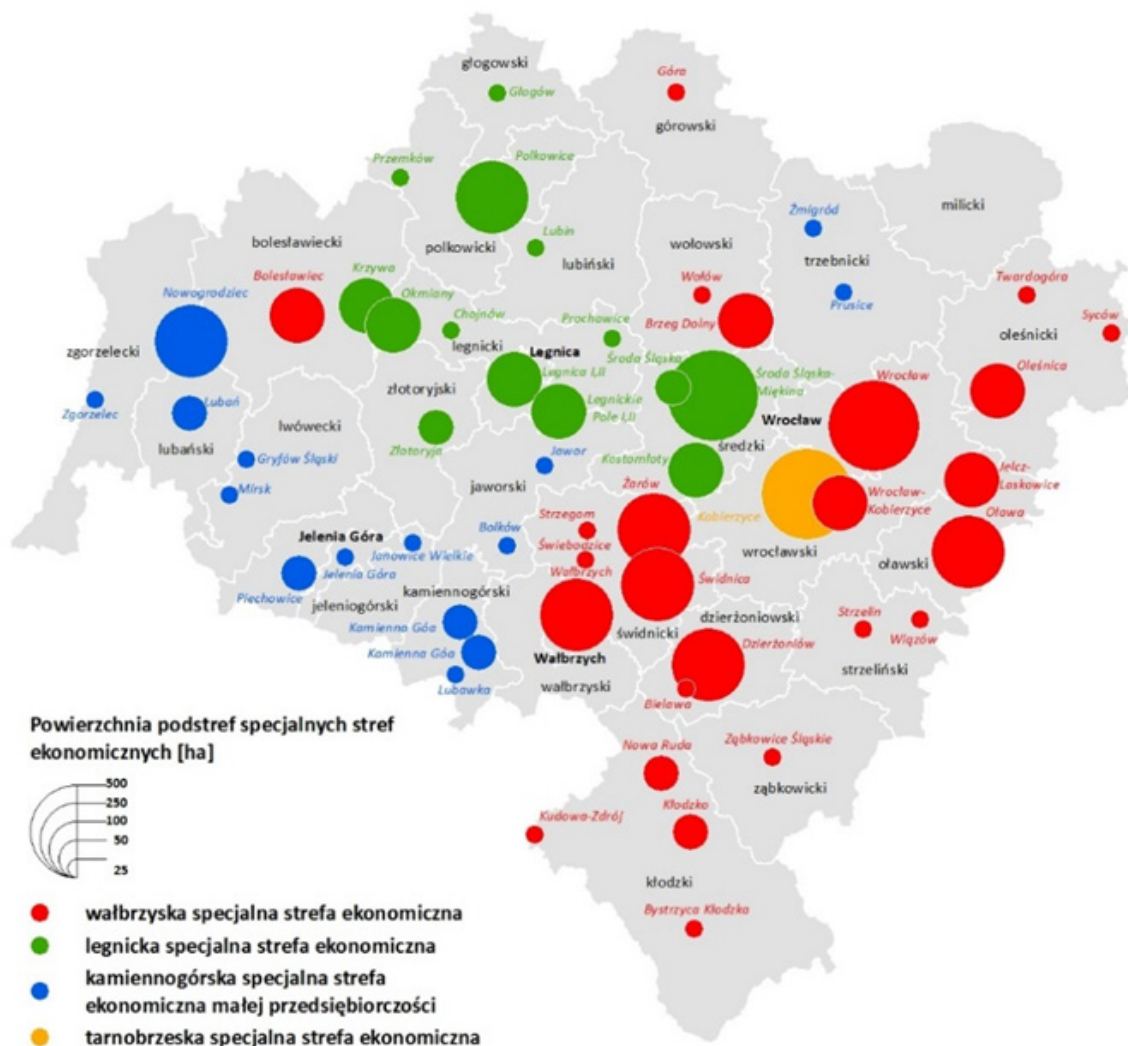
TŁO GOSPODARCZE

1.5. Specjalne strefy ekonomiczne

Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) stanowią wyodrębnione administracyjnie obszary w kraju, gdzie inwestorzy mogą prowadzić działalność gospodarczą na preferencyjnych warunkach, na specjalnie przygotowanych i uzbrojonych terenach. Celem funkcjonowania tego instrumentu wsparcia jest przyspieszenie rozwoju regionów poprzez przyciąganie nowych inwestycji i tworzenie miejsc pracy. Dolny Śląsk dysponuje największą w Polsce liczbą obszarów specjalnych stref ekonomicznych i miejsc dostępnych pod inwestycje. W regionie funkcjonują cztery SSE: kamiennogórska, legnicka, tarnobrzeska i wałbrzyska, z których wszystkie działają

również w obszarze aglomeracji wrocławskiej. Specjalne strefy ekonomiczne w województwie dolnośląskim zajmują ogółem około 3,6 tys. ha w 55 podstrefach. W 2015 roku na Dolnym Śląsku było zagospodarowanych ponad 50% terenów inwestycyjnych pozostających w zarządzie SSE (około 1,8 tys. ha), a strefy dysponowały jeszcze wolną powierzchnią ok. 1,7 tys. ha. Do czerwca 2015 roku wydanych było w województwie 369 ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach SSE, zgodnie z którymi inwestorzy zadeklarowali zatrudnienie ponad 61 tys. osób.

RYS. 33. POWIERZCHNIA PODSTREF SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU [CZERWIEC 2015]

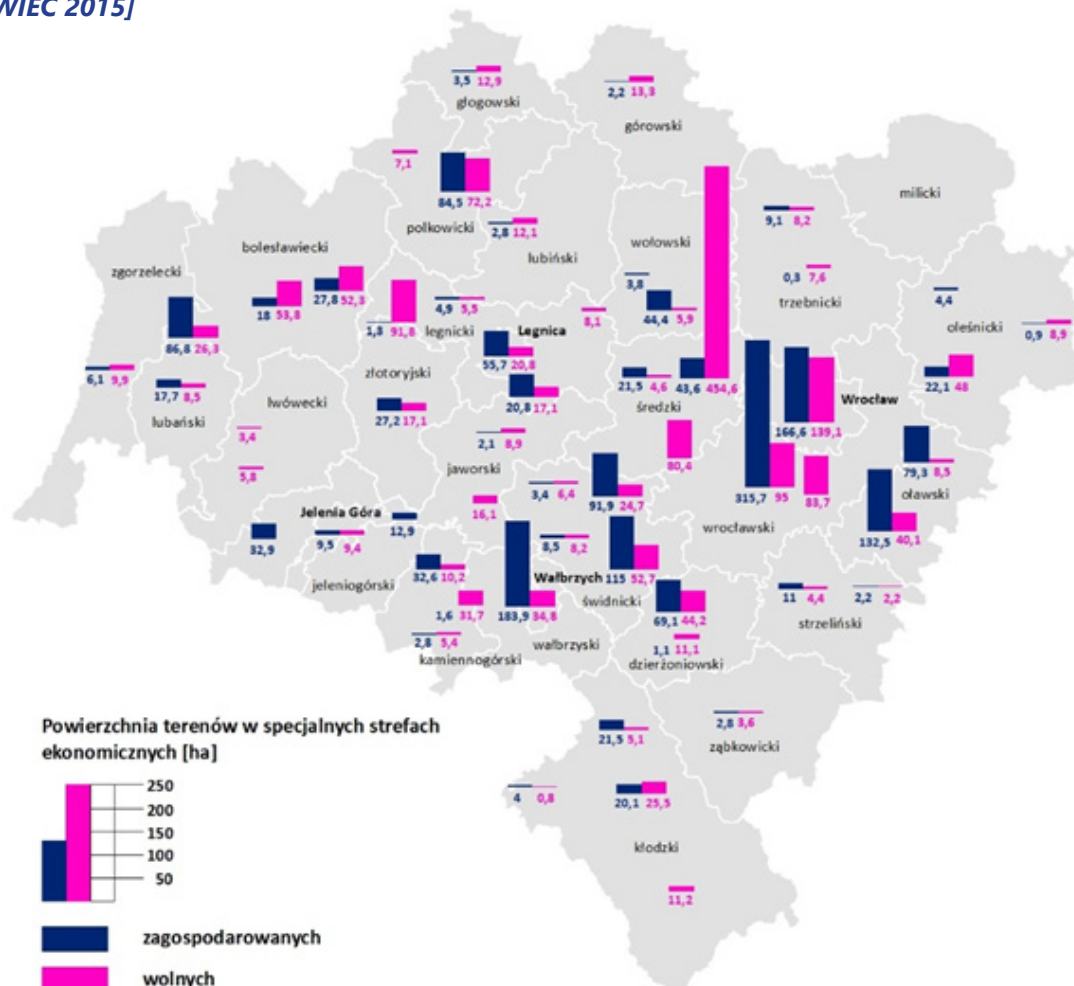

Największą powierzchnię w województwie dolnośląskim zajmuje wałbrzyska SSE (1 693 ha), a jej tereny stanowią 46% terenów SSE w regionie⁷. Drugą pod względem wielkości SSE w województwie jest legnicka SSE obejmująca powierzchnię 1 215 ha terenów inwestycyjnych położonych wyłącznie na terenie Dolnego Śląska. Następnie tarnobrzeska SSE, z jedną podstrefą w Kobierzycach o powierzchni 410 ha oraz kamiennogórska SSE Małej Przedsiębiorczości o powierzchni 365 ha. W największym stopniu zagospodarowane zostały w województwie tereny strefy tarnobrzeskiej (76,8%), a następnie wałbrzyskiej (59,2%) oraz kamiennogórskiej (58,6%). Najmniej zagospoda-

rowany zarówno w województwie, jak i w kraju został obszar legnickiej SSE (26,4%), która jeszcze w 2015 roku dysponowała powierzchnią 891,7 ha wolnych terenów.

Największe obszary powierzchni pozostające w województwie do zagospodarowania, z których wszystkie są uzbrojone, pozostawały w podstrefach: Środa Śląska – Miękinia (454,6 ha legnickiej SSE), Wrocław (139,1 ha wałbrzyskiej SSE) i Wrocław/Kobierzyce (83,6 ha wałbrzyskiej SSE), Okmiany (91,7 ha legnickiej SSE), Kostomłoty (80,4 ha legnickiej SSE). Osiem podstref w regionie było jeszcze zupełnie niezainwestowanych:

RYS. 34. TERENY ZAINWESTOWANE I WOLNE W PODSTREFACH SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU [CZERWIEC 2015]

Wrocław/Kobierzyce (83,6 ha wałbrzyskiej SSE), Kostomłoty (80,4 ha legnickiej SSE), Bolków (16 ha kamiennogórskiej SSE), Bystrzyca Kłodzka (11,2 ha wałbrzyskiej SSE), Prochowice (8,1 ha legnickiej SSE), Przemków (7 ha legnickiej SSE), Mirsk (5,7 ha kamiennogórskiej SSE), Gryfów Śląski (3,4 ha kamiennogórskiej SSE). Z wyżej wymienionych podstref wszystkie, poza podstrefą w Bolkowie, są uzbrojone.

Od początku funkcjonowania stref do czerwca 2015 roku przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w SSE na Dolnym Śląsku zadeklarowali nakłady inwestycyjne w wysokości ponad 24,4 mld zł. Największy udział w skumulowanej wartości inwestycji od początku działalności miała wałbrzyska SSE. Inwestorzy działający w tej strefie zadeklarowali ogółem około 14,5 mld zł, co

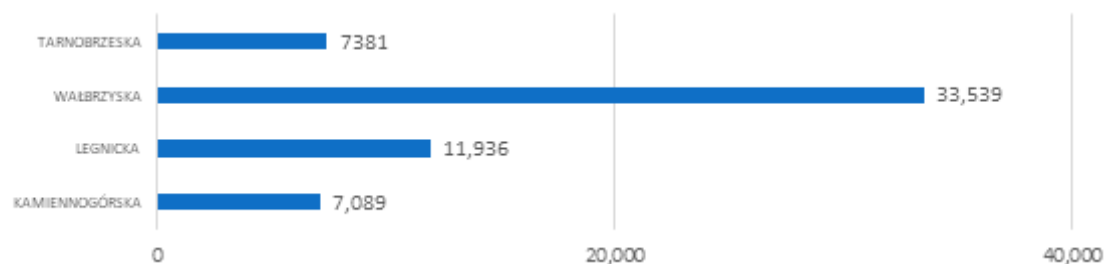
stanowi 59,5% deklarowanych nakładów w SSE w województwie dolnośląskim. Następne w kolejności były: legnicka SSE (3,9 mld zł), tarnobrzeska SSE (3,8 mld zł) oraz kamiennogórską SSE (2 mld zł). Rzeczywiste nakłady inwestycyjne poniesione przez inwestorów w SSE są ponad dwukrotnie wyższe. Deklaracje zatrudnienia pracowników przez inwestorów działających na terenie SSE na Dolnym Śląsku wskazywały na liczbę ponad 61,9 tys. osób. Rzeczywista liczba zatrudnionych tam pracowników okazała się również dużo wyższa. Największy deklarowany udział w zatrudnieniu na Dolnym Śląsku miała wałbrzyska SSE, która gwarantowała miejsca pracy dla ponad 33,5 tys. osób i obejmowała 54,1% ogólnego zatrudnienia w strefach na terenie województwa. W pozostałych trzech strefach zatrudnionych było ponad: 11,9 tys. osób (legnicka SSE), 7,3 tys. osób (tar-

TABELA 4. SKUMULOWANE NAKŁADY INWESTYCYJNE OGÓŁEM DEKLAROWANE W ZEZWOLENIACH NA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010, 2015]

Specjalna Strefa Ekonomiczna	NAKŁADY INWESTYCYJNE OGÓŁEM* [mln zł]		UDZIAŁ NAKŁADÓW NA DOLNYM ŚLĄSKU [%]
	2010	2015	
Kamiennogórska	1 539,00	2 076,80	8,5
Legnicka	1 467, 22	3 921, 35	16,0
Wałbrzyska	9 775,14	14 561,97	59,5
Tarnobrzeska	3 303,40	3 895,50	15,9
Ogółem:	14 617,54	24 455,62	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE.

RYS. 35. DEKLAROWANE MIEJSCA PRACY W SSE NA DOLNYM ŚLĄSKU [2015]

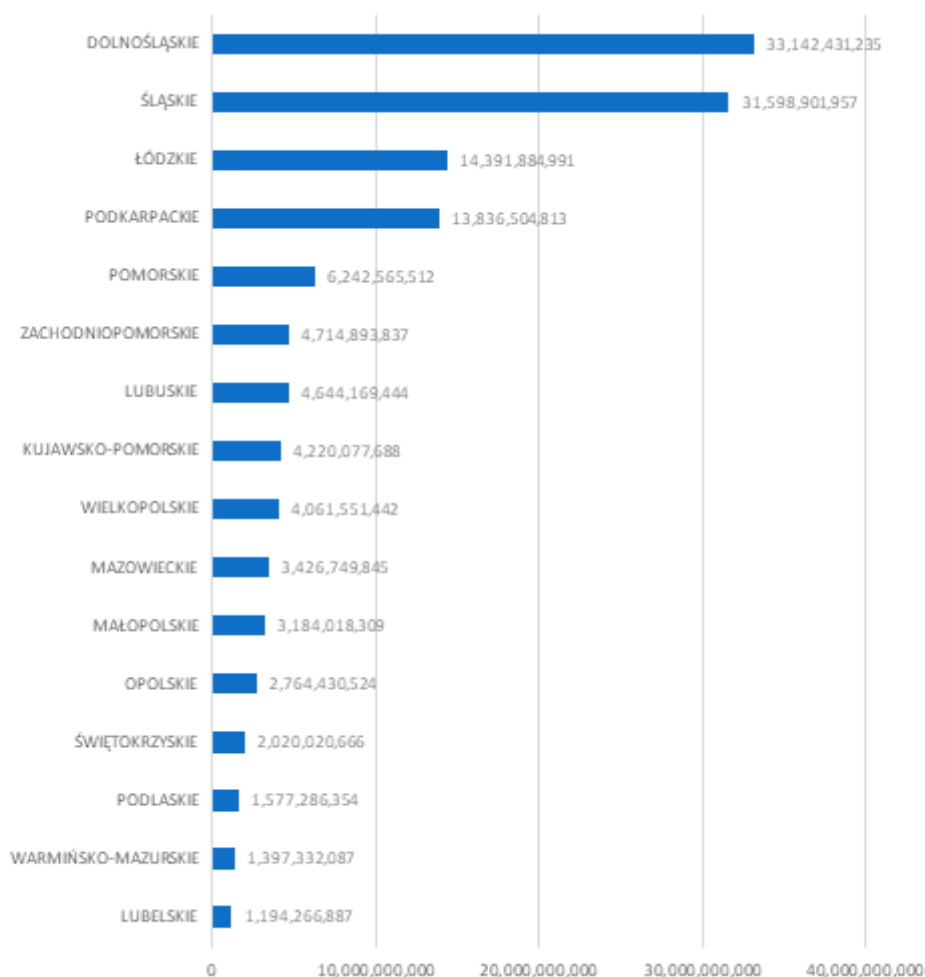
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SSE.

nobrzeńska SSE) i 7 tys. osób (kamiennogórska SSE).

Dzięki inwestycjom kilku stref oraz relatywnie wcześnie poniesionym nakładom inwestycyjnym województwo dolnośląskie dominuje w rankingu efektywności funkcjonowania SSE w Polsce⁸. Efekty ekonomiczne, jakie powstają przy okazji inwestycji strefowych, są na Dolnym Śląsku ponadprzeciętnie wysokie i charakteryzują się prawie od początku funkcjonowania stref stabilnym wzrostem nadwyżki finansowej. Wnioski płynące z analizy efektywności oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na poziomie województwa wskazują na zbieżność pomiędzy wartością bieżącą netto (NPV)⁹ a poniesionymi nakładami inwestycyjnymi. Największą wartość dodaną do gospodarki krajowej wnoszą strefy, które przyciągnęły najwięcej inwestycji. Wartość NPV specjalnych stref ekono-

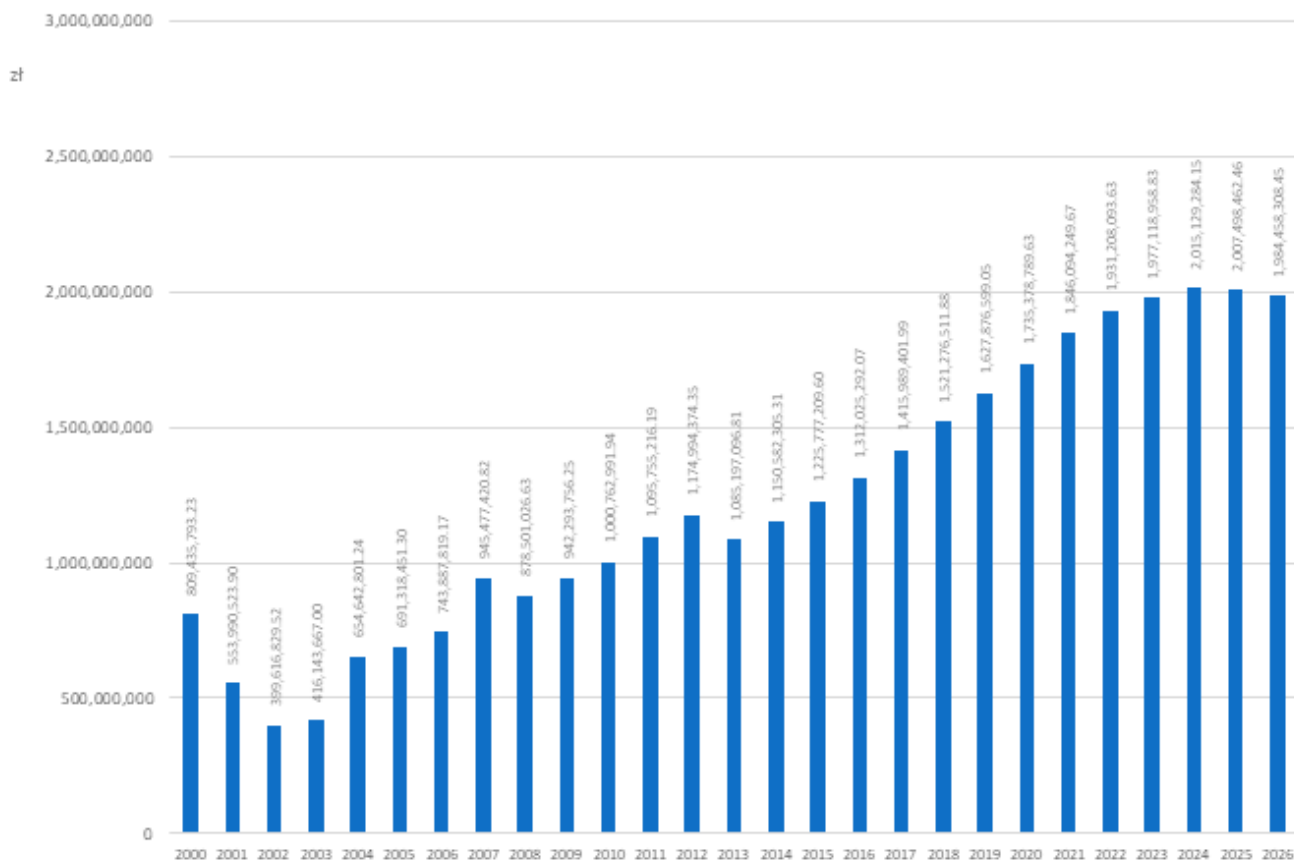
micznych w województwie dolnośląskim wynosi 33,1 mld zł i stanowi 25% ogółu NPV wygenerowanych w strefach na terenie kraju. Kolejne inwestycje na terenach stref wzmagają oddziaływanie pozytywnych efektów gospodarczych. Legnicka SSE i wałbrzyska SSE, wraz z łódzką SSE i mielecką SSE, należą do grupy SSE, które w najbliższej przyszłości będą głównymi obszarami przyciągającymi inwestycje strefowe. Znajdują się one w dalszym ciągu w atrakcyjnych lokalizacjach, poprawiających się w miarę rozwoju infrastruktury. Kamiennogórska SSE zaliczana jest natomiast do grupy stref, które mają dużą perspektywę rozwoju, o czym świadczy dynamika przyrostu wartości dodanej. Jej potencjał jest związany z lokalizacją, która w początkowej fazie rozwoju stref była zupełnie niedoceniana, a w następstwie rozwoju gospodarczego Polski zyskała na znaczeniu.

RYS. 36. WARTOŚĆ NPV DLA SSE POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTW

Na podstawie: Ocena efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, Uniwersytet Łódzki – Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Łódź, maj 2014 (pod kierownictwem dra hab. Radosława Pastusiaka, prof. UŁ).

RYS. 37. STRUKTURA WARTOŚCI NPV SSE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2000-2026] (PROGNOZA)

Na podstawie: Ocena efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, Uniwersytet Łódzki – Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Łódź, maj 2014 (pod kierownictwem dra hab. Radosława Pastusiaka, prof. UŁ).

⁸ Oszacowanie efektywności funkcjonowania SSE w Polsce z podziałem na województwa zostało opracowane w 2014 roku w dokumencie „Ocena efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce”, Uniwersytet Łódzki – Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Łódź, maj 2014 (pod kierownictwem dra hab. Radosława Pastusiaka, prof. UŁ).

⁹ NPV – wartość bieżąca netto (ang. net present value, NPV) metoda oceny efektywności ekonomicznej inwestycji rzeczowej oraz wskaźnik wyznaczony w oparciu o tę metodę. Dzięki regule NPV można ocenić przepływy pieniężne związane z projektem (wymagają one porównania zaktualizowanej wartości przyszłych przychodów z dokonywanymi dzisiaj nakładami inwestycyjnymi). Metoda polega na dyskontowaniu przyszłych strumieni pieniężnych do ich wartości obecnych.

TŁO GOSPODARCZE

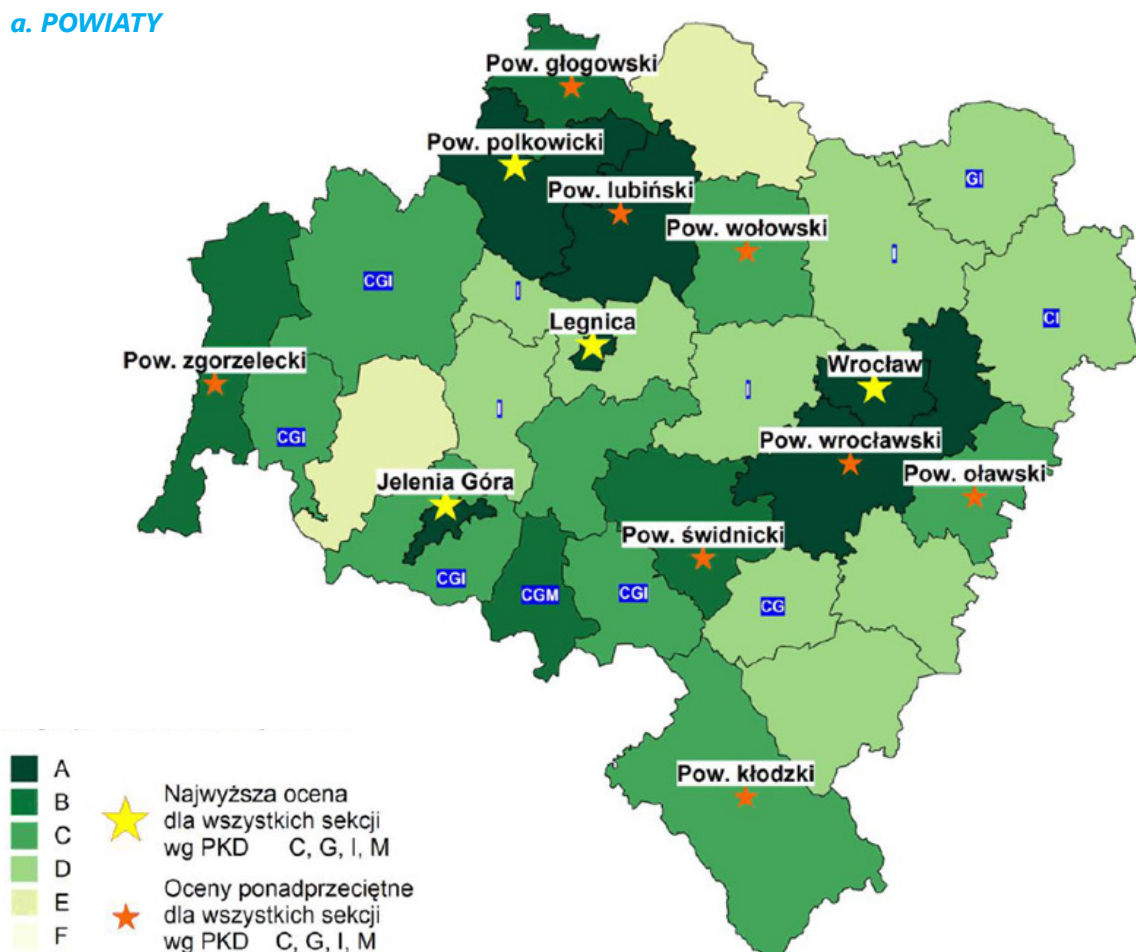
1.6. Atrakcyjność inwestycyjna

Atrakcyjność inwestycyjna stanowi wynik oceny istotnych z punktu widzenia inwestora warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. Za najważniejsze warunki do działalności gospodarczej przyjmuje się: sytuację na rynku pracy, wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, a także sytuację rynkową oraz uwarunkowania przyrodnicze¹⁰. W województwie dolnośląskim najwyższą atrakcyjnością inwestycyjną we wszystkich analizowanych sekcjach gospodarczych (tzw. złota gwiazda) odznaczają się: miasto Wrocław, Jelenia Góra i Legnica oraz powiat polkowicki. Wśród jednostek, które uzyskały ponadprzeciętną ocenę we wszystkich analizowanych obszarach

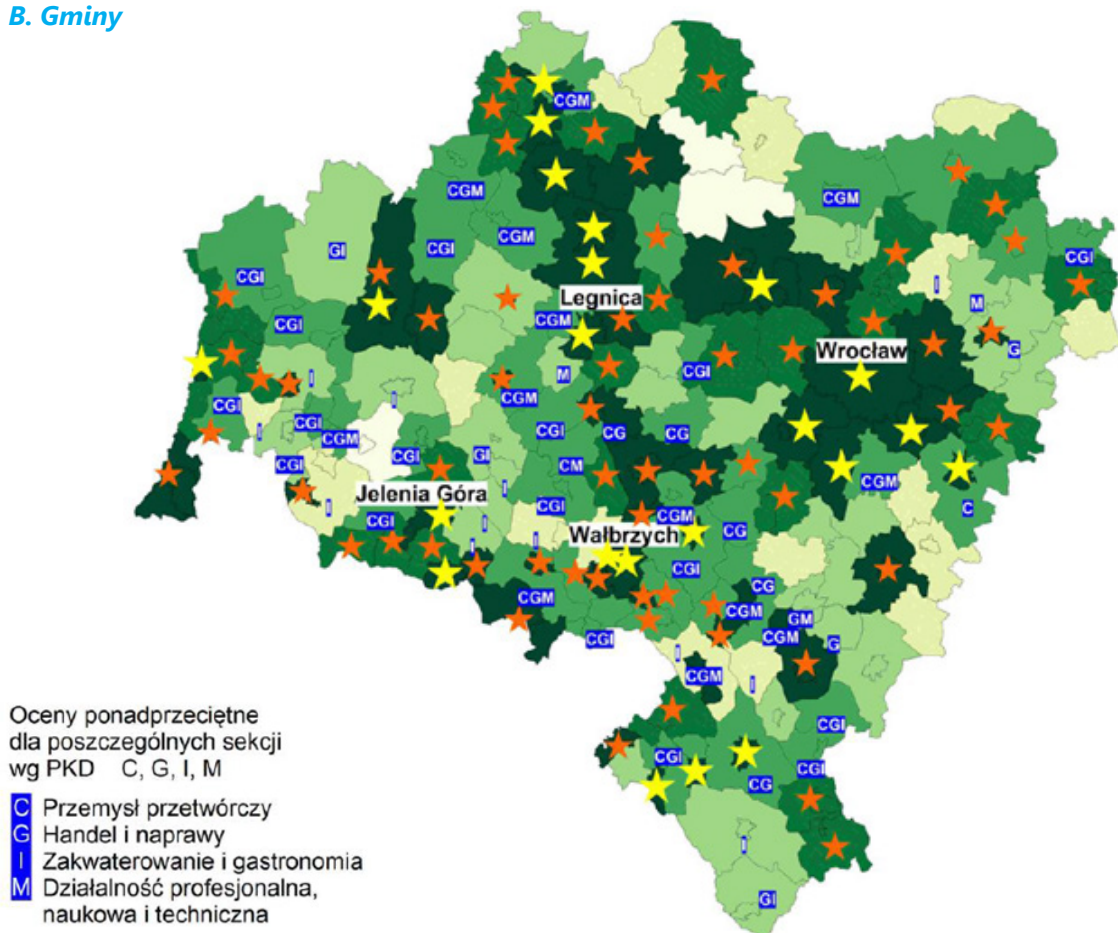
(gospodarki narodowej, przemysłu, handlu, usług turystycznych oraz usług profesjonalnych – tzw. gwiazda pomarańczowa), wymienić należy również powiaty: głogowski, kłodzki, lubiński, oławski, świdnicki, wołowski, wrocławski i zgorzelecki. W grupie gmin miejskich, poza wymienionymi, najwyżej oceniono natomiast takie miasta, jak: Bolesławiec, Duszniki-Zdrój, Głogów, Karpacz, Kłodzko, Lubin, Oława, Polanica-Zdrój, Szczawno-Zdrój, Świdnica, Wałbrzych i Zgorzelec. Natomiast w grupie gmin miejsko-wiejskich najwyżej oceniono: Brzeg Dolny, Kąty Wrocławskie, Polkowice, Siechnice, a wiejskich: Jerzmanową, Kobierzyce i Lubin.

RYS. 38. POTENCJALNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA NA TERENIE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO DLA GOSPODARKI NARODOWEJ [2015]

a. POWIATY

B. Gminy

Źródło: Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016 – Województwo dolnośląskie, prof. dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2016.

¹⁰ Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016 – Województwo dolnośląskie, prof. dr hab. Hanna Godlewska-Majkowska, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2016.

Ocena rynku pracy informuje inwestora o możliwości pozyskania pracowników do planowych przedsięwzięć gospodarczych, nadwyżce lub niedoborach określonych grup pracowników. Ocena stanu infrastruktury technicznej pozwala planować przedsięwzięcia gospodarcze, które wymagają przygotowania terenu inwestycyjnego w podstawowe elementy techniczne, jak: woda, gaz, energia elektryczna, a także urządzenia ochrony środowiska w postaci oczyszczalni ścieków. Infrastruktura społeczna oceniana jest natomiast przez pryzmat wyposażenia danej lokalizacji w budynki oraz urządzenia decydujące o jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do: edukacji, służby zdrowia, obiektów sportowo-rekreacyjnych, technologii informacyjnych, w tym Internetu. Sytuacja rynkowa informuje inwestora o chłonności rynku, czyli liczbie potencjalnych konsumentów, a także pośrednio o ich zamożności, czyli możliwości nabywania towarów i usług. Na potrzeby oceny atrakcyjności lokalizacji usług turystycznych i ich pochodnych poddano ocenie również uwarunkowania przyrodnicze, które stanowią jednocześnie istotny element kształtowania jakości życia mieszkańców. Łączna ocena wszystkich wymienionych elementów w poszczególnych powiatach lub gminach obrazuje przestrzenne zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej.

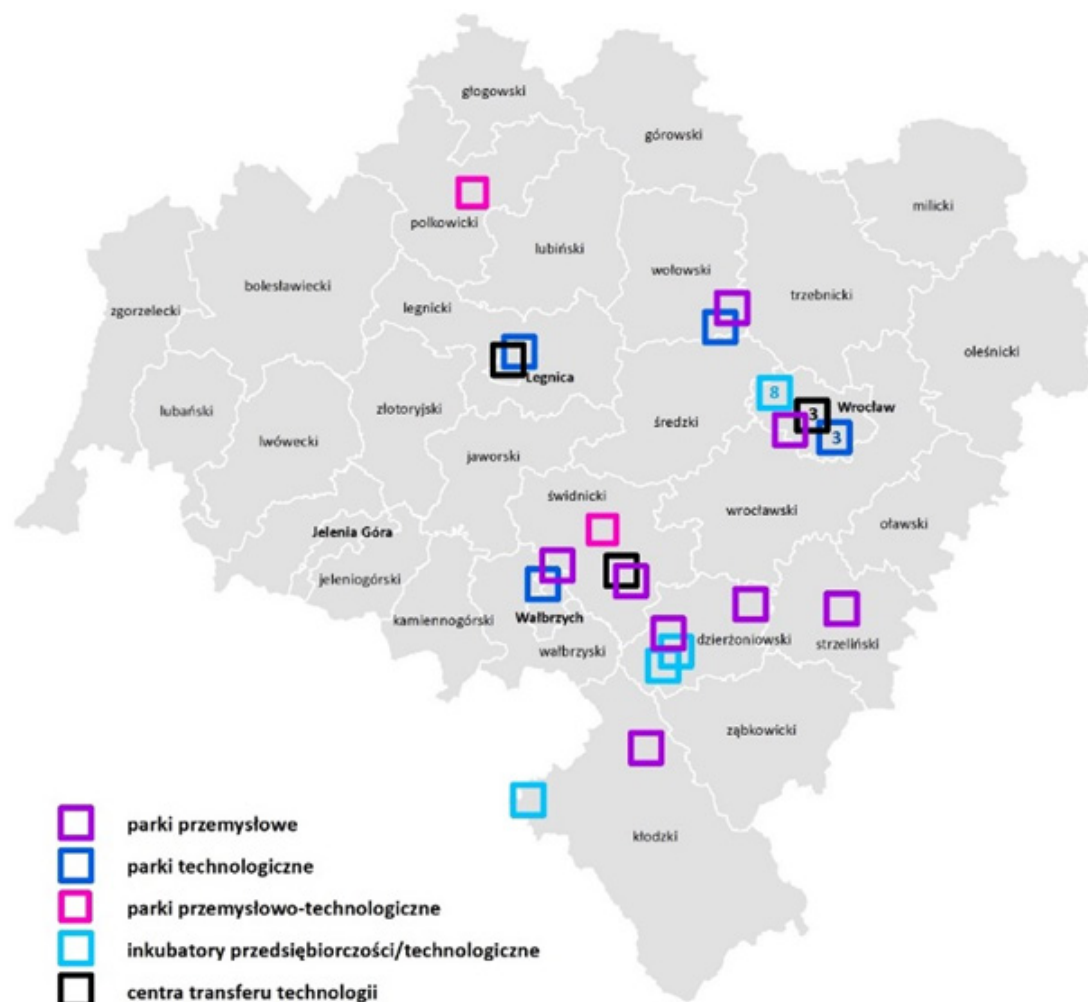
TŁO GOSPODARCZE

1.7. Instytucje otoczenia biznesu

Rozwój instytucji otoczenia biznesu w regionie stanowi ważny czynnik jego atrakcyjności inwestycyjnej. W województwie dolnośląskim działalność prowadzi kilkadziesiąt instytucji i firm otoczenia biznesu, które stanowią wsparcie dla przedsiębiorców m.in. w procesie tworzenia, prowadzenia i rozwoju firmy, w zakresie szkoleń, doradztwa, wdrażania projektów opartych na nowoczesnych technologiach, usług B+R itp. Szczególnie istotną rolę odgrywają instytucje wspierające przedsiębiorczość, rozwiązania proinwestycyjne, komercjalizacje badań naukowych i innowacyjność przedsiębiorstw, do których zalicza się: parki technologiczne, naukowe i naukowo-technologiczne, centra transferu technologii, inkubatory technologiczne

i inkubatory przedsiębiorczości. Oprócz instytucji proinwestycyjnych i proinnowacyjnych ważną rolę odgrywają również fundusze poręczeniowe i pożyczkowe, oferujące przedsiębiorcom usługi finansowe na korzystniejszych warunkach niż instytucje komercyjne. Wsparcie w postaci szkoleń, doradztwa i organizacji różnego typu przedsięwzięć, jak np.: prowadzenie wspólnych negocjacji i postępowań zakupowych, udział w targach branżowych, organizacja wspólnych działań promocyjnych, zapewniają przedsiębiorcom agencje rozwoju, izby gospodarcze, samorządy przedsiębiorców oraz ośrodki szkoleniowo-doradcze. Do instytucji okołobiznesowych w województwie można zaliczyć m.in.:

RYS. 39. INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU WSPIERAJĄCE INWESTORÓW I PRZEDSIĘBIORCÓW NA DOLNYM ŚLĄSKU [2015]

PARKI TECHNOLOGICZNE,**NAUKOWO-BADAWCZE, PRZEMYSŁOWE:**

- Data Techno Park, Sp. z o.o.,
- Dolnośląski Park Innowacji i Nauki S.A.,
- Dolnośląski Park Technologiczny „T-Park”,
- Legnicki Park Technologiczny LETIA S.A.,
- Wrocławski Park Technologiczny S.A.,
- Wrocławski Park Przemysłowy S.A.,
- Głogowski Park Przemysłowy Sp. z o.o.

CENTRA TRANSFERU TECHNOLOGII:

- Wrocławskie Centrum Transferu Technologii Politechniki Wrocławskiej,
- Ośrodek Transferu Wiedzy i Technologii Uniwersytetu Wrocławskiego,
- Ośrodek Innowacji NOT w Legnicy, we Wrocławiu, w Świdnicy,
- Medyczne Centrum Transferu Technologii,
- Wrocławskie Centrum Badań EIT+ Sp. z o.o.

INKUBATORY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI:

- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Wrocławskiego,
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Politechniki Wrocławskiej,
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu,
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu,
- Centrum Wspierania Przedsiębiorczości,
- Dolnośląski Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Wrocławskim Parku Technologicznym S.A.,
- Inkubator Technologiczny – Dolnośląski Park Innowacji i Nauki S.A.,
- Inkubator Przedsiębiorczości DAWG sp. z o.o.,
- Inkubator Przedsiębiorczości i Technologii WPT
- Akademicki Inkubator Przedsiębiorczość i WSB we Wrocławiu

IZBY GOSPODARCZE:

- Izba Przemysłowo-Handlowa w Legnicy,
- Sudecka Izba Przemysłowo-Handlowa w Świdnicy,
- Dolnośląska Izba Gospodarcza we Wrocławiu,
- Zachodnia Izba Gospodarcza we Wrocławiu,
- Dolnośląska Izba Turystyki we Wrocławiu,
- Dolnośląska Izba Rzemieśnicza we Wrocławiu,
- Izba Rzemieśnicza i Małej Przedsiębiorczości w Świdnicy.

AGENCJE ROZWOJU REGIONALNEGO:

- Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A.,
- Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG S.A.

w Nowej Rudzie,

- Agencja Rozwoju Regionalnego ARLEG S.A. w Legnicy,
- Convention Bureau – Wrocław,
- Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. Szczawno-Zdrój,
- Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o. we Wrocławiu,
- Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Jeleniej Górze,
- Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Agencja Rozwoju Innowacji S.A. we Wrocławiu.

INSTYTUCJE FINANSOWE (fundusze poręczeniowe, gwarancyjne i pożyczkowe):

- Dolnośląski Fundusz Gospodarczy, Sp. z o.o.,
- Dolnośląski Fundusz Rozwoju, Sp. z o.o.,
- Fundusz Poręczeń Kredytowych Powiatu Dzierżoniowskiego Sp. z o.o.,
- Fundusz Pożyczkowy - Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Subregionalny Fundusz Pożyczkowy DOLNY ŚLĄSK - Polska Fundacja Przedsiębiorczości,
- Sudeckie Stowarzyszenie Inicjatyw Gospodarczych,
- Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A.,
- Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Jeleniej Górze.

KOMERCYJNE JEDNOSTKI B+R:

- Bioxen Sp. z o.o.,
- KGHM CUPRUM Sp. z o.o. Centrum Badawczo-Rozwojowe,
- Centrum Badawczo-Rozwojowe NOVASOME Sp. z o.o.,
- Innova Centrum Innowacji Technicznych Sp. z o.o.,
- Instytut Badawczo-Rozwojowy PPC Sp. z o.o.,
- NANTES–Systemy Nanotechnologii Sp. z o.o.,
- Przedsiębiorstwo Badawczo-Produkcyjne OPTEL Sp. z o.o.,
- Przedsiębiorstwo Geologiczne we Wrocławiu PROXIMA S.A.,
- Przedsiębiorstwo Innowacyjno-Wdrożeniowe EKOMOTOR Sp. z o.o.,
- LASERTEX Przedsiębiorstwo Wdrażania Postępu Naukowo-Technicznego Sp. z o.o.,
- Przedsiębiorstwo Wielofunkcyjne CHEMWIK Sp. z o.o.,
- Radiotechnika Serwis Sp. z o.o.,
- SONEL Sp. z o.o.,
- Zakład Badawczo-Projektowy Technik Pomiarowych MES-EKO Sp. z o.o.

TŁO GOSPODARCZE

1.8. Działalność badawczo-rozwojowa

W 2015 roku w województwie dolnośląskim funkcjonowały 304 jednostki aktywne badawczo, czyli prowadzące działalność B+R lub zlecające innym podmiotom wykonywanie pracy związanej z tą działalnością, spośród których 255 z nich działało w sektorze przedsiębiorstw. Od 2010 roku liczba jednostek B+R na Dolnym Śląsku wzrosła ponad dwukrotnie, co pozwoliło mu uplasować się na 5. miejscu wśród województw w Polsce. Mimo tak znaczącego wzrostu ich liczby w 2015 roku na 100 tys. ludności przypadało 10,5 tego typu podmiotów oraz 85,8 na 100 tys. podmiotów gospodarki narodowej, a wskaźniki te pozycjonowały region dopiero na 7. i 12. miejscu w kraju.

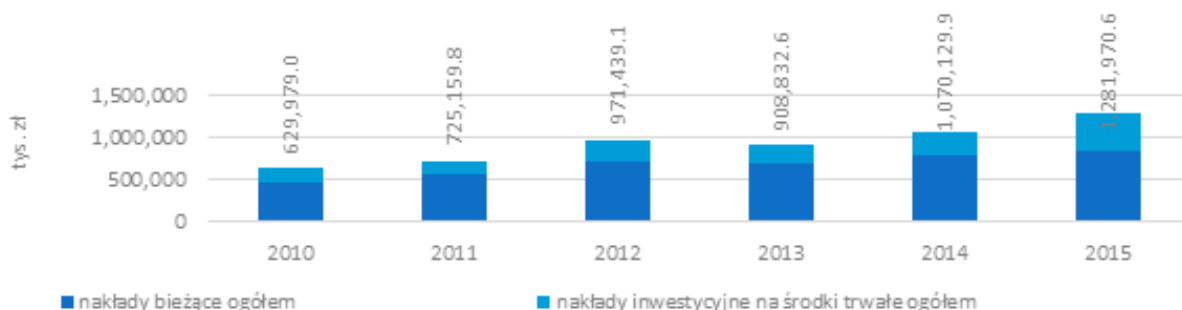
Od 2010 do 2015 roku nakłady wewnętrzne ogółem na badania i rozwój w regionie wzrosły o około 103,5% – z 630 mln zł do 1 282 mln zł, co dało regionowi w 2015 roku 5. miejsce z udziałem w kraju w wysokości 7,1%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady te wynosiły 441,2 zł. Dolny Śląsk zajmował pod tym względem 4. miejsce w Polsce, po województwach mazowieckim (1 300,6 zł), małopolskim (628,5 zł) i pomorskim (501,6 zł). Należy jednak podkreślić, że rokrocznie nakłady na B+R zarówno w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jak i na 1 zatrudnionego w B+R kształtowały się poniżej średniej krajowej.

Zdecydowaną większość przedmiotowych nakładów stanowiły nakłady bieżące (66,1%),

które od 2010 roku wzrosły o 80,6% – z 469 077 tys. zł do 846 967,1 tys. zł w 2015 roku. Natomiast nakłady na środki trwałe wzrosły w tym samym okresie aż o 170,4% – ze 160 902 tys. zł w 2010 roku do 435 003,5 tys. zł w 2015 roku, przy czym najwyraźniejszy ich wzrost nastąpił właśnie w 2015 roku. Aż 73,4% nakładów wewnętrznych B+R wydatkowanych zostało w sekcjach poza przemysłem (941 405,5 tys. zł), a ich wartość od 2010 roku wzrosła o 91,8% z 490 753,3 tys. zł do 941 405,5 tys. zł w 2015 roku.

Dolnośląski sektor przedsiębiorstw w 2015 roku poniósł jedno z najwyższych, zaraz po województwach mazowieckim (2 979,6 mln zł) i małopolskim (943,9 mln zł), nakładów na działalność B+R w kwocie 744,6 mln zł (58,1% udziałów w nakładach na B+R ogółem w województwie). Nakłady te wzrosły od 2010 roku aż o 241%, a od 2014 roku o 18%. W 2015 roku przedsiębiorcy sfinansowali działania B+R w 57,5% ze środków własnych (427,9 mln zł), a pozostałe środki pochodziły z budżetu państwa (63,9 mln zł). W 2015 roku najwyższe nakłady w przedsiębiorstwach poniesione zostały na badania i rozwój w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (318 mln zł, 19,8% nakładów na B+R), następnie działalności związanej z produkcją maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowanych (52,6 mln zł, 11,4%) oraz w produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych (31,2 mln zł, 12,8%).

RYS. 40. NAKŁADY WEWNĘTRZNE NA B+R OGÓŁEM NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2015]

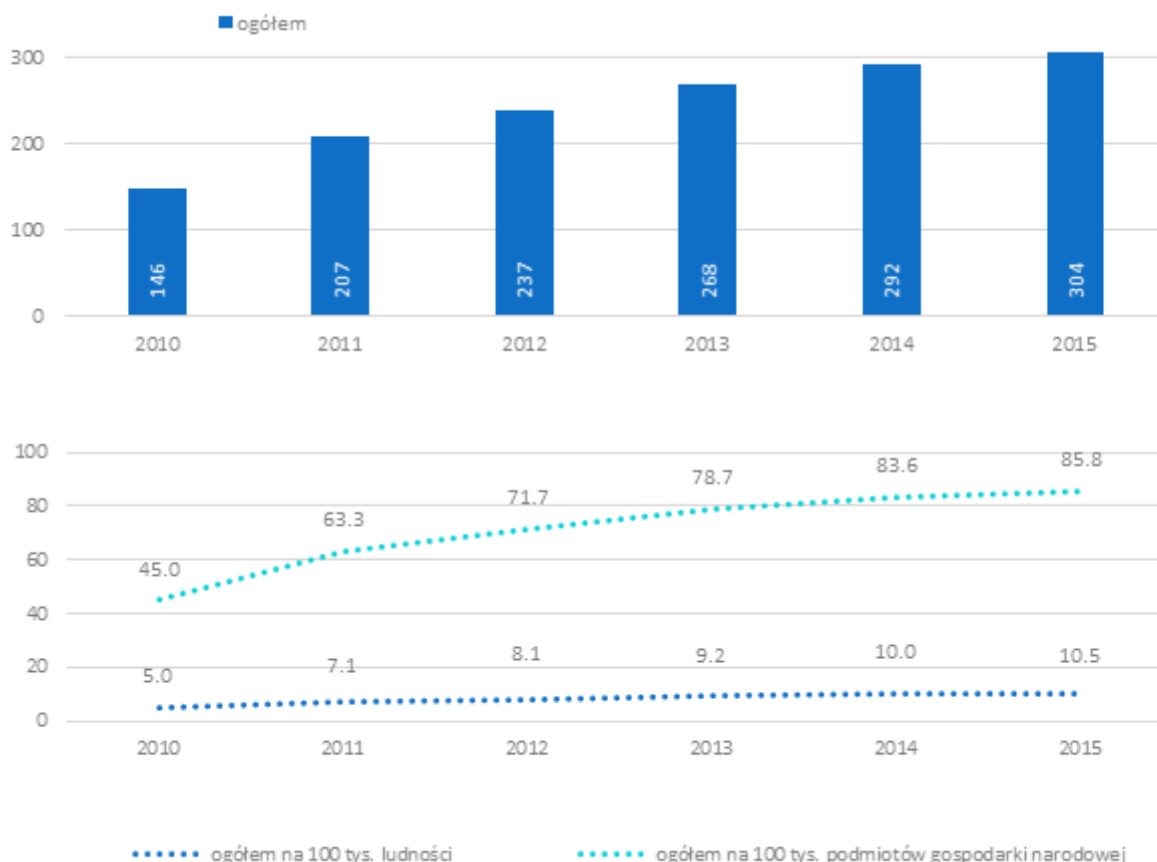

Zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej na Dolnym Śląsku stale wzrasta. W 2010 roku wynosiło ono 5 498 EPC¹¹, a wskaźnik zatrudnienia w B+R w przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo wyniósł 4,3 EPC. W 2015 roku liczba zatrudnionych w B+R wzrosła odpowiednio o 67,2%, do 9 193 EPC (4. miejsce w kraju) oraz 7,6 EPC, w tym w sektorze przedsiębiorstw zatrudnienie to zwiększyło się ponad trzykrotnie – z 1 028,1 EPC w 2010 roku do 3 368,7 EPC (udział w kraju 9%), a w sektorze szkolnictwa wyższego z 4 009,7 EPC jedynie do 4 949,1 EPC w 2015 roku (udział w kraju 11%). W 2010 roku udział osób zatrudnionych w B+R w liczbie osób pracujących ogółem wyniósł 0,75% (przy średniej

dla Polski 0,83%), natomiast w 2015 roku udział ten zwiększył się do 1,05% (przy średniej dla Polski 0,97%, 4. miejsce w kraju).

W regionie w 2015 roku udział osób zatrudnionych w B+R w ludności aktywnej zawodowo wyniósł 0,99% (przy średniej dla Polski 0,9%, 4. miejsce w kraju), przypadało więc 7,6 EPC zatrudnionych w B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo (3. miejsce w kraju). W 2014 roku liczba pracowników zaangażowanych w prowadzenie zarówno badań podstawowych, stosowanych, jak i prac rozwojowych zwiększyła się w stosunku do 2013 roku o 5,4%.

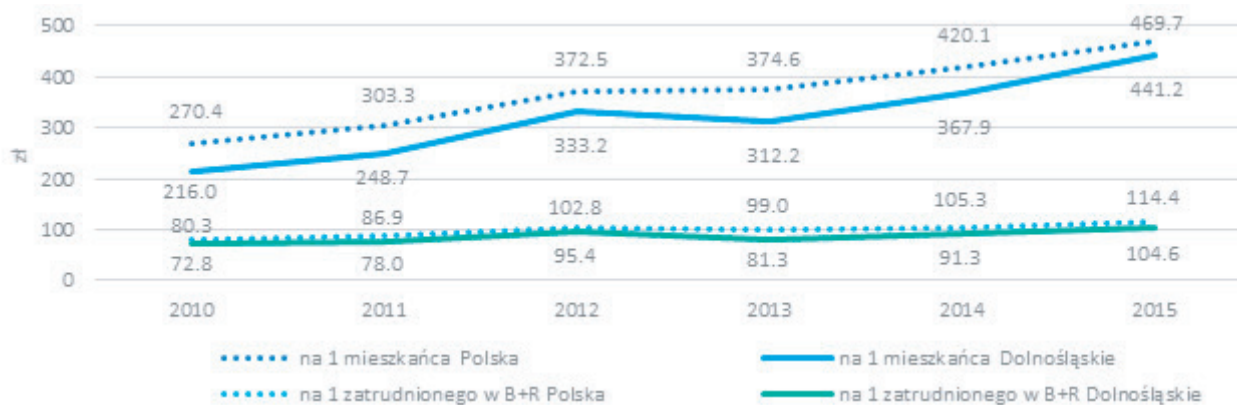
RYS. 41. JEDNOSTKI AKTYWNE BADAWCZO PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ B+R NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹¹ EPC – ekwiwalent pełnego czasu pracy oznaczający jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność B+R.

RYŚ. 42. NAKŁADY WEWNĘTRZNE OGÓŁEM NA B+R NA 1 MIESZKAŃCA I 1 ZATRUDNIIONEGO W B+R NA DOLNYM ŚLĄSKU I W POLSCE [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2015 roku na 1 zatrudnionego w sektorze badawczo-rozwojowym na Dolnym Śląsku przypadło 104,6 tys. zł nakładów wewnętrznych na B+R, co uplasowało Dolny Śląsk na 6. miejscu w kraju po województwach: mazowieckim (159,6 tys. zł), świętokrzyskim (151,8 tys. zł), pomorskim (122,8 tys. zł), podkarpackim (114,6 tys. zł) i małopolskim (104,8 tys. zł). W tym samym roku nakłady wewnętrzne w sektorze badawczo-rozwojowym w przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu wyniosły 367,9 zł, wobec średniej krajowej na poziomie 441,2 zł. Liczba ta dała województwu dolnośląskiemu 4. pozycję w kraju, po województwach: mazowieckim (1 300,6 zł), małopolskim (628,5 zł) i pomorskim (501,6 zł).

W 2015 roku nakłady na B+R na Dolnym Śląsku posłużyły sfinansowaniu tej działalności m.in. w następujących dziedzinach nauki: inżynieryjnych i technicznych – 704 400,2 tys. zł (54,9%), przyrodniczych – 247 708,7 tys. zł (19,3%), rolniczych – 73 139,2 tys. zł (5,7%) i społecznych – 38 012,9 tys. zł (3%).

Najwyższe nakłady – 66% ogółu nakładów w regionie – poniesione zostały w zakresie nauk inżynieryjnych i technicznych (704 400,2 tys. zł). Pod względem ich wysokości Dolny Śląsk zajął 4. miejsce wśród ogółu województw. Co istotne, wydatki krajowych liderów na tę dziedzinę były jednak wyższe niż w województwie dolnośląskim o:

- 81,3% - mazowieckiego (3 772 167,9 tys. zł),

- 69,8% - małopolskiego (1 195 849,1 tys. zł),
- 45,1% - śląskiego (1 021 903,6 tys. zł).

Liczba osób zatrudnionych w B+R wzrosła o 35% – z 8 651 osób w 2010 roku do 11 716 osób w 2014 roku. W 2014 roku w liczbie tej: 72,9% (8 538 os.) stanowili pracownicy naukowo-badawczy, 17,9% (2 094 os.) stanowili technicy i pracownicy równorzędni oraz 9,3% (1 084 os.) pozostały personel. W porównaniu z 2010 rokiem liczba pracowników pozostałego personelu wzrosła o 210%, liczba techników i pracowników równorzędnych – o 95%, a o 18% – liczba pracowników naukowo-badawczych.

Ponadto na Dolnym Śląsku w 2015 roku w sektorze szkolnictwa wyższego zatrudnionych było w B+R 7 507 osób (9,1% zatrudnionych w tym sektorze w kraju), a ich liczba wzrosła o 11,6% w porównaniu z 2010 rokiem. W tym samym czasie zatrudnienie pracowników B+R w sektorze przedsiębiorstw wzrosło blisko trzykrotnie – z 1 306 osób w 2010 roku do 3 795 osób w 2015 roku. Liczba osób zatrudnionych w B+R w sektorze przemysłowym (sekcje PKD 2007: B, C, D, E) wzrosła również od 2010 do 2015 roku ponad dwukrotnie – z 1 000 osób do 2 450 osób, z których 64% zatrudnionych było w charakterze pracowników naukowo-badawczych (1 568 os.), 23,1% (565 os.) – w charakterze techników i pracowników równorzędnych, a 12,9% (317 os.) jako pozostały personel.

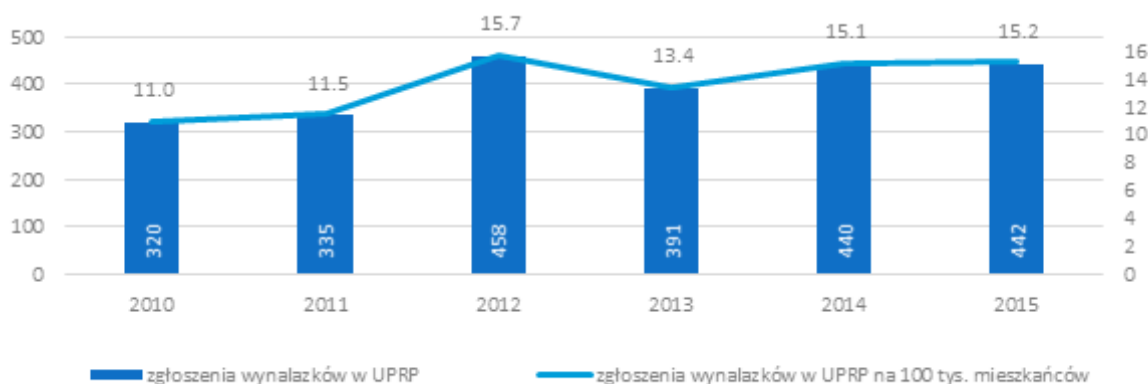
TŁO GOSPODARCZE

1.9. Wynalazki i patenty

WUrzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) w 2015 roku z województwa dolnośląskiego zgłoszone zostały 442 wynalazki, co stanowiło 9,5% wynalazków zgłoszonych ogółem w kraju i uplasowało region na 5. miejscu wśród województw. Więcej wynalazków niż w naszym regionie zgłoszono w województwach: mazowieckim (983), śląskim (601), małopolskim (530) i wielkopolskim (465).

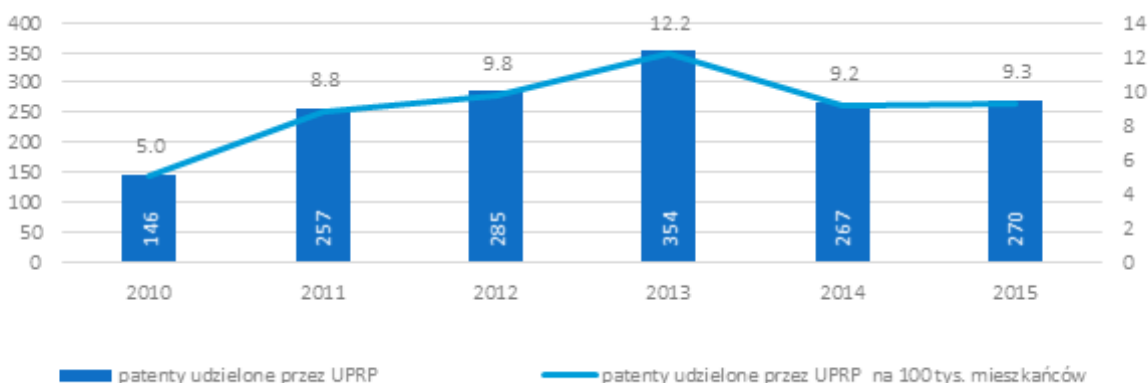
Pod względem zgłoszeń wynalazków w UPRP na 100 tys. mieszkańców województwo dolnośląskie zajęło jednak już 3. miejsce wśród województw z wynikiem 15,2 znacznie przekraczającym średnią krajową wynoszącą 12,1. W tym rankingu Dolny Śląsk wyprzedziły Mazowsze (18,4) i Małopolska (15,7). Nadmienić należy również, że liczba zgłoszonych wynalazków w regionie wzrosła od 2010 roku o 38,1%.

RYS. 43. WYNALAZKI ZGŁOSZONE W UPRP Z WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO OGÓŁEM I NA 100 TYS. MIESZKAŃCÓW [2010-2015]

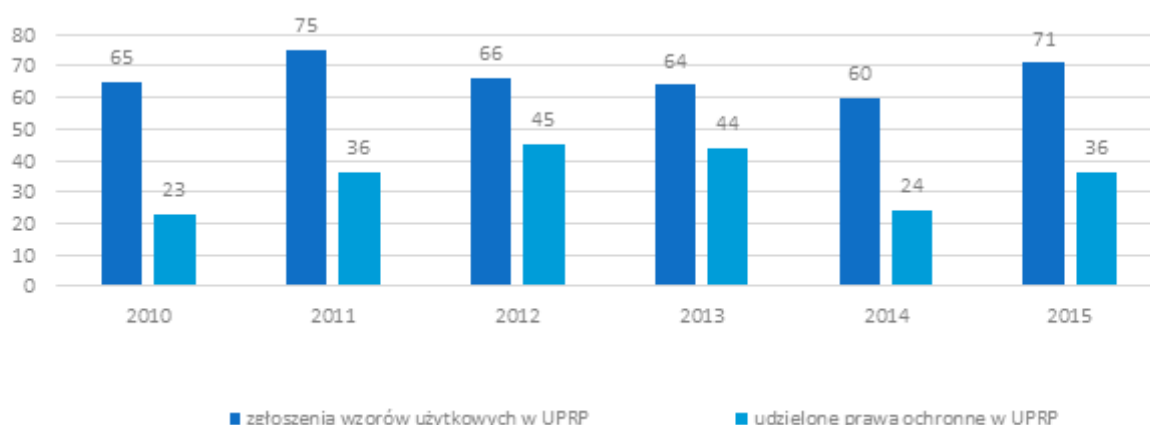

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 44. PATENTY ZGŁOSZONE W UPRP Z WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO OGÓŁEM I NA 100 TYS. MIESZKAŃCÓW [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 45. ZGŁOSZENIA WZORÓW UŻYTKOWYCH ORAZ PRAWA OCHRONNE UDZIELONE PRZEZ UPRP NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

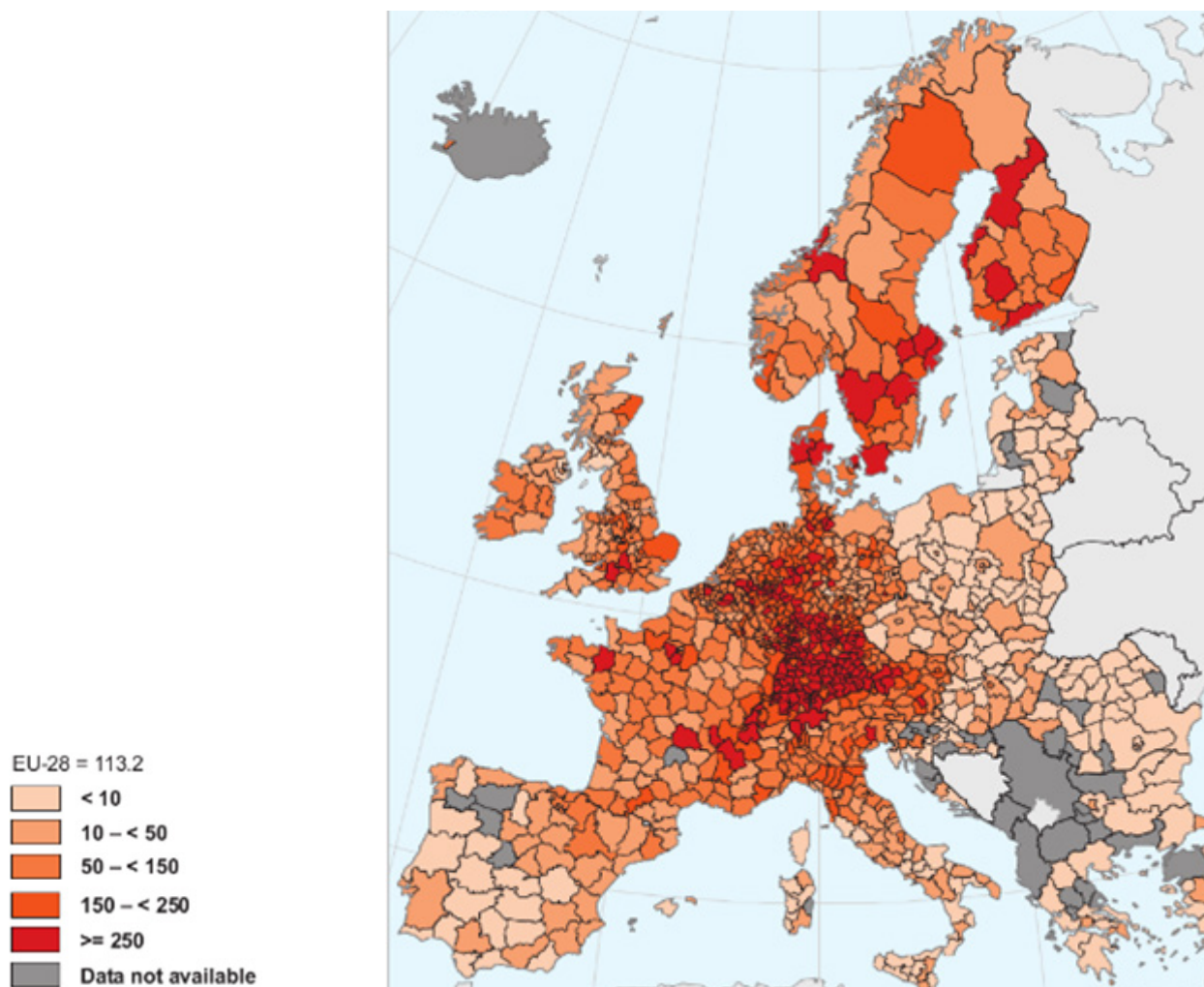
Pod względem patentów udzielonych przez UPRP w 2015 roku region z liczbą 270 uplasował się również na 3. miejscu w kraju, po województwach mazowieckim (492) i śląskim (299). Patenty te stanowiły 10,7% ogółu patentów udzielonych w kraju. Liczba 9,3 patentu przypadająca na 100 tys. mieszkańców zagwarantowała jednak regionowi 1. miejsce w kraju, przy średniej krajowej wynoszącej 6,3. Zauważyć należy również, że wskaźnik ten znacząco wzrósł od 2010 roku z poziomu 5 patentów na 100 tys. mieszkańców. W 2015 roku w UPRP zgłoszono również 71 wzorów użytkowych z Dolnego Śląska, stanowiących 7,1% ogółu tego typu zgłoszeń w kraju, oraz udzielono 36 praw ochronnych (6,4%).

Na Dolnym Śląsku w 2011 roku pod względem liczby zgłoszeń patentowych w Europejskim Urzędzie Patentowym (European Patent Office – EPO¹²) na milion mieszkańców przodowały miasto Wrocław – 32 zgłoszone patenty na milion mieszkańców (Warszawa 15,9) oraz podregion wrocławski – 12,4. Liczba ta pozostawała jednak znacznie poniżej średniej w Unii Europejskiej wynoszącej 113,2 patentu na milion mieszkańców.

W tym samym czasie na milion mieszkańców w podregionie jeleniogórskim zgłoszonych zostało jedynie 5,2 patentu, w legnicko-głogowskim 4,8, a w wałbrzyskim zaledwie 0,6. Sąsiadujące z Dolnym Śląskiem zagraniczne podregiony wykazywały w tym zakresie znacznie większą aktywność: Niemcy – Görlitz 64,3, Czechy – Pardubický kraj 33,5, Liberecký kraj 31,3, Královéhradecký kraj 26,5 i Olomoucký kraj 14,8.

¹² Organ wykonawczy Europejskiej Organizacji Patentowej powołanej na mocy Konwencji o udzielaniu patentów europejskich, z siedzibą w Monachium, oddziałem w Hadze oraz pododdziałami w Berlinie, Wiedniu i Brukseli.

RYS. 46. ZGŁOSZENIA PATENTOWE W EUROPEJSKIM URZĘDZIE PATENTOWYM (EPO) NA MILION MIESZKAŃCÓW W PODREGIONACH [2011]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TŁO GOSPODARCZE

1.10. Szkolnictwo wyższe

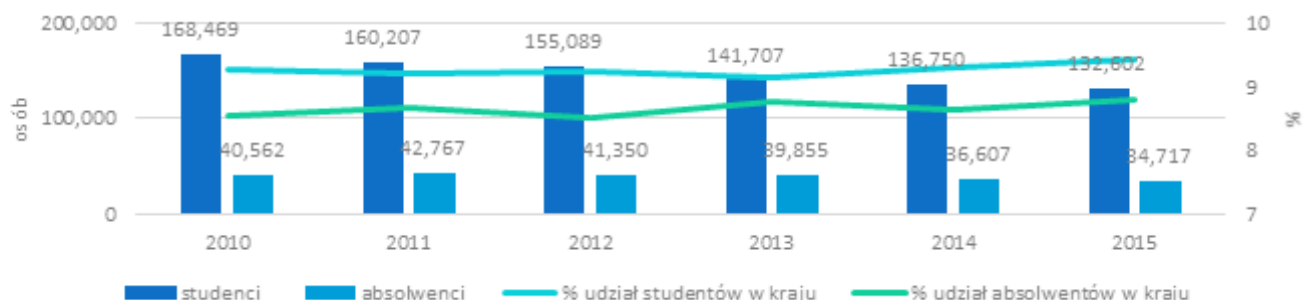
Dolny Śląsk znajduje się w czołówce województw pod względem liczby studentów. W 2015 roku na dolnośląskich uczelniach kształciło się ponad 132,6 tys. osób, czyli 9,4% ogółu studiujących w kraju. Większą liczbą studentów mogły pochwalić się jedynie województwa: mazowieckie (275,3 tys. osób), małopolskie (176,6) oraz wielkopolskie (132,8), które wyprzedzało dolnośląskie jedynie o 277 osób.

Co czwarty student na Dolnym Śląsku studiuje na uczelni technicznej. Równie znaczący udział studentów mają pozostałe szkoły wyższe, w tym państwowe wyższe szkoły zawodowe (22%) oraz uniwersytety (20%). 12% studentów studiuje w wyższych szkołach ekonomicznych, a 8% w wyższych szkołach rolniczych. Województwo dolnośląskie znajduje się również w czołówce regionów kształcących największą liczbę studentów na akademiach wychowania fizycznego (około

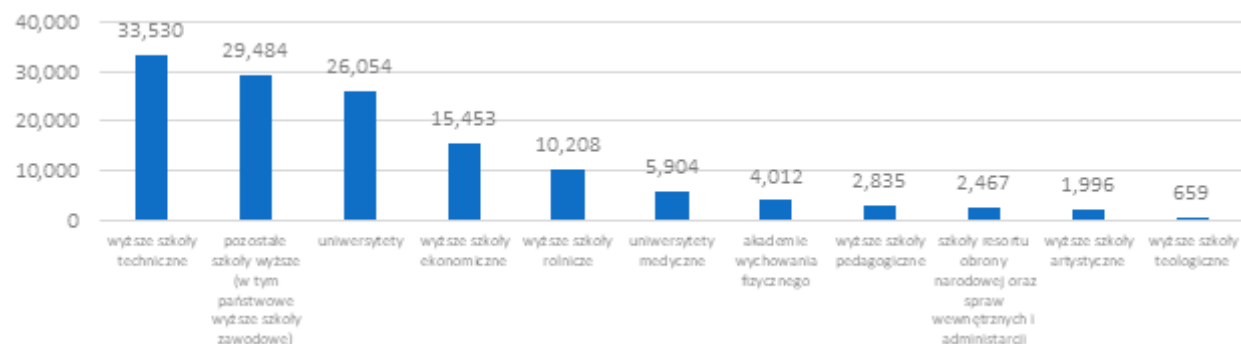
4 tys. osób) – po województwach śląskim (4,2 tys. osób) i małopolskim (4,7 tys. osób). Dolnośląskie należy również do grupy 5 województw, w których funkcjonują szkoły resortu obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji. W 2015 roku studiowało w nich blisko 2,5 tys. osób, co stanowi 8,3% osób studiujących w tego typu uczelniach w kraju.

Podobnie jak w całym kraju, liczba studentów w dolnośląskich uczelniach maleje z roku na rok. Od 2010 roku zmniejszyła się ona o ponad 20%, czyli o 35,8 tys. osób. Wyższy procentowo spadek niż w województwie dolnośląskim (21,3%) odnotowało w tym czasie aż 11 województw. Nasz region znalazł się jednak w czołówce regionów z największym spadkiem liczby studentów, po województwach śląskim (-54,8 tys. studentów) i mazowieckim (-47,8 tys.).

RYS. 47. STUDENCI I ABSOLWENCI DOLNOŚLĄSKICH UCZELNI WYŻSZYCH [2010-2015]

RYS. 48. STUDENCI NA DOLNYM ŚLĄSKU WG TYPU UCZELNI WYŻSZEJ [2015]

JAKOŚĆ ŻYCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU

Anna Błaczkowska, Marzena Franków, Krzysztof Safin, WSB

2

2.1.	Praktyczny sens badania poziomu jakości życia.....	57
2.2.	Problemy pomiaru jakości życia – przegląd literatury	60
2.3.	Metoda tworzenia rankingu jakości życia na Dolnym Śląsku	67
2.4.	Czynniki wpływające na jakości życia w ocenie respondentów	72
2.5.	Wyniki i wnioski z przeprowadzonych badań	81

JAKOŚĆ ŻYCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU

2.1. Praktyczny sens badania poziomu jakości życia

W analizach poziomu rozwoju regionu czy jego konkurencyjności (rozumianej jako zdolność do utrzymania lub poprawy pozycji we współzawodnictwie z innymi) uwagę koncentruje się zwykle na sile ekonomicznej. W dalszej kolejności uwzględnia się najczęściej aspekty infrastruktury technicznej (społecznej) świadczące o „sile przyciągania” inwestorów zagranicznych i krajowych. Zdecydowanie rzadziej uwzględnia się perspektywę wpływu tych działań na życie mieszkańców i uznaje, że „rzeczywisty rozwój zapewniony jest wyłącznie wtedy, gdy osoby podejmujące decyzje nie tracą z pola widzenia najważniejszego celu, jakim jest wysoka jakość życia mieszkańców”¹³.

Pojęcie jakość życia nie jest rozumiane jednoznacznie – istnieje wiele definicji i koncepcji określenia kryteriów ją opisujących¹⁴. Jakość życia analizowana jest z perspektywy wielu dyscyplin naukowych i z perspektywy zastosowań praktycznych. W. Ostasiewicz wymienia:

- **podjęcie ekonomiczne**, wykorzystuje się w nim wskaźniki, indeksy, stopy itp., które są konstruowane w ramach teorii ekonomicznych;
- **podjęcie statystyczne**, polegające na konstruowaniu wskaźników rozwoju gospodarczego lub społeczno-gospodarczego. Cieszy się ogromnym powodzeniem, choć nie jest poparte naukowymi teoriami i zależy od indywidualnej intuicji autora;
- **podjęcie psychologiczne**, w którym największe znaczenie ma subiektywna ocena jakości życia jako całości (lub jego pojedynczych aspektów) uzyskiwana zazwyczaj poprzez badania ankietowe lub sondaże¹⁵.

Zarówno większość rozważań teoretycznych i koncepcji badawczych, jak i prób zastosowania wyników w praktyce gospodarczej koncentruje się

na poziomie kraju (liczne analizy porównawcze krajów), niewiele z nich dotyczy regionów i jednostek lokalnych. Jednym z problemów analiz na poziomie regionalnym jest z pewnością fakt, że trudno o jednoznaczność w określeniu ich granic. Region może być traktowany umownie jako przestrzennie określona struktura o granicach wyznaczonych zgodnie z przyjętymi (umownymi) kryteriami. Podstawą wyodrębnienia określonych terytoriów (regionów) bywają przesłanki historyczne, kulturowe, względy administracyjne i polityczne, a także natury ekonomicznej.

Jednakże, jak stwierdza D. Głuszczyk, „Pragmatyzm każe patrzeć na region w kategoriach administracyjnych, czyli jednostki usytuowanej na najwyższym szczeblu w podziale terytorialnym państwa. W Polsce są to województwa, których mieszkańcy tworzą regionalne wspólnoty samorządowe”¹⁶. Tak formalnie określone pojęcie regionu przyjmuje się również w niniejszym opracowaniu.

Waga tych ujęć regionalnych rośnie. Coraz częściej uznaje się bowiem, że chociaż życie toczy się w ramach ogólnych warunków makroekonomicznych i politycznych, to przecież na poziomie lokalnych uwarunkowań przyrodniczych, infrastrukturalnych, przy określonym poziomie bezpieczeństwa, zanieczyszczenia powietrza czy określonej życzliwości sąsiadów. W związku z tym, bez znajomości tych lokalnych (regionalnych) uwarunkowań trudno kształtować wytyczne polityki gospodarczej, kierować strumieniem pomocy publicznej, przyciągać inwestorów, budować społeczeństwo obywatelskie, trudno też mówić o rzeczywistych wyborach miejsc życia i pracy, trudno nawet oceniać skuteczność koncepcji i ludzi (władz) bez znajomości punktów odniesienia.

Jakość życia najczęściej traktowana jest jako stopień satysfakcji (zadowolenia) człowieka czy społeczności z całokształtu swojej egzystencji.

¹³ Źródło: T. Borys, P. Rogala, (red.), *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, Warszawa 2008, s. 7.

¹⁴ A. Zeliaś (red.), *Poziom życia w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa 2004.

¹⁵ W. Ostasiewicz (red.), *Statystyka i ryzyko. Ocena i analiza jakości życia*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, s. 19.

¹⁶ Zob. D. Głuszczyk, *Istota rozwoju regionalnego i jego determinanty*, *Ekonomia* 5(17), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 70.

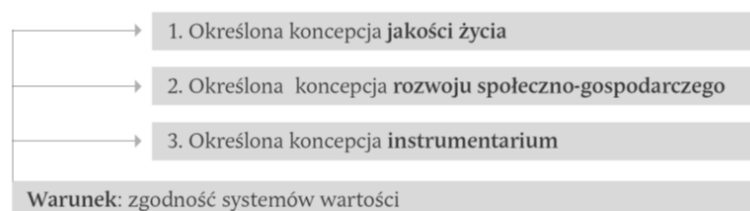
Przy takim jej rozumieniu wydaje się, że wysoka jakość życia mieszkańców powinna być najważniejszą wytyczną polityki (strategii) rozwoju na szczeblu kraju i szczeblu lokalnym (regionalnym). Ten strategiczny aspekt wydaje się najważniejszy i coraz częściej podnoszony nie tylko przez badaczy, lecz również przez praktyków gospodarczych i władze. T. Borys i P. Rogala stwierdzają, że „[...] wysoka jakość życia powinna znaleźć eksponowane miejsce w strukturze celów planowania strategicznego na każdym poziomie zarządzania (gmin, powiatów, województw itd.)”¹⁷. Jeszcze wyraźniej zalecenie to definiuje S. Kielczewski¹⁸, stwierdzając że „W skali makroekonomicznej i w warunkach systemu demokratycznego stanem postulowanym może być jedynie zaaprobowana przez społeczeństwo strategia społeczno-gospodarcza zbudowana w logice Quality of Life”.

Jakość życia mierzona za pomocą wielu wskaźników może być też traktowana jako miara atrakcyjności określonego regionu dla jego obecnych i przyszłych mieszkańców. Są bowiem regiony, w których ten poziom jest wyższy (pod pewnymi względami atrakcyjniejszy) i w takich regionach ludzie osiedlają się chętniej niż w innych. Wiedza o siłach „przyciągania” i „wypychania”, czyli o tych czynnikach społecznych, ekonomicznych, środowiskowych, które zachęcają ludzi do przyjazdu bądź do wyjazdu z danego regionu jest coraz ważniejszym elementem kształtowania polityki społecznej i gospodarczej, a także podstawą

budowania indywidualnych strategii mieszkańców. Jakość życia jest traktowana jako istotny element konkurencyjności regionalnej. Różne przejawy jakości życia mogą być istotnym elementem zniechęcającym inwestorów, przedsiębiorców czy pracowników do wiązania się z danym regionem. Z drugiej strony, co podkreśla się w wielu publikacjach (np. w analizach zaproponowanych przez Gardinera, Martina i Tylera), jakość życia jest ostatecznym celem działań podnoszących poziom konkurencyjności. Przywołani autorzy uznają, że konkurencyjność regionalna (lokalna) jest determinowana wieloma czynnikami, które ją warunkują i kształtują, a działanie kombinacji tych czynników powinno prowadzić do wzrostu jakości i standardu życia¹⁹. W podobnej konwencji problem ten rozpatrują A. Klasik i F. Kuźnik. Definiują oni rozwój regionalny poprzez jego główne składowe, do których zaliczają potencjał gospodarczy, siłę konkurencyjną regionu oraz poziom i jakość życia²⁰. Chądzyński i in. rozpatrują rozwój regionalny także poprzez wzrost potencjału gospodarczego regionów, ich konkurencyjności, a także poprawę poziomu życia mieszkańców²¹.

T. Borys traktuje jakość życia jako jeden z głównych celów rozwojowych i sytuuje go na szczycie hierarchii celów rozwojowych. Jakość życia jest tu punktem wyjścia dla wszelkich działań strategicznych, tzn. poprzedza również rozstrzygnięcia w zakresie koncepcji (paradygmatu) rozwoju²².

RYS. 1. JAKOŚĆ ŻYCIA W HIERARCHII STRATEGICZNYCH CELÓW ROZWOJOWYCH

Źródło: T. Borys, P. Rogala, (red.), *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, Warszawa 2008, s. 10.

¹⁷ Źródło: T. Borys, P. Rogala, (red.), *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, Warszawa 2008, s. 10.

¹⁸ S. Kielczewski *Spór o kształt demokracji*, <http://odra.okis.pl/article.php/62>.

¹⁹ Cytat za: K. Gawlikowska-Hueckel, *Konkurencyjność na poziomie regionalnym*, [w:] K. Gawlikowska-Hueckel, J. Szlachta (red.), *Wrażliwość polskich regionów na wyzwania współczesnej gospodarki. Implikacje dla polityki rozwoju regionalnego*, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s. 21-22.

²⁰ A. Klasik, F. Kuźnik (red.), *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym i regionalnym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań, 2001, s. 23.

²¹ J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CeDeWu, Warszawa 2007, s. 43.

²² T. Borys, P. Rogala (red.), wyd. cyt., s. 10.

Opcja budowania strategii rozwoju w konwencji jakości życia opiera się kilku podstawowych argumentach uzasadniających:

- jest pojemna, pokrywa wszystkie obszary życia ludzi i jest zrozumiała dla każdego;
- zmusza do wyważenia w studiach strategicznych opcji ekonomicznych (menedżerskich) z opcjami społecznymi;
- pozwala ujawniać wartość programów politycznych dla społeczeństwa i umożliwia ocenę ich realizacji²³. Jej pomiar i analiza wyników to zatem źródło wiedzy i kryterium oceny podejmowanych wyzwań modernizacyjnych na danym terenie, wykorzystywane przez mieszkańców czy obserwatorów zewnętrznych.

Mierzenie jakości życia można wykorzystywać do określenia dystansu od założonego wzorca lub od regionu o najwyższym poziomie. Wtedy może służyć jako punkt odniesienia – w jakich obszarach utrzymywać poziom, a w jakich nadrabiać zaległości. Może być więc ważnym kryterium określania priorytetów rozwojowych (inwestycyjnych) w koncepcjach rozwojowych i budżetach.

Wykorzystywanie jakości życia do określonych wyżej celów napotyka problemy natury metodologicznej. Trzeba bowiem wziąć pod uwagę, że istotne kryteria oceny poziomu życia uwzględniają z reguły dwa rodzaje czynników – obiektywne, tj. opisujące społeczne uwarunkowania życia (mierzone za pomocą przyjętych wskaźników), oraz subiektywne, tj. związane z zaspokajaniem własnych potrzeb, wywołujące indywidualne poczucie zadowolenia, szczęścia. Rodzaj i status metodologiczny tych danych są różne. O ile w ujęciu ekonomicznym źródłem informacji są najczęściej dane statystyki publicznej (GUS), dane wtórne, o tyle w ujęciach psychospołecznych podstawą informacji jest wypowiedź respondenta uzyskiwana w drodze badań, co wiąże się z określonymi problemami natury organizacyjnej, finansowej, kompletności informacji. Problemem jest też sam dobór wskaźników, zwykle subiektywny, oddający mniej lub bardziej widoczne zainteresowania autora oraz wskazujący na pragmatyczny cel

tworzonych analiz, co powoduje najczęściej nieporównywalność zestawień²⁴.

Trudność w wykorzystywaniu kategorii jakości życia w pracach planistycznych polega również na permanentnym monitorowaniu zmian zachodzących zarówno w ludzkich aspiracjach, jak i w rzeczywistych zmianach (wzrostach) w poziomie życia mieszkańców danego regionu. Wiąże się to również z koniecznością dokonywania porównań z innymi (konkurencyjnymi) regionami dla oceny rzeczywistego poziomu osiągnięcia celu. Badania tego typu prowadzone sporadycznie, ad hoc, czy w krótkich okresach ze względu na zachodzące zmiany i ich dynamikę mają ograniczoną przydatność. Rzeczywistą wartość mają głównie te, które pozwalają na obserwowanie zjawiska w czasie.

W związku z tym, jak stwierdzają T. Kopyściański i T. Rólczyński „[...] oceny w formie rankingów, traktowane są coraz częściej jako autonomiczny obszar analiz, których wnioski wykorzystywane są do porównań międzynarodowych, regionalnych, a także lokalnych. Atutem rankingów jest zdolność syntetyzowania złożonych informacji, gdzie wyniki odniesione są hierarchicznie do całego zbioru jednostek, co ułatwia dokonywanie porównań i formułowanie ogólnych wniosków istotnych dla kształtowania polityki regionalnej i niezbędnych do przeprowadzania analiz stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego regionów”²⁵.

Te aspekty stały się bazą do przyjęcia umownych założeń, które stanowiły podstawę badań i wnioskowania.

1. Jakość życia (badania i porównania) traktujemy nie tyle jako ciekawy problem badawczy, ile raczej jako podstawę diagnozy aktualnego poziomu rozwoju i materiał do tworzenia określonych koncepcji strategicznych.

2. „Ta polityczna wola stworzenia strategii społeczno-gospodarczej w logice Quality of Life powinna oprzeć się na reprezentatywnym rozpoznaniu społecznych oczekiwań dotyczących poszczególnych wyznaczników Jakości życia i określeniu na tej podstawie priorytetów i barier rozwojowych”²⁶. W związku z tym konstrukcja wskaźnika i wagi tych „poszczególnych

wyznaczników” zostały określone na podstawie szerokich badań wśród mieszkańców Dolnego Śląska.

3. W interpretacjach wyników badań uwzględniamy fakt, że na poziomie lokalnym (regionalnym) na poziom życia wpływa wiele czynników niezależnych lub tylko częściowo zależnych od decyzji podejmowanych przez władze samorządowe, takich jak np. ukształtowanie przestrzenne, zagrożenie katastrofami ekologicznymi czy też ceny energii elektrycznej²⁷.

4. Ograniczenia możliwości gromadzenia oraz syntetyzowania informacji oraz wymuszony zakres analiz. Rankingi i badania mają tę niedogodność metodologiczną, że bazują na danych dostępnych dla różnych okresów i przekrojów (statystyka oficjalna nie zawiera wszystkich) – tu pojawia się najczęściej problem kompletności informacji w odniesieniu do wszystkich obiektów, jakie czynimy przedmiotem porównań. Inna trudność wiąże się z różną oceną (przez mieszkańców) wagi czynników determinujących jakość życia w różnych okresach i różnych jednostkach subregionalnych. W ocenie mieszkańców np. w regionie niskiego bezrobocia bezpieczeństwo zatrudnienia jest niedostrzegalne, a w warunkach wysokiej przestępczości bezpieczeństwo mieć będzie większe znaczenie niż w regionach „spokoju”. W opracowaniu dobór wskaźników wiąże się więc nie tylko z założeniami autorów, ale również z dostępem informacji dla zadanych okresów i obszarów.

²³ S. Kiełczewski, A. Kaleta, K. Safin, *Analiza jakości życia we Wrocławiu zgodnie ze standardami europejskimi. Studia nad strategią miasta, Wrocław 2000 Plus*, z. 1, Wrocław 1997, s. 22.

²⁴ Por. *Jakość życia na Dolnym Śląsku w latach 2006-2011. Ranking powiatów*, WSB Wrocław, 2012.

²⁵ T. Kopyściański, T. Rólczyński, *Analiza porównawcza potencjału gospodarczego regionów w Polsce w latach 2006–2012. Zarządzanie i Finanse*, 2013, vol. 3., Issue 2

²⁶ S. Kiełczewski, wyd. cyt.

²⁷ P. Rogala, *Raport z realizacji pracy*, http://www.sas.zmp.poznan.pl/opracowania/METODOLOGIA%20BADANIA%20JAKOSCI%20ZYCIA_Ankieta.pdf [dostęp: maj 2016]

JAKOŚĆ ŻYCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU

2.2. Problem pomiaru jakości życia -przeгляд literatury

Zagadnienie jakości życia poruszane jest przez przedstawicieli różnych dyscyplin nauki, w tym m. in. psychologii, ekonomii, medycyny, pedagogiki, socjologii. Stąd bardzo szeroki staje się zakres rozumienia kategorii „jakość życia”. Właściwe wydają się próby przyporządkowania poszczególnym naukom charakterystycznych aspektów jakości życia, które są przedmiotem rozważań czy badań. Jakość życia bowiem może być określana jako dobrostan lub szczęście (psychologia), dobrobyt czy poziom życia (ekonomia), stan zdrowia (medycyna) czy może podlegać ocenie z perspektywy wartości, celów i dążeń ludzi (pedagogika) lub w kontekście stylów i zasad życia społecznego (socjologia)²⁸. Ponadto nawet poszczególne dyscypliny nauki nie wypracowały dotąd jednolitych definicji wymienionych pojęć.

Ponieważ w obrębie badań nad jakością życia ścierają się różne poglądy, to należy wskazać następujące fundamentalne pytania badawcze:

- a) Jak definiować jakość życia na potrzeby badań?
- b) Jakie kryteria uwzględniać w procesie badania jakości życia?
- c) Jakie metody zastosować w ocenie jakości życia?

Ze względu na cel i charakter niniejszego rozdziału usystematyzowana zostanie wiedza w zakresie trzech wskazanych kwestii.

Ogólnie rzecz biorąc, badania społeczne związane są najczęściej z oceną społecznych skutków przemian gospodarczych. W ujęciu historycznym w teorii ekonomii początkowo uwagę skupiano w szczególności na pojęciu dobrobytu (ekonomicznego czy społecznego, inaczej – bogactwa narodów), którego badanie miało charakter dwu- aspektowy: z jednej strony koncentrowało się na pomiarze wytworzonego bogactwa, z drugiej zaś na efektywnej alokacji zasobów, sprawiedliwym podziale globalnej produkcji. Współcześnie coraz częściej diagnoza stanów społecznych nazywana jest oceną poziomu, jakości, warunków życia²⁹, a sam dobrobyt ekonomiczny traktuje się raczej

jako środek do osiągnięcia dobrobytu rozumianego dziś znacznie szerzej³⁰. Wynika to z oczywistej refleksji, że jakość życia jest pojęciem niezwykle złożonym, wieloaspektowym. Należy więc systematycznie rozszerzać zakres badań nad jakością życia na kolejne, nieuwzględniane dotąd, sfery życia ludzi. Zmienia się wówczas pośrednio nie tylko jakość, lecz również ilość charakterystyk (wskaźników) podlegających obserwacji. Ponadto powstaje problem perspektywy badań empirycznych, nie wszystkie bowiem spośród proponowanych zmiennych mogą być obiektywnie mierzalne. Dlatego też można zaryzykować stwierdzenie, że przynajmniej w ujęciu teoretycznym ewolucja pojęcia „jakość życia” przebiegała od obiektywizmu do subiektywizmu.

Zawężając obszar rozważań do samych tylko nauk ekonomicznych, można wskazać wiele prób definicji pojęcia poziomu/jakości życia akcentujących różne cechy tej kategorii:

- „Poziom życia jest pojęciem, którym określa się, najogólniej biorąc, jakość warunków egzystencji w sensie stopnia zaspokojenia ważniejszych potrzeb, ‘urządzenia się’, wygody i przyjemności życia. W tym ujęciu jest to synonim najszerzej pojętych warunków życia. W takim znaczeniu — poziom życia zależy nie tylko od stopnia zaspokajania potrzeb, lecz również od ponoszonych w tym celu nakładów, tj. od ilości czasu zużytego na pracę, od uciążliwości tej pracy, jak również od sposobu używania wolnego czasu itp.^{31”}
- „Poziom życia to stopień zaspokojenia potrzeb ludności wynikający z konsumpcji wytworzonych przez człowieka dóbr materialnych i usług oraz wykorzystania walorów środowiska naturalnego i społecznego³².”
- Jakość życia obejmuje potrzeby, „które jednostka uważa za najistotniejsze dla swojego życia, oraz opinie jednostki na temat poziomu ich zaspokajania³³.”
- Jakość życia to „poziom oraz wzajemne powiązanie dwóch aspektów egzystencji ludzkiej – możliwości pełni rozwoju jednostki ludzkiej oraz zadowolenia z życia^{34”}

- „jakość życia [...] wyraża [...] dobrobyt ([...] stopień satysfakcji [...] potrzeb i pragnień danej społeczności), [...] kładąc nacisk na liczbę i podział takich dóbr publicznych, jak: ochrona zdrowia, kształcenie, usługi bytowe, zabezpieczenie przed przestępczością, kontrola zanieczyszczeń, ochrona krajobrazu naturalnego i zabytków”³⁵.
- „Jakość życia jest pojęciem wielowymiarowym, obciążonym emocjonalnie, o charakterze często narzędzia ideologicznego, ewaluatywnym, niemożliwym do jednoznacznego ujęcia, uwikłanym w konteksty polityczne i kulturowe”³⁶.

Zaprezentowany przegląd definicji pozwala stwierdzić, że widoczna jest tendencja do stopniowego ujednoczenia definicji jakości życia, wszak „definicje poszczególnych autorów są do siebie podobne, [...] a różnice mają raczej charakter semantyczny, a nie merytoryczny”. Na podstawie różnorodnych definicji w kategorii jakości życia wyróżnia się bowiem pewne stałe elementy, takie jak³⁸:

- czynniki obiektywne, odzwierciedlające stopień realizacji potrzeb materialnych ludności. Wówczas „[...] określenie poziomu życia danej jednostki jest możliwe poprzez określenie stosunku jej potrzeb do stanu zasobów otoczenia pozwalających na ich zaspokojenie”;
- czynniki subiektywne, stanowiące często zbiór doświadczeń i oczekiwań, bowiem w tym uję-

ciu o „[...] jakości życia człowieka świadczą stany psychiczne towarzyszące mu w procesie zaspokajania potrzeb, będące wynikiem poznawczej oceny relacji między sobą i otoczeniem, oceny własnych osiągnięć, porażek oraz oceny szans realizacji swoich dążeń, pragnień i celów życiowych”.

Jeśli weźmiemy pod uwagę wyłonione powyżej stałe czynniki w zakresie definiowania jakości życia, to kluczowe pozostaje pytanie, jak zmierzyć jakość życia w ujęciu ekonomicznym. Idea obiektywizacji pomiaru jakości życia opiera się bowiem na idealistycznym założeniu, że „pewne podstawowe potrzeby są wspólne dla wszystkich ludzi i można je potraktować jako priorytetowe wyznaczniki jakości życia³⁹”. Problem ten niejako wymusza kierowanie się w badaniach nad jakością życia zasadą osiągnięcia pewnego optimum społeczno-ekonomicznego. Równocześnie należy podkreślić, że „znaczenie i zakres potrzeb publicznych rozszerza się, obejmując nowe obszary, do których zaliczyć można ogół dóbr naturalnych związanych ze środowiskiem przyrodniczym [...], bezpieczeństwem publicznym, poczuciem przynależności i tożsamości społecznej, wolności obywatelskiej”⁴⁰. Należy zatem w pierwszej kolejności zidentyfikować potrzeby tzw. podstawowe, wśród których Z. Ratajczak wymienia przede wszystkim zdrowie oraz poziom zaspokojenia potrzeb materialnych, takich jak wyżywienie czy mieszkanie⁴¹.

²⁸ M. Wnuk i in., wyd. cyt., s. 11.

²⁹ T. Staby, *Nowe ujęcie badań społecznych, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy 2004*, nr 4, s. 57.

³⁰ J. Wojnar, B. Kasprzyk, *Teoretyczne i empiryczne kwestie pomiaru dobrobytu ekonomicznego w relacjach miasto-wieś, Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich*, t. 100, z. 3, 2013, s. 42.

³¹ J. Piasny, *Poziom i jakość życia ludności oraz źródła i mierniki ich określania, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Rok LV*, z. 2 – 1993, s. 73.

³² C. Bywalec, *Wzrost gospodarczy a przemiany poziomu życia społeczeństwa polskiego w latach 1945-1980, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Monografie nr 70*, 1986, s. 34.

³³ A. Kaleta, *Jakość życia młodzieży wiejskiej, UMK, Toruń 1988*.

³⁴ S. Otok *Geografia społeczna*. PWN, Warszawa. 1987za: J. Owiński, T. Tarchalski, *Pomiar jakości życia. Uwagi na marginesie pewnego rankingu, Zeszyty Naukowe Wydziału Informatycznych Technik Zarządzania Wyższej Szkoły Informatyki Stosowanej i Zarządzania „Współczesne Problemy Zarządzania”, nr 1/2008*, s. 61.

³⁵ S. Otok S., red. *Geografia społeczna. PZLG, Warszawa, 1981*, z. 2-3, za: J. Owiński, T. Tarchalski, *Pomiar jakości życia*. op. cit. s. 61.

³⁶ M. Adamiec, K. Popiołek, *Jakość życia – między wolnością a mistyfikacją, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1993*, 2, s. 92-117, za: M. Wnuk, T. Marcinkowski, *Jakość życia jako pojęcie pluralistyczne o charakterze interdyscyplinarnym, Probl Hig Epidemiol 2012*, 93(1), s. 22.

³⁷ M. Kwasek, *Poziom życia rolników w ostatniej dekadzie XX wieku, IERiGŻ, Warszawa 2002*, s. 15, za: M. Gotowska, *Problemy definiowania poziomu i jakości życia [w:] M. Gotowska, Z. Wyszowska (red.), Poziom i jakość życia w dobie kryzysu, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2013*, s. 20.

³⁸ A. Chudzicka, *Subiektywny obraz świata i obraz siebie jako kategorie pomiaru jakości życia osób bezrobotnych oraz ich oczekiwania wobec klubu pracy, [w:] A. Bańka, R. Derbis Pomiar i poczucie jakości życia u aktywnych zawodowo oraz bezrobotnych, UAMiWSP, Poznań-Częstochowa 1995*, s. 87-96.

³⁹ M. Wnuk i in., wyd. cyt., s. 11.

⁴⁰ J. Hadyński, *Jakość życia a konkurencyjność regionalna, [w:] M. Gotowska, Z. Wyszowska (red.), Poziom i jakość życia w dobie kryzysu, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2013*, s. 139.

⁴¹ J. Trzebiatowski, *Jakość życia w perspektywie nauk społecznych i medycznych – systematyzacja ujęć definicyjnych, Hygeia Public Health 2011*, 46(1), s. 28.

Wśród czynników obiektywnych kształtujących jakość życia J. Trzebiatowski wymienia⁴²:

- poziom materialny,
- zabezpieczenie finansowe,
- warunki życia i mieszkania,
- warunki leczenia,
- bezpieczeństwo ekologiczne,
- relacje społeczne,
- system wsparcia społecznego,
- aktywność społeczną,
- rozwój osobisty (edukacja, praca, uczestnictwo w kulturze),
- rekreację i wypoczynek.

Wśród obiektywnych wskaźników podlegających obserwacji w toku badań nad jakością życia J. Czapiński i T. Panek podkreślają analogicznie⁴³:

- sytuację dochodową gospodarstwa domowego i sposób gospodarowania dochodami,
- wyżywienie,
- zasobność materialną gospodarstwa domowego, w tym wyposażenie w nowoczesne technologie komunikacyjne (telefon komórkowy, komputer, dostęp do Internetu),
- warunki mieszkaniowe,
- pomoc społeczną, z jakiej korzysta gospodarstwo domowe,
- kształcenie dzieci,
- uczestnictwo w kulturze i wypoczynek,
- korzystanie z usług systemu ochrony zdrowia,

- sytuację gospodarstwa domowego i jego członków na rynku pracy,
- ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i inne aspekty wykluczenia społecznego.

Można zatem przyjąć pewne uogólnienie, wskazując, że obiektywną jakość życia wyznaczają trzy grupy wskaźników określające⁴⁴:

- kondycją materialną,
- zabezpieczenie egzystencjonalne,
- zabezpieczenie środowiskowe życia jednostek.

Z kolei jakość życia jako przedmiot pomiaru wskaźnikowego obejmuje m.in. takie zagadnienia, jak⁴⁵:

- ogólna ocena życia fizycznego,
- ocena zadowolenia z poszczególnych dziedzin i aspektów życia fizycznego, w tym stanu zdrowia fizycznego,
- ogólna ocena dobrobytu (stanu posiadania),
- ocena zadowolenia z poszczególnych dziedzin i aspektów dobrobytu (w tym ocena materialnego poziomu życia, stanu finansów osobistych — dochodów osobistych, ubezpieczeń i zabezpieczeń emerytalnych itp.),
- ogólna ocena dobrostanu psychicznego,
- ocena zadowolenia z poszczególnych dziedzin i aspektów dobrostanu psychicznego (w tym ocena stanu zdrowia psychicznego, objawów psychosomatycznych, różnych rodzajów stresu życiowego, radzenia sobie ze stresem, symptomów depresji psychicznej, stanu równowagi emocjonalnej itp.),
- ogólna ocena dobrostanu duchowego (błogostanu, uczuciowości),
- ocena zadowolenia z poszczególnych dziedzin i aspektów dobrostanu duchowego (w tym ocena woli życia, poczucia szczęścia, miłości bezwarun-

⁴² Tamże.

⁴³ J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2009*, za: A. Sompolska-Rzechuła, *Jakość życia jako kategoria ekonomiczna*, *Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin. 2013, Oeconomica 301(71)*, s. 131.

⁴⁴ T. Słaby *Poziom i jakość życia*, [w:] T. Panek, A. Szulc (red.), *Statystyka społeczna, Warszawa, 2007*, s. 99–130, za: A. Sompolska-Rzechuła, *Jakość życia jako kategoria ekonomiczna*, *Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin. 2013, Oeconomica 301(71)*, s. 131.

⁴⁵ J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania, Warszawa 2007*, s. 13.

kowej, empatii wobec siebie i innych itp.),

- ocena postaw i zachowań społecznych, w tym tzw. kapitału społecznego,
- ocena wsparcia społecznego,
- ocena swojej sytuacji na rynku pracy i kariery zawodowej,
- ocena stylu życia oraz indywidualnych zachowań i nawyków,
- ocena skłonności do ryzyka itp.

W rezultacie często spotykany jest pogląd, że poziom życia ludności powinien podlegać pomiarowi dokonywanemu w oparciu o zbiór wskaźników obiektywnych, natomiast jakość życia powinna podlegać ocenie dokonywanej za pomocą mierników subiektywnych⁴⁶ (w tym wypadku utożsamianych z percepcją poziomu życia). W kontekście tego podziału przytacza się często w literaturze twierdzenie Campbella o ograniczonej substytucji pomiędzy wskaźnikami obiektywnymi a subiektywnymi, z którego wynika, że nie można przyjąć wprost założenia, że poprawie parametrów obiektywnych zawsze towarzyszy zwiększone odczucie satysfakcji, zadowolenia czy szczęścia⁴⁷. Z przedstawionych wątpliwości natury (przede wszystkim) psychologicznej wynika zauważalne akcentowanie w teorii i praktyce badań nad jakością życia konieczności prowadzenia równoczesnych pomiarów, a więc szukania alternatywnych sposobów ujęcia zarówno obiektywnych, jak i subiektywnych czynników w przeprowadzanych analizach.

Problematyka badania jakości życia była przedmiotem licznych analiz, których wyniki są prezentowane w literaturze przedmiotu. Na potrzeby niniejszego opracowania interesujące jest komparatywne przedstawienie założeń i celów badań prowadzonych w tym zakresie. Na poziomie Unii Europejskiej i jej krajów członkowskich szczególnie wkład w metodologiczny aspekt badań nad jakością życia wnoszą trzy następujące programy:

- Urban Audit,

- Europejskie Badania Jakości Życia,

- EU-SILC – Statystyka Dochodów i Warunków Życia Krajów Unii Europejskiej.

Program Urban Audit został podjęty w maju 1998 r. w ramach wspólnego przedsięwzięcia Komisji Europejskiej, Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej Unii Europejskiej oraz Urzędu Statystycznego Wspólnoty Europejskiej – Eurostatu, który jest koordynatorem realizowanych prac. Wykonawcami programu są krajowe urzędy statystyczne, urzędy miast i samorządy terytorialne. Ideą przewodnią programu Urban Audit jest dążenie do wykreowania narzędzia stanowiącego wsparcie w procesie poprawy spójności społecznej i gospodarczej w Unii Europejskiej poprzez poszukiwanie możliwości redukcji nadmiernego zróżnicowania rozwoju pomiędzy regionami europejskimi. Do chwili obecnej przeprowadzono sześć edycji projektu⁴⁸.

Głównym celem programu Urban Audit jest ocena jakości życia na poziomie lokalnym oparta na porównywalnych danych o miastach europejskich w odniesieniu do:

- obiektywnej jakości życia („warunków/poziomu życia”), obejmującej w ramach ostatniego badania dane dla 286 wskaźników z następujących sfer życia ludności: demografia (32 wskaźniki), aspekty społeczne (31 wskaźników), aspekty ekonomiczne (66 wskaźników), zaangażowanie/aktywność obywatelska (22 wskaźniki), edukacja i wykształcenie (19 wskaźników), środowisko (58 wskaźników), podróże i transport (24 wskaźniki), społeczeństwo informacyjne (15 wskaźników), kultura i rekreacja (19 wskaźników),
- jakości subiektywnej (zadowolenie z życia – z jego poszczególnych aspektów) badanej na podstawie próby losowej respondentów pochodzących z każdego badanego obiektu, którym zadawanych jest ponad dwadzieścia pytań odnoszących się do oceny jakości życia w mieście.

Innym istotnym badaniem są Europejskie Badania Jakości Życia przeprowadzone po raz pierwszy

⁴⁶ Por. np. T. Staby, *Poziom życia, jakość życia, Wiadomości Statystyczne 1990*, nr 6, s. 8; J. Rutkowski, *Badania jakości życia, [w:] Jakość życia i warunki bytu, Biblioteka Wiadomości Statystycznych*, t. 40, GUS, Warszawa 1991, s. 33.

⁴⁷ T. Borys, *Typologia jakości życia i pomiar statystyczny, Wiadomości Statystyczne 2015*, nr 7, s. 13.

⁴⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/urban-development/audit/

w 2003 r. przez Fundację na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions), mającą status autonomicznego organu Unii Europejskiej, powołaną przez Komisję Europejską. Jej celem jest wspieranie procesu formułowania polityk dotyczących zagadnień społecznych i związanych z pracą. Koncepcja badania jakości życia opiera się na założeniu integralności trzech sfer życia: sfery fizycznej, sfery psychicznej i sfery duchowej (uczuciowości). Podstawą badań jest bowiem triada HBL – having, being, loving, czyli „mieć, być i kochać”⁴⁹. W ramach opisywanego badania wyodrębniono 12 obszarów/dziedzin jakości życia: 1) zdrowie, 2) zatrudnienie, 3) ubóstwo dochodowe, 4) edukacja 5) rodzina, 6) partycypacja w życiu wspólnoty i społeczeństwa, 7) mieszkalnictwo, 8) środowisko, 9) transport, komunikacja, 10) bezpieczeństwo, 11) czas wolny, 12) satysfakcja z życia⁵⁰.

Jednym z najważniejszych systemów badań gospodarstw domowych jest europejskie badanie warunków życia ludności określane jako Statystyka Dochodów i Warunków Życia Krajów Unii Europejskiej (EU-SILC – Community Statistics on Income and Living Conditions). Celem wprowadzenia badania EU-SILC w krajach członkowskich jest pozyskanie podstawowego źródła porównywalnych na poziomie Unii Europejskiej danych z zakresu sytuacji dochodowej, ubóstwa i innych warunków życia ludności. Dotyczy to także uzgodnionych wspólnie i przyjętych przez kraje członkowskie UE wskaźników wykorzystywanych do monitorowania polityki w zakresie spójności społecznej, a więc istotnego aspektu jakości życia. W ramach programu EU-SILC zbierane są informacje konieczne do prowadzenia zarówno analiz przekrojowych (crosssectional), jak i analiz zmian w czasie (longitudinal)⁵¹.

Jednostkami badania w EU-SILC są prywatne gospodarstwa domowe oraz osoby w wieku 16 lat i więcej wchodzące w skład tych gospodarstw. Wielkość próby w każdym z krajów powinna zapewnić reprezentatywność wyników na po-

ziomie narodowym, zarówno w przypadku danych przekrojowych, jak i panelowych, przy czym okres obserwacji dla próby panelowej powinien wynosić przynajmniej 4 lata. Należy podkreślić, że badania EU-SILC mają charakter zharmonizowany na poziomie danych wynikowych w zakresie zmiennych/wskaźników obowiązkowych, które obejmują w odniesieniu do respondentów: 1) cechy demograficzne, 2) uczestnictwo w procesie edukacji, 3) ocenę stanu zdrowia, 4) deprivację, – warunki mieszkaniowe, 5) aktywność ekonomiczną, 6) poziom i źródła dochodów⁵².

W zakresie badań prowadzonych na poziomie krajowym można wskazać umownie dwie grupy⁵³:

- Badania sondażowe, oparte na ankietach, wywiadach itp., wśród których do najważniejszych należy cyklicznie realizowany projekt Diagnoza społeczna – odnoszący się kompleksowo do warunków i jakości życia Polaków, nadzorowany merytorycznie przez Radę Monitoringu Społecznego (RMS). Istotnym źródłem badań sondażowych są również badania podejmowane przez instytucje statystyki publicznej, prezentowane w publikacjach statystycznych (roczniki, opracowania dziedzinowe itp.). W ramach badań sondażowych istotną rolę odgrywają również publikowane wyniki analiz ośrodków badania opinii publicznej.
- Badania niesondażowe, oparte na danych rejestrowanych urzędowo, obejmujące dane statystyczne charakteryzujące różne dziedziny społeczne i gospodarcze określające głównie obiektywny obraz jakości życia, często związane z wykorzystaniem taksonometrycznych metod analizy porównawczej.

Z punktu widzenia celów niniejszego opracowania szczególnie istotne jest zwrócenie uwagi na to, iż badania jakości życia na poziomie lokalnym w kontekście zróżnicowania w układzie przestrzennym (województw, powiatów, gmin) również znajdują swój wyraz w wynikach badań prezentowanych w literaturze przedmiotu czy publikowanych raportach. Przykładem jest badanie przepro-

⁴⁹ T. Borys, P. Rogala, *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, UNDP, Warszawa 2008, s. 32-33.

⁵⁰ <https://www.eurofound.europa.eu>.

⁵¹ T. Borys, P. Rogala, wyd. cyt., s. 37-38.

⁵² [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)/pl](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)/pl).

⁵³ T. Borys, P. Rogala, wyd. cyt., s. 39-40.

⁵⁴ *Konkurencyjność powiatów w województwie dolnośląskim w latach 2004-2010*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2012.

wadzone przez Urząd Statystyczny we Wrocławiu „Konkurencyjność powiatów w województwie dolnośląskim w latach 2004-2010”⁵⁴. Zawarta w opracowaniu analiza odnosi się do kwestii zróżnicowania powiatów według wartości ogólnego miernika rozwoju bazującego na miernikach wyznaczonych dla badanych obszarów. Należy jednak zauważyć, iż opracowania tego typu nie mają charakteru cyklicznego, co ogranicza możliwość formułowania na tej podstawie systematycznych wniosków aplikacyjnych. Pewną wadą tego typu opracowań jest też zazwyczaj zróżnicowany stopień szczegółowości analizy, uzależniony od posiadanych danych i liczby aspektów charakteryzujących poszczególne obszary jakości życia.

Analiza dorobku literatury przedmiotu wskazuje jednakże, że o ile obserwuje się dość dużą dowolność autorów w kwestii doboru poszczególnych zmiennych diagnostycznych, o tyle same zestawy kryteriów (sfer, obszarów życia) uznawanych za kluczowe w kształtowaniu jakości życia nie różnią się znacznie między sobą. Jak zauważają J. Owsiański i T. Tarchalski, „szereg powołanych kategorii w rzeczywistości może odpowiadać podobnym, nakładającym się lub bliskoznacznym pojęciom”, a „[...] wartości dla wielu kategorii mogą być silnie skorelowane, jakkolwiek merytorycznie kategorie te nie muszą być bardzo sobie bliskie”. Uogólnione grupy wskaźników muszą jednakże zostać każdorazowo przetworzone w listę konkretnych zmiennych (wskaźników), na podstawie kryteriów takich jak⁵⁵:

- poprawność merytoryczna i znaczenie poszczególnych zmiennych dla całości badania – ich silny, teoretycznie uzasadniony empirycznie sprawdzony związek ze wskazywanymi zjawiskami i procesami,
- poprawność formalna, która jest oceniana na podstawie ogólnych zasad budowy poprawności wskaźników,
- dostępność danych dotyczących poszczególnych zmiennych (w tym m.in. jakość, kompletność) lub ewentualna możliwość dokonania pomiaru pośredniego, poprzez inne dane,
- koszt oraz czas ich pozyskania,

- uwzględnienie nie tylko stanu obiektywnego, ale także subiektywnych ocen członków społeczeństwa,
- normatywny charakter (zmiana wartości wskaźnika powinna podlegać ocenie jako społecznie pozytywna lub negatywna).

Poza tym, aby ocenić prawidłowo poziom życia danej grupy ludności, należy go porównać⁵⁶:

- z poziomem w następujących po sobie okresach – miesiącach, kwartałach, latach – kryterium będzie tutaj dostępność danych umożliwiające prowadzenie wielokrotnych, wzajemnie porównywalnych pomiarów, aby można było wykorzystywać je do badania procesów społecznych, a więc zmian w czasie,
- z poziomem występującym w innych rejonach gospodarczych – kluczowa będzie tutaj dostępność danych w przekroju różnych jednostek terytorialnych – województw, powiatów, gmin – i, jeżeli to konieczne, dla różnych grup ludności,
- ze stopniem zaspokajania potrzeb ustalanych w ramach różnego rodzaju standardów bądź wzorców.

Niezależnie od zawartości otrzymanego (proponowanego) zbioru wskaźników wartości poszczególnych zmiennych diagnostycznych nie dostarczają informacji o kształtowaniu się jakości życia danych grup społecznych w ramach wszystkich wyróżnionych sfer życia łącznie. Dlatego też w badaniach nad jakością życia wykorzystuje się coraz częściej metody statystyczne (w tym zwłaszcza metody taksonomiczne), pozwalające na dokonanie syntetycznej oceny procesów gospodarczych. Wówczas pojedyncze zmienne stanowią jedynie punkt wyjścia do konstrukcji mierników agregatowych, wskaźników złożonych, które umożliwiają porządkowanie oraz klasyfikację jednostek terytorialnych ze względu na jakość życia osiąganą w danej jednostce czasu⁵⁷.

W literaturze przedmiotu można odnaleźć także nieliczne uwagi dotyczące zastosowania metod porządkowania liniowego do oceny jakości życia. Niektórzy autorzy przedstawiają m.in. pogląd, że w badaniu jakości życia nie jest konieczna sta-

⁵⁵ Por. J. Owsiański, T. Tarchalski, wyd. cyt., s. 70; B. Szatur-Jaworska, *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, [w:] G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny (red.), *Polityka społeczna*, PWN, Warszawa 2009; M. Górnik-Durose (red.), [Wprowadzenie do:] „Chowanna”. W poszukiwaniu wskaźników jakości życia, t. 1 (40), Wydawnictwo UŚ, Katowice 2013, za: O. Stanaszek, *Badanie jakości życia w Polsce*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 392, Gospodarka regionalna w teorii i praktyce*, Wrocław 2015, s. 104.

⁵⁶ J. Piasny, wyd. cyt., s. 74.

tystyczna analiza powiązań między zmiennymi, a o zawartości zestawu zmiennych diagnostycznych winna decydować merytoryczna ocena ekspercka. Stanowisko takie uzasadniane jest następująco: „Ekspert, który wyznaczył zestaw zmiennych, powinien bowiem być na tyle kompetentny, by dokonać ustaleń takich, których wyniki statystyczne nie mogą podważyć”⁵⁸. Wydaje się jednak, że wykorzystanie metod statystycznych na etapie doboru wskaźników powoduje, że ostateczny zbiór cech jest obiektywny, co ogranicza możliwość wpływu na końcowe wyniki badań, a tym samym powoduje, że są one bardziej wiarygodne. Wiele bowiem „wskazuje na to, że oceny zarówno własnej, jak i cudzej jakości życia są szczególnie łatwo uznawane przez osoby trzecie za jednostronne i stronnicze”⁵⁹. W badaniach nad jakością życia można jednak zauważyć podejście wykorzystujące dobór wskaźników cząstkowych z uwzględnieniem zarówno przesłanek merytorycznych, jak i metod statystycznych⁶⁰.

W obszarze badań nad jakością życia dostrzegalny jest również problem metodyki specyfikacji wag poszczególnych cech statystycznych. Choć wciąż najbardziej rozpowszechnione przy budowie mierników syntetycznych jest nadawanie wag równych wskaźnikom cząstkowym, to teoretycy jakości życia podkreślają istnienie trzech metod wyznaczania wag w opisywanych badaniach⁶¹:

- opinie niezależnych ekspertów odzwierciedlające priorytety polityki czy też odniesienia do teorii badanych zjawisk,
- opinie respondentów, a więc pytanie, najczęściej poprzez badanie ankietowe, o ważność poszczególnych aspektów jakości życia, np. respondenci podają wartości zmiennych i ich znaczenie, czy oceniają same zmienne, czy też ich wartości, a może wskazują tylko znaczenie zmiennych, które mają charakter bardziej „obiektywny”,

- kryteria statystyczne, zgodnie z którymi wagi wyznaczane są w oparciu o współczynniki korelacji lub analizę czynnikową.

Natomiast w końcowym etapie badania wątpliwości ekspertów budzi sens pozycjonowania obiektów (krajów, regionów) ze względu na nieznaczne różnice w wartościach otrzymywanych przez badaczy miar rozwoju. W związku z tym postuluje się w literaturze dokonywanie, zamiast lub obok przyjętego systemu „punktacji”, klasyfikacji badanych obiektów, pozwalającej na wyłonienie grup różniących się wyraźnie jakością życia⁶².

Na tym etapie rozważań należy podkreślić, że szczegółowy przebieg każdego odrębnego badania jakości życia będzie każdorazowo wynikał z przyjętej definicji jakości/poziomu życia, która będzie determinowała przede wszystkim perspektywę przeprowadzanego badania (subiektywna czy obiektywna jakość życia?) oraz dobór sfer ludzkiego życia poddanych badaniu, a co za tym idzie – poszczególnych wskaźników służących ogólnej ocenie, a także, choć w mniejszym stopniu, zastosowaną metodę badania. Jak wskazują J. Owsieński i T. Tarchalski: „na tym poziomie ogólności sensowna praktycznie dyskusja dotyczy musi kwestii: czy jakość życia ma charakter (bardziej) subiektywny, czy (bardziej) obiektywny, a jeśli jest subiektywna, to czy jest sens, czy można, jak ją zobiektywizować? Z odpowiedzi na te pytania wynika cały dalszy tok postępowania”⁶³.

⁵⁷ A. Saltelli, *Composite indicators between analysis and advocacy, Social Indicators Research 2007, vol. 81, s. 65-77.*

⁵⁸ J. Owsieński, T. Tarchalski, *wyd. cyt., s. 72.*

⁵⁹ S. Otok, *Geografia społeczna, PWN, Warszawa 1987.*

⁶⁰ Por. M. Sobolewski, A. Migala-Warchoł, G. Mentel, *Ranking poziomu życia w powiatach w latach 2003–2012 z uwzględnieniem korelacji przestrzennych, Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica nr 308(6)/2014, s. 160; T. Rólczyński, T. Kopyściański, Społeczne uwarunkowania rozwoju powiatów w województwie dolnośląskim w latach 2006-2011 – analiza porównawcza, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu nr 2(34)/2013, s. 228.*

⁶¹ T. Panek, J. Zwierzchowski, *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej, Teoria i zastosowania, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013; J. Owsieński, T. Tarchalski, wyd. cyt., s. 77-78.*

⁶² Tamże, s. 93.

⁶³ Tamże, s. 60.

JAKOŚĆ ŻYCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU

2.3. Metoda tworzenia rankingu jakości życia na Dolnym Śląsku

Jak wykazano w punkcie 2.2, badania nad jakością życia mogą przebiegać jedynie w oparciu o czynniki obiektywne, lecz mogą być również konstruowane z uwzględnieniem (w różnym zakresie) czynników subiektywnych. W ramach niniejszego opracowania autorzy starali się połączyć oba podejścia – obiektywne i subiektywne – z jednej strony oceniając poziom życia na podstawie wskaźników obiektywnych, jednocześnie jednak w samej konstrukcji miary syntetycznej zawierając subiektywne oceny mieszkańców badanych obszarów. W ramach badania zastosowano dwie grupy metod. Pierwsza zastosowana została do wyboru właściwych wskaźników poziomu życia – zmiennych diagnostycznych, które zostały pozyskane i wyselekcjonowane z zasobów Banku Danych Lokalnych GUS. Drugą zaś grupę metod zastosowano do analizy danych ankietowych, charakteryzujących subiektywne znaczenie czynników dla jakości życia mieszkańców powiatów dolnośląskich. Subiektywne oceny ankietowanych Dolnoślązaków posłużyły do wyznaczenia wag przypisanych poszczególnym obszarom jakości życia. Wagi te z kolei wykorzystano do przeważenia wartości obiektywnych wskaźników (zmiennych diagnostycznych) poziomu życia, uzyskanych z GUS.

Punktem wyjścia do przeprowadzenia badania było określenie zestawu cech zawierających możliwie pełny i wszechstronny opis poziomu jakości życia poszczególnych powiatów. Problematyka ta znajduje częste odzwierciedlenie w literaturze przedmiotu, zawierając się w rozważaniach poświęconych miarom rozwoju lokalnego. W tym obszarze wielu autorów prezentuje rozmaite koncepcje zestawów cech umożliwiających określenie poziomu rozwoju danej jednostki lokalnej. Odwołując się zatem do aktualnego dorobku literatury przedmiotu oraz doświadczeń własnych, autorzy opracowania wygenerowali listę cech ściśle odpowiadających potrzebie zbadania jakości życia na szczeblu samorządu powiatu.

Standardowe obszary badania jakości życia (typowe obszary wskaźnikowe) obejmują kilka lub kilkanaście obszarów i w dużym stopniu są zbieżne ze wskaźnikami zrównoważonego rozwoju⁶⁴:

- poziom zabezpieczenia materialnego i wyposażenie gospodarstw domowych,
- obciążenie problemami społecznymi (patologie w rodzinie),
- aspiracje (wartości jako cele życiowe) i ocena szans ich osiągnięcia,
- stan więzi społecznych,
- skłonność do zachowań konsumpcyjnych (sfera czasu wolnego),
- oczekiwanie wsparcia instytucji,
- przedsiębiorczość i słoność do podejmowania wyzwań (stosunek do ryzyka),
- mobilność społeczna (skłonność do przemieszczeń, zmiany zawodu i/lub miejsca zamieszkania),
- więzi i kapitał społeczny,
- ocena infrastruktury: gospodarczej, zdrowotnej, kulturalnej, środowiskowej,
- ocena jakości funkcjonowania administracji publicznej i akceptacja kierunków działań władz,
- identyfikacja cech otoczenia (stosunek do ładu aksjonormatywnego, identyfikacja problemów otoczenia, np. zanieczyszczenie środowiska, korupcja, stosunek do biegu spraw).

Wstępne obszary przyjęte przez autorów opracowania nawiązywały do tego dorobku i obejmowały:

- aktywność społeczną,
- edukację,
- gospodarstwa domowe,
- pracę,
- przedsiębiorstwa i infrastrukturę,
- stan środowiska naturalnego,
- wypoczynek i rozrywkę,
- zdrowie i bezpieczeństwo.

Dla każdego obszaru (sfery) zaproponowano zestaw wskaźników – zmiennych go charakteryzujących. Dobór optymalnego podzbioru zmiennych diagnostycznych to etap badania, który ma w dużej mierze wpływ na wyniki końcowe badania – porządkowanie czy klasyfikację. Wyłonienie ze zbioru potencjalnych zmiennych (wskaźników) finalnego zbioru zmiennych dokonuje się poprzez zastosowanie różnych podejść, takich jak⁶⁵:

⁶⁴ Zob. UNDP.

⁶⁵ W. Ostasiewicz (red), wyd. cyt.

- merytoryczne (pozastatystyczne), w którym zmienne dobiera się na podstawie wiedzy eksperckiej na temat powiązania poszczególnych cech z analizowanym zagadnieniem,
- formalne, w którym analizuje się obiektywne (ilościowe, statystyczne) własności realizacji poszczególnych zmiennych (wskaźników) dla badanych obiektów.

Stosowanie obu podejść łącznie daje najczęściej najlepsze wyniki. W opracowaniu zastosowano właśnie takie podejście, w którym zmienne (wskaźniki) zaproponowane przez ekspertów⁶⁶ poddano redukcji za pomocą metod formalno-statystycznych.

Merytoryczna i formalna analiza pozwoliła stworzyć listę obejmującą łącznie 155 wskaźników w przekroju powiatów. Wskaźniki te należały do wcześniej określonych obszarów:

- aktywność społeczna – 12 wskaźników opisujących między innymi dostępność ludności do obiektów kulturalnych;
- edukacja – 11 wskaźników pokazujących infrastrukturalną dostępność do placówek oświatowych oraz jakość nauczania;
- gospodarstwa domowe – 31 wskaźników opisujących warunki mieszkaniowe ludności, w tym zapewnienie dostępności do mediów (gaz, woda, kanalizacja);
- praca – 36 wskaźników głównie charakteryzujących poziom bezrobocia i aktywność zawodową;
- przedsiębiorstwa i infrastruktura – 22 wskaźniki opisujące liczbę różnych przedsiębiorstw według kategorii działalności;
- stan środowiska naturalnego – 22 wskaźniki charakteryzujące narażenie mieszkańców na różne zanieczyszczenia;
- wypoczynek i rozrywka – 8 wskaźników wskazujących na możliwość korzystania z obiektów turystycznych;
- zdrowie i bezpieczeństwo – 13 wskaźników charakteryzujących infrastrukturę służby zdrowia oraz stan zdrowia ludności.

Lista ta obejmowała wskaźniki, do określenia których istniały dostępne dane dla wszystkich powiatów i wszystkich lat. Ponieważ w badaniach o charakterze porównawczym słusznie zaleca się stosowanie cech w postaci wskaźników natężenia, eliminujących działania czynników ubocznych z punktu widzenia badania, a wpływających na poziom cech, to każdorazowo dane odpowiednio przekształcano, np. poprzez przeliczenie danej wielkości na powierzchnię powiatu lub liczbę jego ludności w różnych przekrojach, w zależności od rodzaju zmiennej.

Do tak ustalonego zestawu wskaźników zastosowano statystyczne metody eliminacji tych wskaźników, które nie spełniały podstawowych kryteriów poprawności zmiennych diagnostycznych: były zbyt mało zróżnicowane wewnętrznie, a zatem jako wskaźniki stałe ze statystycznego punktu widzenia nie różnicowałyby powiatów i nie wносиły istotnych informacji o badanym zjawisku. Za miarę zróżnicowania (zmienności) wskaźników przyjęto klasyczny współczynnik zmienności. Założono, że wartości cechy są istotnie zróżnicowane, gdy wartość współczynnika zmienności jest równa 10% lub jest większa.

Odrzucono ze zbioru wskaźników te, które są zbyt mocno skorelowane z innymi wskaźnikami. Za miarę skorelowania przyjęto współczynnik korelacji liniowej Pearsona r_{xy}^* .⁶⁷

W analizie rozpatrywane są zjawiska obserwowane w ciągu 6 lat, natomiast w każdym roku nie występowały identyczne pary zmiennych zbyt mocno skorelowanych. Celem ujednoczenia zbioru wskaźników dla badanych lat i porównywalności dalszych analiz usunięto w każdym roku te wskaźniki, które nie spełniały choćby w jednym roku analizowanego kryterium. Finalnym zbiorem zmiennych diagnostycznych stanowiących podstawę dalszych analiz jest 37 wskaźników przedstawionych w tab. 1.

Wybrane zmienne diagnostyczne posłużyły w dalszych etapach do wyznaczenia syntetycznego

⁶⁶ Ekspertami w tym przypadku byli autorzy wielu opracowań poruszających zagadnienia związane z analizą poziomu czy jakości życia, których publikacje przytoczono w punkcie 2.2.

⁶⁷ A. Stanimir (red.), *Analiza danych marketingowych. Problemy, metody, przykłady*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 84.

**TABELA 1. ZESTAW FINALNYCH WSKAŹNIKÓW
– ZMIENNYCH DIAGNOSTYCZNYCH I OBSZARY POZIOMU ŻYCIA**

Lp.	Wskaźniki – zmienne diagnostyczne	Jednostki	Obszary
1	bezrobotni mężczyźni zarejestrowani, pozostający bez pracy dłużej niż rok w % bezrobotnych mężczyzn	[%]	Bezrobocie
2	bezrobotne kobiety zarejestrowane, pozostające bez pracy dłużej niż rok w % bezrobotnych kobiet	[%]	
3	bezrobotni zarejestrowani, pozostający bez pracy dłużej niż rok w % ludności aktywnej zawodowo	[%]	
4	bezrobotni zarejestrowani w wieku 18-24 lata, pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy w % osób w wieku 18-24 lata	[%]	
5	bezrobotni zarejestrowani w wieku 55-64 lata, pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w % osób w wieku 55-64 lata	[%]	
6	procent mieszkań z podłączeniem do sieci gazowej	[%]	Dostępność i wykorzystanie mediów (gaz, kanalizacja woda)
7	zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca	[m ³]	
8	procent mieszkań z podłączeniem do sieci kanalizacyjnej	[%]	
9	zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca	[kWh]	
10	zużycie wody z sieci na 1 mieszkańca	[m ³]	
11	miejsca noclegowe na 1000 ludności - hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe	[msc.]	Dostępność placówek handlowych i usługowych
12	targowiska lub miejsca na ulicach i placach do prowadzenia sprzedaży sezonowej i stałe punkty sprzedaży drobnodetalicznej ogółem na 10 tys. ludności	[ob.]	
13	apteki i punkty apteczne na 10 tys. ludności	[ob.]	Zdrowie
14	pielęgniarki i położne na 10 tys. ludności – personel pracujący	[osoba]	
15	łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności	[łóżko]	
16	przychodnie ogółem na 100 tys. ludności	[ob.]	
17	ludność na aptekę ogólnodostępną	[osoba]	
18	zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	[promil]	
19	zgony osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tej grupie wiekowej	[osoba]	
20	pracujący na 1000 ludności ogółem	[osoba]	Poczucie bezpieczeństwa ekonomicznego
21	pracujący ogółem wg grup sekcji i płci: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo na liczbę ludności w wieku produkcyjnym	[%]	
22	pracujący ogółem wg grup sekcji i płci: przemysł i budownictwo na liczbę ludności w wieku produkcyjnym	[%]	
23	pracujący ogółem wg grup sekcji i płci: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja na liczbę ludności w wieku produkcyjnym	[%]	
24	pracujący ogółem wg grup sekcji i płci: działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości na liczbę ludności w wieku produkcyjnym	[%]	
25	placówki stacjonarnej pomocy społecznej - placówki (z filiami) na 100 tys. ludności	[ob.]	
26	gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem na 1000 ludności	[gosp.]	
27	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	[m ²]	Wysokość wynagrodzenia
28	ogółem przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	[zł]	
29	udział terenów zieleni w powierzchni ogółem	[%]	Dostęp do terenów zielonych
30	liczba osób na 1 ha lasu	[osoba/ha]	
31	drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 10 tys. ludności	[km]	Komunikacja i sieć dróg
32	drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni na 10 tys. ludności	[km]	
33	samochody osobowe na 1000 ludności	[szt.]	
34	autobusy ogółem na 1000 ludności	[szt.]	
35	dwutlenek węgla na 1000 ludności	[t/r]	Stan środowiska naturalnego
36	tlenek węgla na 10 tys. ludności	[t/r]	
37	zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca	[kg]	

miernika poziomu życia dla każdego z badanych powiatów w latach 2010-2015.

Przed przystąpieniem do zastosowania wybranej procedury budowy syntetycznego miernika określono ważność zmiennych diagnostycznych, wykorzystując subiektywne znaczenie czynników dla jakości życia, o które pytano respondentów – mieszkańców powiatów Dolnego Śląska. Średnie subiektywnych ocen⁶⁸, jakie respondenci przyznali poszczególnym czynnikom, stanowiły podstawę do wyznaczenia wag, które z kolei przypisano finalnym zmiennym diagnostycznym.

Do tak otrzymanego zbioru przeważonych wskaźników zastosowano metodę sum standaryzowanych, umożliwiającą wyznaczenie syntetycznego miernika poziomu życia dla każdego powiatu oraz pogrupowanie powiatów w cztery jednorodne klasy. Badania te prowadzono dla każdego roku oddzielnie.

Celem metod porządkowania jest uszeregowanie (uporządkowanie) obiektów w kolejności od „najlepszego” do „najgorszego”, a kryterium uporządkowania jest poziom zjawiska złożonego, opisanego przez minimum dwa czynniki. Czynniki mogą mieć różne miana oraz rzędy wielkości, a także mogą oddziaływać na poziom zjawiska złożonego w różnych kierunkach. Stosowanie metody porządkowania liniowego wymaga ujednoczenia zmiennych (czynników). Konieczne jest zatem, by:

- zmienne miały jednakowy charakter ze względu na preferencje względem zjawiska złożonego,
- wartości zmiennych były znormalizowane.

Zmienne (wskaźniki) tworzące zjawisko złożone mogą mieć różnorodny charakter ze względu na kierunek oddziaływania na poziom tego zjawiska⁶⁹. Wyróżnić można stymulanty, to jest takie zmienne, których wzrost wartości powoduje wzrost poziomu zjawiska złożonego. W zakresie poziomu życia wysokie wartości zmiennych – stymulant wskazują na wysoki poziom życia mieszkańców i mogą świadczyć o wysokim potencjale rozwojowym danej jednostki terytorialnej (tu: powiatu). Drugi rodzaj zmiennych (wskaźników) nosi nazwę destymulant. Ich wysoki poziom świadczy o spadku poziomu zjawiska złożonego. Wzrost wartości destymulanty oznacza zatem obniżenie poziomu życia.

Trzeci rodzaj zmiennych (wskaźników) to nominanty, które w pewnym przedziale wartości (lub dla pewnej wartości) przyjmują wielkości pożądane, natomiast poza tą wartością (lub przedziałem wartości) ich poziom jest niepożądany ze względu na zjawisko złożone. Można przyjąć, że w pewnym zakresie nominanty działają na zjawisko złożone jak stymulanty, natomiast poza tym zakresem jak destymulanty.

Różnorodność wpływu zmiennych (wskaźników) na poziom życia nie pozwala w bezpośredni sposób zastosować metod porządkowania obiektów (powiatów). Przed procedurami porządkowania należy zmienne sprowadzić do jednolitej postaci, najczęściej postaci stymulant.

Spośród wielu metod zamiany destymulant na stymulanty wybrano taką, która nie powoduje powstania ujemnych wartości nowo otrzymanej zmiennej. Zamiana nominanty na stymulantę wymaga określenia charakteru tej nominanty. W opracowaniu przyjęto nominantę z wartością nominalną (pożądaną), za którą przyjęto średnią wartość zmiennej (wskaźnika) we wszystkich powiatach.

Kolejnym wymogiem związanym ze stosowaniem metody sum standaryzowanych jest ujednoczenie zmiennych (wskaźników) ze względu na miana i rzędy wielkości. Spośród wielu metod normalizacji najczęściej stosuje się standaryzację i taką metodę zastosowano w opracowaniu. Otrzymane zmienne po standaryzacji są ujednoczone ze względu na miana (są niemianowane) oraz ze względu na rzędy wielkości.

Ujednoczone zmienne (wskaźniki) ze względu na preferencje, miana i rzędy wielkości mogą być wykorzystane do stworzenia syntetycznej miary poziomu życia w każdym powiecie. W tym celu wykorzystano metodę sum standaryzowanych, otrzymując miary M_i dla każdego powiatu

$$M_i = \sum_{j=1}^m z_{ij}$$

gdzie: z_{ij} – standaryzowana wartość zmiennej (wskaźnika) dla i -tego obiektu (powiatu).

Otrzymane wielkości M_i wskazują na miejsce każdego powiatu wśród innych powiatów – im wyższa wartość miary rozwoju, tym wyższym poziomem

życia charakteryzuje się powiat. Miary te jednak mogą przyjmować zarówno wartości ujemne, jak i dodatnie i nie są porównywalne dla różnych okresów. Dlatego w kolejnym kroku miary rozwoju przekształcono tak, aby otrzymać miary rozwoju M_i z przedziału $[0; 1]$. Nowo otrzymane miary pozwalają określić, w jakim stopniu poziom życia mieszkańców danego powiatu jest zbliżony do ideału lub jaki jest stopień niedopasowania tego poziomu życia do idealnych warunków⁷⁰.

Na podstawie syntetycznych miar poziomu życia dokonano podziału powiatów na cztery rozłączne klasy, wyznaczając wcześniej średnią miarę rozwoju i odchylenie standardowe miary rozwoju. Otrzymano następujące klasy powiatów:

- klasę powiatów bardzo dobrych, dla których miara rozwoju $m_i \geq \bar{m} + S_m$
- klasę powiatów dobrych, o mierze rozwoju z przedział $\bar{m} \leq m_i < \bar{m} + S_m$
- klasę powiatów średnich, o mierze rozwoju z przedział $\bar{m} - S_m < m_i < \bar{m}$
- klasę powiatów słabych, dla których miara rozwoju $m_i \leq \bar{m} - S_m$

Podział taki wykorzystuje pojęcie typowego przedziału zmienności. Jednostki typowe – powiaty typowe ze względu na poziom syntetycznej miary poziomu życia – mieszczą się w przedziale:

$$\bar{m} - S_m \leq m_i \leq \bar{m} + S_m$$

Powiaty nietypowo dobre (w których jakość życia jest na nietypowo wysokim poziomie) znajdują się powyżej górnej granicy tego przedziału ($m_i \geq \bar{m} + S_m$), natomiast powiaty nietypowo słabe (o niskim poziomie życia) mają miarę poziomu życia poniżej dolnej granicy przedziału ($m_i \leq \bar{m} - S_m$). Powyższą procedurę zastosowano w każdym badanym roku.

Dodatkowym elementem analizy było porangowanie powiatów w każdym roku ze względu na wyso-

kość miary poziomu życia. Rangę (R_i) o numerze 1 przydzielono powiatowi, który charakteryzował się najwyższą miarą poziomu życia. Rangi te pozwoliły, jeszcze wyraźniej niż syntetyczne miary poziomu życia, sprawdzić przynależność powiatów do klas. W procedurze przydzielania powiatów do klas wykorzystano medianę rang (Me) i kwartyle: pierwszy $Q1$ i trzeci $Q3$. Otrzymano następujące klasy powiatów:

- klasę powiatów bardzo dobrych, dla których rangi $R_i \leq Q1$,
- klasę powiatów dobrych o rangach z przedziału $Q1 < R_i \leq Me$,
- klasę powiatów średnich o rangach z przedziału $Me < R_i < Q3$,
- klasę powiatów słabych, dla których rangi $R_i \geq Q3$.

Wyznaczone rangi wykorzystano również do sprawdzenia, czy uporządkowanie powiatów w kolejnych latach jest podobne, czyli czy występuje stabilizacja powiatów ze względu na poziom życia w badanym okresie, czy też powiaty w kolejnych latach zmieniały swoją pozycję w uporządkowaniu. W tym celu wykorzystano współczynnik korelacji τ Kendalla⁷¹, który pozwala ocenić, w jakim stopniu porządek wśród powiatów był zgodny (podobny) w poszczególnych latach, a na ile przeciwny.

Kolejnym elementem analizy było zbadanie, czy w latach 2010-2015 występują zmiany w wartościach zarówno syntetycznych mierników poziomu życia, jak i pozycji powiatów opisanych przydzielonymi rangami. Do zbadania dynamiki zmian wykorzystano liniowe modele trendów⁷².

Analiza modelu trendu pozwala ocenić, czy w powiecie, dla którego wyznaczono taki model, występuje z roku na rok wzrost poziomu życia, czy spadek tego zjawiska, czy też poziom zjawiska nie zmienia się z okresu na okres.

⁶⁸ Procedurę tworzenia wag opisano w punkcie 2.4.

⁶⁹ Pocięcha, *Metody statystyczne w badaniach marketingowych*, PWN, Warszawa 1996, s. 133; W. Ostasiewicz (red.), wyd. cyt.

⁷⁰ Formuła unormowania miary rozwoju na przedziale $[0; 1]$: $m_i = \frac{M_i - P_a}{P_w - P_a}$

⁷¹ E. Gatnar, M. Walesiak (red.), *Metody statystycznej analizy wielowymiarowej w badaniach marketingowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2004; A. Stanimir (red.), wyd. cyt.

⁷² Model liniowego trendu: $\hat{y}_i = at + b_i$

gdzie: y_i – syntetyczne miary poziomu życia lub rangi dla i -tego powiatu;
 t – kolejne lata, dla których przeprowadzano analizę, $t = 1, 2, \dots, 6$.

gdzie:

p_w – miara dla wzorcowego, idealnego powiatu, otrzymana poprzez zsumowanie maksymalnych wartości zmiennych

$$p_w = \sum_{j=1}^m z_{\max,j}$$

p_a – miara dla antywzorca, powiatu teoretycznie najgorszego, otrzymana poprzez zsumowanie minimalnych wartości zmiennych

$$p_a = \sum_{j=1}^m z_{\min,j}$$

JAKOŚĆ ŻYCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU

2.4. Czynniki wpływające na jakość życia w ocenie respondentów

W badaniach nad subiektywną oceną jakości życia wykorzystane zostały wyniki uzyskane na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w sierpniu 2016 roku wśród respondentów – mieszkańców powiatów dolnośląskich.

Próba badawcza liczyła 559 ankietowanych, których pozyskano metodą kwotowego doboru⁷³. Respondenci reprezentowali wszystkie powiaty Dolnego Śląska, przy czym kobiety stanowiły 52,4% badanej populacji. W badaniu uczestniczyły osoby o wykształceniu od podstawowego po wyższe, w wieku od 15 do 78 lat, o różnym statusie społecznym (studenci, pracownicy etatowi, prowadzący działalność gospodarczą, bezrobotni, emeryci i renciści), zamieszkujące miasto lub wieś⁷⁴.

Aktywność zawodowa ankietowanych jest duża, jedynie 58 z nich (10,4% badanych) jest bezrobotnych, pozostali zaś mają różny status społeczny. Wśród aktywnych zawodowo najliczniejszą grupę stanowią pracownicy etatowi.

Badania ankietowe miały wskazać te obszary życia Dolnoślązaków, które według ich subiektywnej oceny są najważniejsze.

Ankietowani oceniali 20 następujących obszarów badawczych (w kolejności pytań ankietowych):

- 1) wysokość wynagrodzenia,
- 2) bezrobocie,
- 3) liczba przedsiębiorstw,
- 4) dostęp do urzędów
(meldunek, dowody, zaświadczenia),
- 5) dostęp do sieci kanalizacyjnej,
- 6) dostęp do sieci wodociągowej,
- 7) dostęp do sieci gazowej,
- 8) dostępność żłobków i przedszkoli,
- 9) poziom kształcenia w szkołach,
- 10) dostępność placówek służby zdrowia,
- 11) poczucie bezpieczeństwa,
- 12) dostępność i oferta instytucji sportowych,
- 13) dostępność i oferta instytucji kulturalnych,
- 14) dostęp do terenów zielonych,
- 15) stan środowiska naturalnego,
- 16) dostępność miejsc kultu religijnego,
- 17) przyjazność otoczenia dla niepełnosprawnych,

- 18) sąsiedzi (ich kultura, aktywność),
- 19) dostępność komunikacji publicznej i sieć dróg,
- 20) dostępność placówek handlowych i usługowych.

Każdy z obszarów był oceniany przez respondentów ze względu na jego znaczenie dla jakości życia na skali od 1 do 4 punktów, poprzez nadanie:

- obszarowi nieistotnemu – 1 punktu;
- obszarowi mało istotnemu – 2 punktów;
- obszarowi istotnemu – 3 punktów;
- obszarowi kluczowemu – 4 punktów.

Niektóre z ocenianych obszarów okazały się dla respondentów mało znaczące (np. dostępność miejsc kultu religijnego – najmniej istotny obszar), inne okazały się ważniejsze. Analiza wyników ankiety wskazuje na pewne różnice w ocenie badanych obszarów w zależności od płci respondentów, ich wykształcenia, miejsca zamieszkania, statusu społecznego, wieku, dochodów czy aktywności zawodowej.

Przeciętne oceny ogółu respondentów, bez względu na wymienione wyżej ich charakterystyki zaprezentowano na rys. 2.

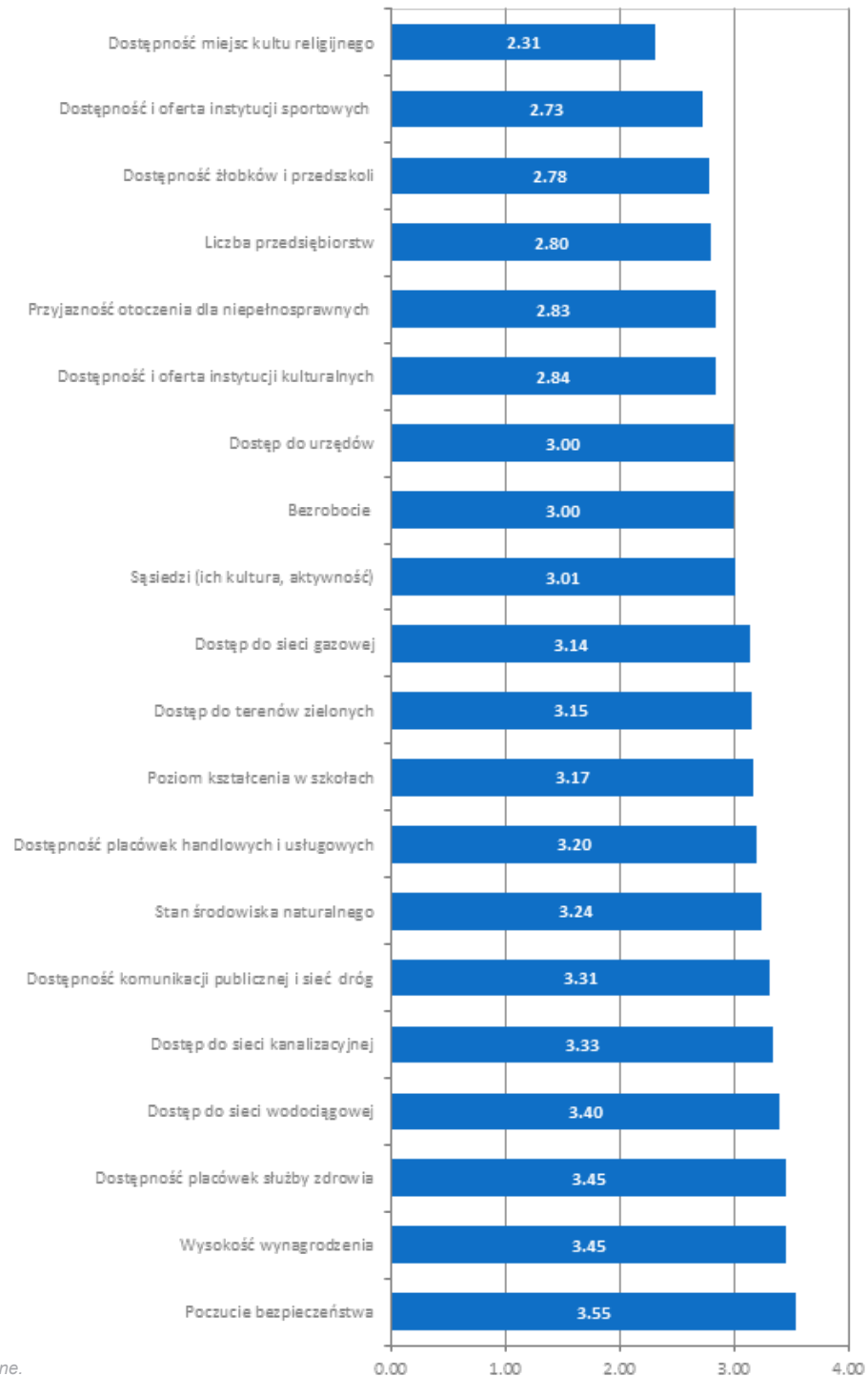
Większość badanych obszarów została przez ogół respondentów oceniona jako istotne i więcej niż istotne. Jedynie sześciu obszarom respondenci przydzielili średnio mniej niż 3 punkty.

Analizując średnie subiektywne oceny jakości życia ankietowanych mieszkańców Dolnego Śląska, rozpatrywano pięć kategorii miejsca zamieszkania:

- wieś,
- małe miasto do 20 tys. mieszkańców,
- średnie miasto od 20 do 99 tys. mieszkańców,
- duże miasto od 99 do 500 tys. mieszkańców,
- wielkie miasto powyżej 500 tys. mieszkańców.

Rozkład średnich odpowiedzi respondentów zaprezentowano na rys. 3.

RYS. 2. ŚREDNIE SUBIEKTYWNE OCENY CZYNNIKÓW JAKOŚCI ŻYCIA OGÓŁU RESPONDENTÓW

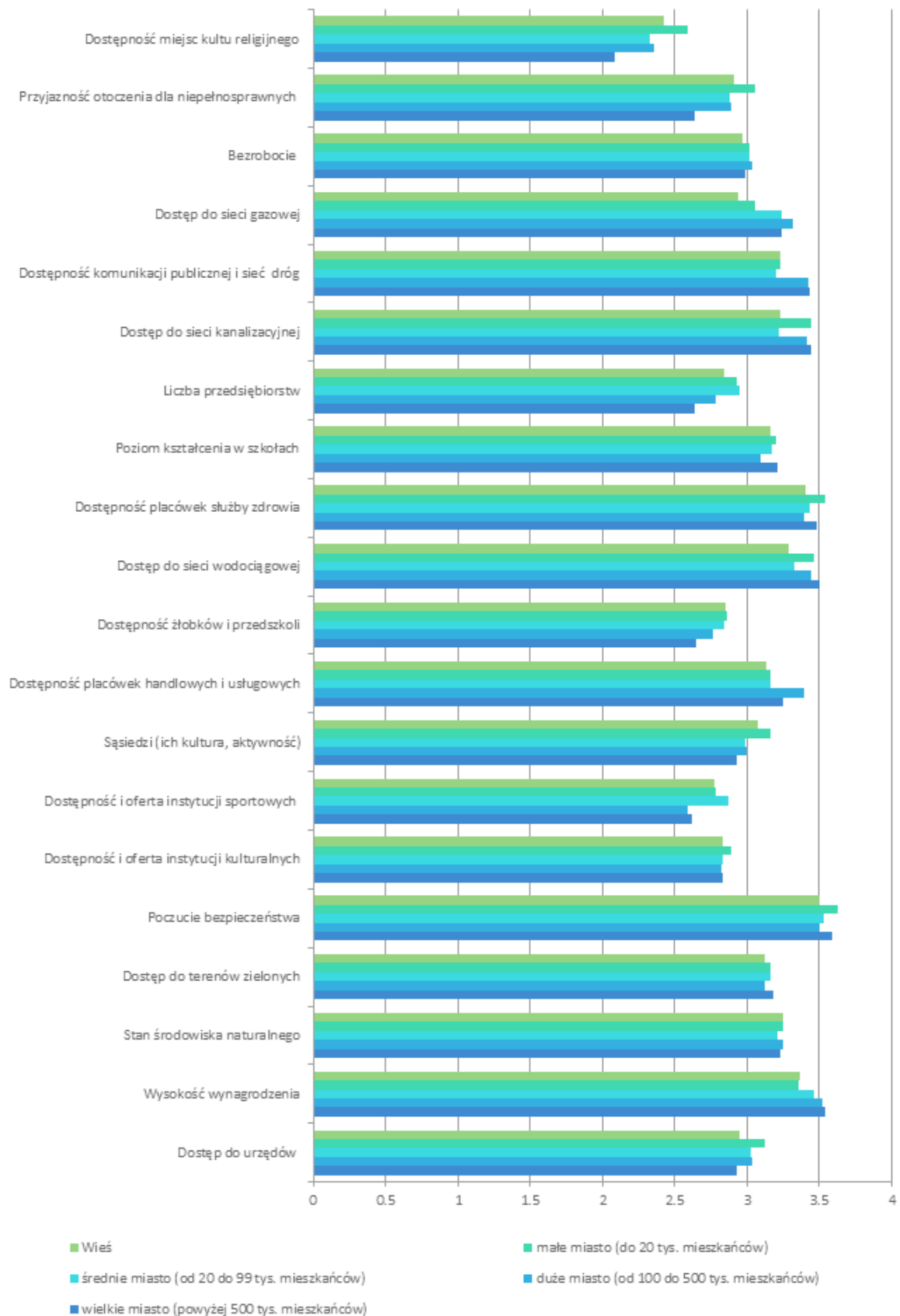

Źródło: opracowanie własne.

⁷³ Badanie zrealizowano na dolnośląskiej próbie liczącej N=559 osób, dobranej z panelu Ariadna, metodą kwotową w wieku 15–80 lat, ze względu na płeć, wiek, wykształcenie, status społeczny i aktywność zawodową, wynagrodzenie oraz wielkość i rodzaj miejscowości zamieszkania.

⁷⁴ Charakterystyka próby znajduje się w aneksie rozdziału 2.

RYS. 3. ŚREDNIE SUBIEKTYWNE OCENY CZYNNIKÓW JAKOŚCI ŻYCIA A MIEJSCE ZAMIESZKANIA

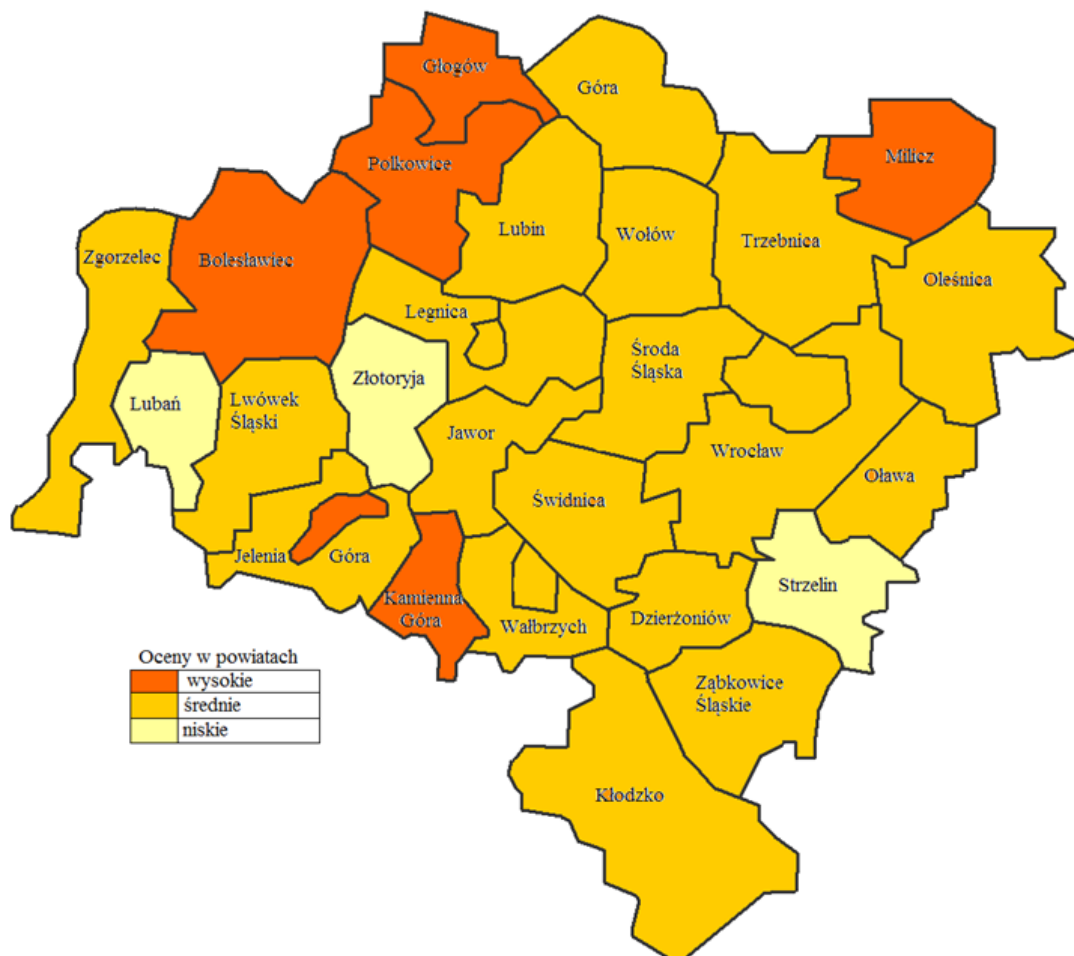
Dolnoślązacy najbardziej cenią poczucie bezpieczeństwa szczególnie w miastach małych (średnia ocena = 3,63) i mieście wielkim, jakim jest Wrocław (średnia ocena = 3,58). Według oceniających ważnymi czynnikami wpływającymi na jakość życia są również: wysokość wynagrodzenia (we Wrocławiu średnia ocena = 3,51) oraz dostępność placówek służby zdrowia (szczególnie ważna dla mieszkańców małych miast, średnia ocena = 3,54). Średnią ocenę powyżej 3 punktów otrzymały między innymi: dostęp do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, do komunikacji publicznej i sieci dróg.

Najmniej ważną sferą życia dla respondentów jest dostępność miejsc kultu religijnego –wrocławia-

nie uważają ten aspekt życia za najmniej istotny dla jakości życia spośród wszystkich respondentów (średnia ocena=2,36). Respondenci z małych miast są tą grupą badaną, dla której dostępność miejsc kultu religijnego jest najbardziej istotnym czynnikiem jakości życia spośród innych grup respondentów ze względu na miejsce zamieszkania (średnia ocena=2,59).

Przeciętne oceny dotyczące jakości życia nadane przez respondentów posłużyły do stworzenia mapki prezentującej powiaty, w których średnie oceny były wysokie, średnie i niskie (rys. 4).

RYS. 4. ŚREDNIE SUBIEKTYWNE OCENY ZNACZENIA CZYNNIKÓW DLA JAKOŚCI ŻYCIA WEDŁUG POWIATÓW

W powiatach należących do grupy z ocenami wysokimi respondenci ocenili czynniki jakości życia na przeciętnym poziomie powyżej 3,21. Uznali zatem, że wszystkie badane czynniki przeciętnie są istotne dla jakości życia.

Respondenci oceniający czynniki jakości życia na poziomie średnim przyznali oceny z przedziału 2,95-3,21.

Respondenci trzech powiatów: lubińskiego, strzelińskiego i złotoryjskiego uznali, że badane czynniki jakości życia są przeciętnie mało istotne lub nieistotne i nadali im średnią ocenę poniżej 2,95.

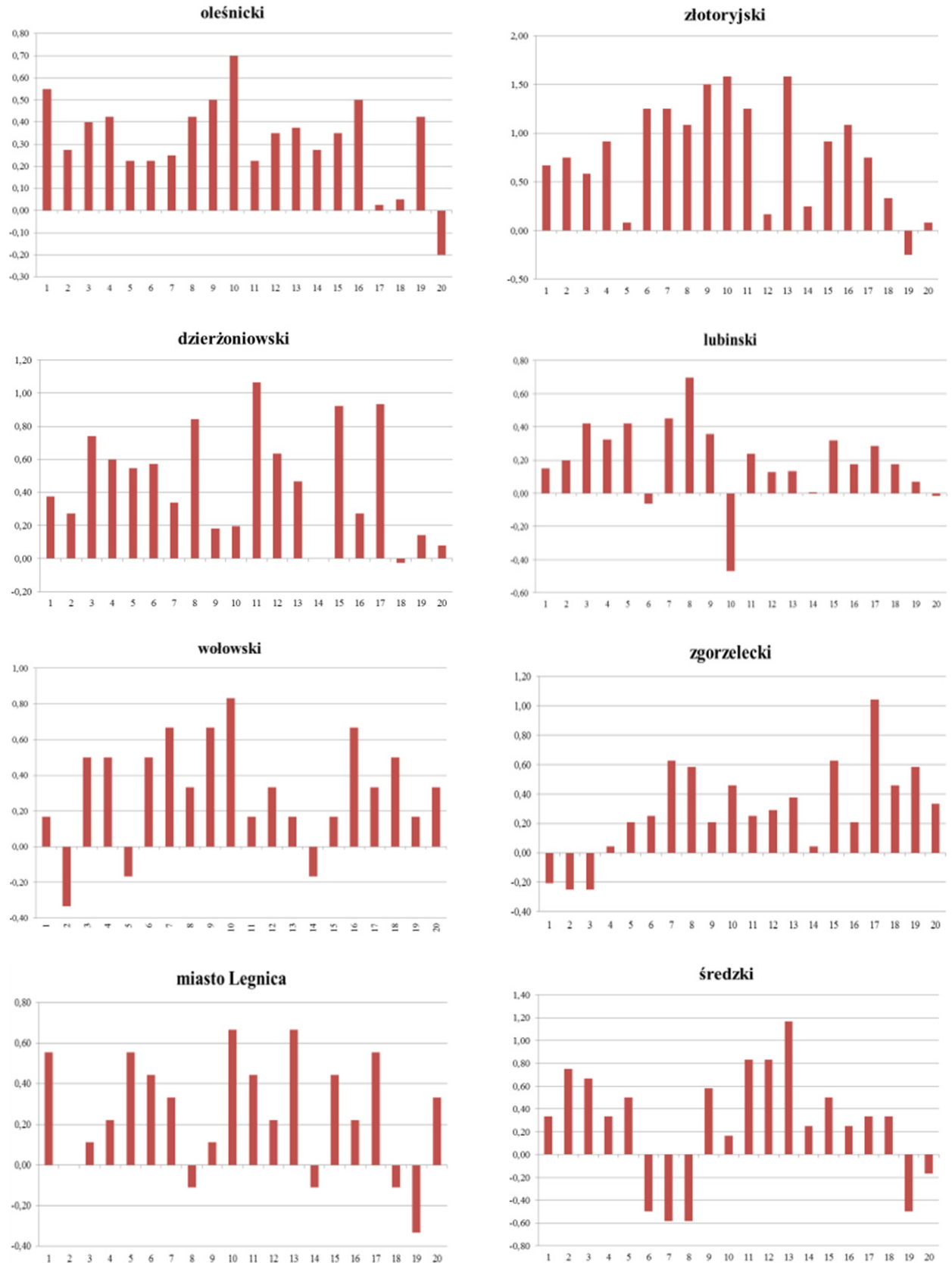
Dla wszystkich grup dochodowych nieistotne i mało istotne dla jakości życia (przyjmujące subiektywne oceny poniżej 3) są takie czynniki, jak: dostępność i oferta instytucji kulturalnych, dostępność i oferta instytucji sportowych, dostępność żłobków i przedszkoli, liczba przedsiębiorstw, przyjazność otoczenia dla niepełnosprawnych (z wyjątkiem grupy dochodowej 1680,01-2053,86 zł – średnia ocena = 3,05). Najmniej istotnym czynnikiem jest (jak wskazywano wcześniej) dostępność miejsc kultu religijnego, który to czynnik otrzymał we wszystkich grupach dochodowych ocenę poniżej 2,5, z wyjątkiem respondentów o dochodach z przedziału 2053,86-3080,79 zł, którzy ocenili ten czynnik jakości życia na poziomie 2,52. Dla grupy respondentów o najwyższych dochodach czynnik ten jest najmniej istotny dla jakości życia spośród wszystkich czynników i wśród wszystkich grup dochodowych – jego średnia ocena wynosi 1,75.

W celu pełniejszej prezentacji znaczenia badanych czynników dla ankietowanych Dolnoślązaków przedstawiono porównanie ocen nadawanych poszczególnym czynnikom przez kobiety i mężczyzn dla każdego powiatu oddzielnie. (Od średniej oceny przyznanej przez kobiety odjęto średnią ocenę przyznaną przez mężczyzn i policzono saldo zmian w ocenach kobiet i mężczyzn dla poszczególnych powiatów. Otrzymana wartość dodatnia wskazuje na sytuację, w której kobiety uważają za istotniejszy dany czynnik dla jakości życia niż mężczyźni.)

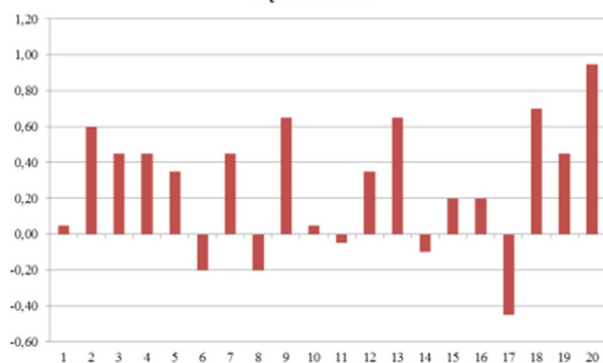
Wyznaczone salda umożliwiają wyróżnienie trzech grup powiatów. Pierwsza z nich obejmuje te powiaty, w których kobiety większość czynników uznały za ważniejsze dla jakości życia niż mężczyźni. Należą do niej następujące powiaty: dzierzoniowski, głogowski, jeleniogórski, kłodzki, miasto Legnica, lubiński, oleśnicki, oławski, średzki, wałbrzyski, wołowski, miasto Wrocław, ząbkowicki, zgorzelecki i złotoryjski. Druga grupa powiatów obejmuje te z nich, w których liczba czynników ocenianych in plus przez kobiety i mężczyzn rozkłada się prawie równo. Należą do niej powiaty: bolesławiecki, miasto Jelenia Góra, kamiennogórski, polkowicki, świdnicki, miasto Wałbrzych i wrocławski.

W trzeciej grupie powiatów znalazły się te jednostki, w których mężczyźni uważali badane czynniki jakości życia za istotniejsze niż kobiety. Są to powiaty: górowski, jaworski, legnicki, lubański, lwówecki, milicki, strzeliński i trzebnicki. Wyznaczone salda w poszczególnych powiatach zaliczonych do wyróżnionych grup zaprezentowano na rys. 5-7.

RYS. 5. POWIATY, W KTÓRYCH KOBIECY WIĘKSZOŚĆ CZYNNIKÓW UZNAŁY ZA WAŻNIEJSZE DLA JAKOŚCI ŻYCIA NIŻ MĘŻCZYŹNI

ząbkowicki

olawski

walbrzyski

miasto Wrocław

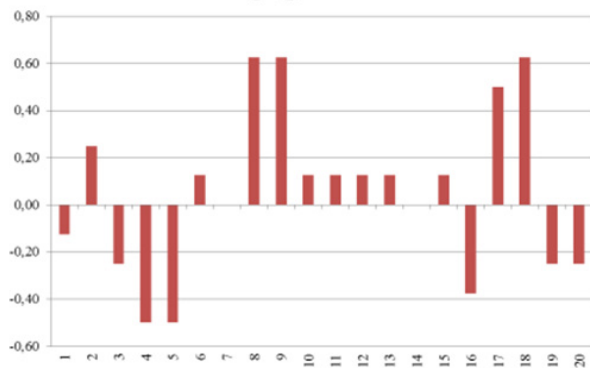
klódzki

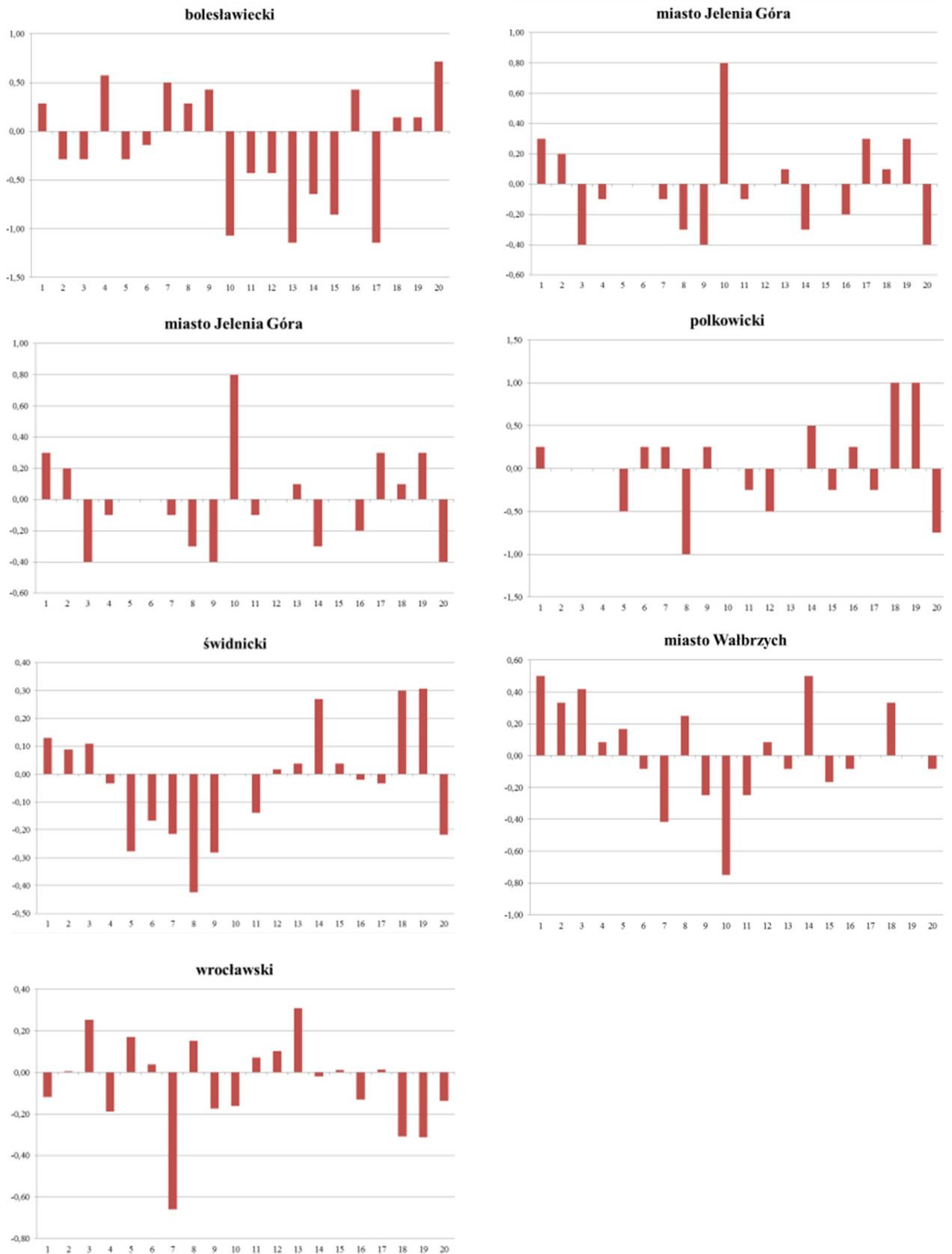
jeleniogórski

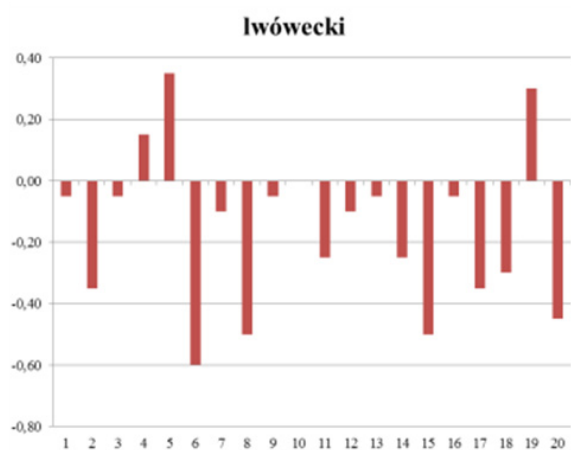
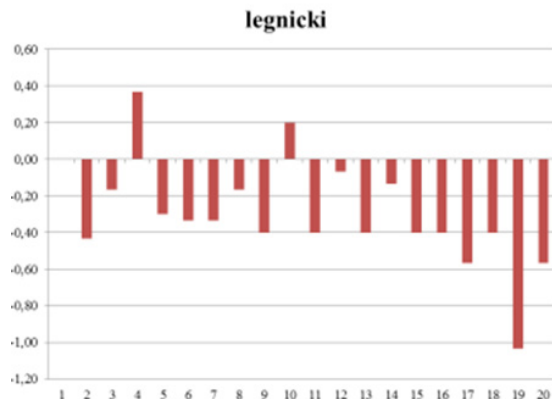
głogowski

RYS. 6. POWIATY, W KTÓRYCH LICZBA CZYNNIKÓW OCENIANYCH IN PLUS PRZEZ KOBIETY I MĘŻCZYZN ROZKŁADA SIĘ PRAWIE RÓWNO

RYS. 7. POWIATY, W KTÓRYCH MĘŻCZYŹNI WIĘKSZOŚĆ CZYNNIKÓW UZNALI ZA WAŻNIEJSZE DLA JAKOŚCI ŻYCIA NIŻ KOBIETY

JAKOŚĆ ŻYCIA NA DOLNYM ŚLĄSKU

2.5. Wyniki i wnioski z badań

Badania poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska objęły lata 2010-2015. W latach 2010-2012 w województwie dolnośląskim było 29 powiatów, w tym trzy miasta na prawach powiatu: Wrocław, Legnica i Jelenia Góra.

W roku 2013 z powiatu wałbrzyskiego wyłączono miasto Wałbrzych, stąd w latach 2013-2015 Dolny Śląsk obejmował 30 powiatów, z Wałbrzychem jako miastem na prawach powiatu.

W każdym badanym roku powiaty zostały scharakteryzowane przez 37 wskaźników. W każdym roku zastosowano metodę sum standaryzowanych celem wyłonienia wśród badanych powiatów tych, w których poziom życia był bardzo dobry, dobry, średni i słaby. Syntetyczne miary rozwoju każdego powiatu w poszczególnych latach zaprezentowano w tab. 2.

W tabeli, oprócz miar rozwoju powiatów, podano średnie miary \bar{m} i odchylenie standardowe miary S_m , które pozwoliły podzielić powiaty na jednorodne klasy, o określonym poziomie życia:

	<i>bardzo dobrym</i>
	<i>dobrym</i>
	<i>średnim</i>
	<i>słabym</i>

Warto zauważyć, że niemal w każdym z badanych lat występują powiaty, które w całym analizowanym okresie należą do tej samej klasy.

Powiatami o bardzo dobrym poziomie życia w całym sześciolecu były powiaty: bolesławiecki, oławski, polkowicki, świdnicki i wrocławski. Jednakże warto również zwrócić uwagę na fakt, że zaliczenie tych powiatów do najlepszej klasy nie oznacza, że kształtujący się w nich poziom życia jest zadowalający. W żadnym z badanych powiatów syntetyczna miara rozwoju nie przekroczyła poziomu 0,6, co oznacza, że od idealnego, wzorcowego powiatu badane jednostki plasują się daleko.

Cztery powiaty: dzierzoniowski, lubański, lubiński i trzebnicki w niektórych latach należały do klasy

bardzo dobrej, a w pozostałych latach do dobrej. W tej grupie powiat lubiński jest najlepszy, ponieważ tylko w dwóch latach „spadł” do klasy dobrej.

W klasie dobrej przez cały badany okres znajdowały się powiaty: miasto Wrocław i powiat oleśnicki. Z kolei w klasie średniej przez cały badany okres były powiaty: jaworski, legnicki, średzki, ząbkowicki i zgorzelecki. Do klasy słabej w latach 2010-2015 należały powiaty górski i złotoryjski. Pozostałe powiaty zmieniały swoje położenie w różnych latach.

Pogłębiona analiza dotyczyła zmian wartości miar poziomu życia w kolejnych latach. Dla każdego powiatu wyznaczono modele trendu miar poziomu życia, jednakże w żadnym powiecie nie zaobserwowano istotnych zmian, a wartości parametrów kierunkowych prostych trendu kształtowały się około zera. Można zatem stwierdzić, że miary poziomu życia w poszczególnych powiatach nie wykazują istotnych zmian w latach 2010-2015.

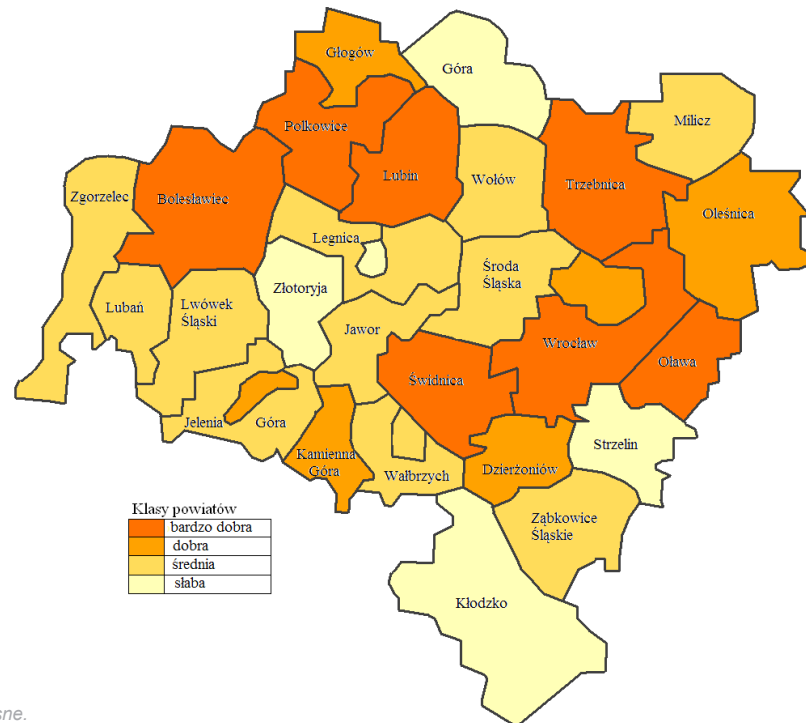
Klasyfikację powiatów ze względu na wyznaczone syntetyczne miary poziomu życia przedstawiono na mapach (rys. 8-13). Porównując poszczególne mapy, można zauważyć pewne stałe zwarte obszary regionu dolnośląskiego, szczególnie dla tych powiatów, które charakteryzują się wysokim poziomem życia w każdym z badanych lat.

TABELA 2. SYNTETYCZNE MIARY ROZWOJU W POWIATACH W LATACH 2010-2015

Powiaty	Lata					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bolesławiecki	0,52	0,56	0,58	0,58	0,56	0,60
Dzierżoniowski	0,48	0,52	0,52	0,54	0,52	0,53
Głogowski	0,49	0,51	0,50	0,50	0,50	0,45
Górowski	0,40	0,36	0,35	0,41	0,39	0,36
Jaworski	0,42	0,44	0,43	0,47	0,48	0,47
Jeleniogórski	0,43	0,46	0,48	0,51	0,52	0,48
Kamiennogórski	0,48	0,50	0,47	0,49	0,51	0,52
Kłodzki	0,41	0,42	0,45	0,45	0,46	0,45
Legnicki	0,43	0,45	0,43	0,49	0,46	0,46
Lubański	0,45	0,50	0,51	0,55	0,53	0,53
Lubiński	0,54	0,54	0,52	0,56	0,53	0,59
Lwówecki	0,43	0,47	0,43	0,44	0,42	0,47
Miasto Jelenia góra	0,46	0,47	0,48	0,50	0,50	0,50
Miasto Legnica	0,40	0,40	0,42	0,45	0,44	0,43
Miasto Wałbrzych od 2013				0,45	0,45	0,44
Miasto Wrocław	0,47	0,48	0,50	0,51	0,50	0,49
Milicki	0,42	0,46	0,44	0,47	0,47	0,49
Oleśnicki	0,48	0,50	0,49	0,51	0,53	0,54
Oławski	0,51	0,53	0,53	0,56	0,55	0,56
Polkowicki	0,52	0,58	0,57	0,59	0,56	0,56
Strzeliński	0,40	0,43	0,39	0,45	0,43	0,44
Średzki	0,42	0,42	0,44	0,46	0,45	0,44
Świdnicki	0,55	0,57	0,53	0,57	0,56	0,56
Trzebnicki	0,51	0,50	0,48	0,50	0,51	0,50
Wałbrzyski	0,42	0,44	0,43	0,40	0,41	0,41
Wołowski	0,44	0,43	0,40	0,43	0,46	0,45
Wrocławski	0,54	0,55	0,57	0,55	0,54	0,55
Ząbkowicki	0,41	0,42	0,44	0,48	0,48	0,47
Zgorzelecki	0,43	0,44	0,44	0,45	0,44	0,46
Złotoryjski	0,38	0,38	0,41	0,41	0,40	0,40
\bar{m}	0,457	0,473	0,470	0,491	0,485	0,486
S_m	0,049	0,055	0,057	0,052	0,050	0,056
$\bar{m} - S_m$	0,408	0,418	0,413	0,439	0,436	0,430
$\bar{m} + S_m$	0,505	0,528	0,526	0,543	0,535	0,543

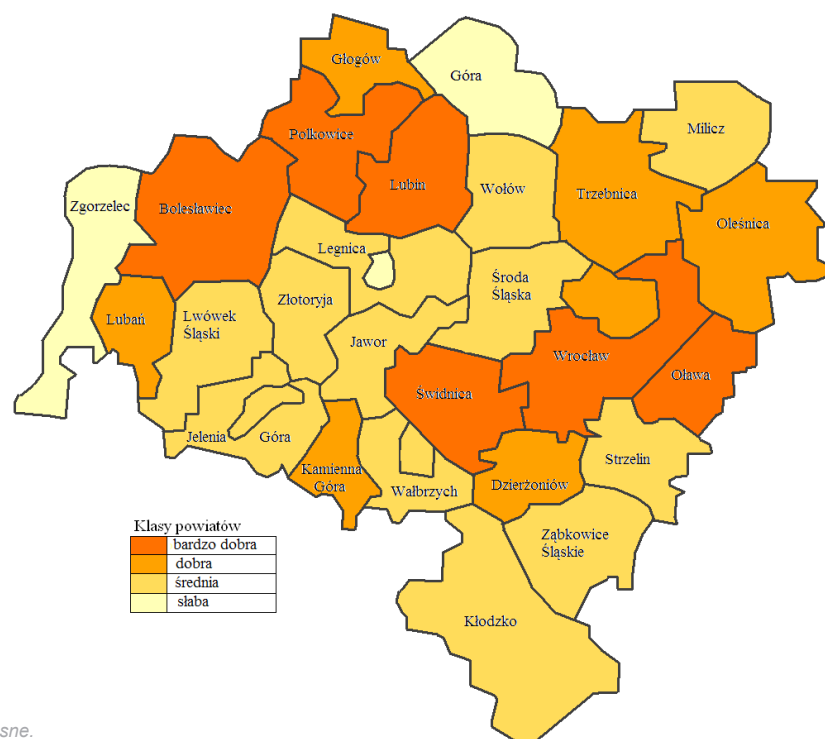
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 8. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG SYNTETYCZNEJ MIARY POZIOMU ŻYCIA W 2010 ROKU

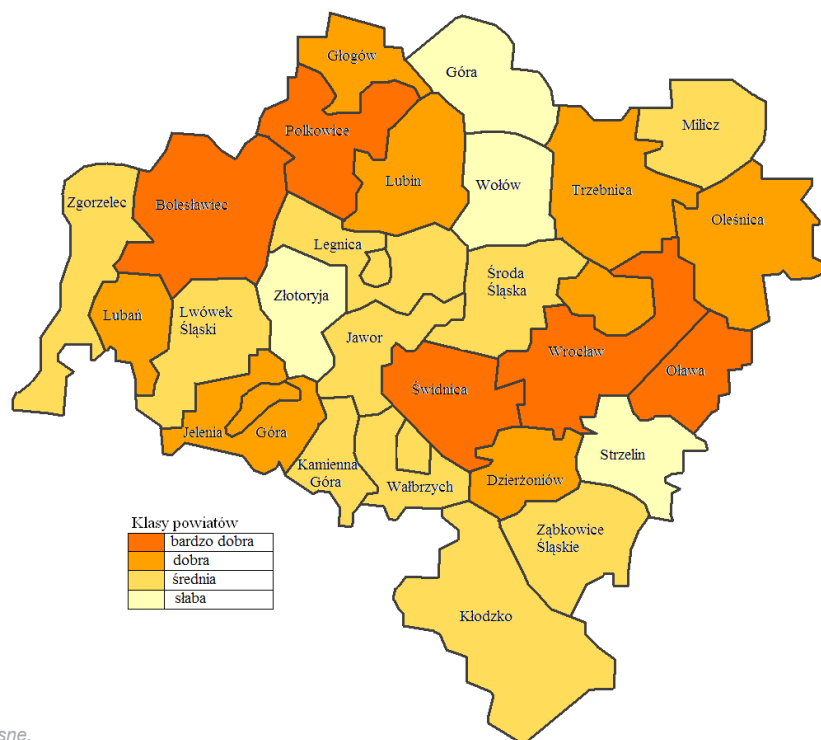
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 9. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG SYNTETYCZNEJ MIARY POZIOMU ŻYCIA W 2011 ROKU

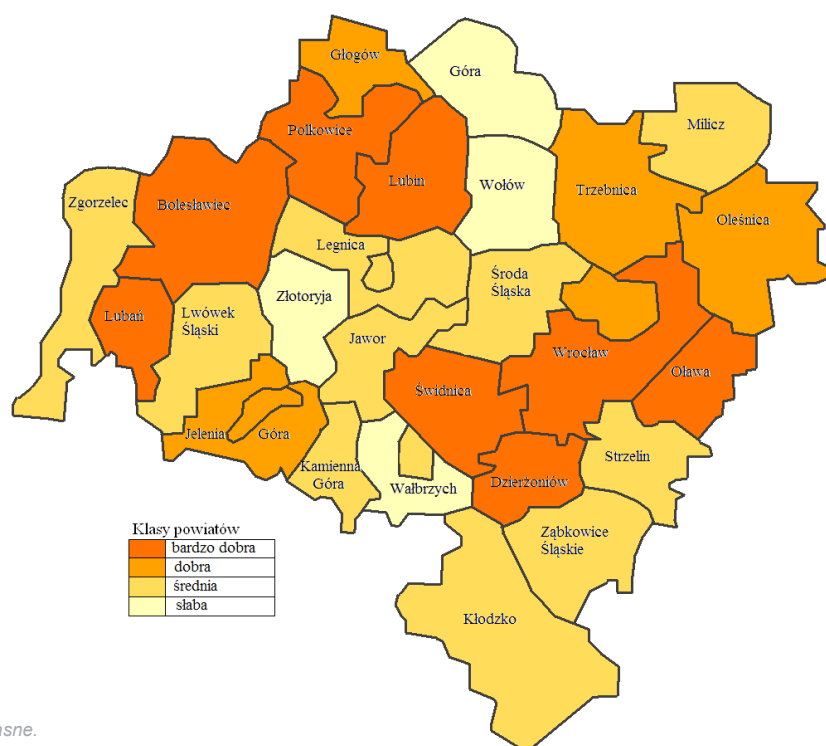
Źródło: opracowanie własne.

RYS.10 . MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG SYNTETYCZNEJ MIARY POZIOMU ŻYCIA W 2012 ROKU

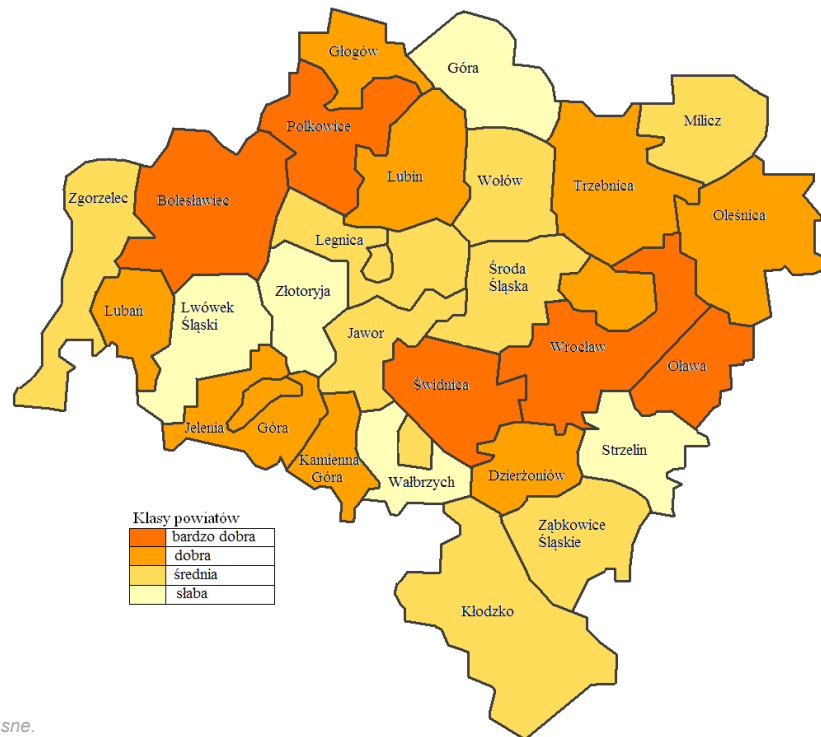
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 9. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG SYNTETYCZNEJ MIARY POZIOMU ŻYCIA W 2011 ROKU

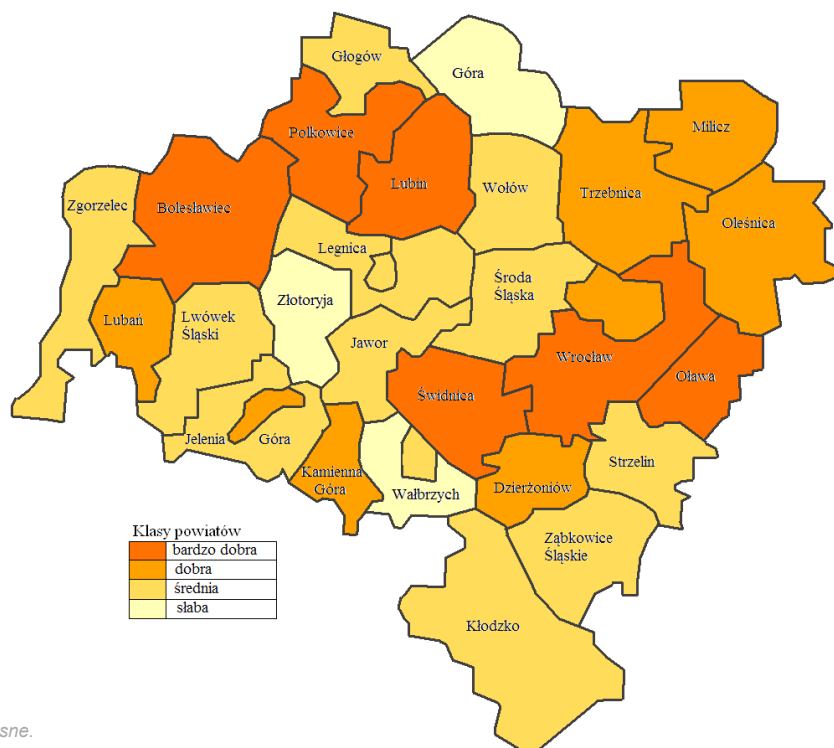
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 12. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG SYNTETYCZNEJ MIARY POZIOMU ŻYCIA W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne.

RYS. 13. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG SYNTETYCZNEJ MIARY POZIOMU ŻYCIA W 2015 ROKU

Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich badanych latach do klasy powiatów o bardzo dobrym poziomie życia należały powiaty: bolesławiecki, oławski, polkowicki, świdnicki i wrocławski. W latach 2011 i 2015 dołączył do nich powiat lubiński. W roku 2010 oprócz powiatu lubińskiego w klasie bardzo dobrych powiatów był dodatkowo powiat trzebnicki, natomiast w 2013 roku klasa ta poszerzyła się o dwa dodatkowe powiaty: lubański i dzierzoniowski. Do klasy drugiej powiatów dobrych we wszystkich badanych latach należały powiat oleśnicki i miasto Wrocław. Powiat trzebnicki należał do tej klasy we wszystkich latach z wyjątkiem 2010 roku (należał wówczas do klasy bardzo dobrej). Z kolei powiat dzierzoniowski nie należał do tej klasy tylko w 2013 roku, miasto Jelenia Góra w 2011 roku, a głogowski tylko w 2015 roku. Powiat lubański znajdował się w tej klasie z wyjątkiem dwóch lat: 2010 i 2013, a kamiennogórski z wyjątkiem 2012 i 2013 roku.

Stale miejsce w klasie powiatów o średnim poziomie życia zajmowały przez wszystkie badane lata powiaty: jaworski, legnicki, średzki, ząbkowicki. Pozostałe powiaty w niektórych latach miały poziom życia wyższy, a w niektórych latach spadały do klasy o słabym poziomie życia.

W klasie powiatów słabych w każdym badanym roku niezmiennie pojawiał się powiat górski.

Miejsce powiatów w poszczególnych klasach zależy od poziomu wskaźników, które były podstawą utworzenia syntetycznych miar rozwoju każdego powiatu w każdym z badanych lat. Miary syntetyczne charakteryzowały powiaty sumarycznie. Warto jednak prześledzić, jak przeciętne wskaźniki w utworzonych klasach powiatów kształtują się w kolejnych latach. Pozwoli to na ocenę zmian w poziomie życia w określonych klasach powiatów. W tym celu policzono przeciętne wartości wskaźników dla powiatów znajdujących się w wydzielonych klasach w badanym okresie 2010-2015.

Analizując poziom życia mieszkańców powiatów Dolnego Śląska, postanowiono dodatkowo sprawdzić, czy powiaty zajmują w każdym badanym roku tę samą pozycję w uporządkowaniu. W tym celu przypisano rangi poszczególnym powiatom, wynikające z wartości syntetycznej miary poziomu życia w każdym badanym roku. Rangę o numerze

1 przypisano powiatowi, który miał najwyższą syntetyczną miarę poziomu życia, rangę o numerze 29 lub 30 – temu, który był na najdalszej pozycji w uporządkowaniu.

Rangi te umożliwiły również podział powiatów na cztery grupy:

- grupę powiatów bardzo dobrych, dla których rangi $\leq Q1$,
- grupę powiatów dobrych, o rangach z przedziału $Q1$ a Me ,
- grupę powiatów średnich, o rangach z przedziału Me a $Q3$,
- klasę powiatów słabych, dla których rangi $\geq Q3$.

Wyniki rangowania i podziału na klasy ujęto w tab. 3.

Łatwo zauważyć, że uporządkowanie powiatów w poszczególnych latach jest bardzo zgodne i powiaty nie zmieniają swojego przydziału do klasy. Obrazem tej zgodności uporządkowania po latach są współczynniki korelacji rang τ Kendalla wyznaczone dla wszystkich możliwych par lat.

TABELA 3. POZYCJA POWIATÓW WEDŁUG RANG W LATACH 2010-2015

Powiaty	Lata						Parametr kierunkowy modelu trendu
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Bolesławiecki	5	3	1	2	1	1	-0,71
Polkowicki	4	1	3	1	2	4	0,03
Świdnicki	1	2	5	3	3	3	0,31
Lubiński	2	5	6	4	7	2	0,11
Wrocławski	3	4	2	6	5	6	0,63
Oławski	7	6	4	5	4	5	-0,43
Lubański	14	9	8	7	6	8	-1,14
Dzierżoniowski	11	7	7	8	9	9	-0,09
Oleśnicki	10	12	11	10	8	7	-0,80
Kamiennogórski	9	10	15	16	11	10	0,26
Głogowski	8	8	9	14	14	21	2,51
Trzebnicki	6	11	13	13	12	12	0,94
Miasto Jelenia góra	13	15	12	12	15	11	-0,29
Miasto Wrocław	12	13	10	11	13	13	0,17
Jeleniogórski	19	16	14	9	10	15	-1,23
Milicki	20	17	17	19	18	14	-0,71
Ząbkowicki	24	24	19	17	16	16	-1,89
Jaworski	23	19	24	18	17	18	-1,06
Legnicki	17	18	23	15	19	20	0,29
Lwówecki	18	14	21	26	27	17	1,11
Zgorzelecki	16	21	18	21	25	19	0,86
Średzki	21	26	20	20	22	25	0,23
Kłodzki	25	25	16	22	21	22	-0,60
Wołowski	15	22	27	27	20	23	0,97
Miasto Wałbrzych od 2013				23	23	26	1,50
Wałbrzyski	22	20	22	30	28	28	1,77
Strzeliński	26	23	28	25	26	24	-0,11
Miasto Legnica	27	27	25	24	24	27	-0,29
Złotoryjski	29	28	26	28	29	29	0,14
Górowski	28	29	29	29	30	30	0,37
M_e	15	15	15	16	16	16	
Q_1	8	8	8	8,25	8,25	8,25	
Q_3	22	22	22	22,75	22,75	22,75	

Źródło: opracowanie własne.

Poziomy wszystkich współczynników korelacji rang są powyżej 0,6, co świadczy o relatywnie wysokiej zgodności w uporządkowaniu powiatów w poszczególnych latach. Wszystkie współczynniki są istotnie różne od zera (dla poziomu istotności $\alpha = 0,05$). Zatem powiaty, które były na wysokiej pozycji w uporządkowaniu w jednym roku, w pozostałych latach również najczęściej znajdowały się na pierwszych miejscach. Powiaty z ostatnich miejsc w uporządkowaniu, czyli o niskim poziomie życia, prawie we wszystkich latach się tam plasowały.

Jednakże można zauważyć, że nawet powiaty, które należą w całym badanym okresie do tej samej klasy powiatów (bardzo dobrych, dobrych, średnich czy słabych) wykazują zróżnicowanie w pozycji po latach.

To zróżnicowanie dla niektórych powiatów jest niewielkie i występuje w obrębie klasy, do której należy powiat. W niektórych przypadkach zróżnicowanie jest na tyle duże, iż powoduje przejście powiatu z jednej klasy do drugiej. Zmiany (lub brak zmian) pozycji powiatów między klasami pozwalają wyróżnić następujące grupy powiatów:

TABELA 4. MACIERZ WSPÓŁCZYNNIKÓW KORELACJI RANG KENDALLA

Lata	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2010	1					
2011	0,78	1				
2012	0,67	0,75	1			
2013	0,63	0,71	0,76	1		
2014	0,65	0,74	0,75	0,86	1	
2015	0,67	0,76	0,72	0,77	0,81	1

Źródło: opracowanie własne.

- powiaty, które w całym badanym okresie plasowały się na najwyższych pozycjach i były zaliczone do klasy powiatów bardzo dobrych (ich pozycja była poniżej Q1). Są to powiaty: bolesławiecki, polkowicki, świdnicki, lubiński, wrocławski, oławski;
- powiaty, które w całym badanym okresie plasowały się na pozycjach zaliczających je do klasy powiatów dobrych (ich pozycja była pomiędzy Me a Q1) – należy tu jedynie miasto Wrocław;
- powiaty, które w całym badanym okresie plasowały się na najniższych pozycjach i były zaliczone do klasy powiatów słabych (ich pozycja była powyżej Q3). Są to powiaty: strzeliński, m. Legnica, złotoryjski, górowski, m. Wałbrzych od 2013;
- powiaty, które w całym badanym okresie zmieniły swoją pozycję z klasy bardzo dobrej na dobrą, dobrej na średnią czy średniej na słabą, w tym sensie, że zmiana następowała jedynie o jedną klasę - była więc niezbyt znacząca. Są to powiaty: lubański, dzierzoniowski, oleśnicki, kamiennogórski, głogowski, trzebnicki, m. Jelenia Góra, jeleniogórski, milicki, ząbkowicki, jaworski, zgorzelecki, średzki, kłodzki, wołowski i wałbrzyski;
- dwa spośród wszystkich powiatów – legnicki i lwówecki – w całym badanym okresie znajdowały się aż w trzech klasach: słabej, średniej i dobrej. Poziom życia w tych powiatach zmieniał się zatem wyraźnie w zależności od badanego roku.

W każdej wyróżnionej grupie powiatów występują takie, których średnia pozycja w badanym okresie ulegała poprawie, jak również takie, które miały coraz gorszą pozycję w uporządkowaniu przeciętnie z roku na rok. Obrazem średnich zmian w pozycji powiatu w uporządkowaniu są wyznaczone parametry kierunkowe modeli trendu miejsca powiatu w uporządkowaniu (ostatnia kolumna w tab. 3).

Parametry ujemne świadczą o zmianie pozycji

powiatu na lepszą, a zatem o przeciętnym polepszeniu się poziomu życia w tym powiecie z roku na rok. Parametry dodatnie oznaczają przeciętne pogarszanie się poziomu życia w powiecie.

Istotne polepszenie pozycji w latach 2010-2015 nastąpiło w powiatach bolesławieckim (na poziomie $\alpha=0,05$) oraz oleśnickim ($\alpha=0,07$) i lubańskim ($\alpha=0,08$).

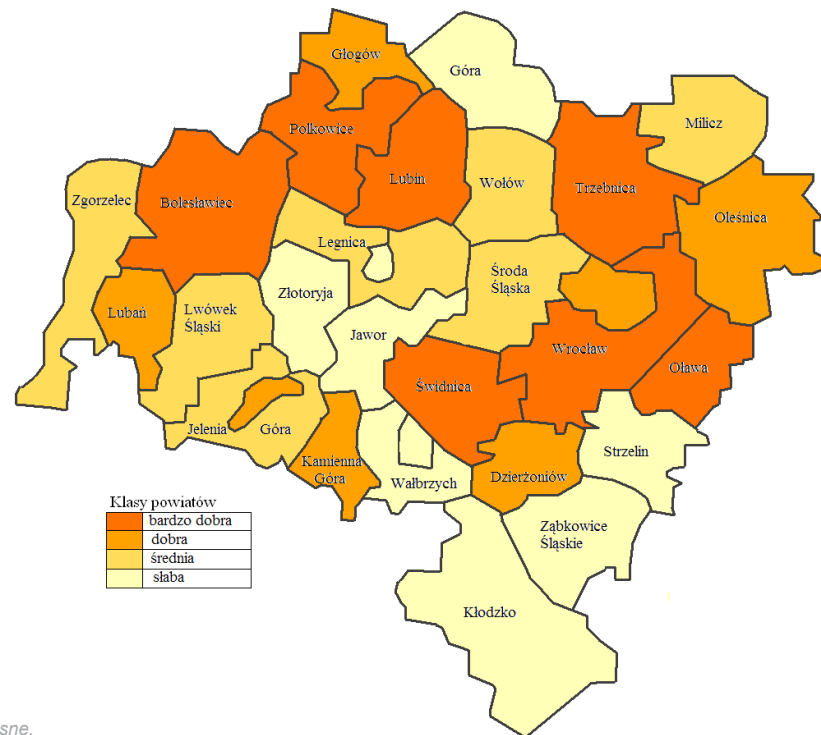
Istotne pogorszenie poziomu życia nastąpiło w powiatach głogowskim i górowskim ($\alpha=0,05$) oraz w wałbrzyskim ($\alpha=0,07$).

Ta ostatnia sytuacja jest spowodowana prawdopodobnie wyłączeniem w ostatnich trzech latach 2013-2015 miasta Wałbrzycha jako oddzielnego powiatu.

Klasyfikację powiatów, z uwzględnieniem ich miejsca w uporządkowaniu w poszczególnych latach zaprezentowano na kolejnych mapach (rys. 14-19).

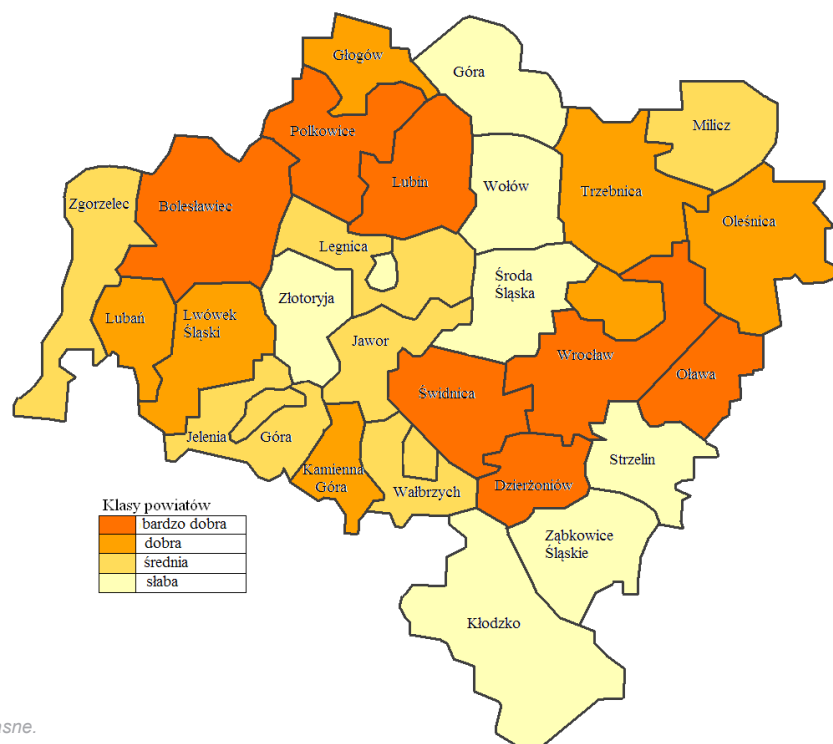
Otrzymane na mapach grupy powiatów charakteryzują się dosyć dużą zbieżnością z wcześniejszymi mapami (rys. 8-13). Szczególnie powiaty o wysokiej pozycji w uporządkowaniu tworzą dwa wyraźne skupiska – jedno w północno-zachodniej części województwa, w rejonie zagłębia miedziowego, drugie we wschodniej części województwa – w okolicach aglomeracji wrocławskiej. Ta ostatnia w żadnym z badanych lat nie została jednak zaliczona do klasy bardzo dobrej, lecz do dobrej, podobnie jak druga duża aglomeracja – Jelenia Góra (z wyjątkiem 2011 roku). Pozostałe dwa miasta na prawach powiatu – Legnica i Wałbrzych (od 2013 roku) – zostały zaliczone do najslabszej klasy poziomu życia mieszkańców.

RYS. 14. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG POZYCJI W UPORZĄDKOWANIU W 2010 ROKU

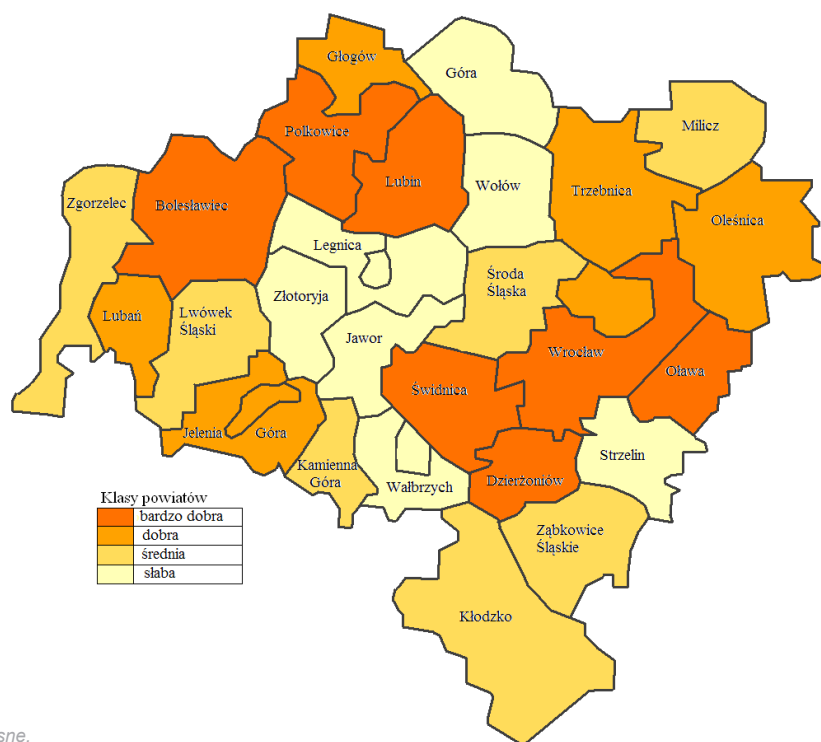
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 15. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG POZYCJI W UPORZĄDKOWANIU W 2011 ROKU

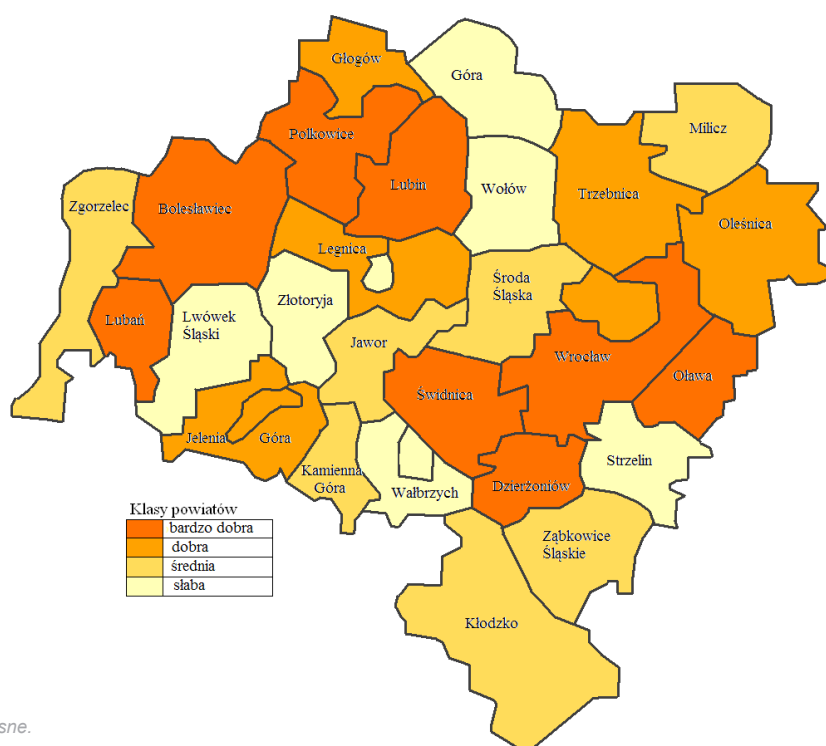
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 16. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG POZYCJI W UPORZĄDKOWANIU W 2012 ROKU

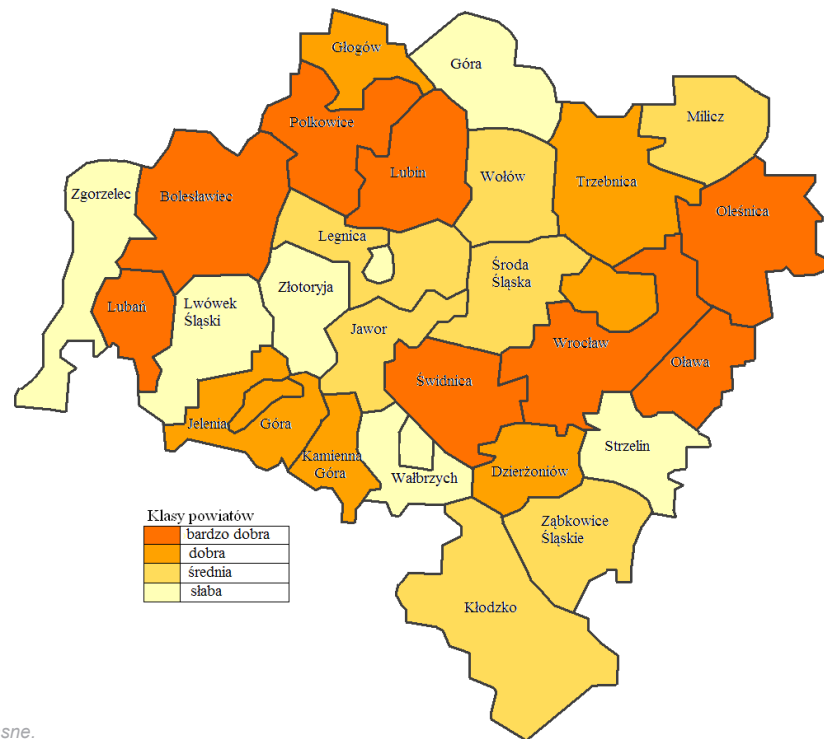
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 17. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG POZYCJI W UPORZĄDKOWANIU W 2013 ROKU

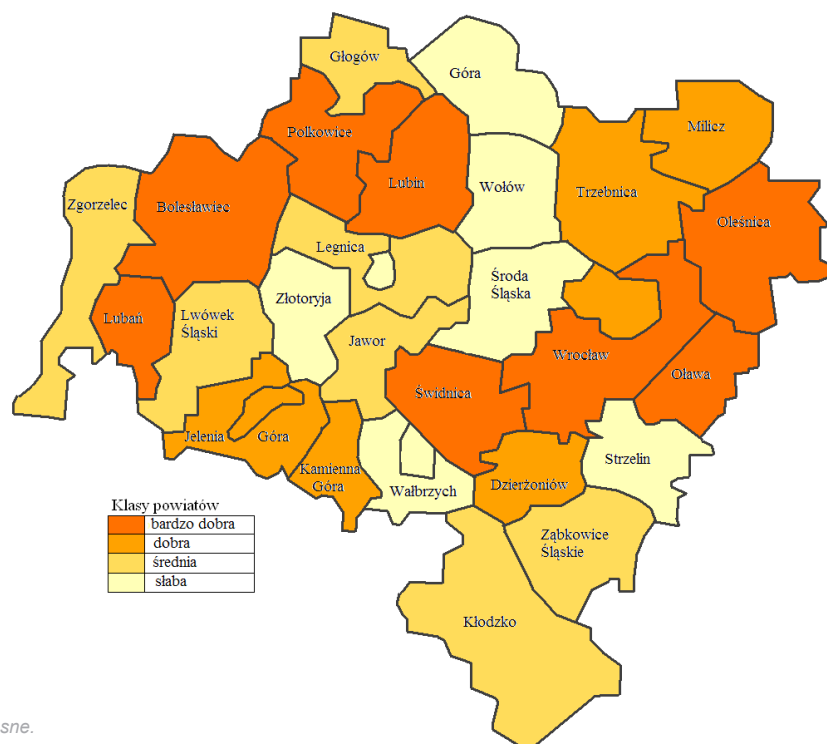
Źródło: opracowanie własne.

RYS. 18. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG POZYCJI W UPORZĄDKOWANIU W 2014 ROKU

Źródło: opracowanie własne.

RYS. 19. MAPA KLAS POWIATÓW WEDŁUG POZYCJI W UPORZĄDKOWANIU W 2015 ROKU

Źródło: opracowanie własne.

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

Ewelina Czuksanow, Karolina Gmur, Marta Kukuła, IRT

3

3.1.	Poziom przedsiębiorczości.....	93
3.2.	Struktura własności i forma prawna.....	96
3.3.	Struktura wielkości przedsiębiorstw.....	98
3.4.	Struktura branżowa przedsiębiorstw.....	103
3.5.	Podmioty gospodarcze wg sekcji i działów PKD 2007.....	113
3.6.	Indywidualna działalność gospodarcza.....	125
3.7.	Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej.....	132
3.8.	Innowacyjność przedsiębiorstw.....	137

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.1. Poziom przedsiębiorczości

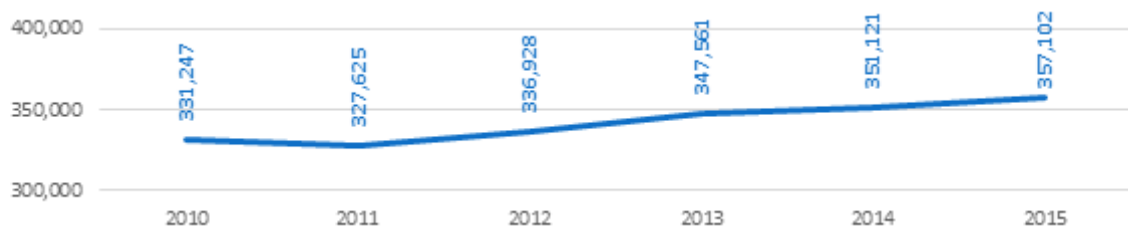
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

Dolny Śląsk dysponuje dużym potencjałem rozwoju przedsiębiorczości. W 2015 roku do rejestru REGON wpisanych było ponad 357 tys. podmiotów gospodarczych (8,5% podmiotów w kraju), a od 2010 roku ich liczba wzrosła o 7,8%. Podobnie jak w 2010 roku, województwo dolnośląskie plasowało się na 5. miejscu w kraju pod względem ich liczby, po województwach mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i małopolskim. Większość podmiotów gospodarczych w regionie (79%), podobnie jak w całym kraju (73%), było zarejestrowanych w miastach.

W stolicy województwa – mieście Wrocław w 2015 roku zarejestrowanych było 31,7% (113,2 tys.) wszystkich podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na terenie województwa dolnośląskiego, a ich liczba stale rośnie. Od 2010 roku liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność we Wrocławiu zwiększyła się o ponad

11,8 tys. (wzrost o 11,7%). Pod względem liczby zarejestrowanych przedsiębiorców wyróżniają się również miasta: Wałbrzych (13,9 tys. podmiotów gospodarczych, 3,9% podmiotów gospodarczych w województwie), Legnica (13,7 tys., 3,8%), Jelenia Góra (12,6 tys., 3,5%), Lubin (7,2 tys., 2%), Głogów (6,6 tys., 1,9%), Bolesławiec (4,5 tys., 1,3%), Kłodzko (4,4 tys., 1,2%) oraz Dzierżonów (4,1 tys., 1,2%). W ujęciu powiatowym wyróżniają się natomiast powiaty: świdnicki (18,3 tys. podmiotów), kłodzki (17,6 tys.) i wrocławski (17,3 tys.). W 50 gminach na terenie województwa zarejestrowanych było jednak po mniej niż 500 podmiotów gospodarczych. Najmniejsza ich liczba prowadziła działalność w gminach: Jemielno (174 podmioty), Pęcław (137), Ruja (122) i Platerówka (95).

RYS. 1. PODMIOTY GOSPODARCZE WPISANE DO REJESTRU REGON W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 1. PODMIOTY GOSPODARCZE OGÓŁEM WG MIEJSCA ZAREJESTROWANIA [2010, 2015]

Nazwa	POLSKA			DOLNOŚLĄSKIE		
	Liczba ogółem		Udział 2015 r. [%]	Liczba ogółem		Udział 2015 r. [%]
	2010	2015		2010	2015	
Ogółem	3 909 802	4 184 409	100	331 247	357 102	100
Miasto	2 912 782	3 053 211	73	265 695	280 721	79
Wieś	997 020	1 130 658	27	65 552	76 381	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 2. RANKING GMIN WG LICZBY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH OGÓŁEM [2015]

Lp.	Nazwa	Podmioty gospodarcze ogółem	
		2010	2015
1	Wrocław	101 403	113 237
2	Wałbrzych	14 081	13 995
3	Legnica	13 549	13 714
4	Jelenia Góra	12 590	12 649
5	Świdnica	8 276	8 419
6	Lubin	7 495	7 284
7	Głogów	7 044	6 646
8	Bolesławiec	4 536	4 598
9	Kłodzko	4 551	4 428
10	Dzierżoniów	4 315	4 168

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2010-2015 największy wzrost liczby podmiotów odnotowano we wspomnianym wcześniej Wrocławiu (wzrost o 11,7%), a następnie w Świdnicy (1,7%), Bolesławcu (1,4%), Legnicy (1,2%) oraz Jeleniej Górze (0,5%). Największy spadek liczby podmiotów wystąpił natomiast w Głogowie (-5,7%), Dzierżoniowie (-3,4%), Lubinie (-2,8%) oraz Kłodzku (-2,7%).

Przeciętnie w regionie przypada 1 230 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, czyli znacznie powyżej średniej krajowej wynoszącej 1 089. Klasyfikuje to region na 3. miejscu w kraju, po województwach mazowieckim (1 432) i zachodniopomorskim (1 290), a od 2010 roku wskaźnik ten wzrósł o 8,3% (Polska 7,3%). Najwyższy wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności występuje w Karpaczu (7 954 podmiotów) i jest on ponad sześciokrotnie wyższy niż średnia w województwie. Kolejne gminy z wysokim wskaźnikiem

to Szczawno-Zdrój (2 025) i Szklarska Poręba (1 920), czyli gminy o dużych walorach turystycznych. Stolica województwa plasuje się zaraz za nimi z wartością 1781 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w gminach Grębocice (470) i Ruja (458).

W 2015 roku Dolny Śląsk uplasował się na 4. miejscu pod względem liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności. Średnio w regionie rejestrowało się 105 takich podmiotów na 10 tys. mieszkańców, czyli powyżej średniej krajowej wynoszącej 94 podmioty. W 2015 roku w regionie również pod tym względem wyróżniał się Karpacz – 356 nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności. W dalszej kolejności plasowały się Jawor (199) i Wojcieszów (185). Najniższa liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności odnotowana została w gminie wiejskiej Mieroszów (39), gminie wiejskiej Przemków (38) i Jordanowie Śląskim (35).

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.2. Struktura własności i forma prawna

Pod względem struktury własności w województwie dolnośląskim w 2015 roku w sektorze prywatnym zarejestrowanych było 338 368 podmiotów, co stanowiło 96% ogółu podmiotów gospodarczych Dolnego Śląska. Sektor publiczny skupiał natomiast 15 603 podmioty (4%). Na 70% podmiotów sektora prywatnego (235 349 podmiotów) składały się osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a 10% podmiotów tego sektora stanowiły spółki handlowe (34 296). W sektorze publicznym pod względem liczby wyróżniały się natomiast państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego (27%, 4259 podmiotów).

Na Dolnym Śląsku w 2015 roku działalność prowadziły 37 463 spółki handlowe (8% ogółu spółek handlowych w kraju, 10,5% ogółu podmiotów gospodarczych w województwie). Średnio w kraju w latach 2012-2015 odnotowano ich wzrost w wysokości ponad 30%, a zmiana w województwie dolnośląskim była podobna (wzrost o 32%). Spółki cywilne zarejestrowane na Dolnym Śląsku stano-

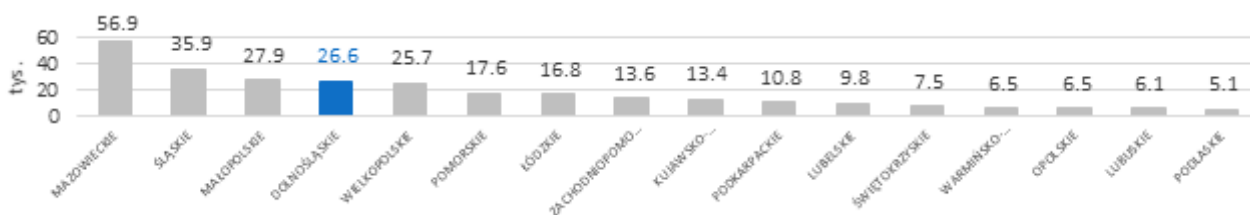
wiły 9% ogółu tego typu podmiotów w kraju (26 580 podmiotów, 7,4% ogółu podmiotów gospodarczych w województwie). Ich liczba w Polsce od 2012 roku nieznacznie tylko wzrosła (o 3%). Największy w kraju ich przyrost, tj. o 12%, odnotowano jednak w województwie dolnośląskim (kolejno w województwie podkarpackim wzrost o 11%, dalej pomorskim o 4%). W rejestrze REGON w województwie dolnośląskim zarejestrowane były również 1374 spółdzielnie (8% ogółu spółdzielni w kraju, 0,4% ogółu podmiotów gospodarczych w województwie), a od 2012 roku ich liczba nie uległa znacznym zmianom. W kraju w tym czasie liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jako spółdzielnie utrzymywała się również praktycznie na stałym poziomie (wzrost o 2%). W rejestrze REGON na Dolnym Śląsku w 2015 roku zarejestrowanych było 12 przedsiębiorstw państwowych, co stanowiło 8% przedsiębiorstw państwowych w kraju. Od 2012 roku na Dolnym Śląsku liczba ta nie uległa zmianie, a w kraju w tym czasie odnotowano spadek ich liczby o 15%.

RYS. 4. . SPÓŁKI HANDLOWE OGÓŁEM W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA [2015]

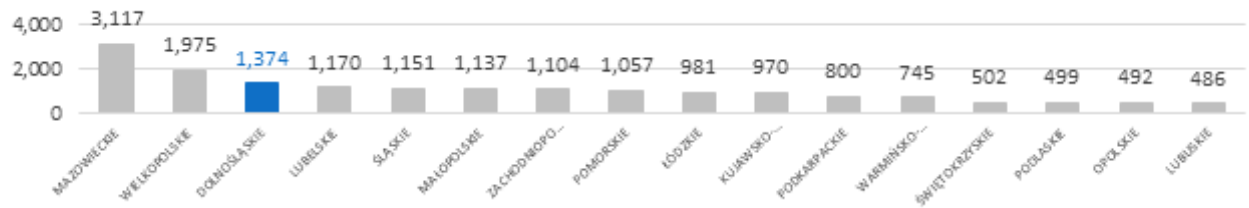

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 5. . SPÓŁKI CYWILNE OGÓŁEM W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 6. SPÓŁDZIELNIE OGÓŁEM W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 7. PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE OGÓŁEM W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.3. Struktura wielkości przedsiębiorstw

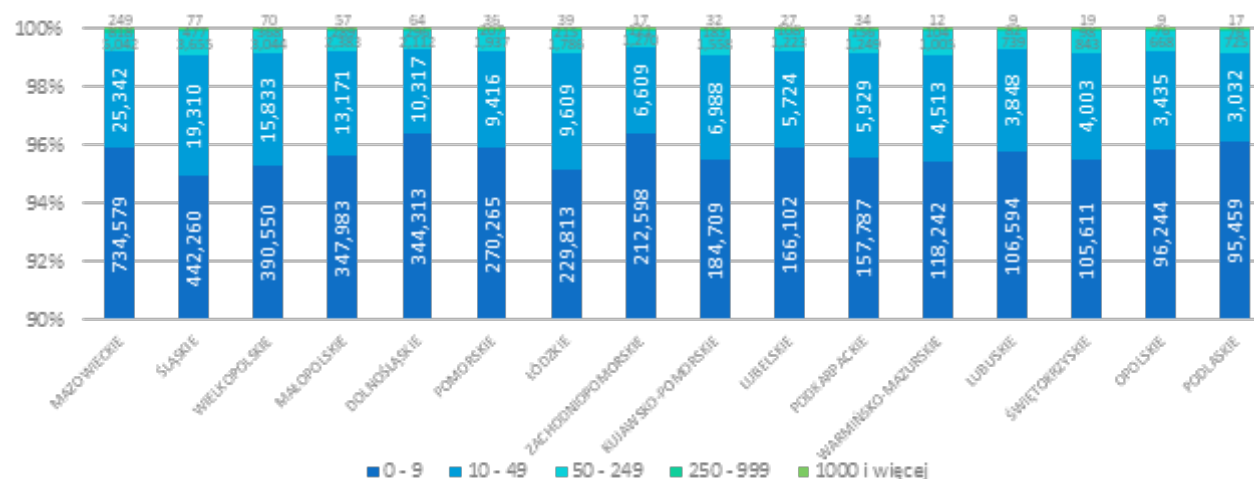
Pod względem liczby podmiotów według klas wielkości (liczby osób pracujących) na Dolnym Śląsku, podobnie jak w całym kraju, dominują mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób. Ich udział 96,4% w ogóle podmiotów gospodarczych w regionie w 2015 roku plasował województwo dolnośląskie na 1. miejscu w kraju, i od 2010 roku wzrósł o 0,5%. W tym czasie udział ten wynosił w kraju średnio 95,7%, a równie wysokim udziałem jak Dolny Śląsk odznaczały się jeszcze województwa zachodniopomorskie i podlaskie. Małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 osób, mimo że były drugą pod względem liczby grupą przedsiębiorstw, stanowiły na Dolnym Śląsku 2,9% (w 2010 roku 3,3%), a ich udział w ogóle podmiotów gospodarczych, przy średniej krajowej wynoszącej 3,5%, był najniższy w kraju. Średnie przedsiębiorstwa, zatrudniające od 50 do 249 osób, w 2015 roku tworzyły 0,59% podmiotów gospodarczych w regionie (w 2010 roku 0,65%), natomiast udział dużych, zatrudniających od 250 do 999 osób wynosił 0,08% (w 2010 roku od 0,1%), a powyżej 1000 osób pracujących 0,02%.

Pełniejszy obraz rozkładu przestrzennego zjawiska prezentuje wskaźnik względny, pokazujący liczbę podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. W 2010 roku w województwie dolnośląskim wartość wskaźni-

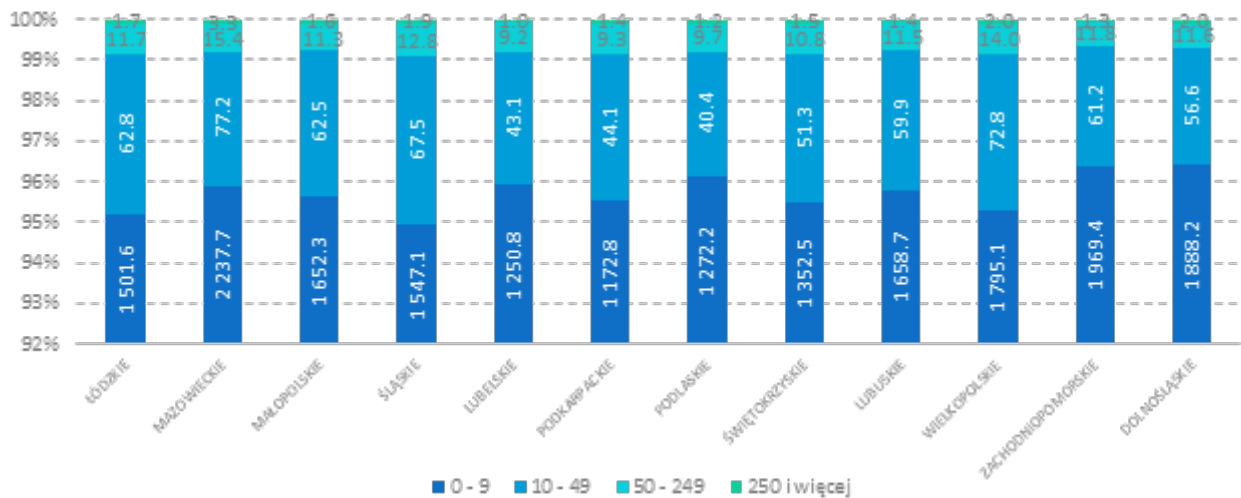
ka dla przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób wynosiła 1 658,2 podmiotów, w przypadku małych przedsiębiorstw (do 50 osób pracujących) - 57,2 podmiotów, średnich (do 250 osób) - 11,2 podmiotów, a dla dużych przedsiębiorstw, zatrudniających powyżej 250 osób - 2 podmioty. W 2015 roku wartości wskaźnika wynosiły już odpowiednio: dla mikroprzedsiębiorstw - 1 888,2, dla małych przedsiębiorstw - 56,6, dla średnich przedsiębiorstw - 11,6, 2 - dla dużych przedsiębiorstw, z liczbą pracujących powyżej 250 osób. Pod względem liczby mikroprzedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców, zarówno w 2010, jak i w 2015 roku województwo dolnośląskie zajmowało 3. miejsce w kraju (po mazowieckim i zachodniopomorskim). Co ciekawe, również pod względem największych przedsiębiorstw, zatrudniających ponad 250 osób, Dolny Śląsk zajął wysokie, 4. miejsce.

W 2015 roku wartości udziałów podmiotów według wielkości na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym tylko nieznacznie się zmieniły w porównaniu z 2010 rokiem. Dla podmiotów, w których pracowało do 9 osób, wynosiły one 96,4%, dla zatrudniających od 10 do 49 osób - 2,9%, dla zatrudniających od 50 do 249 osób - 0,6%, dla zatrudniających powyżej 250 osób - 0,1% (w tym dla podmiotów z liczbą zatrudnionych 250-999 osób - 0,08%, a dla zatrudniających 1000 i więcej osób - 0,02%). Bardzo

RYS. 8. LICZBA PODMIOTÓW WG KLAS WIELKOŚCI W WOJEWÓDZTWACH [2015].

RYS. 9. . LICZBA PODMIOTÓW WG KLAS WIELKOŚCI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM W WOJEWÓDZTWACH [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

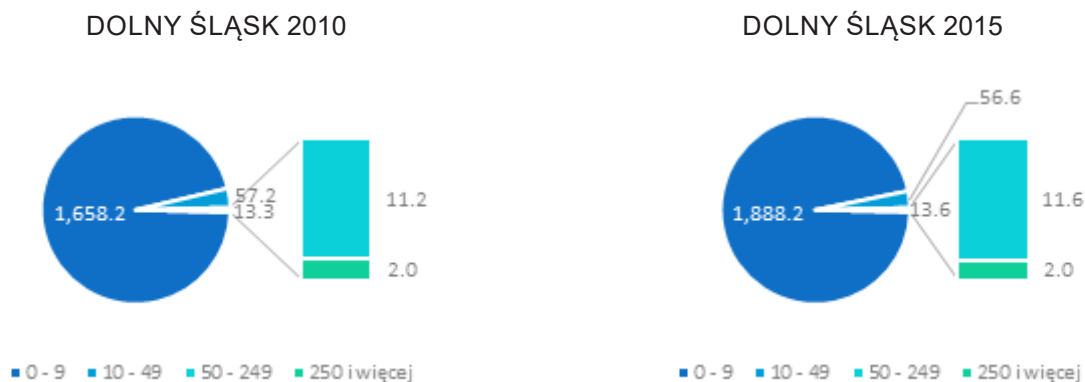
podobny rozkład wartości udziałów występował dla wartości wskaźnika dla Polski ogółem. W 2015 roku wynosił on odpowiednio: do 9 osób – 95,7%, 10-49 osób – 3,5%, 50-249 osób – 0,7%, 250 i więcej osób – 0,1%.

Ranking gmin z najwyższymi wartościami wskaźnika prezentującego liczbę podmiotów na 10 tys. mieszkańców jest analogiczny do rankingu prezentującego dane bezwzględne. Dominują gminy miejskie, szczególnie z wybitnie wykształconą funkcją turystyczną: Karpacz (12 241,5), Szczawno-Zdrój (3 341,1), Szklarska Poręba (3 000,7), Polanica-Zdrój (2 763,9), Kłodzko (2 644,2), Jelenia Góra (2 582,3) i oczywiście ośrodek stołeczny regionu – Wrocław (2 880,5).

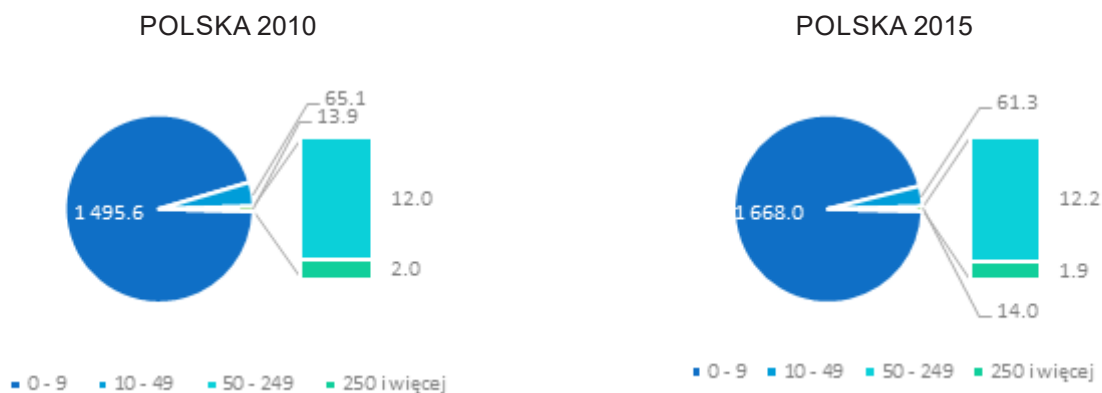
Ranking gmin według liczby podmiotów zatrudniających do 9 osób jest tożsamy z rankingiem prezentującym wartości ogółem dla regionu. Natomiast wśród małych przedsiębiorstw (od 10 do 49 osób pracujących) ranking nieznacznie uległ zmianie: pierwsze miejsce zajęło miasto Szczawno-Zdrój (95,5/10 tys. os.), następnie Karpacz (82), Świeradów-Zdrój (80,8), Wrocław (78,9) i, co interesujące, w pierwszej piątce znalazła się gmina wiejska – Kobierzyce (77,8).

Gminy pod względem liczby podmiotów zatrudniających od 50 do 249 osób układają się w zupełnie inny ranking. Najwięcej podmiotów na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym występuje w gminie Kobierzyce (22,7%), następnie w Kłodzku (22,1), Świdnicy (19,8), Lubaniu (19,8) i Złotorzy (19,4). Największe podmioty, w których pracuje ponad 250 osób, zlokalizowane są przede wszystkim w gminach Kobierzyce (11,3), Karpacz (6,3), Polanica-Zdrój (5,2) i Piechowice (4,9).

Jak wynika z mapy na rys. 12, duże podmioty gospodarcze, z liczbą pracujących ponad 250 osób, zlokalizowane są przede wszystkim w północno-wschodniej części województwa, a także w południowej części regionu. Można zauważyć, iż przeważają tutaj gminy miejskie oraz podmiejskie. Ponadto większość lokalizacji podmiotów, gdzie pracowało ponad 250 osób, znajdowała się na obszarach gmin, na których funkcjonowały specjalne strefy ekonomiczne. W sumie na 31% jednostek (tzn. gmin miejskich, wiejskich oraz obszarów miejskich i wiejskich z gmin miejsko-wiejskich) znajdowały się podmioty gospodarcze z pracującymi ponad 250 osobami.

RYS. 10. . LICZBA PODMIOTÓW WG KLAS WIELKOŚCI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010, 2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 10. . LICZBA PODMIOTÓW WG KLAS WIELKOŚCI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DOLNYM ŚLĄSKU [2010, 2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższą wartością wskaźnika w 2015 roku charakteryzowała się podwroclawska gmina Kobierzycy (11,3 podmiotów gospodarczych z ponad 250 osobami pracującymi na 10 tys. mieszkańców). Gmina ta, dzięki swojemu położeniu w sąsiedztwie stolicy regionu, na przecięciu dróg krajowych S8 i A4, jest niezwykle korzystną lokalizacją dla wielu zakładów produkcyjnych, ale również sklepów wielkopowierzchniowych i centrów han-

dlowych. Wysokim udziałem dużych podmiotów gospodarczych odznaczały się również: obszar miejski w gminie miejsko-wiejskiej Prusice (6,7), gminy miejskie Karpacz (6,3), Polanica-Zdrój (5,2) i Piechowice (4,9), obszar miejski w gminie Polkowice (4,9), obszar wiejski w gminie Gryfów Śląski (4,9), obszary miejskie w gminach Kąty Wrocławskie (4,9) i Żarów (4,7), gmina wiejska Osiecznica (4,1) oraz Wrocław (4).

TABELA 3. RANKINGI GMIN WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO Z NAJWIĘKSZĄ LICZBĄ PODMIOTÓW WG KLAS WIELKOŚCI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM W ROKU [2010 I 2015]

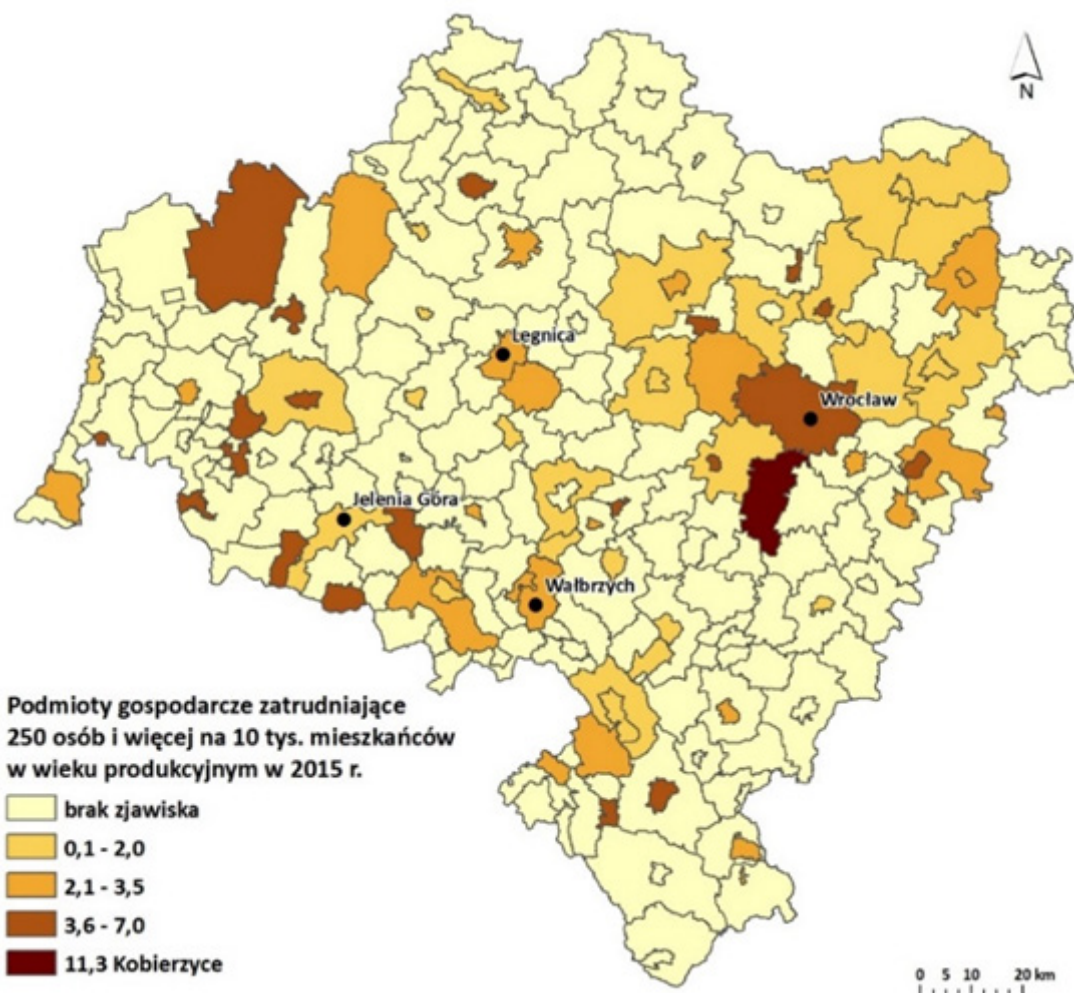
Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2010	2015
1	Karpacz	miejska	3 136,5	12 241,5
2	Szczawno-Zdrój	miejska	3 161,4	3 341,1
3	Szklarska Poręba	miejska	2 844,6	3 000,7
4	Wrocław	miejska	2 442,8	2 880,5
5	Polanica-Zdrój	miejska	2 595,9	2 763,9
6	Kłodzko	miejska	2 481,2	2 644,2
7	Jelenia Góra	miejska	2 316,4	2 582,3
8	Kobierzyce	miejska	1 874,6	2 468,8
9	Świeradów-Zdrój	miejska	2 202,6	2 378,8
10	Świdnica	miejska	2 097,2	2 350,0

RANKING GMIN 0-9					RANKING GMIN 10-49				
Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2010	2015	Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2010	2015
1	Karpacz	miejska	3 025,9	12 143,8	1	Szczawno-Zdrój	miejska	121,4	95,5
2	Szczawno-Zdrój	miejska	3 034,5	3 239,7	2	Karpacz	miejska	81,5	82,0
3	Szklarska Poręba	miejska	2 755,0	2 928,4	3	Świeradów-Zdrój	miejska	77,9	80,8
4	Wrocław	miejska	2 352,3	2 780,9	4	Wrocław	miejska	71,0	78,9
5	Polanica-Zdrój	miejska	2 490,6	2 671,0	5	Kobierzyce	wiejska	80,8	77,8
6	Kłodzko	miejska	2 390,1	2 553,4	6	Polanica-Zdrój	miejska	95,9	77,4
7	Jelenia Góra	miejska	2 242,8	2 504,1	7	Dzierżoniów	miejska	82,0	76,8
8	Kobierzyce	miejska	1 750,7	2 357,0	8	Świdnica	miejska	82,1	76,8
9	Świeradów-Zdrój	miejska	2 114,5	2 282,5	9	Jedlina-Zdrój	miejska	61,6	75,8
10	Świdnica	miejska	1 997,1	2 251,7	10	Walim	wiejska	95,4	73,0

RANKING GMIN 50-249					RANKING GMIN 250 I WIĘCEJ				
Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2010	2015	Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2010	2015
1	Kobierzyce	wiejska	29,6	22,7	1	Kobierzyce	wiejska	13,5	11,3
2	Kłodzko	miejska	20,7	22,1	2	Karpacz	miejska	5,8	6,3
3	Świdnica	miejska	16,2	19,8	3	Polanica-Zdrój	miejska	4,7	5,2
4	Lubań	miejska	17,1	19,6	4	Piechowice	miejska	4,6	4,9
5	Złotoryja	miejska	19,5	19,4	5	Osiecznica	wiejska	2,0	4,1
6	Szklarska Poręba	miejska	12,8	18,7	6	Polkowice	miejsko-wiejskie	4,5	4,0
7	Dzierżoniów	miejska	17,7	18,5	7	Wrocław	miejska	3,9	4,0
8	Strzelin	miejsko-wiejska	17,1	18,0	8	Świeradów-Zdrój	miejska	3,4	3,8
9	Kamienna Góra	miejska	15,9	17,4	9	Bolesławiec	miejska	3,5	3,8
10	Legnica	miejska	13,3	17,1	10	Zawidów	miejska	3,4	3,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 12. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH Z PONAD 250 OSOBAMI PRACUJĄCYMI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINACH WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.4. Struktura branżowa przedsiębiorstw

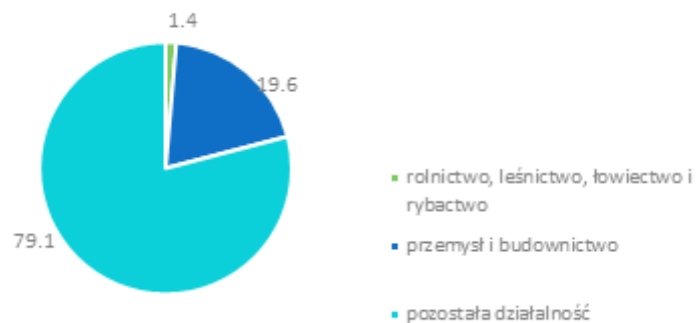
RODZAJE DZIAŁALNOŚCI WG PKD 2007

W 2015 roku na Dolnym Śląsku największy udział miały podmioty prowadzące pozostałą działalność (79,1%, 282 347 podmiotów), a następnie zajmujące się przemysłem i budownictwem (19,6%, 69 933 podmioty). Podmioty gospodarcze związane z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem stanowiły 1,4% ogółu podmiotów gospodarczych w regionie (4822 podmioty). W rankingu liczby podmiotów gospodarczych prowadzących pozostałą działalność województwo dolnośląskie uplasowało się na 4. miejscu w kraju (8,8% udziału w ogóle w tej grupie działalności w kraju). Natomiast pod względem liczby podmiotów gospodarczych reprezentujących przemysł i budownictwo

(7,8%), jak i rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (6,4%) zajęło ono 5. miejsce wśród województw.

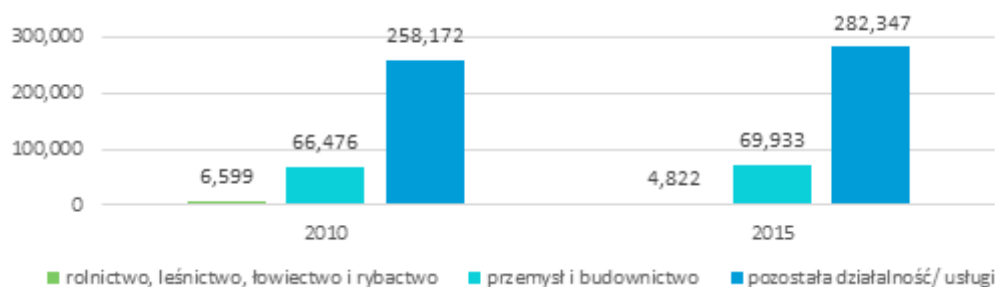
W latach 2010-2015 liczba podmiotów gospodarczych prowadzących w województwie dolnośląskim pozostałą działalność wzrosła o 9,4% (w kraju wzrost ten wyniósł średnio 8,3%) oraz w przemyśle i budownictwie o 5,2% (w kraju również o 5,2%). W tym samym czasie liczba podmiotów gospodarczych związanych w regionie z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem spadła aż o 26,9% (przy średnim spadku 18,5% w kraju).

RYS. 13. PODMIOTY GOSPODARCZE NA DOLNYM ŚLĄSKU WG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI (PKD 2007) W % [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 14. . PODMIOTY WG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI (PKD 2007) W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM [2010, 2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 4. PODMIOTY GOSPODARCZE OGÓŁEM WRAZ Z PODZIAŁEM WG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI [2015]

Nazwa	Ogółem		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		Przemysł i budownictwo		Pozostała działalność/ usługi	
	liczba ogółem	odsetek [%]	liczba ogółem	odsetek [%]	liczba ogółem	odsetek [%]	liczba ogółem	odsetek [%]
POLSKA	4 184 409	100	75 401	100	890 987	100	3 218 021	100
DOLNOŚLĄSKIE	357 102	9	4 822	6	69 933	8	282 347	9
KUJAWSKO-POMORSKIE	193 470	5	4 303	6	41 887	5	147 280	5
LUBELSKIE	173 184	4	4 136	5	35 737	4	133 311	4
LUBUSKIE	111 272	3	3 416	5	23 254	3	84 602	3
ŁÓDZKIE	241 462	6	4 040	5	54 428	6	182 994	6
MAŁOPOLSKIE	363 883	9	3 949	5	87 318	10	272 616	8
MAZOWIECKIE	766 030	18	9 027	12	137 914	15	619 089	19
OPOLSKIE	100 432	2	2 736	4	22 928	3	74 768	2
PODKARPACKIE	165 155	4	3 159	4	37 645	4	124 351	4
PODLASKIE	99 309	2	2 975	4	21 344	2	74 990	2
POMORSKIE	281 861	7	4 474	6	67 282	8	210 105	7
ŚLĄSKIE	465 779	11	4 885	6	99 033	11	361 861	11
ŚWIĘTOKRZYSKIE	110 574	3	1 877	2	25 793	3	82 904	3
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	123 876	3	4 442	6	25 280	3	94 154	3
WIELKOPOLSKIE	409 865	10	11 354	15	94 107	11	304 404	9
ZACHODNIOPOMORSKIE	220 615	5	5 803	8	46 979	5	167 833	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 5. PODMIOTY GOSPODARCZE WG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI Z UWZGLĘDNIENIEM MIEJSCA ZAREJESTROWANIA: MIASTO/ WIEŚ [2010, 2015]

Nazwa	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo			Przemysł i budownictwo			Pozostała działalność		
	Liczba ogółem		Udział 2015 [%]	Liczba ogółem		Udział 2015 [%]	Liczba ogółem		Udział 2015 [%]
	2010	2015		2010	2015		2010	2015	
DOLNOŚLĄSKIE ogółem	6 599	4 822	100	66 476	69 933	100	258 172	282 347	100
Miasto	2 305	1 680	35	49 062	49 205	70	214 328	229 836	81
Wieś	4 294	3 142	65	17 414	20 728	30	43 844	52 511	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W województwie dolnośląskim podmioty reprezentujące rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo zarejestrowane były głównie na obszarach wiejskich (65% podmiotów). Analogiczna sytuacja miała miejsce w całej Polsce (73%). Natomiast

podmioty związane z pozostałą działalnością (dolnośląskie 81%, Polska średnio 77%) oraz przemysłem i budownictwem (dolnośląskie 70%, Polska średnio 64%) rejestrowane były przeważnie w miastach.

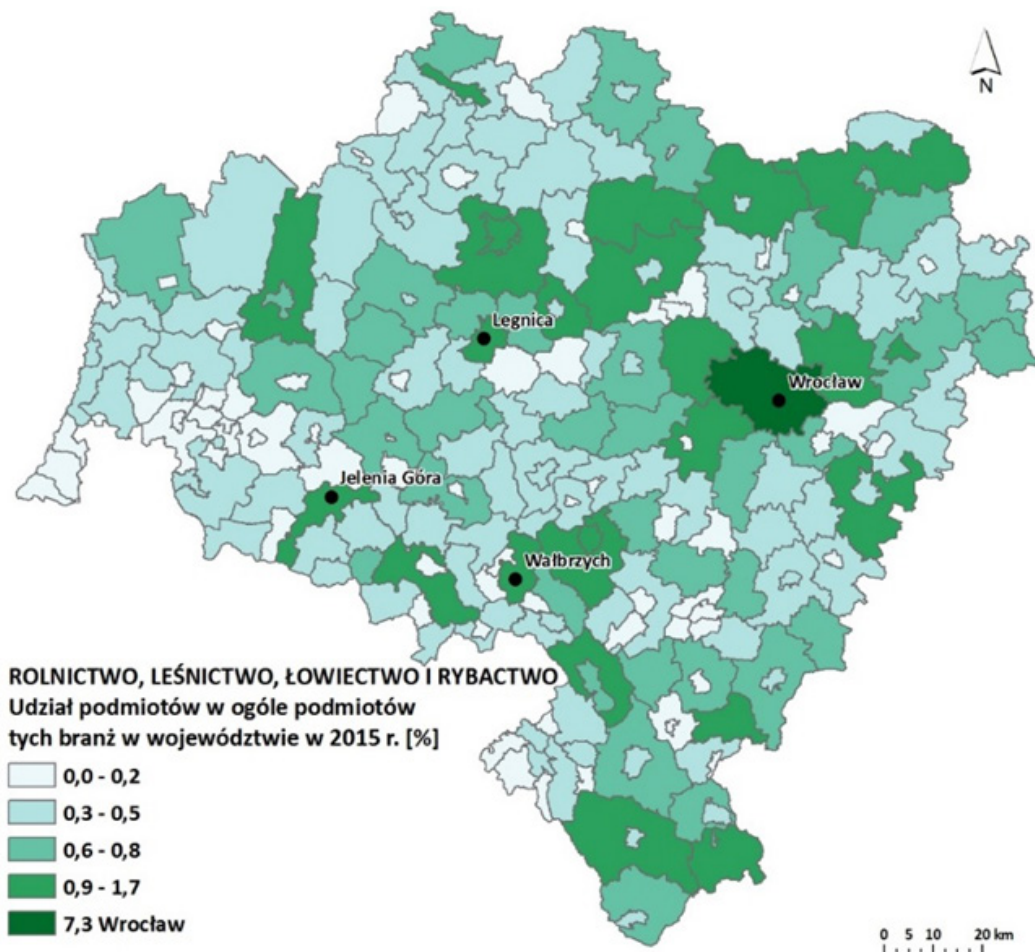
STRUKTURA PRZESTRZENNA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W WOJEWÓDZTWIE WG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI

A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Działalność gospodarcza związana z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem stanowi nieznaczny odsetek ogółu prowadzonej działalności gospodarczej w województwie (1,4%), a jej koncentracja, jak wskazuje ranking, z wyjątkiem Wrocławia, jest w większym stopniu charakterystyczna dla obszarów wiejskich niż miejskich. Analiza podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w powyższych dziedzinach wskazuje stolicę województwa jako główne miejsce ich siedzib. W obrę-

bie miasta Wrocław w 2015 roku zarejestrowane były 354 tego typu podmioty gospodarcze, co stanowiło 7,3% ogółu podmiotów prowadzących działalność na Dolnym Śląsku w tej sekcji. Największą koncentrację podmiotów gospodarczych tego typu działalności odnotowano następnie w gminach: wiejskiej Lubin, Miliczu, Wałbrzychu, Bystrzycy Kłodzkiej, mieście Lubin, Prochowicach, Stroniu Śląskim, Wołowie i mieście Legnica. W klasie z relatywnie wysokim udziałem podmiotów w skali wo-

RYS. 15. UDZIAŁ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE ROLNICTWA, LEŚNICTWA, ŁOWIECTWA I RYBACTWA W OGÓLE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH TEGO RODZAJU DZIAŁALNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W % [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

jewództwa dolnośląskiego (od 0,9% do 1,7%) znalazło się 11% gmin na Dolnym Śląsku⁷⁶, natomiast udział na poziomie średnim (od 0,6% do 0,8%) odnotowano w 2% jednostek. Pozostałe 39% gmin charakteryzowało się niskim (od 0,3% do 0,5%), a 38% bardzo niskim (od 0,0% do 0,2%) udziałem tego typu podmiotów. Jak wskazują powyższe dane, oprócz wyróżniającego się na tle wojewódz-

twa Wrocławia, rozkład przestrzenny podmiotów gospodarczych związanych z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem nie wskazuje na jego silne zróżnicowanie. Jedynie w północnej części województwa widoczna jest grupa gmin z wysokim udziałem tego typu podmiotów, które zgodnie z lokalizacją odpowiadają prowadzonej na tym obszarze gospodarce rybnej.

TABELA 6. RANKING GMIN WG UDZIAŁU PODMIOTÓW ZWIĄZANYCH Z ROLNICTWEM, LEŚNICTWEM, ŁOWIECTWEM I RYBACTWEM W LICZBIE PODMIOTÓW TYCH DZIAŁALNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE [2015]

Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 r. (dolnośląskie =100)
		2010	2015	[%]
1	Wrocław (1)	430	354	7,3
2	Lubin (2)	80	81	1,7
3	Milicz (3)	106	78	1,6
4	Wałbrzych (1)	114	77	1,6
5	Bystrzyca Kłodzka (3)	104	76	1,6
6	Lubin (1)	64	73	1,5
7	Prochowice (3)	66	67	1,4
8	Stronie Śląskie (3)	89	67	1,4
9	Wołów (3)	79	67	1,4
10	Legnica (1)	85	66	1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

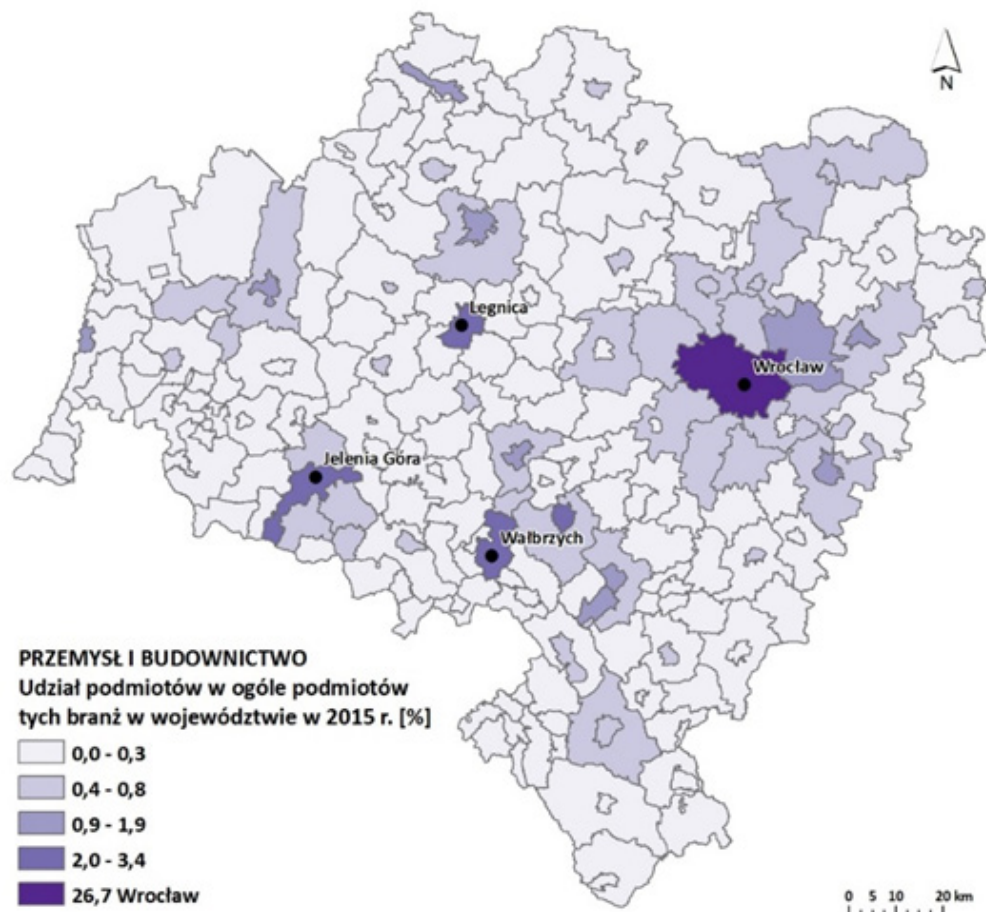
⁷⁶ Analizy dokonano, rozróżniając część miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich, co w sumie dało 224 jednostki.

B. Przemysł i budownictwo

Blisko 1/5 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na Dolnym Śląsku w 2015 roku prowadziła działalność związaną z przemysłem lub budownictwem. Analiza rozkładu przestrzennego podmiotów gospodarczych związanych z ww. działalnościami wskazuje na ich skupienie w sąsiedztwie ważnych regionalnych ośrodków gospodarczych, tj. Wrocławia, Jeleniej Góry oraz Wałbrzycha. Największa liczba podmiotów gospodarczych związanych z przemysłem i budownictwem skupiona jest we Wrocławiu, w obrębie którego w 2015 roku zarejestrowanych było 26,7% ogółu podmiotów gospodarczych w regionie w tej sekcji (18 655 podmiotów). Obok ww. gmin miejskich należy pod

tym względem wyróżnić również miasta: Legnicę, Świdnicę, Głogów, Lubin i Dzierżoniów oraz gminy: Strzegom i Długołękę. W grupie z relatywnie wysokim ich udziałem w skali województwa (od 2,0% do 3,4%) znalazło się zaledwie 2% jednostek⁷⁷. Ich średni udział, na poziomie od 0,9% do 1,9%, odnotowano natomiast w 5% badanych jednostek. Kolejną co do wielkości grupę (17% badanych jednostek) tworzyły jednostki z udziałem od 0,4% do 0,8% podmiotów. Najliczniejszą grupę (76%) stanowiły gminy i miasta, których udział ww. wymienionych rodzajów działalności w ogólnej liczbie podmiotów tego typu w regionie był bardzo niski (do 0,3%).

RYS. 16. . UDZIAŁ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE PRZEMYSŁU I BUDOWNICTWA W OGÓLE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH TYCH RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM (%) [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁷⁷ Analizy dokonano, rozróżniając część miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich, co w sumie dało 224 jednostki.

TABELA 7. RANKING GMIN WG UDZIAŁU PODMIOTÓW ZWIĄZANYCH Z PRZEMYSŁEM I BUDOWNICTWEM W LICZBIE PODMIOTÓW TYCH DZIAŁALNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE [2015]

Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 r. (dolnośląskie =100)
		2010	2015	[%]
1.	Wrocław (1)	18 015	18 655	26,7
2.	Legnica (1)	2 373	2 362	3,4
3.	Jelenia Góra (1)	2 164	2 186	3,1
4.	Wałbrzych (1)	2 067	2 044	2,9
5.	Świdnica (1)	1 595	1 612	2,3
6.	Głogów (1)	1 431	1 350	1,9
7.	Lubin (1)	1 258	1 217	1,7
8.	Strzegom (3)	889	982	1,4
9.	Dzierżoniów (1)	914	868	1,2
10.	Długołęka (2)	592	854	1,2

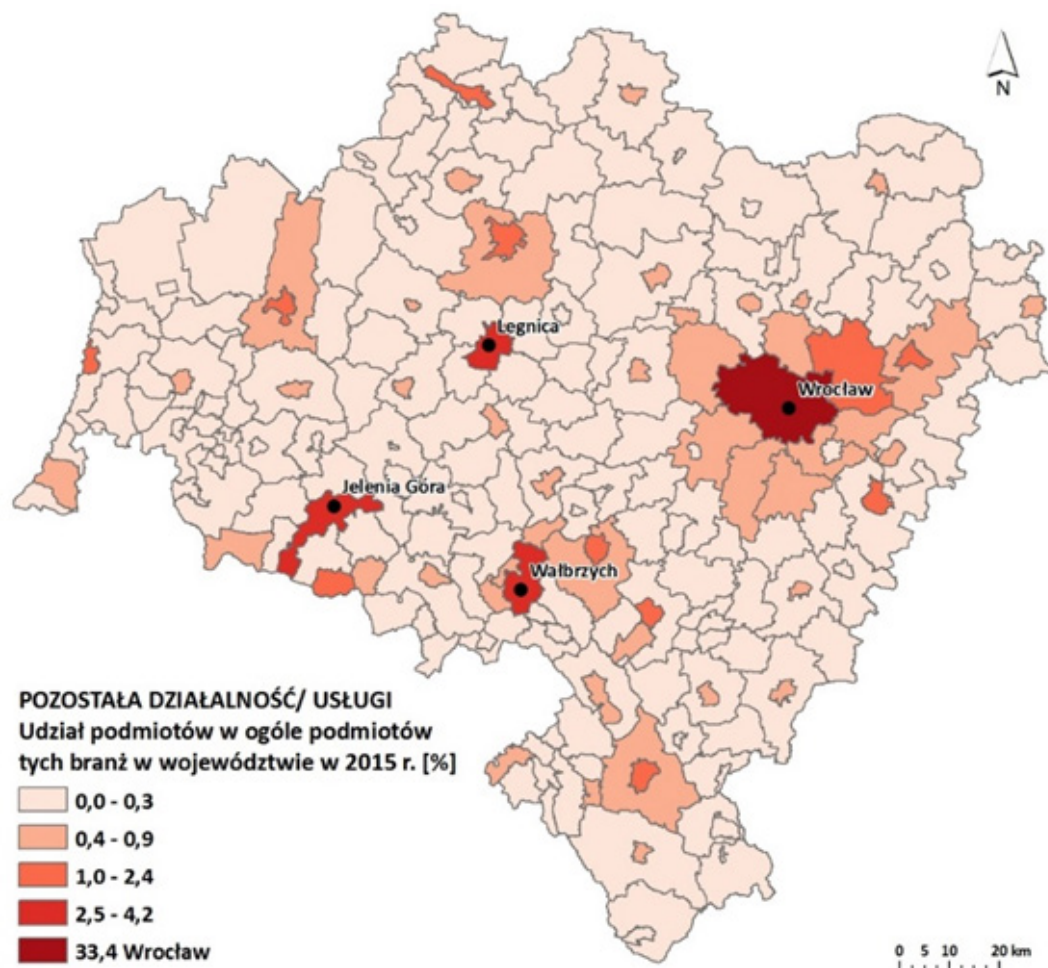
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

C. Pozostała działalność i usługi

Niecałe 80% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie dolnośląskim w 2015 roku związanych było z pozostałą działalnością i usługami. W aż 80% analizowanych miast i gmin⁷⁸ na Dolnym Śląsku zarejestrowanych było mniej niż 1000 podmiotów gospodarczych związanych z ww. działalnościami (bardzo niski udział – do 0,3% w ogóle podmiotów w województwie związanych z ww. działalnościami), a w 13% jednostek udział ten był na poziomie niskim i wynosił od 0,4% do 0,9%. Średni udział podmiotów gospo-

darczych związanych z pozostałą działalnością, tj. od 1% do 2,4%, wystąpił tylko w 5% jednostek. Natomiast wysoki ich udział reprezentował zaledwie 1% ogółu analizowanych jednostek: trzy gminy miejskie: Jelenia Góra, Legnica oraz Wałbrzych. Stolica województwa – miasto Wrocław – skupiała aż 33,4% (94 228) podmiotów związanych z pozostałą działalnością. Do ważnych ośrodków pod tym względem należą również miasta takie jak: Świdnica, Lubin, Głogów, Kłodzko, Bolesławiec oraz Karpacz.

RYS. 17. . UDZIAŁ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE POZOSTAŁEJ DZIAŁALNOŚCI/ USŁUGI W OGÓLE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH TEGO RODZAJU DZIAŁALNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W % [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁷⁸ Analizy dokonano, rozróżniając część miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich, co w sumie dało 224 jednostki.

TABELA 8. RANKING GMIN WG UDZIAŁU PODMIOTÓW ZWIĄZANYCH Z POZOSTAŁĄ DZIAŁALNOŚCIĄ/ USŁUGAMI W LICZBIE PODMIOTÓW TEJ DZIAŁALNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE [2015]

Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 r. (dolnośląskie =100)
		2010	2015	[%]
1	Wrocław (1)	82 958	94 228	33,4
2	Wałbrzych (1)	11 900	11 874	4,2
3	Legnica (1)	11 091	11 286	4,0
4	Jelenia Góra (1)	10 343	10 405	3,7
5	Świdnica (1)	6 623	6 758	2,4
6	Lubin (1)	6 173	5 994	2,1
7	Głogów (1)	5 557	5 233	1,9
8	Kłodzko (1)	3 903	3 848	1,4
9	Bolesławiec (1)	3 732	3 750	1,3
10	Karpacz (1)	950	3 745	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 9. RANKING GMIN WG LICZBY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH OGÓŁEM WG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI [2015]

Lp.	Nazwa	Podmioty gospodarcze ogółem	Podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności					
			Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		Przemysł i budownictwo		Pozostała działalność/usługi	
			liczba podmiotów	udział w %	liczba podmiotów	udział w %	liczba podmiotów	udział w %
1	Wrocław	113 237	354	0,3	18 655	16,5	94 228	83,2
2	Wałbrzych	13 995	77	0,6	2 044	14,6	11 874	84,8
3	Legnica	13 714	66	0,5	2 362	17,2	11 286	82,3
4	Jelenia Góra	12 649	58	0,5	2 186	17,3	10 405	82,3
5	Świdnica	8 419	49	0,6	1 612	19,1	6 758	80,3
6	Lubin	7 284	73	1,0	1 217	16,7	5 994	82,3
7	Głogów	6 646	63	0,9	1 350	20,3	5 233	78,7
8	Bolesławiec	4 598	39	0,8	809	17,6	3 750	81,6
9	Kłodzko	4 428	15	0,3	565	12,8	3 848	86,9
10	Dzierżoniów	4 168	9	0,2	868	20,8	3 291	79,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W GMINACH

A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Analiza struktury gospodarczej miast i gmin, jako jednostki z największym udziałem podmiotów związanych z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem w liczbie podmiotów ogółem w danej jednostce w 2015 roku wskazała obszary wiejskie w obrębie gmin: Stronie Śląskie, Prochowice, Przemków, Złoty Stok, Lądek Zdrój, Kotła, Między-

bórz, Szczytna, Świerzawa oraz Wąsosz. W województwie dolnośląskim w 2015 roku przeciętnie na badaną gminę przypadały ok. 22 podmioty prowadzące działalność związaną z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem, co stanowiło średnio 3,7% ogółu podmiotów gospodarczych funkcjonujących na jej terenie.

TABELA 10. RANKING GMIN WG UDZIAŁU PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZWIĄZANYCH Z ROLNICTWEM, LEŚNICTWEM, ŁOWIECTWEM I RYBACTWEM W LICZBIE PODMIOTÓW OGÓŁEM W GMINIE [2015]

Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 (gmina=100)	Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 (gmina=100)
		2010	2015	[%]			2010	2015	[%]
1	Stronie Śląskie - obszar wiejski (5)	59	42	18,0	6	Kotła (2)	26	27	11,2
2	Prochowice - obszar wiejski (5)	39	44	14,1	7	Międzybórz - obszar wiejski (5)	24	17	11,1
3	Przemków - obszar wiejski (5)	17	16	13,2	8	Szczytna - obszar wiejski (5)	32	21	10,8
4	Złoty Stok - obszar wiejski (5)	25	14	13,1	9	Świerzawa - obszar wiejski (5)	37	37	10,4
5	Lądek-Zdrój - obszar wiejski (5)	36	32	12,7	10	Wąsosz - obszar wiejski (5)	28	26	10,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

B. Przemysł i budownictwo

Największy udział podmiotów działających w przemyśle i budownictwie w strukturze gospodarczej gmin w 2015 roku odnotowano na obszarach wiejskich gmin: Nowogrodziec, Olszyna, Gryfów Śląski, Strzegom, Osiecznica, Twardogóra, Jawo-

ryzna Śląska, Międzybórz, Lubomierz oraz Brzeg Dolny. Średnio na badaną jednostkę w województwie dolnośląskim w 2015 roku przypadało 24,9% tych podmiotów ogółem (średnio 312 podmiotów gospodarczych na jej obszarze).

TABELA 11. RANKING GMIN WG UDZIAŁU PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZWIĄZANYCH Z PRZEMYSŁEM I BUDOWNICTWEM W LICZBIE PODMIOTÓW OGÓŁEM W GMINIE [2015]

Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 (gmina=100)	Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 (gmina=100)
		2010	2015	[%]			2010	2015	[%]
1	Nowogrodziec - obszar wiejski (5)	203	348	47,5	6	Twardogóra - obszar wiejski (5)	136	138	39,1
2	Olszyna - obszar wiejski (5)	78	88	44,9	7	Jaworzyna Śląska - obszar wiejski (5)	125	152	39,0
3	Gryfów Śląski - obszar wiejski (5)	77	112	41,2	8	Międzybórz - obszar wiejski (5)	48	59	38,6
4	Strzegom - obszar wiejski (5)	261	308	40,7	9	Lubomierz - obszar wiejski (5)	57	92	37,7
5	Osiecznica (2)	106	206	40,0	10	Brzeg Dolny - obszar wiejski (5)	84	88	36,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

C. Pozostała działalność i usługi

Jak wskazuje analiza udziału podmiotów gospodarczych prowadzących pozostałą działalność i świadczących usługi, w liczbie podmiotów ogółem w gminie w 2015 roku ten rodzaj działalności dominował na obszarach miejskich. Największy udział tego typu podmiotów gospodarczych uzyskały następujące jednostki: Karpacz, Duszniki-Zdrój,

Bogatynia, Kłodzko, Węgliniec, Boguszów-Gorce, Głuszyca, Szklarska Poręba, Kudowa-Zdrój oraz Bystrzyca Kłodzka. Jako że średnio w badanej jednostce na Dolnym Śląsku udział usług wyniósł 71,5% (średnio 1 260 podmiotów zarejestrowanych w danej jednostce), aktywność gospodarcza ww. gmin jest ściśle związana z tym rynkiem.

TABELA 12. RANKING GMIN WG UDZIAŁU PODMIOTÓW ZWIĄZANYCH Z POZOSTAŁĄ DZIAŁALNOŚCIĄ/ USŁUGAMI W LICZBIE PODMIOTÓW OGÓŁEM W GMINIE [2015]

Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 (gmina=100)	Lp.	Nazwa	Liczba podmiotów		Ranking: odsetek 2015 (gmina=100)
		2010	2015	[%]			2010	2015	[%]
1	Karpacz (1)	950	3745	96,4	6	Boguszów-Gorce (1)	1427	1329	86,2
2	Duszniki-Zdrój (1)	488	569	87,8	7	Głuszyca - miasto (4)	651	677	86,2
3	Bogatynia - miasto (4)	1378	1467	87,5	8	Szklarska Poręba (1)	1157	1109	86,2
4	Kłodzko (1)	3903	3848	86,9	9	Kudowa-Zdrój (1)	941	887	85,3
5	Węgliniec - miasto (4)	264	296	86,3	10	Bystrzyca Kłodzka - miasto (4)	973	1078	85,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.5. Podmioty gospodarcze wg PKD 2007

Pod względem podziału na sekcje PKD 2007 największa liczba podmiotów gospodarczych na Dolnym Śląsku, zarówno w 2010, jak i 2015 roku, prowadziła działalność związaną z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G):

26,6% (88 216 podmiotów) ogółu dolnośląskich podmiotów gospodarczych w regionie w 2010 roku, 23,8% (85 166 podmiotów) ogółu dolnośląskich podmiotów gospodarczych w regionie w 2015 roku.

TABELA 13. PODMIOTY GOSPODARCZE WG SEKCJI PKD 2007 [2010, 2015]

Nazwa sekcji	POLSKA				DOLNY ŚLĄSK			
	2010		2015		2010		2015	
	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]
ogółem	3 909 802	100	4 184 409	100	331 247	100	357 102	100
Sekcja A	92 537	2,4	75 401	1,8	6 599	2,0	4 822	1,4
Sekcja B	3 435	0,1	4 742	0,1	348	0,1	449	0,1
Sekcja C	360 090	9,2	375 273	9,0	25 571	7,7	26 430	7,4
Sekcja D	4 477	0,1	8 727	0,2	287	0,1	657	0,2
Sekcja E	11 648	0,3	14 353	0,3	883	0,3	1 059	0,3
Sekcja F	467 145	11,9	487 892	11,7	39 387	11,9	41 338	11,6
Sekcja G	1 100 603	28,1	1 059 948	25,3	88 216	26,6	85 166	23,8
Sekcja H	265 203	6,8	256 648	6,1	20 805	6,3	19 493	5,5
Sekcja I	124 214	3,2	129 796	3,1	10 002	3,0	10 444	2,9
Sekcja J	95 163	2,4	132 971	3,2	7 586	2,3	11 139	3,1
Sekcja K	131 213	3,4	127 636	3,1	11 172	3,4	11 277	3,2
Sekcja L	195 384	5,0	232 982	5,6	34 214	10,3	39 974	11,2
Sekcja M	332 231	8,5	404 606	9,7	28 624	8,6	34 162	9,6
Sekcja N	94 152	2,4	122 887	2,9	7 598	2,3	10 215	2,9
Sekcja O	26 997	0,7	26 885	0,6	1 505	0,5	1 496	0,4
Sekcja P	116 132	3,0	147 548	3,5	8 798	2,7	11 356	3,2
Sekcja Q	186 008	4,8	227 015	5,4	14 547	4,4	18 334	5,1
Sekcja R	67 085	1,7	74 638	1,8	5 589	1,7	6 391	1,8
Sekcje S i T	235 948	6,0	271 144	6,5	19 511	5,9	22 551	6,3
Sekcja U	137	0,004	226	0,01	5	0,002	6	0,002

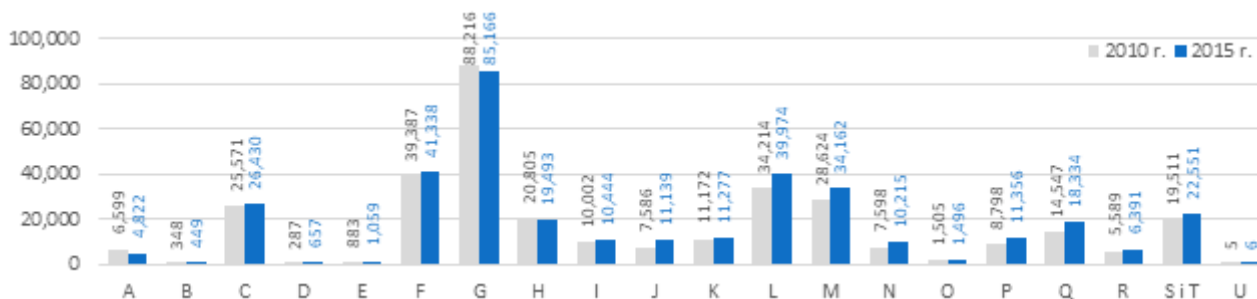
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie, Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe, Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, Sekcja F – Budownictwo, Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa, Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, Sekcja J – Informacja i komunikacja, Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, Sekcja P – Edukacja, Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, Sekcja S – Pozostała działalność usługowa, Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytoriałne

Znaczny udział stanowiły również podmioty gospodarcze, których działalność związana jest z budownictwem (sekcja F): 11,9% (39 387 podmiotów) w 2010 roku i 11,6% (41 338) w 2015 roku. Ponad 10% udziału miały również podmioty prowadzące działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L): 10,3% (34 214 podmiotów) w 2010 roku i 11,2% (39 974) w 2015 roku. Istotne miejsce w strukturze gospodarczej województwa zajmowały też podmioty prowadzące działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M), które w 2010 roku stanowiły 8,6% rynku (28 624 podmioty), a w 2015 roku – 9,6% (34 162) oraz przetwórstwem przemysłowym (sekcja C): 7,7%

(25 571 podmiotów) w 2010 roku, 7,4% (26 430 podmiotów) w 2015 roku. W porównaniu ze średnimi wartościami dla kraju w większości przypadków nie odnotowano znaczących różnic w udziale konkretnych sekcji. Wyjątek stanowiły podmioty prowadzące działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L), których udział w regionie, zarówno w 2010 roku, jak i w 2015 roku, był wyższy od średniego udziału w kraju (Dolny Śląsk odpowiednio: 10,3% i 11,2%, Polska: 5% i 5,6%). Wyższy udział od średniego w kraju wystąpił również w 2015 roku na Dolnym Śląsku w ramach sekcji: G (Polska 25,3%), F (11,7%), M (9,7%) i C (9%).

RYS. 18. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WG SEKCJI PKD 2007 W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM [2010, 2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy wzrost liczby podmiotów gospodarczych w latach 2010-2015 odnotowano w ramach sekcji: D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (wzrost o 129%), J – informacja i komunikacja (47%), N – działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (34%), P – edukacja (29%), B – górnictwo i wydobywanie (29%) oraz Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna (26%). Spadki liczby podmiotów gospodarczych odnotowano natomiast w ramach czterech sekcji: A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (-27%), H – transport i gospodarka magazynowa (-6%), G – handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów (-3%), O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (-1%). Niniejsze zmiany nie miały jednak znaczącego wpływu na strukturę gospodarczą regionu.

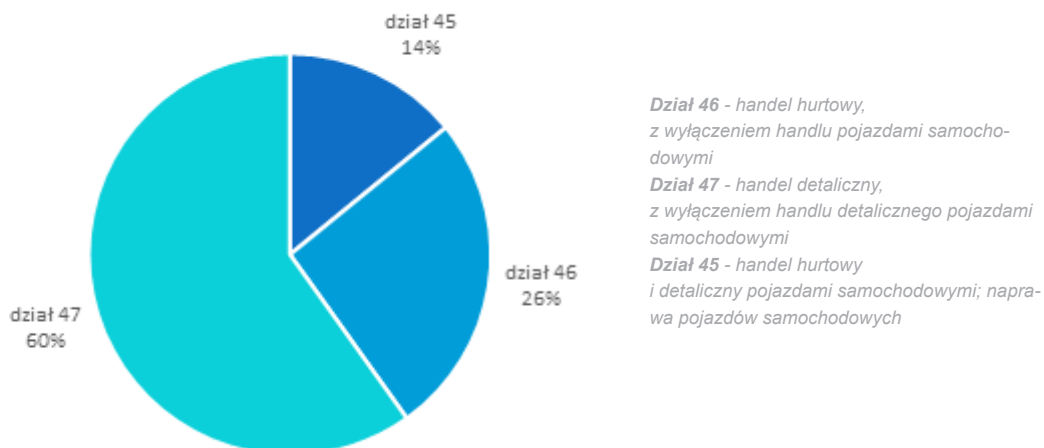
Poniżej przedstawiono charakterystykę działów wybranych sekcji PKD 2007 stanowiących główne elementy struktury gospodarczej województwa dolnośląskiego według danych za 2015 rok.

W sekcji G dominował handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi (dział 47.) z liczbą 50 988 podmiotów, co stanowiło 60% podmiotów tej sekcji. 26% podmiotów (22 159) prowadziło działalność związaną z handlem hurtowym, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (dział 46.), a 14% podmiotów (12 019) zajmowało się handlem hurtowym i detalicznym pojazdami samochodowymi oraz naprawą pojazdów samochodowych (dział 45).

W sekcji M najliczniejszą grupę podmiotów gospodarczych stanowiły przedsiębiorstwa prowadzące działalność prawniczą, rachunkowo-księgową i doradztwo podatkowe (dział 69. – 27% podmiotów sekcji M, 9 039 podmiotów). Kolejną liczną grupę tworzyły podmioty związane z działalnością w zakresie architektury i inżynierii oraz badaniami i analizami technicznymi (dział 71.) z udziałem 23% (7 949 podmiotów). 20% sekcji, czyli 6 812 podmiotów, prowadziło pozostałą działalność profesjonalną, naukową i techniczną (dział 74). Na 16% (5 395 podmiotów) sekcji składała się natomiast działalność firm centralnych (head offices)

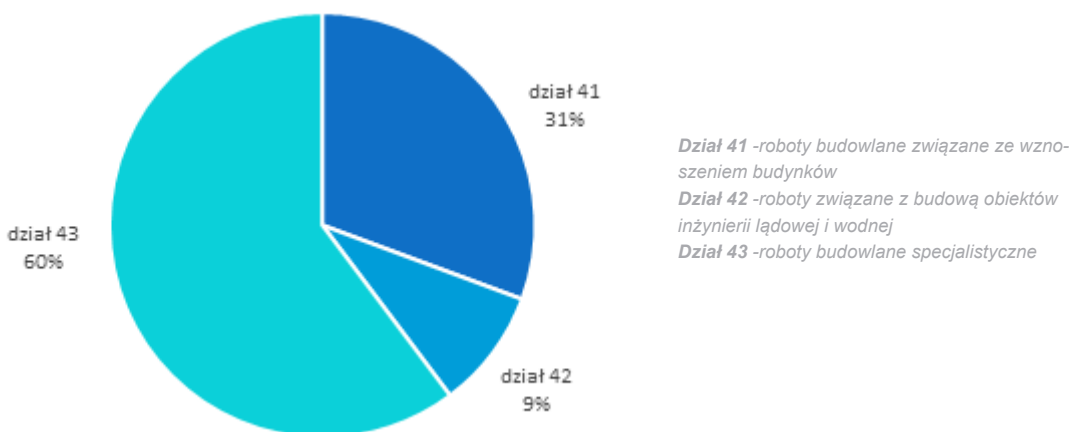
oraz w zakresie doradztwa związanego z zarządzaniem (dział 70.). W grupie 11% znalazły się podmioty zajmujące się reklamą, badaniem rynku i opinii publicznej (dział 73.– 3 841 podmiotów). Natomiast 2% podmiotów z sekcji prowadziło działalność weterynaryjną (dział 75. – 774 podmioty). Najmniej liczną grupę stanowiły podmioty zajmujące się badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi (dział 72. – 352 podmioty).

RYS. 19. DZIAŁY SEKCJI G – HANDEL HURTOWY I DETALICZNY, NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM (nr działu, liczba podmiotów, odsetek) [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 20. DZIAŁY SEKCJI F W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM (nr działu, liczba podmiotów, odsetek) [2015]

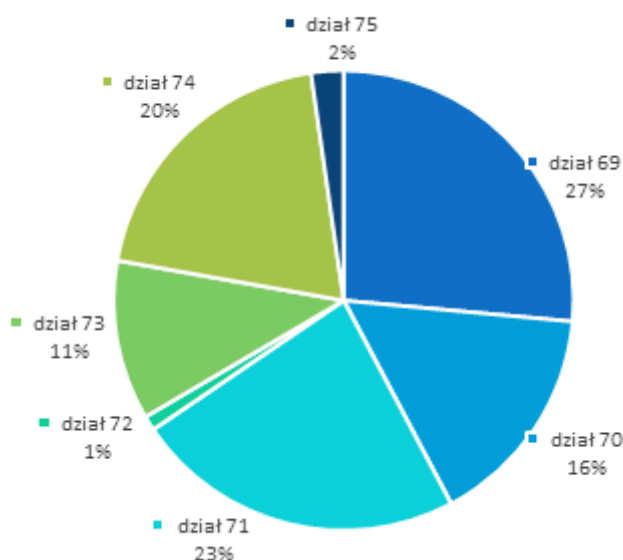

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podmioty gospodarcze z sekcji C najliczniej reprezentowały: produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń (dział 25. – 4 203 podmioty; 16% ogółu podmiotów sekcji C) oraz naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń (dział 33. – 3 192; 12%). Kolejnymi co do wielkości były produkcja wyrobów z pozosta-

łych mineralnych surowców niemetalicznych (dział 23. – 2 603; 10%), produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli oraz ze słomy i materiałów używanych do wyplatania (dział 16. – 2 432; 9%) oraz produkcja artykułów spożywczych (dział 10. – 2 252; 9%). Od 1 do 2 tysięcy podmiotów gospodarczych liczyły również: pozostała produkcja

**RYS. 21. DZIAŁY SEKCJI M W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM
(nr działu, liczba podmiotów, odsetek) [2015]**

Dział 69 - działalność prawnicza, rachunkowo - księgowo i doradztwo podatkowe

Dział 69 - działalność prawnicza, rachunkowo - księgowo i doradztwo podatkowe

Dział 70 - działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem

Dział 71 - działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne

Dział 72 - badania naukowe i prace rozwojowe

Dział 73 - reklama, badanie rynku i opinii publicznej

Dział 74 - pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

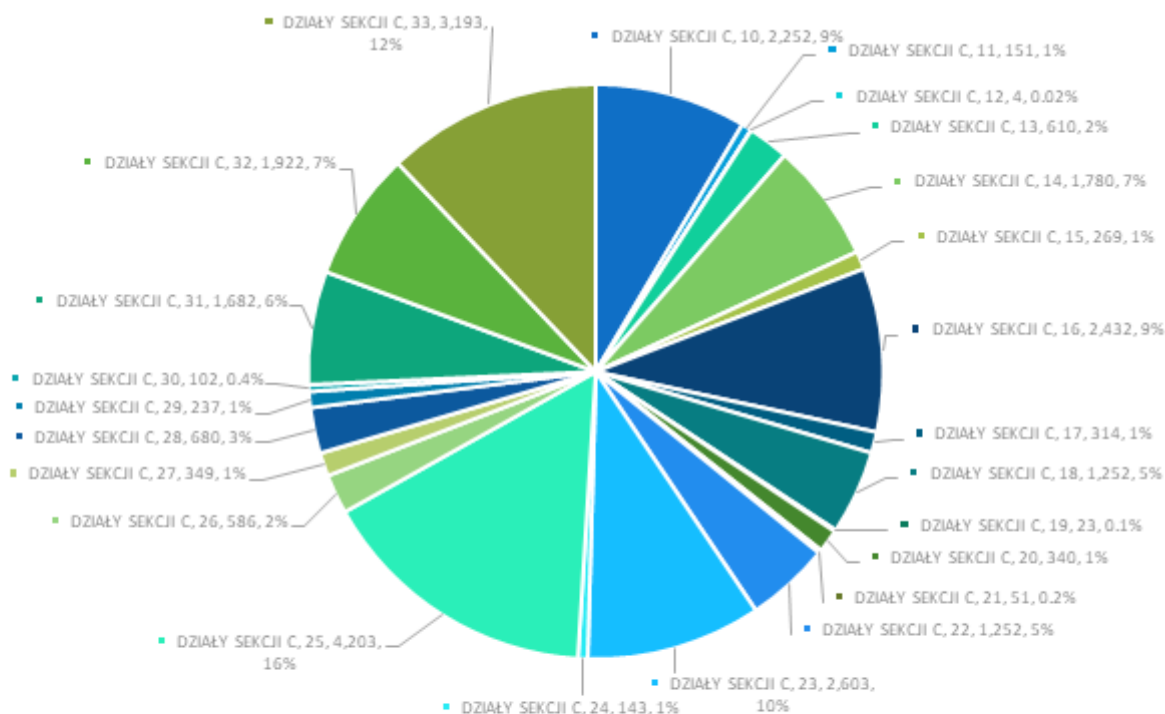
Dział 75 - działalność weterynaryjna

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

wyrobów (dział 32. – 1922; 7%), produkcja odzieży (dział 14. – 1 780, 7%), produkcja mebli (dział 31. – 1 682, 6%), poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (dział 18. – 1 252; 5%) oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (dział 22. – 1 252; 5%). Pozostałe działy według liczby podmiotów stanowiła produkcja: maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana (dział 28. – 680; 3%), wyrobów tekstylnych (dział 13. – 610; 2%), komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (dział 26. – 586; 2%), urządzeń elektrycznych (dział 27. – 349; 1%), chemikaliów i wyrobów chemicznych (dział 20. – 340; 1%), papieru

i wyrobów z papieru (dział 17. – 314; 1%), skór i wyrobów ze skór wyprawionych (dział 15. – 269; 1%); pojazdów samochodowych, przyczep i nacze, z wyłączeniem motocykli (dział 29. – 237; 1%), napojów (dział 11. – 151; 1%), metali (dział 24. – 143; 1%), pozostałego sprzętu transportowego (dział 30. – 102; 0,4%), podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych (dział 21. – 51; 0,2%) oraz wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej (dział 19. – 23, 0,1%) i wyrobów tytoniowych (dział 12., 4; 0,02%).

RYS. 22. DZIAŁY SEKCJI C W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM (nr działu, liczba podmiotów, odsetek) [2015]

Dział 10 - produkcja artykułów spożywczych

Dział 11 - produkcja napojów

Dział 12 - produkcja wyrobów tytoniowych

Dział 13 - produkcja wyrobów tekstylnych

Dział 14 - produkcja odzieży

Dział 15 - produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych

Dział 16 - produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania

Dział 17 - produkcja papieru i wyrobów z papieru

Dział 18 - poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji

Dział 19 - wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej

Dział 20 - produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych

Dział 21 - produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych

Dział 22 - produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych

Dział 23 - produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych

Dział 24 - produkcja metali

Dział 25 - produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń

Dział 26 - produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych

Dział 27 - produkcja urządzeń elektrycznych

Dział 28 - produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana

Dział 29 - produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli

Dział 30 - produkcja pozostałego sprzętu transportowego

Dział 31 - produkcja mebli

Dział 32 - pozostała produkcja wyrobów

Dział 33 - naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń

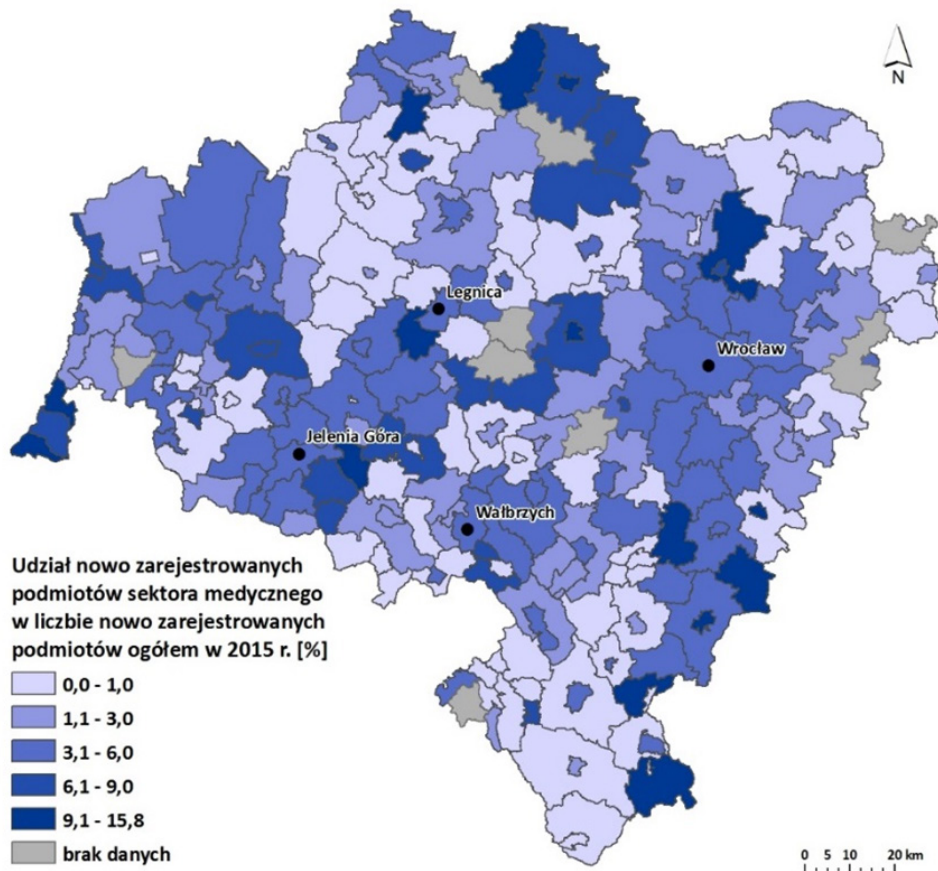
UDZIAŁ NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA MEDYCZNEGO/ KREATYWNEGO/ PRZETWÓRSTWA ROLNO-SPOŻYWCZEGO W LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM:

A. Odsetek podmiotów sektora medycznego

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem na Dolnym Śląsku w 2015 roku wyniósł 4% (2010 rok – 3,1%). Wartości powyżej 4% odnotowano w 33% badanych jednostek⁷⁹. Najwyższy ich udział wystąpił w mieście Górze – 15,8%, w której w 2010 roku wartość wskaźnika wynosiła zaledwie 0,8%. W przypadku 30% analizowanych jednostek w 2015 roku nie zarejestrowano żadnego podmiotu gospodarczego w ramach omawianego sektora.

W 2015 roku największy udział nowo zarejestrowanych jednostek sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w ujęciu gminnym wystąpił w Kondratowicach (14,8%). Ponadto w pierwszej dziesiątce znalazły się gminy: Janowice Wielkie, Góra, Jerzmanowa, Niechlów, Krotoszyce, Środa Śląska, Przeworno, Jedlina Zdrój i Pieńsk.

RYS. 23. UDZIAŁ NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA MEDYCZNEGO W LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM W % [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁷⁹ Analizy dokonano, rozróżniając część miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich, co, uwzględniając braki danych, dało 215 jednostek.

TABELA 14. RANKING GMIN WG UDZIAŁU NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA MEDYCZNEGO W LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM [2015]

Lp.	Nazwa	Sektor medyczny [%] (dolnośląskie =100)	
		2010	2015
1	Kondratowice (2)	3,2	14,8
2	Janowice Wielkie (2)	2,4	13,9
3	Góra (3)	0,5	12,4
4	Jerzmanowa (2)	0,0	11,1
5	Niechlów (2)	0,0	11,1
6	Krotoszyce (2)	4,2	10,0
7	Środa Śląska (3)	0,9	9,4
8	Przeworno (2)	4,3	9,1
9	Jedlina-Zdrój (1)	0,0	8,5
10	Pieńsk (3)	0,0	8,3

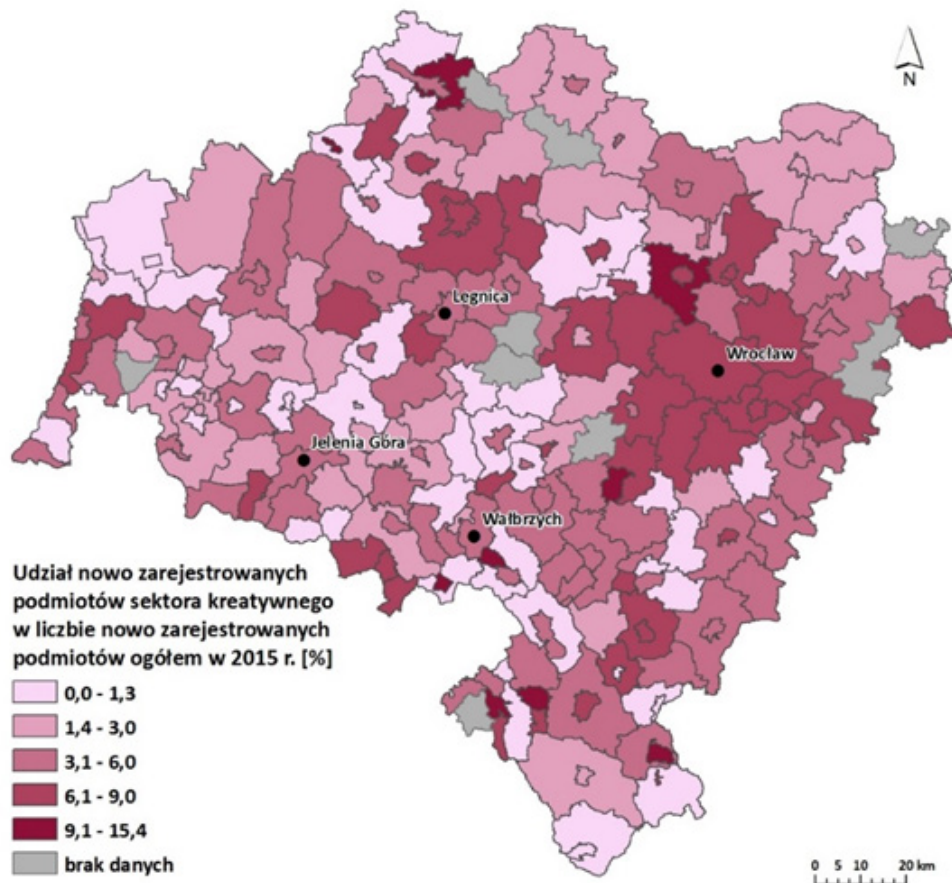
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

B. Odsetek podmiotów sektora kreatywnego

Udział nowo zarejestrowanych jednostek sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w województwie dolnośląskim w 2015 roku wyniósł 5,8% (2010 rok – 5,7%). Wśród analizowanych jednostek⁸⁰ co czwarta uzyskała wyższy udział. Najwyższy odsetek odnotowano na obszarze wiejskim gminy Szczytna, w którym w 2010 roku nie zarejestrowano żadnego podmiotu tego sektora. W 2015 roku brak rejestracji nowego podmiotu sektora kreatywnego dotyczył co piątej jednostki na Dolnym Śląsku.

Analiza udziału nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w ujęciu gminnym w 2015 roku wskazała miasto Jedlinę Zdrój jako gminę o najwyższej wartości wskaźnika (12,8%). Wśród dziesięciu gmin z najwyższym odsetkiem w dalszej kolejności znalazły się gminy: Głogów, Przemków, Sobótka, Mieroszów, Żórawina, Lądek-Zdrój, Miękinia, Wrocław oraz Oborniki Śląskie.

RYS. 24. UDZIAŁ NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA KREATYWNEGO W LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM W % [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁸⁰ Analizy dokonano, rozróżniając część miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich, co, uwzględniając braki danych, dało 215 jednostek.

TABELA 15. RANKING GMIN WG UDZIAŁU NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA KREATYWNEGO W LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM [2015]

Lp.	Nazwa	Sektor kreatywny [%] (dolnośląskie =100)	
		2010	2015
1	Jedlina-Zdrój (1)	5,2	12,8
2	Głogów (2)	2,3	10,7
3	Przemków (3)	7,6	10,5
4	Sobótka (3)	6,3	9,1
5	Mioszów (3)	1,3	8,8
6	Żórawina (2)	3,1	8,6
7	Lądek-Zdrój (3)	1,2	8,3
8	Miękinia (2)	2,5	8,1
9	Wrocław (1)	8,9	8,1
10	Oborniki Śląskie (3)	7,9	8,0

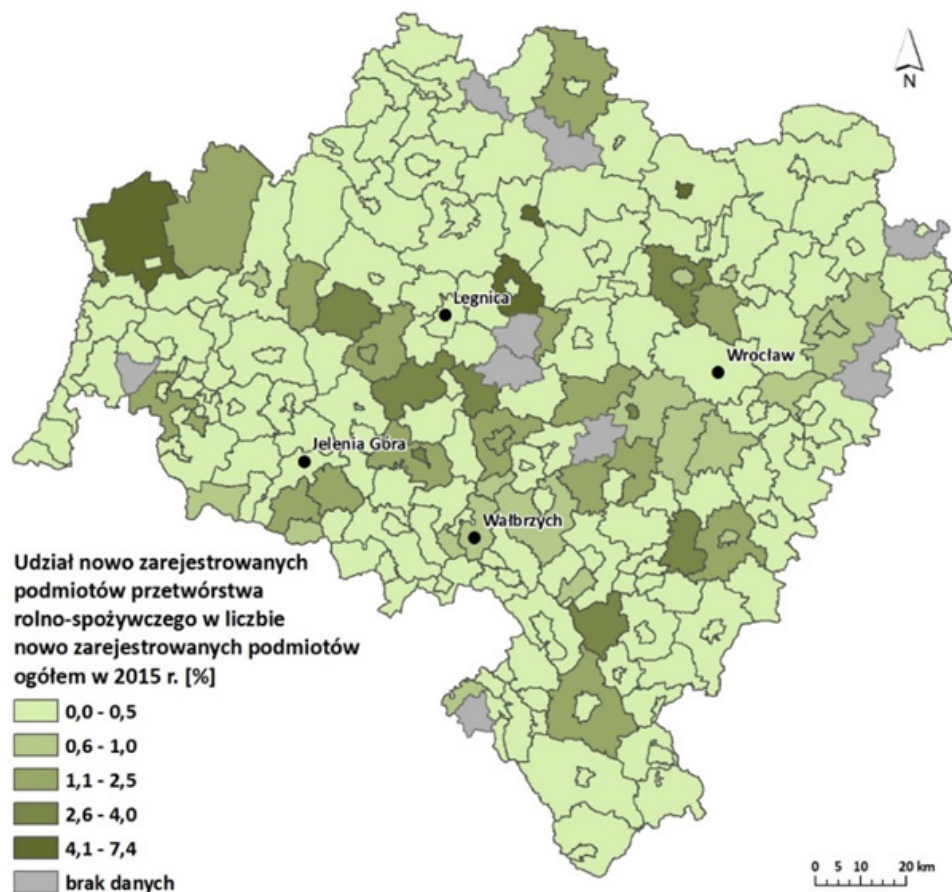
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

C. Odsetek podmiotów przetwórstwa rolno-spożywczego

Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w ogólnej liczbie podmiotów nowo zarejestrowanych na Dolnym Śląsku w 2015 roku wyniósł zaledwie 0,5% (2010 rok – 0,7%). Wśród analizowanych jednostek⁸¹ co czwarta uzyskała wartości wyższe. Najwyższy odsetek odnotowano w mieście Żmigrodzie – 7,4%, w którym w 2010 roku nie zarejestrowano żadnego podmiotu tego sektora. Należy również nadmienić, że w 2015 roku w ponad 70% jednostek nie zarejestrowano żadnego podmiotu tego typu.

W ujęciu gminnym w 2015 roku najwyższy udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów wystąpił w gminie miejsko-wiejskiej Prochowice (4,3%). Kolejnymi pod względem wielkości udziału były gminy: Zagrodno, Mściwojów, Węgliniec, Kondratowice, Stoszowice, Męcinka, Żmigród, Ścinawa, Bolków.

RYS. 25. UDZIAŁ NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA PRZETWÓRSTWA ROLNO-SPOŻYWCZEGO W LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM W % [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁸¹ Analizy dokonano, rozróżniając część miejską i wiejską w gminach miejsko-wiejskich, co, uwzględniając braki danych, dało 215 jednostek.

TABELA 16. RANKING GMIN WG UDZIAŁU NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA PRZETWÓRSTWA ROLNO-SPOŻYWCZEGO W OGÓLNEJ LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM [2015]

Lp.	Nazwa	Sektor przetwórstwa rolno-spożywczego [%] (dolnośląskie =100)	
		2010	2015
1	Prochowice (3)	0,0	4,3
2	Zagrodno (2)	4,3	3,8
3	Mściwojów (2)	0,0	3,7
4	Węgliniec (3)	1,4	3,7
5	Kondratowice (2)	6,5	3,7
6	Stoszowice (2)	0,0	3,5
7	Męcinka (2)	0,0	3,4
8	Żmigród (3)	0,0	3,3
9	Ścinawa (3)	0,0	2,9
10	Bolków (3)	2,0	2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.6. Indywidualna działalność gospodarcza

Indywidualna działalność stanowi najprostszą organizacyjnie formę prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. W 2012 roku na Dolnym Śląsku działalność taką prowadziło 232 065 osób fizycznych. Do 2015 roku ich liczba wzrosła o 1,4% do 235 346 osób, co zaklasyfikowało region na 5. miejscu w kraju z udziałem w wysokości 7,9%. Najwięcej osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą w stolicy regionu – Wrocławiu, a w 2015 roku udział ten sięgnął 30% (70 389 osób) ogółu takich osób w regionie i około 2,4% w kraju.

Pod względem podziału na sekcje PKD 2007 najwięcej osób fizycznych na Dolnym Śląsku zarówno w 2012, jak i 2015 roku, prowadziło działalność związaną z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle w ramach sekcji G. W 2012 roku ich udział w ogóle osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w regionie wynosił 28,5% (66 052 osoby), a w 2015 roku zmniejszył się do 26,8% (63 104 osoby). Znaczny udział stanowiły również osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą związaną z budownictwem (sekcja F): 14,4% zarówno w 2012 (33 411 osób), jak i w 2015 roku (33 974). Ponad 10% udziału miały również osoby prowadzące działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M), w 2012 roku wynosił on 10,7% (24 827 osób), a do 2015 roku zwiększył się do 11,6% (27 348 osób). Podobny rozkład udziałów w 2015 roku wystąpił również w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w kraju. Największy udział stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą w ramach sekcji G (27,2%), sekcji F (13,7%) oraz sekcji M (10,8%) i sekcji C (9,3% w 2015 roku).

INDYWIDUALNA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA:

235 346 osób

7,9% osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w kraju

5. miejsce w kraju

1,4% wzrost od 2012 roku

W latach 2012-2015 największy wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą nastąpił w ramach wspomnianej powyżej sekcji M (o 2 521 osób) oraz sekcji Q (o 1 942), w której prowadzona działalność związana jest z opieką zdrowotną i pomocą społeczną. Najwyższy procentowy wzrost, bo aż o 26%, odnotowano natomiast wśród osób fizycznych prowadzących działalność związaną z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (sekcja D) oraz z budownictwem – 15,7%. W analizowanym okresie najdotkliwszy ubytek o 2 948 indywidualnej działalności wystąpił w ramach sekcji G oraz w sekcji A związanej z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (o 1 600 osób). W przypadku tej ostatniej sekcji na Dolnym Śląsku odnotowano również największy procentowy spadek liczy osób fizycznych prowadzących związaną z nią działalność, aż o 32,4%, przy spadku 23,1% ogółem w kraju. W kraju, pod względem wzrostu liczby osób prowadzących działalność gospodarczą, największy wzrost odnotowany został, podobnie jak na Dolnym Śląsku, w ramach sekcji M

RYS. 26. OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA DOLNYM ŚLĄSKU [2012-2015]

(o 35 231 osób) i Q (o 20 930 osób). W spadku liczby indywidualnych działalności dominowała sekcja G (32 951 osób). Znaczny spadek zanotowano również w obrębie sekcji A (o 17 293 osoby). Można zatem uznać, że tendencje i zmiany zachodzące na Dolnym Śląsku pod względem indywidualnej działalności gospodarczej nie odbiegają od trendów ogólnokrajowych. Analizując liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w poszczególnych sekcjach wg gmin, można dostrzec, że praktycznie w każdej z sekcji dominującą pozycję zajmuje gmina Wrocław. Jedyną sekcją PKD 2007, w której osoby fizyczne z gminy Wrocław w 2015 roku nie prowadziły działalności gospodarczej, była administracja publiczna i obrona narodowa

oraz obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (sekcja O). W sekcji tej indywidualna działalność gospodarcza prowadzona była jedynie w gminie miejskiej Jawor, miejsko-wiejskiej Bystrzyca Kłodzka, Chocianów i Pieńsk. Znamienne są także wysokie pozycje w rankingach liczby osób prowadzących indywidualną działalność gospodarczą w ramach poszczególnych sekcji zajmowane przez większe miasta regionu, takie jak Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Głogów czy Świdnica. Wśród gmin wiejskich (lub miejsko-wiejskich) na wyróżnienie zasługują natomiast gminy: Kobierzyce, Długołęka, Kąty Wrocławskie czy Siechnice, czyli te jednostki, w których znacznie rozwinięte są obszary aktywności gospodarczej.

TABELA 17. OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA DOLNYM ŚLĄSKU [2012-2015]

Nazwa sekcji	DOLNY ŚLĄSK				POLSKA			
	2012		2015		2012		2015	
	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]
Ogółem	232 065	100	235 346	100	2 917 272	100	2 972 144	100
Sekcja A	4 942	2,1	3 342	1,4	74 863	2,6	57 570	1,9
Sekcja B	115	0,0	133	0,1	2 110	0,1	2 310	0,1
Sekcja C	18 479	8,0	18 539	7,9	272 862	9,4	277 547	9,3
Sekcja D	96	0,0	121	0,1	1 628	0,1	1 892	0,1
Sekcja E	516	0,2	511	0,2	7 217	0,2	7 631	0,3
Sekcja F	33 411	14,4	33 974	14,4	402 590	13,8	408 305	13,7
Sekcja G	66 052	28,5	63 104	26,8	840 357	28,8	807 406	27,2
Sekcja H	17 653	7,6	17 295	7,3	228 841	7,8	227 418	7,7
Sekcja I	7 648	3,3	7 539	3,2	96 543	3,3	97 394	3,3
Sekcja J	6 624	2,9	8 165	3,5	79 080	2,7	94 363	3,2
Sekcja K	9 635	4,2	9 142	3,9	112 563	3,9	106 085	3,6
Sekcja L	2 908	1,3	3 225	1,4	33 674	1,2	37 365	1,3
Sekcja M	24 827	10,7	27 348	11,6	285 729	9,8	320 960	10,8
Sekcja N	6 687	2,9	7 530	3,2	82 388	2,8	94 920	3,2
Sekcja O	2	0,0	4	0,0	70	0,0	91	0,0
Sekcja P	5 612	2,4	5 996	2,5	65 147	2,2	69 379	2,3
Sekcja Q	14 454	6,2	16 396	7,0	180 839	6,2	201 769	6,8
Sekcja R	2 543	1,1	2 672	1,1	30 702	1,1	32 537	1,1
Sekcje S, T, U	9 861	4,2	10 310	4,4	120 069	4,1	127 201	4,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 18. RANKING MIAST I GMIN POD WZGLĘDEM LICZBY OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ WG SEKCJI PKD 2007 [2015]

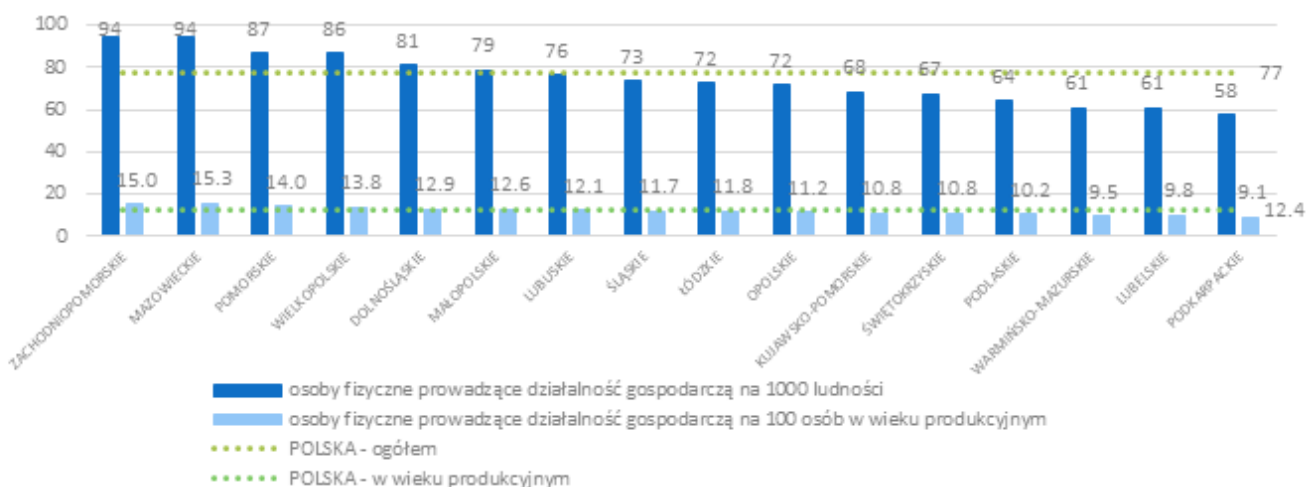
Lp.	OGÓŁEM		Sekcja A		Sekcja B		Sekcja C		Sekcja D	
	POLSKA	2 972 144	POLSKA	57 570	POLSKA	2 310	POLSKA	277 547	POLSKA	1 892
	DOLNOŚLĄSKIE	235 346	DOLNOŚLĄSKIE	3 342	DOLNOŚLĄSKIE	133	DOLNOŚLĄSKIE	18 539	DOLNOŚLĄSKIE	121
1	Wrocław (1)	70 651	Wrocław (1)	139	Wrocław (1)	14	Wrocław (1)	4 486	Wrocław (1)	25
2	Legnica (1)	9 012	Lubin (2)	72	Strzegom (3)	8	Legnica (1)	536	Jelenia Góra (1)	9
3	Jelenia Góra (1)	8 042	Lubin (1)	63	Głogów (1)	7	Jelenia Góra (1)	521	Kąty Wrocławskie (3)	5
3	Wałbrzych (1)	7 982	Prochowice (3)	63	Miękinia (2)	7	Strzegom (3)	511	Legnica (1)	4
5	Lubin (1)	5 468	Stronie Śląskie (3)	63	Jelenia Góra (1)	5	Świdnica (1)	502	Świdnica (1)	4
6	Świdnica (1)	4 975	Bystrzyca Kłodzka (3)	61	Wałbrzych (1)	4	Wałbrzych (1)	473	Nowa Ruda (1)	3
7	Głogów (1)	4 766	Kamienna Góra (2)	57	Kobierzyce (2)	4	Głogów (1)	360	Bystrzyca Kłodzka (3)	3
8	Długoleka (2)	2 917	Wałbrzych (1)	55	Jawor (1)	4	Lubin (1)	317	Chojnów (1)	3
9	Bolesławiec (1)	2 794	Milicz (3)	55	Jelcz-Laskowice (3)	4	Dzierżoniów (1)	274	Miłkowice (2)	3
10	Oleśnica (1)	2 735	Legnica (1)	52	Bolesławiec (2)	4	Długoleka (2)	245	Świerzawa (3)	3
Lp.	Sekcja E		Sekcja F		Sekcja G		Sekcja H		Sekcja I	
	POLSKA	7 631	POLSKA	408 305	POLSKA	807 406	POLSKA	227 418	POLSKA	97 394
	DOLNOŚLĄSKIE	511	DOLNOŚLĄSKIE	33 974	DOLNOŚLĄSKIE	63 104	DOLNOŚLĄSKIE	17 295	DOLNOŚLĄSKIE	7 539
1	Wrocław (1)	118	Wrocław (1)	7 317	Wrocław (1)	16 034	Wrocław (1)	4 743	Wrocław (1)	1 731
2	Długoleka (2)	18	Legnica (1)	1 256	Legnica (1)	2 565	Wałbrzych (1)	956	Jelenia Góra (1)	329
3	Jelenia Góra (1)	15	Jelenia Góra (1)	1 128	Wałbrzych (1)	2 401	Legnica (1)	932	Karpacz (1)	291
4	Legnica (1)	13	Wałbrzych (1)	969	Jelenia Góra (1)	2 101	Jelenia Góra (1)	479	Szklarska Poręba (1)	266
5	Kłodzko (1)	13	Głogów (1)	657	Lubin (1)	1 621	Głogów (1)	428	Wałbrzych (1)	236
6	Wałbrzych (1)	12	Świdnica (1)	651	Głogów (1)	1 377	Świdnica (1)	358	Legnica (1)	213
7	Miękinia (2)	11	Lubin (1)	601	Świdnica (1)	1 315	Lubin (1)	353	Lubin (1)	190
8	Głogów (1)	10	Bolesławiec (1)	446	Kłodzko (1)	1 004	Zgorzelec (1)	239	Głogów (1)	125
9	Lubin (1)	9	Oleśnica (1)	434	Bolesławiec (1)	773	Dzierżoniów (1)	209	Świdnica (1)	115
10	Bolesławiec (1)	9	Długoleka (2)	415	Długoleka (2)	763	Bolesławiec (1)	203	Kudowa-Zdrój (1)	90
Lp.	Sekcja J		Sekcja K		Sekcja L		Sekcja M		Sekcja N	
	POLSKA	94 363	POLSKA	106 085	POLSKA	37 365	POLSKA	320 960	POLSKA	94 920
	DOLNOŚLĄSKIE	8 165	DOLNOŚLĄSKIE	9 142	DOLNOŚLĄSKIE	3 225	DOLNOŚLĄSKIE	27 348	DOLNOŚLĄSKIE	7 530
1	Wrocław (1)	4 533	Wrocław (1)	3 153	Wrocław (1)	1 410	Wrocław (1)	12 344	Wrocław (1)	2 418
2	Jelenia Góra (1)	212	Legnica (1)	438	Jelenia Góra (1)	152	Legnica (1)	1 091	Jelenia Góra (1)	300
3	Legnica (1)	196	Wałbrzych (1)	371	Wałbrzych (1)	129	Jelenia Góra (1)	923	Lubin (1)	271
4	Wałbrzych (1)	180	Jelenia Góra (1)	346	Legnica (1)	118	Wałbrzych (1)	718	Legnica (1)	258
5	Świdnica (1)	144	Lubin (1)	271	Świdnica (1)	95	Lubin (1)	683	Wałbrzych (1)	225
6	Siechnice (3)	134	Świdnica (1)	242	Kobierzyce (2)	66	Świdnica (1)	582	Świdnica (1)	144
7	Długoleka (2)	122	Głogów (1)	215	Długoleka (2)	52	Głogów (1)	536	Głogów (1)	143
8	Kobierzyce (2)	115	Oleśnica (1)	149	Lubin (1)	50	Długoleka (2)	405	Kobierzyce (2)	103
9	Oława (1)	114	Oława (1)	138	Siechnice (3)	46	Kobierzyce (2)	402	Długoleka (2)	100
10	Kąty Wrocławskie (3)	95	Zgorzelec (1)	112	Bolesławiec (1)	44	Siechnice (3)	340	Bolesławiec (1)	92
Lp.	Sekcja O		Sekcja P		Sekcja Q		Sekcja R		Sekcje S, T, U	
	POLSKA	91	POLSKA	69 379	POLSKA	201 769	POLSKA	32 537	POLSKA	127 201
	DOLNOŚLĄSKIE	4	DOLNOŚLĄSKIE	5 996	DOLNOŚLĄSKIE	16 396	DOLNOŚLĄSKIE	2 672	DOLNOŚLĄSKIE	10 310
1	Jawor (1)		1 Wrocław (1)	2 442	1 Wrocław (1)	6 148	1 Wrocław (1)	961	1 Wrocław (1)	2 635
2	Bystrzyca Kłodzka (3)		1 Wałbrzych (1)	212	1 Jelenia Góra (1)	777	1 Jelenia Góra (1)	125	1 Legnica (1)	430
3	Chocianów (3)		1 Legnica (1)	207	1 Legnica (1)	618	1 Legnica (1)	84	1 Wałbrzych (1)	413
4	Pieńsk (3)		1 Jelenia Góra (1)	204	1 Wałbrzych (1)	544	1 Wałbrzych (1)	82	1 Jelenia Góra (1)	386
5			1 Świdnica (1)	151	1 Lubin (1)	408	1 Lubin (1)	73	1 Lubin (1)	337
6			1 Głogów (1)	147	1 Świdnica (1)	362	1 Świdnica (1)	58	1 Głogów (1)	254
7			1 Lubin (1)	123	1 Głogów (1)	286	1 Głogów (1)	54	1 Świdnica (1)	218
8			1 Bolesławiec (1)	82	1 Bolesławiec (1)	227	1 Jawor (1)	37	1 Zgorzelec (1)	172
9			1 Oława (1)	78	1 Zgorzelec (1)	219	1 Kłodzko (1)	33	1 Oleśnica (1)	153
10			1 Zgorzelec (1)	73	1 Długoleka (2)	199	1 Polkowice (3)	33	1 Dzierżoniów (1)	153

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 ludności zamieszkującej Dolny Śląsk w 2015 roku wynosiła 81 osób, powyżej średniej dla Polski wynoszącej 77 osób, co dawało mu 5. miejsce wśród

województw. Od 2010 do 2015 roku wartość tego indikatora wzrosła jedynie o 0,6% (w kraju przyrost ten wyniósł średnio dwa razy więcej – 1,2%).

RYS. 27. OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 OSÓB LUDNOŚCI ORAZ OSOBY PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM WŚRÓD WOJEWÓDZTW W POLSCE [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W analizowanym okresie bardziej zauważalny wzrost nastąpił dla wskaźnika prezentującego liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym - w województwie dolnośląskim wyniósł on 5,2%, przy średniej dla Polski 4,5%. Pod względem wartości tego wskaźnika - 12,9 osoby - województwo dolnośląskie zajmowało w 2015 roku również 5. miejsce wśród pozostałych regionów, nieznacznie przekraczając średnią wartość dla kraju (12,4 osoby).

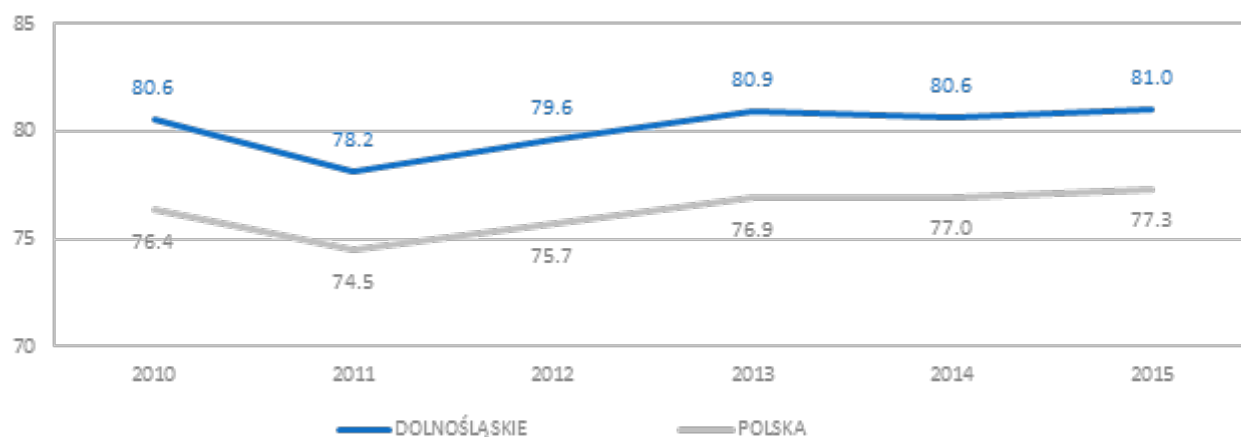
W województwie dolnośląskim w latach 2010-2015 liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 osób ludności wahała się w przedziale od 80,6 do 81. Największy spadek zanotowała w 2011 roku, kiedy to wskaźnik wynosił 78,2 osoby. Był to najprawdopodobniej efekt ogólnoeuropejskiego kryzysu finansowego, którego początki sięgają już 2007 roku. Od 2012 roku obserwujemy coroczny wzrost wartości tego wskaźnika, z niewielkim spadkiem w roku 2014 (z 80,9 do 80,6). Podobna tendencja charakteryzowała średnią wartość dla kraju, gdzie w 2011 roku zanotowano również spadek wartości. Średnia wartość w 2015 roku dla kraju wyniosła 77,3 osoby (nastąpił wzrost względem 2010 roku z 76,4 osób).

W latach 2010-2015 notowano coroczny wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność

gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (z jednorazowym spadkiem w 2011 roku) tak w województwie dolnośląskim, jak i w kraju. W 2010 roku na Dolnym Śląsku wyniósł on 12,3 osoby, w 2015 roku - 12,9 osoby. Dla Polski wartość wskaźnika wzrastała z 11,9 w 2010 roku do 12,4 w 2015 roku.

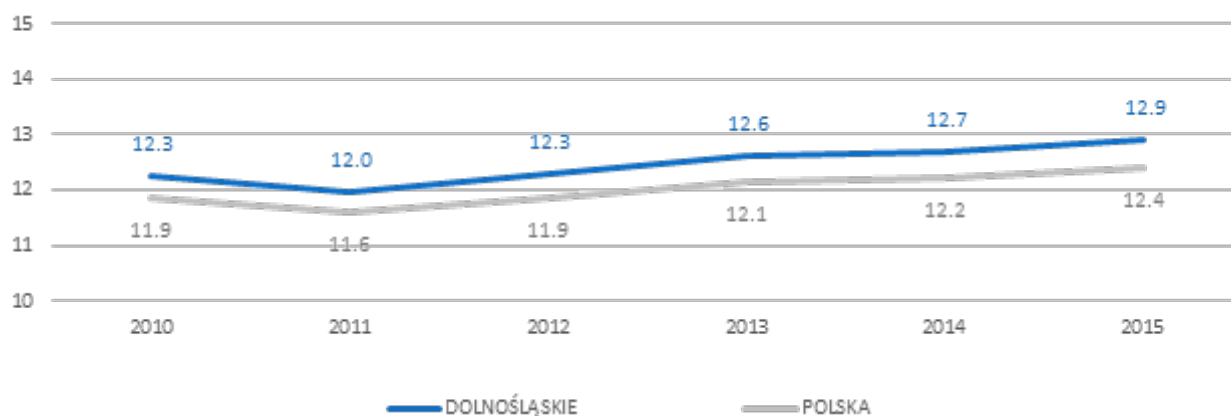
Wśród jednostek podziału terytorialnego najniższego szczebla pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2015 roku dominowały gminy miejskie. Najwyższe wartości osiągnęły gminy z wybitnie rozwiniętą funkcją turystyczną: Karpacz (172 osoby), Szklarska Poręba (135 osób) i Szczawno-Zdrój (132 osoby). Wysoko w rankingu uplasowała się również podwrocławska gmina wiejska Kobierzyce ze 113 osobami prowadzącymi działalność na 1000 osób. W sumie aż w 14 gminach na 1000 mieszkańców ponad 100 osób prowadziło działalność gospodarczą. Najniższe wartości zanotowano w gminach wiejskich, szczególnie z północnej i zachodniej części regionu. W 2015 roku były to Ruja (33 osoby), Grębocice (34 osoby), Niechlów i Jemielno (po 38 osób).

RYS. 28. OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM I W POLSCE [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 29. OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM I W POLSCE [2010-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy wzrost wartości wskaźnika w latach 2010-2015 zanotowały gminy wiejskie: Osiecznica (36,1%), Ciepłowody (29%) i Żórawina (26,2). Największy spadek zanotowano natomiast w gminach miejskich Jawor (-12,4%) i Oleśnica (12,3%) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Złoty Stok (-12,1%). Biorąc pod uwagę podział na obszary miejskie i wiejskie, zauważamy, że w 2015 roku

w polskich miastach prowadziło działalność gospodarczą średnio 89 osób fizycznych, a na Dolnym Śląsku – 87 osób. W tym samym roku na obszarach wiejskich województwa działalność prowadziło więcej osób niż średnio w Polsce (67 na Dolnym Śląsku, 59 w Polsce).

TABELA 19. RANKING 10 GMIN WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO POD WZGLĘDEM LICZBY OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 LUDNOŚCI (A), (B) [2010, 2015]

A. Z NAJWYŻSZYMI WARTOŚCIAMI

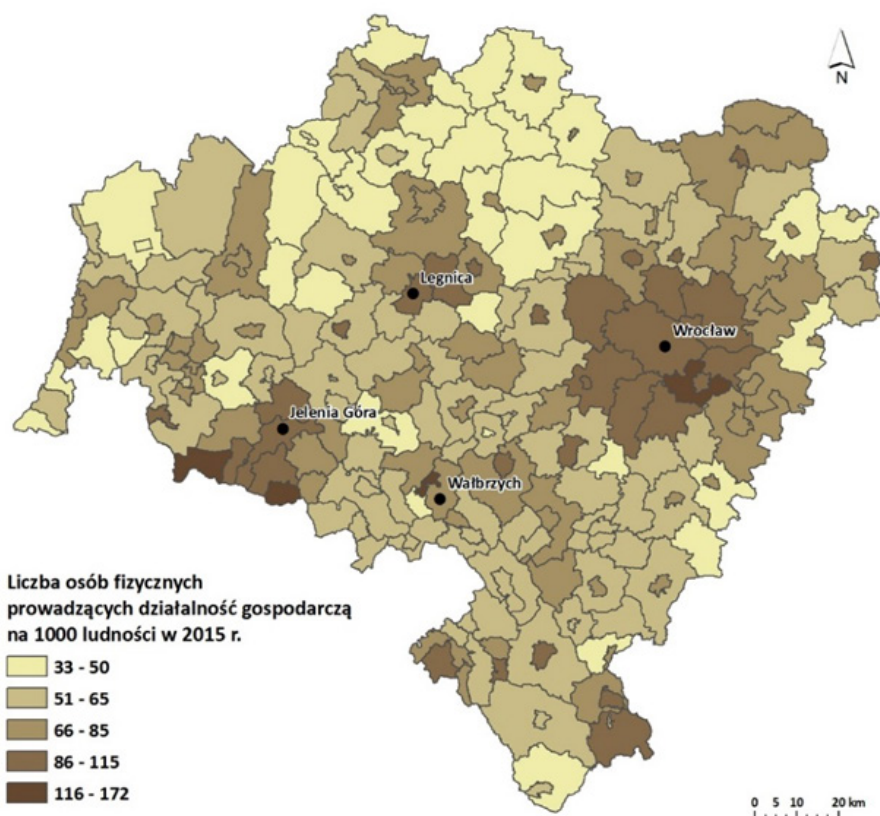
Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy/ obszaru	2010	2015
1	Karpacz	miejska	169	172
2	Szklarska Poręba	miejska	139	135
3	Szczawno-Zdrój	miejska	133	132
4	Kobierzyce	wiejska	91	113
5	Polanica-Zdrój	miejska	117	111
6	Wrocław	miejska	110	111
7	Siechnice	miejsko-wiejska	93	110
8	Czernica	wiejska	85	106
9	Długołęka	wiejska	85	102
10	Wisznia Mała	wiejska	94	101

B. Z NAJNIŻSZYMI WARTOŚCIAMI

Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy/ obszaru	2010	2015
1	Ruja	wiejska	34	33
2	Grębocice	wiejska	36	34
3	Niechlów	wiejska	39	38
4	Jemielno	wiejska	40	38
5	Pęcław	wiejska	43	40
6	Przemków	miejsko-wiejska	43	41
7	Sulików	wiejska	44	43
8	Zagrodno	wiejska	37	43
9	Gromadka	wiejska	43	43
10	Rudna	wiejska	44	44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 30. LICZBA OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 LUDNOŚCI W GMINACH DOWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 20. LICZBA OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 LUDNOŚCI W PODZIALE NA OBSZARY MIEJSKIE I WIEJSKIE NA DOLNYM ŚLĄSKU I W POLSCE [2010, 2015]

Polska	2010	2015	Dolny Śląsk	2010	2015
Ogółem	76	77	Ogółem	81	81
Miasto	91	89	Miasto	89	87
Wieś	54	59	Wieś	60	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przestrzeni regionu wyraźnie widać obszary, gdzie liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest szczególnie wysoka, co może świadczyć o wysokiej przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców. Przede wszystkim obszar taki tworzy się wokół Wrocławia, który wraz z gminami podmiejskimi wyraźnie dominuje pod tym względem nad pozostałymi jednostkami regionu. Poza tym widocznie wyróżnia się obszar w sąsiedztwie Jeleniej Góry, gdzie gminy charakteryzują się wybitnie wykształconą funkcją turystyczną, a co za tym idzie – dużą liczbą podmiotów gospodarczych i znaczną aktywnością gospodarczą mieszkańców. Trzecim obszarem skupiającym większą liczbę jednostek z wysokimi wartościami wskaźników jest Legnica wraz z sąsiednimi gminami. Wyższe wartości mają również jednostki miejskie i położone w innych atrakcyjnych turystycznie miejscach (np. gminy uzdrowiskowe w Kotlinie Kłodzkiej). Odwrotna sytuacja występuje natomiast w północnej części województwa, gdzie liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą osiągała najniższe wartości.

Wśród miast dominowały głównie ośrodki turystyczne i uzdrowiskowe, gdzie wielu mieszkańców podejmuje się prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Prym wiodły więc: Karpacz (172 osoby), Szklarska Poręba (135), Szczawno-Zdrój (132) i Polanica-Zdrój (111). 111 osób na 1000 mieszkańców prowadziło też działalność w ośrodku stołecznym regionu. Dla 10 najwyższej notowanych gmin przybierały wartości z zakresu od 172 do 95 osób. Dla obszarów wiejskich charakterystyczna okazała się wysoka

wartość wskaźnika w gminach podmiejskich Wrocławia bądź obszarach wiejskich gmin: Siechnice (122), Kobierzyce (113), Czernica (106), Długołęka (102), Wisznia Mała (101), Żórawina (101) i Kąty Wrocławskie (98). Wartości wskaźnika dla 10 najwyższej notowanych gmin wahały się w 2015 roku między 98 a 122 osobami.

TABELA 21. RANKING MIAST (GMIN MIEJSKICH I OBSZARÓW MIEJSKICH Z GMIN MIEJSKO-WIEJSKICH) POD WZGLĘDEM LICZBY OSÓB FIZYCZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ NA 1000 LUDNOŚCI W 2015 ROKU [2010, 2015]

Lp.	Nazwa gminy	2010	2015
1	Karpacz	169	172
2	Szklarska Poręba	139	135
3	Szczawno-Zdrój	133	132
4	Polanica-Zdrój	117	111
5	Wrocław	110	111
6	Oborniki Śląskie	121	108
7	Jelenia Góra	103	99
8	Trzebnica	104	99
9	Kąty Wrocławskie	92	97
10	Świeradów-Zdrój	102	95

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.7. Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej

W latach 2012-2015 liczba osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej corocznie notowała wzrost, zarówno w Polsce, jak i na Dolnym Śląsku. W 2015 roku w województwie dolnośląskim ich liczba wynosiła 121 756 osób i jednostek. Względem 2012 roku nastąpił wzrost o ponad 16%. Dla kraju zmiana ta wyniosła niecałe 15% – z 1 058 062 w 2012 roku do 1 268 905 osób w 2015 roku.

Pod względem formy własności zaledwie około 15% ogólnej liczby osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej stanowiły w 2012 roku jednostki sektora publicznego. Około 3/4 jednostek było w sektorze prywatnym. W 2015 roku własnością publiczną było około 13% tego typu jednostek. Na poziomie krajowym sektor publiczny stanowił natomiast 12% w 2012 roku i 10% w roku 2015.

Wśród osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej pod względem rodzaju prowadzonej działalności wg sekcji PKD 2007 w województwie dolnośląskim w 2015 roku dominowała działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L) stanowiąca 30,2%, handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G) stanowiące 18,1%, a także pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników i produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcje S i T) z udziałem na poziomie 10,1%. W Polsce

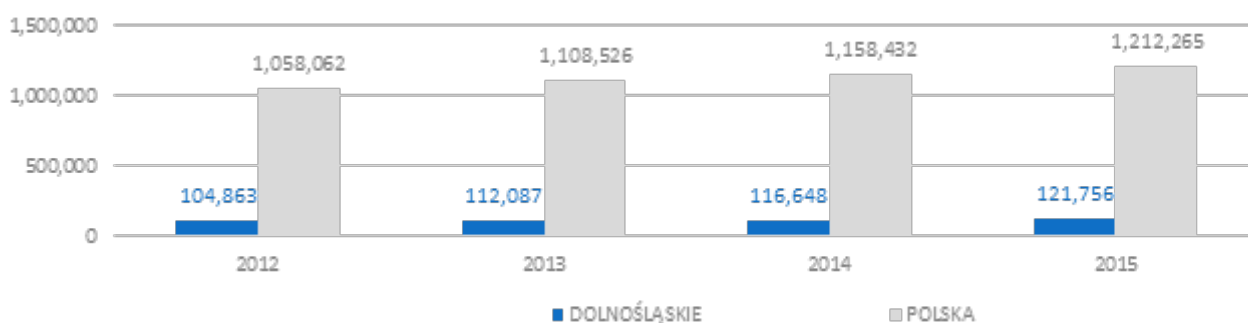
w 2015 roku dominowała również sekcja G z udziałem ponad 20,8%, kolejno sekcja L (16,1%) oraz sekcje S i T (11,9%).

TABELA 22. RANKING 10 GMIN WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO POD WZGLĘDEM LICZBY OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ [2015]

Lp.	Nazwa gminy	2015
1	Wrocław (1)	42 586
2	Wałbrzych (1)	6 013
3	Legnica (1)	4 702
4	Jelenia Góra (1)	4 607
5	Świdnica (1)	3 444
6	Karpacz (1)	3 045
7	Kłodzko (1)	1 905
8	Głogów (1)	1 880
9	Lubin (1)	1 816
10	Bolesławiec (1)	1 804

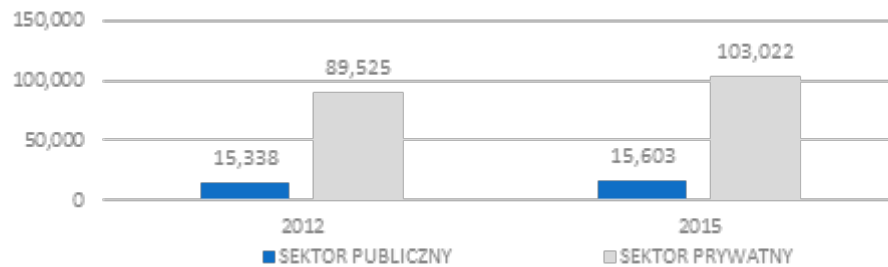
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 31. LICZBA OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM I W POLSCE [2012-2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYS. 32. LICZBA OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ WG FORMY WŁASNOŚCI [2012, 2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 23. LICZBA OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM I W POLSCE WG SEKCJI PKD [2012, 2015]

Nazwa sekcji	DOLNY ŚLĄSK				POLSKA			
	2012		2015		2012		2015	
	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]	liczba ogółem	udział [%]
ogółem	104 863	100	121 756	100	1 058 062	100	1 212 265	100
Sekcja A	1 402	1	1 480	1	16 500	2	17 831	1
Sekcja B	275	0	316	0	2 042	0	2 432	0
Sekcja C	7 207	7	7 891	6	88 635	8	97 726	8
Sekcja D	305	0	536	0	4 750	0	6 835	1
Sekcja E	454	0	548	0	5 804	1	6 722	1
Sekcja F	6 376	6	7 364	6	68 884	7	79 587	7
Sekcja G	18 018	17	22 062	18	225 424	21	252 542	21
Sekcja H	1 804	2	2 198	2	24 245	2	29 230	2
Sekcja I	2 582	2	2 905	2	28 222	3	32 402	3
Sekcja J	2 224	2	2 974	2	29 312	3	38 608	3
Sekcja K	1 516	1	2 135	2	16 080	2	21 551	2
Sekcja L	33 608	32	36 749	30	176 910	17	195 617	16
Sekcja M	5 443	5	6 814	6	66 294	6	83 646	7
Sekcja N	1 672	2	2 685	2	19 623	2	27 967	2
Sekcja O	1 513	1	1 492	1	26 977	3	26 794	2
Sekcja P	5 095	5	5 360	4	74 187	7	78 169	6
Sekcja Q	1 638	2	1 938	2	22 267	2	25 246	2
Sekcja R	3 333	3	3 719	3	38 162	4	42 101	3
Sekcje S i T	10 392	10	12 241	10	123 529	12	143 943	12
Sekcja U	6	0	6	0	215	0	226	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 24. LICZBA OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM I W POLSCE WG SEKCJI PKD [2012, 2015]

Lp.	Sekcja A		Sekcja B		Sekcja C		Sekcja D	
1	Wrocław (1)	215	Wrocław (1)	84	Wrocław (1)	2 648	Wrocław (1)	226
2	Jelenia Góra (1)	28	Strzegom (3)	19	Świdnica (1)	268	Zgorzelec (1)	49
3	Kąty Wrocławskie (3)	26	Kobierzyce (2)	11	Wałbrzych (1)	265	Jelenia Góra (1)	30
4	Głogów (1)	26	Lubin (1)	11	Jelenia Góra (1)	224	Legnica (1)	20
5	Środa Śląska (3)	25	Wałbrzych (1)	11	Legnica (1)	216	Oborniki Śląskie (3)	18
6	Milicz (3)	23	Świdnica (1)	9	Dzierżoniów (1)	136	Świdnica (1)	15
7	Oława (2)	22	Jelenia Góra (1)	8	Głogów (1)	133	Siechnice (3)	12
8	Wałbrzych (1)	22	Legnica (1)	7	Strzegom (3)	125	Oleśnica (2)	9
9	Świdnica (1)	21	Bolesławiec (2)	7	Bielawa (1)	90	Oława (1)	8
10	Góra (3)	21	Miękinia (2)	5	Długołęka (2)	89	Lubin (1)	6
Lp.	Sekcja E		Sekcja F		Sekcja G		Sekcja H	
1	Wrocław (1)	177	Wrocław (1)	3 560	Wrocław (1)	8 286	Wrocław (1)	769
2	Wałbrzych (1)	18	Legnica (1)	295	Karpacz (1)	2 388	Wałbrzych (1)	99
3	Legnica (1)	14	Wałbrzych (1)	287	Wałbrzych (1)	893	Legnica (1)	85
4	Jelenia Góra (1)	11	Jelenia Góra (1)	235	Legnica (1)	760	Jelenia Góra (1)	56
5	Świdnica (1)	10	Lubin (1)	171	Jelenia Góra (1)	747	Głogów (1)	55
6	Oława (1)	9	Głogów (1)	167	Świdnica (1)	612	Świdnica (1)	49
7	Lubin (1)	9	Świdnica (1)	147	Głogów (1)	452	Lubin (1)	43
8	Oleśnica (1)	8	Kobierzyce (2)	94	Lubin (1)	381	Zgorzelec (1)	40
9	Świebodzice (1)	8	Dzierżoniów (1)	82	Kłodzko (1)	339	Strzelin (3)	39
10	Miękinia (2)	7	Długołęka (2)	76	Dzierżoniów (1)	305	Oława (1)	33
Lp.	Sekcja I		Sekcja J		Sekcja K		Sekcja L	
1	Wrocław (1)	1 241	Wrocław (1)	2 266	Wrocław (1)	1 424	Wrocław (1)	8 611
2	Jelenia Góra (1)	106	Jelenia Góra (1)	77	Legnica (1)	123	Wałbrzych (1)	3 113
3	Wałbrzych (1)	83	Legnica (1)	65	Jelenia Góra (1)	75	Jelenia Góra (1)	1 907
4	Legnica (1)	81	Wałbrzych (1)	47	Wałbrzych (1)	45	Legnica (1)	1 788
5	Świdnica (1)	64	Kobierzyce (2)	42	Świdnica (1)	32	Świdnica (1)	1 444
6	Karpacz (1)	52	Świdnica (1)	41	Lubin (1)	32	Kłodzko (1)	916
7	Lubin (1)	52	Lubin (1)	33	Złotoryja (2)	29	Bolesławiec (1)	816
8	Głogów (1)	51	Głogów (1)	25	Zgorzelec (1)	22	Nowa Ruda (1)	680
9	Szklarska Poręba (1)	43	Oława (1)	22	Kobierzyce (2)	19	Dzierżoniów (1)	654
10	Bolesławiec (1)	36	Długołęka (2)	20	Dzierżoniów (1)	17	Boguszów-Gorce (1)	637
Lp.	Sekcja M		Sekcja N		Sekcja O		Sekcja P	
1	Wrocław (1)	4 513	Wrocław (1)	1 432	Wrocław (1)	110	Wrocław (1)	1 432
2	Legnica (1)	249	Karpacz (1)	366	Jelenia Góra (1)	33	Legnica (1)	217
3	Jelenia Góra (1)	211	Legnica (1)	82	Świdnica (1)	29	Wałbrzych (1)	189
4	Wałbrzych (1)	180	Jelenia Góra (1)	65	Wałbrzych (1)	24	Jelenia Góra (1)	163
5	Świdnica (1)	120	Wałbrzych (1)	54	Legnica (1)	22	Głogów (1)	144
6	Lubin (1)	111	Świdnica (1)	48	Milicz (3)	22	Lubin (1)	133
7	Głogów (1)	88	Lubin (1)	42	Głogów (1)	22	Świdnica (1)	132
8	Kobierzyce (2)	68	Kobierzyce (2)	37	Trzebnica (3)	19	Kłodzko (1)	108
9	Bolesławiec (1)	58	Głogów (1)	27	Dzierżoniów (1)	18	Bolesławiec (1)	102
10	Zgorzelec (1)	55	Długołęka (2)	24	Ziębice (3)	17	Dzierżoniów (1)	72
Lp.	Sekcja Q		Sekcja R		Sekcje S i T		Sekcja U	
1	Wrocław (1)	642	Wrocław (1)	794	Wrocław (1)	3 996	Wrocław (1)	5
2	Wałbrzych (1)	68	Legnica (1)	143	Wałbrzych (1)	475	Lubań (1)	1
3	Głogów (1)	60	Jelenia Góra (1)	136	Legnica (1)	447		
4	Legnica (1)	57	Wałbrzych (1)	127	Jelenia Góra (1)	438		
5	Jelenia Góra (1)	51	Lubin (1)	110	Lubin (1)	276		
6	Świdnica (1)	46	Świdnica (1)	82	Świdnica (1)	267		
7	Lubin (1)	40	Głogów (1)	70	Głogów (1)	210		
8	Bolesławiec (1)	34	Bolesławiec (1)	53	Zgorzelec (1)	183		
9	Dzierżoniów (1)	32	Polkowice (3)	49	Bolesławiec (1)	161		
10	Kłodzko (1)	31	Oleśnica (1)	46	Kłodzko (1)	151		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza liczby osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej wg sekcji PKD 2007 w podziale na gminy w województwie dolnośląskim również wskazuje na wyraźną dominację Wrocławia nad pozostałym obszarem regionu. Oprócz Wrocławia,

w większości rankingów w poszczególnych sekcjach dominują duże miasta regionu: Jelenia Góra, Legnica, Wałbrzych, Świdnica, Głogów czy Bolesławiec. Znaczne wartości przyjmują również gminy podwrocławskie, takie jak Kąty Wrocławskie, Siechnice czy Kobierzyce.

TABELA 25. RANKING GMIN WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO POD WZGLĘDEM ZMIANY WARTOŚCI WSKAŹNIKA W % [2012-2015]

A. NAJWYŻSZEJ

Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2015
1	Karpacz	miejska	1 127,8
2	Ziębice	miejsko-wiejska	88,8
3	Siechnice	miejsko-wiejska	41,7
4	Długołęka	wiejska	41,7
5	Wojcieszów	miejska	38,7
6	Jawor	miejska	38,1
7	Kłodzko	wiejska	37,6
8	Cieszków	wiejska	35,1
9	Siekierczyn	wiejska	29,7
10	Lubin	wiejska	28,3

B. NAJNIŻSZEJ

Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2015
1	Wleń	miejsko-wiejska	-12,3
2	Platerówka	wiejska	-12,0
3	Marciszów	wiejska	-3,6
4	Piława Górna	miejska	-2,2
5	Mściwojów	wiejska	-1,2
6	Cieptowody	wiejska	0,0
7	Lewin Kłodzki	wiejska	0,0
8	Jedlina-Zdrój	miejska	0,0
9	Olszyna	miejsko-wiejska	0,0
10	Boguszów-Gorce	miejska	0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika w latach 2012-2015 uległa największej zmianie w gminie Karpacz – o prawie 1130%. Jest to wartość rekordowa na tle regionu. Kolejna gmina z największą zmianą to Ziębice, gdzie wartość wzrosła o około 89%. W pięciu gminach natomiast wartość wskaźnika między 2012 a 2015 rokiem zanotowała spadek. Największy w gminie Wleń i Platerówka (kolejno -12,3% oraz -12%). W czterech gminach wartość wskaźnika w ciągu tego trzyletniego okresu nie uległa zmianie (Cieptowody, Lewin Kłodzki, Jedlina-Zdrój i Olszyna). Zmiany wartości wskaźnika, a szczególnie ich wzrost, mogą być powiązane ze zwiększonym wykorzystaniem środków europejskich na zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej czy też efektem Euro 2012.

Co znamienne, najwyższe wartości wskaźnika występują w gminach o charakterze miejskim. Pierwsze miejsce, co oczywiste, zajmuje Wrocław z 42 586 osobami prawnymi i jednostkami

organizacyjnymi niemającymi osobowości prawnej. Następne wartości notują: Wałbrzych (6 013), Legnica (4 702), Jelenia Góra (4 607), Świdnica (3 444) i Karpacz (3 045).

W podziale na ośrodki miejskie i wiejskie w województwie dolnośląskim zaledwie 13,6% osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej prowadziło w 2015 roku działalność na obszarach wiejskich. Gros funkcjonowało na obszarach miejskich (ponad 86%, ponad 105 tys.). W kraju w 2015 roku ponad 18,5% takich jednostek funkcjonowało na wsi (224 571).

Wśród obszarów wiejskich pod względem liczby osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej wg sekcji PKD 2007 dominowały jednostki położone wokół Wrocławia: Kobierzyce (888), Długołęka (755), Kąty Wrocławskie (453), Siechnice (395) i Miękinia (340).

TABELA 26. RANKING 10 GMIN WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO POD WZGLĘDEM LICZBY OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ WG SEKCJI PKD 2007 [2010, 2015]

Lp.	Nazwa gminy	Rodzaj gminy	2010	2015
1	Wrocław	miejska	35 506	42 586
2	Wałbrzych	miejska	5 703	6 013
3	Legnica	miejska	4 212	4 702
4	Jelenia Góra	miejska	4 231	4 607
5	Świdnica	miejska	3 229	3 444
6	Karpacz	miejska	248	3 045
7	Kłodzko	miejska	1 827	1 905
8	Głogów	miejska	1 750	1 880
9	Lubin	miejska	1 708	1 816
10	Bolesławiec	miejska	1 643	1 804

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

TABELA 27. RANKING OBSZARÓW WIEJSKICH (GMIN WIEJSKICH I OBSZARÓW WIEJSKICH Z GMIN MIEJSKO-WIEJSKICH) POD WZGLĘDEM LICZBY OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ WG SEKCJI PKD 2007 [2010, 2015]

Lp.	Nazwa gminy	2010	2015
1	Kobierzyce	705	888
2	Długołęka	533	755
3	Kąty Wrocławskie	358	453
4	Siechnice	288	395
5	Miękinia	271	340
6	Kłodzko	213	293
7	Świdnica	258	290
8	Czernica	224	281
9	Podgórzyn	247	261
10	Walim	240	256

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PRZEDSIĘBIORCY NA DOLNYM ŚLĄSKU

3.8. Innowacyjność przedsiębiorstw

W ramach gospodarki opartej na wiedzy powszechnie uznaje się, że innowacje mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego oraz wzrostu konkurencyjności.

Prognoza Komisji Europejskiej wskazuje na dramatyczny spadek podaży zasobów pracy w Polsce. Według tej projekcji liczba ludności ogółem może się obniżyć z 38,2 mln osób w 2010 roku do 32,6 mln osób w 2060 roku (prognoza nie uwzględnia wydłużenia wieku emerytalnego do 67 lat oraz przyspieszonego o rok terminu zakończenia edukacji). Ten negatywny efekt pogłębi równoległy (blisko 10 milionowy!) spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym z 27,3 mln osób do 17,4 mln osób. Aby nie wpaść w pułapkę średniego dochodu, musimy być coraz bardziej kreatywni, w skali, która zapewni gospodarce wysoką innowacyjność.

Innowacje, zgodnie z definicją przyjętą w Unii Europejskiej i OECD, stanowią wdrożenie nowego lub istotnie ulepszanego produktu, wyrobu, usługi, procesu, nowej metody organizacyjnej lub marketingowej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem. W praktyce gospodarczej wyróżnia się cztery typy innowacji:

- technologiczne/techniczne – przyczyniające się do rozwoju produktów i usług, bazujące na wynikach prac naukowych i działalności badawczej oraz przynoszące największą wartość dodaną i najwyższe dochody przedsiębiorcy, są one jednak także najbardziej kosztowne,
- organizacyjne – polegające na zmianie w sposobie funkcjonowania przedsiębiorstwa, zmianie organizacji pracy czy organizacji zarządzania, często mają charakter bezkosztowy i związane są z racjonalizacją organizacji lub dostosowaniem jej do zmieniających się przepisów prawa czy wymogów ze strony klientów,
- procesowe – powiązane z wprowadzeniem innowacji technicznych, dotyczą wprowadzenia zmian w procesie produkcji czy też w procesie świadczenia usług,
- marketingowe – dotyczą sfery sprzedaży i dys-

trybucji gotowych produktów i usług, jak np. nowe opakowania, nowe formy reklamy czy nowe strategie cenowe.

Wśród polskich przedsiębiorstw przemysłowych biorących udział w transferze technologii w 2015 roku, podobnie jak w roku poprzednim, znacznie więcej podmiotów nabyło nową technologię, niż ją sprzedało. Najwięcej badanych podmiotów zakupiło w Polsce licencje (724), a w krajach Unii Europejskiej – środki automatyzacji procesów produkcyjnych (383).

Jak wynika z Raportu o stanie polskich miast opracowanego w 2016 roku przez Instytut Rozwoju Miast (IRM) z Krakowa, największy potencjał do rozwoju innowacyjności kraju mają miasta wojewódzkie, w których swoje siedziby lokuje największa liczba różnego typu firm.

Wśród przedsiębiorstw prowadzących działalność wyróżnić można następujące typy⁸² biorąc pod uwagę stopień oparcia ich działalności na wiedzy i stopień zaawansowania pod względem technologicznym :

- przedsiębiorstwa wysokiej techniki – high-technology (high-tech),
- przedsiębiorstwa średniej techniki, w tym średnio wysokiej techniki i średnio niskiej techniki – medium-high technology (medium-high-tech) i medium-low technology (medium-low-tech),
- przedsiębiorstwa niskiej techniki – low technology (low-tech),
- przedsiębiorstwa działające w usługach opartych na wiedzy (wiedzołłonnych) – knowledge-intensive (business) services (KIS),
- przedsiębiorstwa działające w usługach mniej wiedzołłonnych – less knowledge-intensive (business) services (LKIS).

W sektorze przetwórstwa przemysłowego do kategorii przedsiębiorstw najbardziej innowacyjnych zalicza się przedsiębiorstwa wysokiej techniki (high tech) i średnio wysokiej techniki (medium high-tech). Do pierwszej grupy należy zaliczyć

RYS. 33. UDZIAŁ PRZEDSIĘBIORSTW WYSOKIEJ TECHNIKI (HIGH-TECH) W OGÓLNEJ LICZBIE PRZEDSIĘBIORSTW W MIASTACH POLSKI, WG RANGI OŚRODKA [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raport o stanie polskich miast, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2016.

przedsiębiorstwa produkujące: wyroby farmaceutyczne, komputery, elektronikę, układy optyczne, statki powietrzne, statki kosmiczne i związane z nimi urządzenia.

W 2015 roku stolica Dolnego Śląska – miasto Wrocław znalazło się na drugim miejscu w Polsce wśród ośrodków wojewódzkich pod względem udziału przedsiębiorstw high-tech (0,90). Wśród ośrodków wojewódzkich wyższy udział miał jedynie Kraków (1,0), nawet stolica Polski Warszawa miała niższy ich udział (0,79). Wśród miast w regionie największy udział przedsiębiorstw high-tech w ogólnej liczbie przedsiębiorstw odnotowano w trzech ośrodkach lokalnych – Szczawnie Zdroju (2,94%), Brzegu Dolnym (2,90%) i Świebodzicach (2,54%)⁸³. Pod tym względem wyróżnić należy również takie miasta, jak: Świdnica (1,66), Bielska (1,49), Wołów (1,27) i Oborniki Śląskie (1,12).

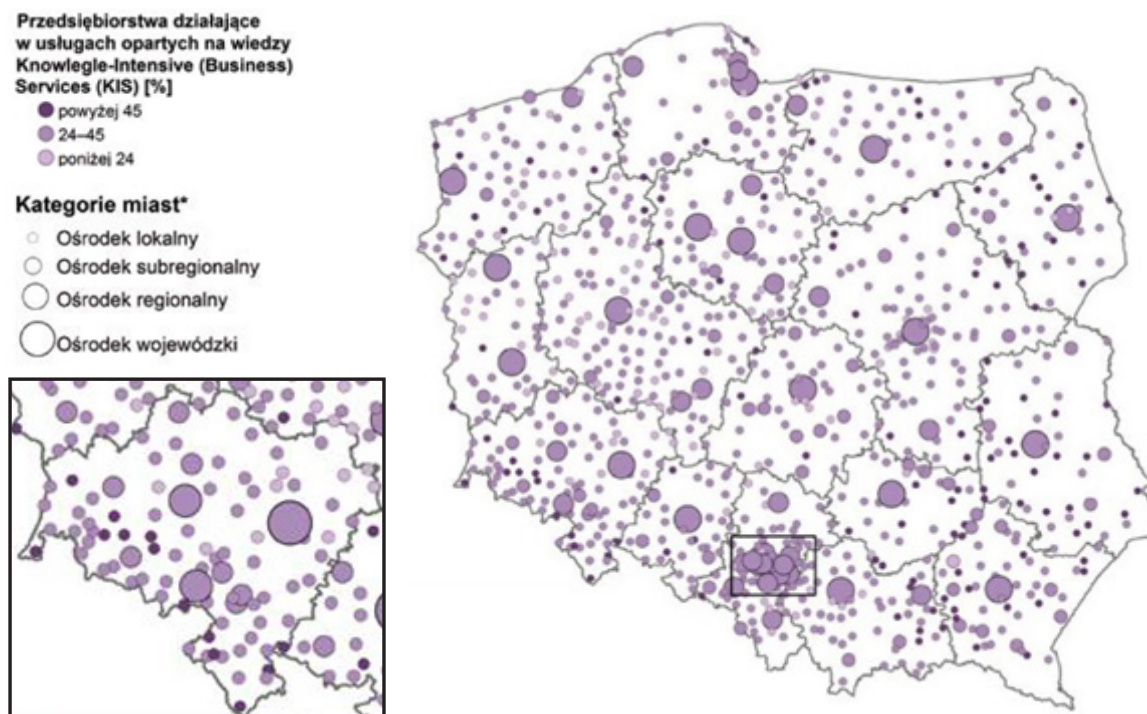
Do kategorii przedsiębiorstw średnio wysokiej techniki (medium high-tech) zaliczają się przedsiębiorstwa produkujące: chemikalia i wyroby chemiczne, broń i amunicję, urządzenia elektryczne oraz maszyny i urządzenia, gdzie indziej nie-

sklasyfikowane, pojazdy samochodowe, przyczepy i naczepy (z wyłączeniem motocykli, statków powietrznych i kosmicznych i związanych z nimi urządzeń oraz statków i łodzi), lokomotywy kolejowe oraz tabor szynowy, wojskowe pojazdy bojowe i sprzęt transportowy, gdzie indziej niesklasyfikowane, urządzenia, instrumenty oraz wyroby medyczne, włączając dentystyczne.

Największy udział przedsiębiorstw tej kategorii w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2015 roku odnotowano na Dolnym Śląsku w ośrodkach lokalnych: Jelcz-Laskowice (13,59%), Brzeg Dolny (13,04%), Nowogrodzic (13,16%). Wysokim udziałem tego typu przedsiębiorstw odznaczały się również takie miasta, jak: Żarów (11,54%), Bierutów (10%), Siechnice (10%). Udział przedsiębiorców medium high-tech w ogólnej liczbie przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą we Wrocławiu (2,37%) plasuje go na 5. miejscu wśród miast wojewódzkich w Polsce. Niższy udział przedsiębiorstw należących do tej kategorii odnotowano w 2015 roku tylko w Środzie Śląskiej (0,97%), Kłodzku (1,49%), Bielskiej (1,49%), Kamienniej Górze (1,68%) i Ziębicach (2,0%).

⁸³ Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast w Krakowie, <http://obserwatorium.miasta.pl/>.

RYS. 34. UDZIAŁ PRZEDSIĘBIORSTW OPARTYCH NA WIEDZY (KIS) W OGÓLNEJ LICZBIE PRZEDSIĘBIORSTW W MIASTACH POLSKI, WG RANGI OŚRODKA [2015]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raport o stanie polskich miast, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2016.

Innowacje organizacyjne i marketingowe

W latach 2013-2015 innowacje organizacyjne w Polsce wdrożyło po 8,1% przedsiębiorstw przemysłowych oraz przedsiębiorstw usługowych. Porównując te dane z wynikami za lata 2012-2014, można zauważyć, że odsetek tych jednostek był niższy odpowiednio o 0,3 p.p. i 1,6 p.p. Podobnie jak wcześniej, najczęściej ten rodzaj innowacji wprowadzały przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 250 osób i więcej.

W krajowych przedsiębiorstwach przemysłowych najwyższy odsetek podmiotów, które wprowadziły innowacje organizacyjne odnotowano w dziale Produkcja wyrobów tytoniowych (40,0%), natomiast w przedsiębiorstwach usługowych – w dziale Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (35,8%). W latach 2012-2014 największy udział przedsiębiorstw, które wdrożyły innowacje organizacyjne był w przemyśle w dziale Wydobycie węgla kamiennego i węgla brunatnego

(lignitu) (34,5%), a w usługach – w dziale Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (36,6%).

W latach 2013-2015 innowacje marketingowe wdrożyło w Polsce 7,1% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 6,6% przedsiębiorstw usługowych. W poprzednim badanym okresie odsetek tych jednostek był wyższy odpowiednio o 0,5 p.p. i 1,3 p.p. Wśród przedsiębiorstw przemysłowych innowacje marketingowe wprowadzono najczęściej w dziale Produkcja napojów (20,8%, wobec 26,7% w latach 2012-2014), natomiast wśród przedsiębiorstw usługowych – w dziale Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne (41,8%, wobec 46,5% w latach 2012-2014).

Wśród przedsiębiorstw usługowych na uwagę zasługuje grupa przedsiębiorstw zakwalifikowanych do kategorii usług opartych na wiedzy (KIS), do

której zaliczają się firmy dostarczające usługi dla przemysłu wysokich technologii, oferujące określone usługi rynkowe, finansowe i inne, takie jak np. edukacja, administracja publiczna, usługi związane z kulturą i rozrywką czy usługi zdrowotne i opiekuńcze. Wysoki odsetek przedsiębiorstw zakwalifikowanych do tej kategorii obejmuje obszary takich ośrodków lokalnych, jak: Lubomierz (77,78%), Wleń (66,67%), Radków (64%), w których władze kreują politykę rozwoju tych obszarów, inwestując w edukację młodego pokolenia mieszkańców.

Aspekty ekonomiczne działalności innowacyjnej

Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych wprowadzonych na polski rynek w latach 2013-2015 w przychodach ze sprzedaży ogółem w 2015 roku wyniósł dla przedsiębiorstw przemysłowych 9,5% (o 0,7 p.p. więcej niż w latach 2012-2014), a dla podmiotów usługowych – 3,0% (o 0,3 p.p. mniej). Największy udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ogółem osiągnęły podmioty, w których pracowało 250 osób i więcej, zarówno w grupie przedsiębiorstw przemysłowych (12,0%), jak i usługowych (5,4%).

Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w 2015 roku wyniósł 14,0%, a przedsiębiorstw usługowych – 7,4% (w 2014 r. było to odpowiednio 13,3% i 10,0%). Polskie przedsiębiorstwa przemysłowe w 2015 roku, podobnie jak w roku poprzednim, najwięcej środków przeznaczyły na nabycie maszyn i urządzeń technicznych, środków transportowych, narzędzi, przyrządów, ruchomości i wyposażenia. Nakłady te stanowiły 51,2% wszystkich nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych (wobec 57,5% w 2014 roku).

Przedsiębiorstwa usługowe najwięcej środków przeznaczyły na działalność badawczo-rozwojową 32,7% (wobec 22,7% w 2014 roku). Najniższe nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych, tak jak w poprzednim okresie badawczym, poniesione zostały na szkolenia personelu związane bezpośrednio

z wprowadzaniem innowacji produktowych lub procesowych.

Głównym źródłem finansowania nakładów na działalność innowacyjną w 2015 roku, podobnie jak przed rokiem, były środki własne, które w przedsiębiorstwach przemysłowych stanowiły 62,0% wszystkich poniesionych na ten cel nakładów (wobec 69,2% w 2014 roku), a w przedsiębiorstwach usługowych – 73,0% (w 2014 roku – 67,0%).

Największy odsetek aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych, które otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną, wystąpił w województwie małopolskim (35,6%), natomiast w przypadku jednostek usługowych – w województwie świętokrzyskim (39,3%).

Działalność innowacyjna polega na angażowaniu się przedsiębiorstw w różnego rodzaju działania naukowe, techniczne, organizacyjne, finansowe i komercyjne, które prowadzą lub mają w zamierzeniu prowadzić do wdrażania innowacji. Niektóre z tych działań mają charakter innowacyjny, natomiast inne nie są nowością, ale są konieczne do wdrażania innowacji. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczo-rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Prawie co piąte polskie przedsiębiorstwo przemysłowe prowadziło w 2015 r. działalność w zakresie Produkcji artykułów spożywczych, natomiast niemal połowa przedsiębiorstw usługowych należała do działu Handel hurtowy. Wśród wszystkich badanych przez GUS przedsiębiorstw przemysłowych najmniej było podmiotów prowadzących działalność związaną z Produkcją wyrobów tytoniowych, Wydobywaniem węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu) oraz Rekultywacją, natomiast w przypadku przedsiębiorstw usługowych najmniej liczne były działy Transport lotniczy i Transport wodny.

Współpracę w ramach działalności innowacyjnej w latach 2013-2015 prowadziło 29,1% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych (o 1,0 p.p. mniej niż w latach 2012-2014) oraz 24,4% podmiotów usługowych (o 0,2 p.p. mniej). Wśród aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw

o liczbie pracujących 250 osób i więcej ponad połowa przedsiębiorstw przemysłowych oraz 44,7% jednostek usługowych współpracowało w ramach działalności innowacyjnej.

W latach 2013-2015 największy odsetek aktywnych innowacyjnie polskich przedsiębiorstw przemysłowych, które prowadziły współpracę w zakresie działalności innowacyjnej, odnotowano na terenie województwa podkarpackiego (44,5%), a wśród przedsiębiorstw usługowych – w województwie mazowieckim (37,7%).

Głównym partnerem we współpracy w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2013-2015 w przedsiębiorstwach przemysłowych były szkoły wyższe, z którymi współpracę najwyżej oceniło 21,2% podmiotów (wobec 16,8% w poprzednim okresie badawczym).

Przedsiębiorstwa usługowe najczęściej współpracowały z podmiotami z tej samej grupy przedsiębiorstw; współpracę taką najwyżej oceniło 35,5% przedsiębiorstw usługowych (wobec 26,7% w poprzednim okresie badawczym). W ogólnej liczbie podmiotów współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej 19,2% przedsiębiorstw przemysłowych i 20,8% usługowych współpracowało w ramach klastrów (było to odpowiednio o 5,5 p.p. i 7,4 p.p. więcej niż w latach 2012-2014). Uwzględniając przekrój terytorialny, największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej dotyczącej działalności innowacyjnej można było zanotować w województwie lubelskim (42,9%), natomiast wśród przedsiębiorstw usługowych – w województwie świętokrzyskim (57,1%).

Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie i innowacyjne w zakresie innowacji produktowych i procesowych

W latach 2013-2015 aktywne innowacyjnie przedsiębiorstwa przemysłowe oraz usługowe stanowiły odpowiednio 18,9% oraz 10,6% ogólnej liczby tych podmiotów (wobec 18,6% i 12,3% w latach 2012-2014), przy czym, tak jak w poprzednim okresie badawczym, największy odsetek podmio-

tów aktywnych innowacyjnie występował wśród jednostek o liczbie pracujących 250 osób i więcej.

W latach 2013-2015 udział innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 17,6%, a usługowych – 9,8%. W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych wartość ta była wyższa o 0,1 p.p. niż w latach 2012-2014, a dla przedsiębiorstw usługowych niższa o 1,6 p.p.

Podobnie jak w latach poprzednich, innowacje produktowe lub procesowe najczęściej wprowadzały podmioty o liczbie pracujących 250 osób i więcej (57,9% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 41,3% usługowych, wobec odpowiednio 57,8% i 42,7% w poprzednim okresie).

W latach 2013-2015 udział polskich przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie i innowacyjnych był najwyższy w dziale Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej, natomiast w latach 2013-2015 udział ten był najwyższy w dziale Produkcja wyrobów farmaceutycznych.

Od 2012 do 2015 roku wśród przedsiębiorstw usługowych najwyższy udział zarówno przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, jak i innowacyjnych był w dziale Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne. Natomiast w podziale terytorialnym największy odsetek polskich przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie oraz innowacyjnych w latach 2013-2015 występował w województwie opolskim (odpowiednio 23,1% i 21,5%), a jednostek usługowych aktywnych innowacyjnie oraz innowacyjnych – w województwie zachodniopomorskim (odpowiednio 13,6% i 13,0%).

W latach 2012-2014 największy udział przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie i innowacyjnych w przemyśle odnotowano w województwie dolnośląskim (odpowiednio 23,1% i 22,1%), natomiast w usługach – w województwie lubelskim (odpowiednio 18,3% i 17,5%).

Prezentowane wyniki potwierdzają różnicowanie między województwami w zakresie udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. Dystans pomiędzy najwyższą a najniższą wartością odsetka innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych w województwach wyniósł

7,8 p.p., natomiast w przypadku przedsiębiorstw usługowych – 6,7 p.p. Różnice te w poprzednim badanym okresie wyniosły odpowiednio 7,9 p.p. i 13,1 p.p. Największa liczba przedsiębiorstw przemysłowych sytuowała swoje siedziby w 2015 roku na terenie województw: śląskiego (13,3%), wielkopolskiego (12,8%), mazowieckiego (12,5%). Dolny Śląsk znalazł się w tym rankingu na 6. pozycji z udziałem 7,1%. Najwięcej przedsiębiorstw usługowych działało w 2015 roku w województwach: mazowieckim (23,2%), śląskim (21%), wielkopolskim (11,3%), małopolskim (8,3%). Dolny Śląsk uplasował się na 5. miejscu z udziałem 7,1%. Wyniki badania działalności innowacyjnej wskazują, że w przedsiębiorstwach przemysłowych oraz usługowych wyższy był udział podmiotów, które w latach 2013-2015 wprowadziły innowacje procesowe (nowe lub istotnie ulepszone procesy), niż przedsiębiorstw wprowadzających innowacje produktowe (nowe lub istotnie ulepszone produkty) i była to sytuacja analogiczna jak w latach 2012-2014.

ANALIZA KONDYCJI EKONOMICZNO -FINANSOWEJ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH

Piotr Chmiel, IRT

4

4.1. Wprowadzenie	144
4.2. Analiza kondycji ekonomiczno-finansowej osób fizycznych	146
4.3. Analiza kondycji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą	148
4.4. Analiza kondycji ekonomiczno-finansowej osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą ogółem	150
4.5. Podsumowanie	154

ANALIZA KONDYCJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ PODMIOTÓW OSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH

4.1. Wprowadzenie

Podatki stanowią główne źródło dochodów budżetowych, a ich struktura oraz wysokość są niezwykle ważnymi elementami polityki fiskalnej każdego państwa⁸⁴. Zgodnie z wykonanym budżetem państwa za 2014 rok podatki stanowiły 90% wpływów budżetowych (w sumie 254,8 mld zł), z czego największe wpływy podatkowe pochodziły z: VAT – 49%, PIT – 17% i CIT – 9%.

Jednostki samorządu terytorialnego mają następujące udziały we wpływach z podatków dochodowych od osób fizycznych (PIT) oraz od osób prawnych (CIT):

- gminy – 39,34% z PIT, 6,71% z CIT,
- powiaty – 10,25% z PIT, 1,40% z CIT,
- województwa – 1,60% z PIT, 14,75% z CIT.

Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT) stanowi podatek odprowadzany przez obywateli od uzyskiwanych dochodów wskutek wykonywanej przez nich pracy. Jego wysokość określają stawki podatkowe 18% i 32%, których wysokość jest uzależniona od wysokości uzyskiwanych rocznych dochodów. Skala podatkowa została przedstawiona w poniższej tab. 1.

Wraz ze wzrostem dochodu rośnie stawka podatku dochodowego. Do kwoty 85 528 PLN stawka podatkowa wynosi 18%, a dopiero cała nadwyżka – czyli dochody powyżej 85 528 PLN obciążone są stawką 32% podatku dochodowego. Ponadto każda osoba fizyczna wykorzystuje tzw. kwotę wolną od podatku, która wynosi 556,02 PLN. Warto zaznaczyć, że w przypadku, kiedy roczny dochód był równy lub niższy niż 3091 zł, nie powodował konieczności uiszczenia podatku dochodowego od osób fizycznych.

Podatki rozliczane w deklaracjach PIT:
PIT-28 – Deklaracja PIT-28 służy rozliczeniu rocznemu podatników korzystających z opodatkowa-

TABELA 1. SKALA PODATKOWA DLA DOCHODÓW OD OSÓB FIZYCZNYCH

Podstawa obliczenia podatku w zł		Podatek wynosi
Do	85 528	18% minus kwota zmniejszająca podatek 556,02zł
Powyżej	85 528	14 839,02 zł + 32% nadwyżki ponad 85 528 zł

Źródło: www.finanse.mf.gov.pl

nia w formie ryczału od przychodów ewidencjonowanych. Używana jest zarówno w przypadku rozliczania przychodów z działalności gospodarczej, jak i wspólników spółki cywilnej i jawnej. Deklarację składają również osoby rozliczające najem, dzierżawę, podnajem i poddzierżawę. Skala podatkowa dla ryczału od przychodów ewidencjonowanych (PIT-28) wyniosła:

- 20% przychodów osiągniętych w wolnych zawodach,
- 17% przychodów ze świadczenia niektórych usług, w tym m.in. reprodukcji komputerowych nośników informacji, pośrednictwa w sprzedaży hurtowej samochodów osobowych i furgonetek, związanych z zakwaterowaniem,
- 10% przychodów z odpłatnego zbycia określonych praw majątkowych lub nieruchomości wykorzystywanych w pozarolniczej działalności gospodarczej,
- 8,5% przychodów osiągniętych m.in.:
 - z działalności usługowej, w tym z działalności gastronomicznej w zakresie sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%,
 - z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze,

⁸⁴ Zgodnie z art. 6 Ordynacji podatkowej z dnia 29 sierpnia 1997 r. podatkiem jest publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej. Podatek ma charakter pieniężny, a fakt jego uiszczenia nie jest równoznaczny z nabyciem od państwa określonych świadczeń.

- 5,5% przychodów m.in. z działalności wytwórczej, robót budowlanych,
- 3% przychodów osiągniętych m.in. z działalności:
 - gastronomicznej, z wyjątkiem przychodów ze sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%,
 - usługowej w zakresie handlu.

PIT-36 – Deklarację PIT-36 składają osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą opodatkowaną na tzw. zasadach ogólnych przy zastosowaniu skali podatkowej (18% i 32%). Deklaracja PIT-36 przeznaczona jest przede wszystkim dla osób prowadzących najem, podnajem, dzierżawę, poddzierżawę lub zawierających inną umowę o podobnym charakterze, opodatkowaną na zasadach ogólnych (czyli podatnicy, którzy nie wybrali opodatkowania ryczałtem w zakresie tych umów), osób zarabiających za granicą lub uzyskujących dochody ze źródeł położonych za granicą od płatnika, który nie ma obowiązku rozliczać zaliczek na podatek z tytułu tego zatrudnienia w Rzeczypospolitej Polskiej, posiadające przychody z innych źródeł, opodatkowanych na ogólnych zasadach przy zastosowaniu skali podatkowej, od których płatnik w ciągu roku podatkowego nie miał obowiązku odprowadzania zaliczek, wykazujące należny zryczałtowany podatek dochodowy, o którym mowa w art. 29, 30 i 30a ustawy o PIT (przychody obcokrajowców uzyskiwane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, kapitały pieniężne wygrane w grach losowych, dodatkowe wynagrodzenia emerytów z zakładu pracy) wyłącznie, gdy podatek ten nie został pobrany przez płatnika.

PIT-36L – Deklaracja PIT-36L przeznaczona jest dla podatników, którzy dokonali wyboru podatku liniowego. Wypełniają go wyłącznie przedsiębiorcy (prowadzący działalność gospodarczą, wspólnicy spółek osobowych opodatkowanych podatkiem PIT), którzy złożyli odpowiednie oświadczenia lub osoby rozliczające tzw. działy specjalne produkcji rolnej, które złożyły oświadczenia bycia opodatkowanym podatkiem według stawki 19%.

PIT-37 – Deklaracją podatkową PIT-37 rozliczają się podatnicy, którzy deklarują wynagrodzenia i zarobki rozliczane za pośrednictwem płatników. W ich przypadku (umowy o pracę, umowy cywil-

no-prawne) zarobki z tytułu pełnionych funkcji rozliczają podmioty dokonujące wypłat, np. pracodawcy, zleceniodawcy itp. PIT-37 jest typową deklaracją składaną przez pracowników, zleceniobiorców i innych, za których zaliczki na podatek oblicza i pobiera płatnik (zakład pracy, zleceniodawca itp.).

Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) stanowi podatek bezpośredni, który obciąża dochody uzyskiwane przez osoby prawne i spółki kapitałowe w organizacji, a także jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym osobowość prawna została przyznana w przepisach prawa. Podstawę opodatkowania stanowi osiągnięty przez osobę prawną dochód w danym roku podatkowym (przychód pomniejszony o koszty jego uzyskania), z możliwością dokonania odliczeń⁸⁵. Ponadto opodatkowaniu podlegają spółki nieposiadające osobowości prawnej i mające siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego państwa są traktowane jak osoby prawne i podlegają w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągania. Podatnikami CIT mogą być także grupy co najmniej dwóch spółek kapitałowych, które pozostają w związkach kapitałowych, czyli tzw. podatkowe grupy kapitałowe. Obowiązująca stawka podatku od osób prawnych (CIT) wynosi 19%.

W niniejszym opracowaniu zostały poddane analizie salda podatków należnych od osób fizycznych (PIT) i osób prawnych (CIT). Celem przeprowadzonej analizy było zbadanie siły gospodarczej województwa dolnośląskiego na poziomie gminy. Źródłem informacji dla analizy były zagregowane dane za 2014 rok z bazy podatników podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT-36 i PIT 37) oraz wpływy z działalności gospodarczej (PIT-28, PIT-36L oraz CIT 8) z województwa dolnośląskiego udostępnione przez Izbę Administracji Skarbowej we Wrocławiu. Uzyskane w ten sposób zbiory danych pozwoliły określić koncentrację działalności gospodarczej w wymiarze finansowym i przestrzennym. Na podstawie sald podatku należnego z deklaracji podatkowych: PIT-28, PIT-36L oraz CIT 8 określono gminy, w których skoncentrowana jest działalność gospodarcza.

⁸⁵ M.in. z tytułu: darowizn na rzecz organizacji pożytku publicznego łącznie do wysokości 10%; darowizn na cele kultu religijnego – łącznie do wysokości 10% dochodu; w bankach – do wysokości 20% kwoty umorzonych kredytów/pożyczek z realizacją programu restrukturyzacji.

ANALIZA KONDYCJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ PODMIOTÓW OSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH

4.2. Analiza kondycji finansowo-ekonomicznej osób fizycznych

Na potrzeby opracowania przeprowadzono analizę deklaracji podatkowych PIT-36 i PIT-37 za 2014 rok od osób fizycznych z obszaru województwa dolnośląskiego. Przeliczenie podatku należnego od osób fizycznych na 1 mieszkańca gminy umożliwiło porównanie tej wartości pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego. Średni podatek należny od osób fizycznych na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w 2014 roku wynosił 1 093 zł/os. Gminy z najwyższymi średnimi wartościami podatku należnego od osób fizycznych na 1 mieszkańca skupione są na obszarze aglomeracji wrocławskiej oraz Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego (LGOM), w tym w szczególności w sąsiedztwie miasta Głogów. Najwyższy

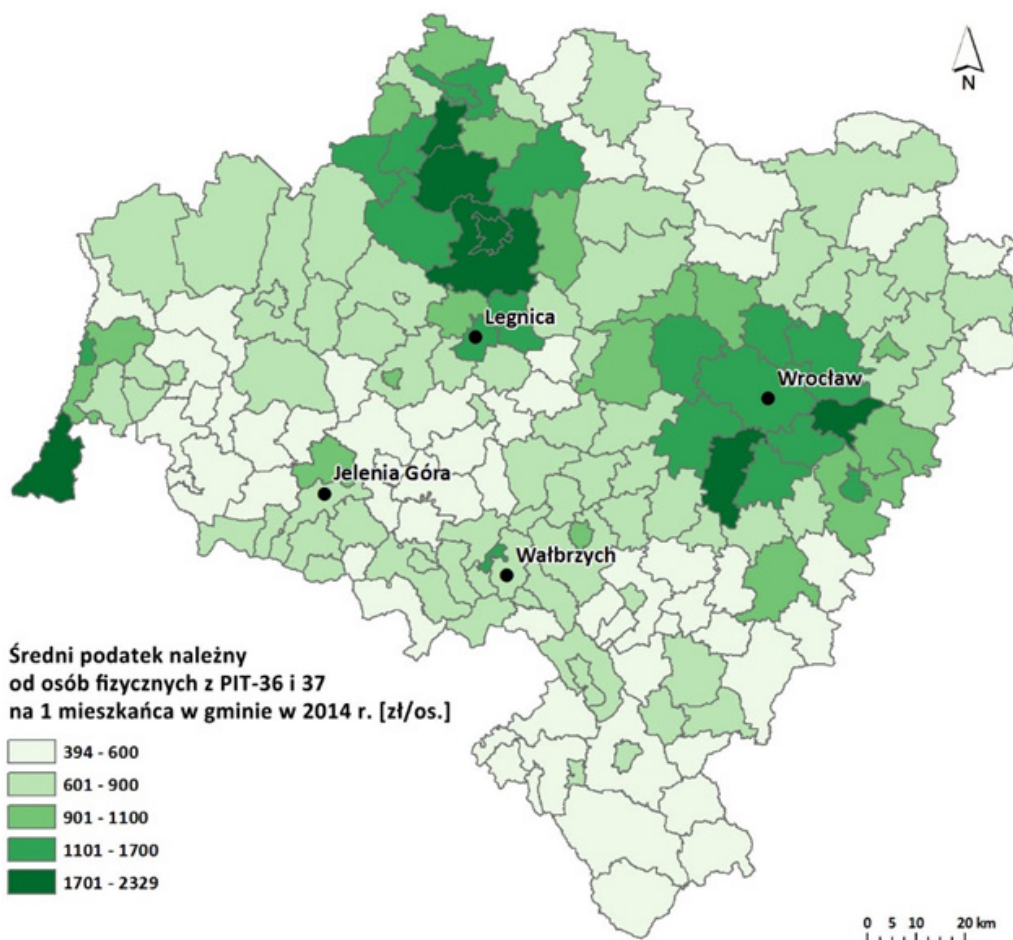
podatek należny od osób fizycznych z deklaracji PIT-36 i PIT-37 w województwie odnotowano w gminie Jerzmanowa (2 329 zł/os.), w której jednocześnie dochód z tytułu podatku należnego od działalności gospodarczej uplasował ją dopiero na 94. miejscu (329 zł/os.) na 169 dolnośląskich gmin. Ograniczona działalność gospodarcza w tej gminie wynika z niedużej odległości od LGOM i pełnienia roli zaplecza mieszkalnego dla tego okręgu. Natomiast najniższa średnia wartość podatku należnego na 1 mieszkańca odnotowana została w Kotlinie Kłodzkiej oraz w południowo-zachodniej części województwa (powiaty: lwówecki i jaworski). Szczegółowe dane przedstawiono w tab. 2.

TABELA 2. RANKING GMIN NA DOLNYM ŚLĄSKU WG ŚREDNIEJ Z PODATKU NALEŻNEGO OD OSÓB FIZYCZNYCH Z PIT-36 I 37 NA 1 MIESZKAŃCA [2014]

Lp.	Gmina	zł/os	...		
1	Jerzmanowa (2)	2 329	160	Złoty Stok (3)	465
2	Lubin (2)	2 306	161	Szczytna (3)	463
3	Kobierzyce (2)	2 273	162	Dziadowa Kłoda (2)	462
4	Polkowice (3)	2 059	163	Radków (3)	451
5	Lubin (1)	1 912	164	Stronie Śląskie (3)	436
6	Bogatynia (3)	1 718	165	Jemielno (2)	420
7	Czernica (2)	1 712	166	Mirsk (3)	413
8	Siechnice (3)	1 699	167	Leśna (3)	399
9	Wrocław (1)	1 672	168	Lewin Kłodzki (2)	394
10	Głogów (1)	1 562	169	Lubomierz (3)	394

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu.

RYS. 1. ŚREDNI PODATEK NALEŻNY OD OSÓB FIZYCZNYCH Z PIT-36 I 37 NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH NA DOLNYM ŚLĄSKU (ZŁ/OS.) [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu.

ANALIZA KONDYCJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ PODMIOTÓW OSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH

4.3. Analiza kondycji finansowo-ekonomicznej podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą

Dane uzyskane z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu z PIT-28 i 36L i CIT-8 pozwoliły również na analizę kondycji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą na terenie województwa dolnośląskiego. Zdecydowanie najwyższy średni podatek należny na 1 mieszkańca w 2014 roku generowany był przez podmioty go-

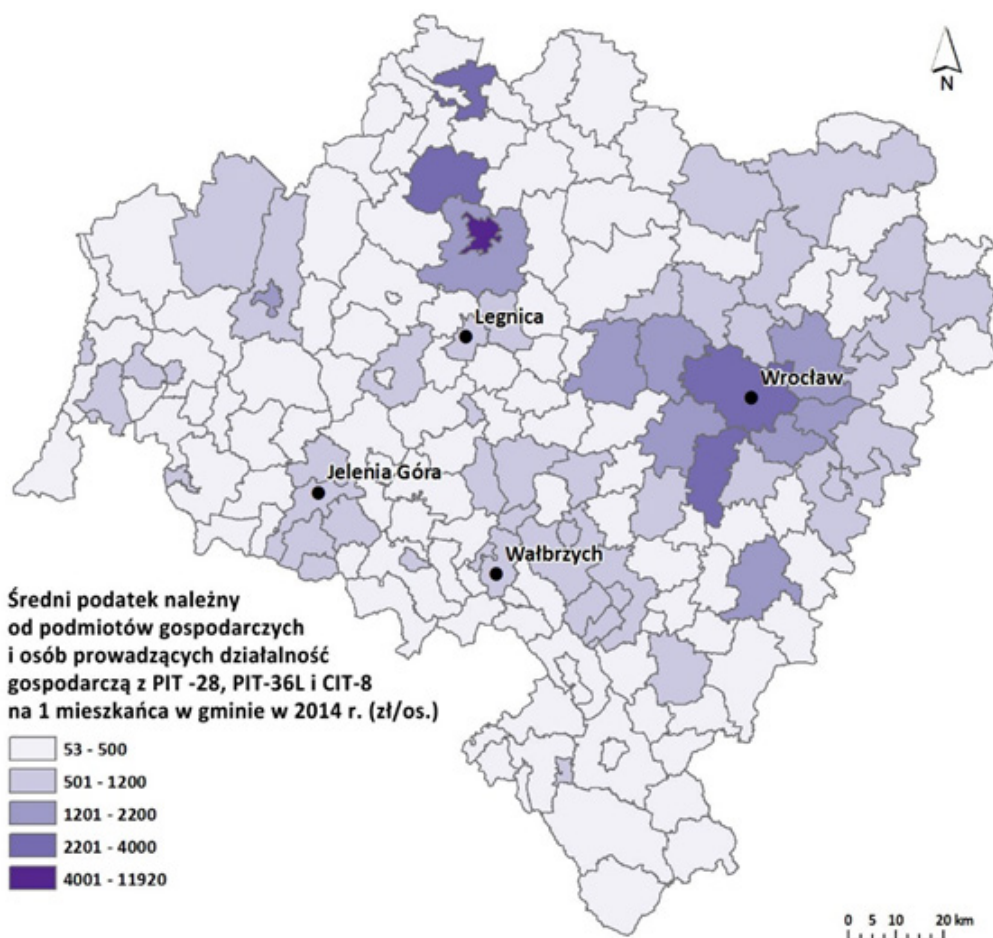
spodarcze w gminie miejskiej Lubin – 11 920 zł/os. Kolejne trzy gminy, w przedziale od 3 000 do 4 000 zł/os., stanowiły Kobierzyce, miasto Wrocław oraz Głogów. Średnia dla województwa wynosiła 1 571 zł/os. i w większości przekraczały ją gminy położone w sąsiedztwie ośrodków miejskich. Szczegółowe dane przedstawiono w tab. 3.

TABELA 3. RANKING GMIN NA DOLNYM ŚLĄSKU WG ŚREDNIEGO PODATKU NALEŻNEGO OD PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH I OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ Z PIT-28, 36L I CIT-8 NA 1 MIESZKAŃCA (ZŁ/OS.) [2014]

Lp.	Gmina	zł/os	...		
1	Lubin	11 920	160	Gromadka	144
2	Kobierzyce	3 989	161	Gaworzyce	135
3	Wrocław	3 441	162	Żukowice	118
4	Głogów	3 078	163	Zagrodno	113
5	Polkowice	2 222	164	Platerówka	108
6	Środa Śląska	2 025	165	Dziadowa Kłoda	98
7	Kąty Wrocławskie	1 734	166	Niemcza	95
8	Lubin	1 676	167	Lubomierz	84
9	Miękinia	1 646	168	Pęcław	78
10	Długołęka	1 567	169	Ruja	53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu.

RYS. 2. . ŚREDNI PODATEK NALEŻNY OD PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH I OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ Z PIT-28, PIT-36L I CIT-8 NA 1 MIESZKAŃCA (ZŁ/OS.) [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu.

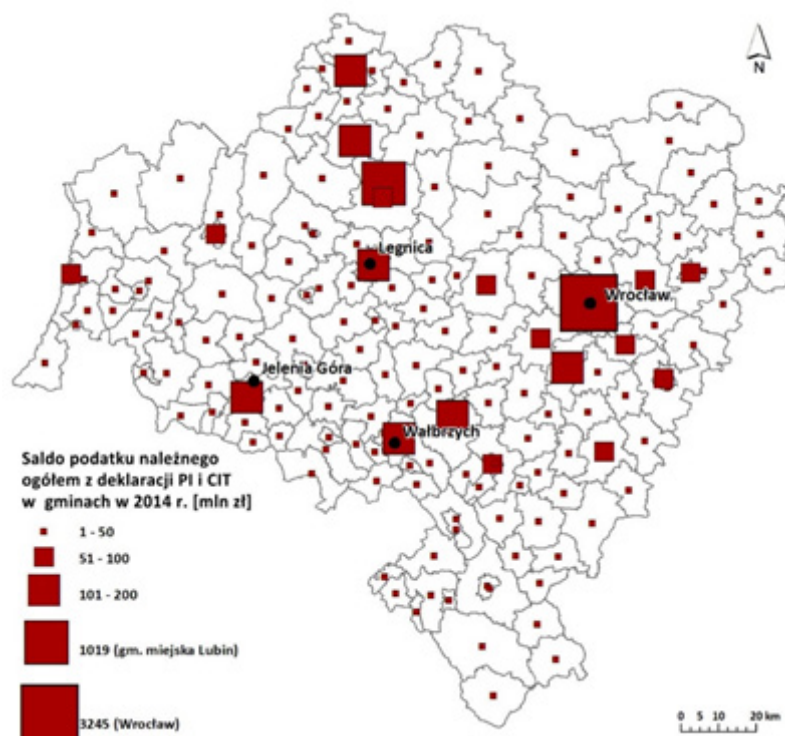
ANALIZA KONDYCJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ PODMIOTÓW OSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH

4.4. Analiza kondycji finansowo-ekonomicznej osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą ogółem

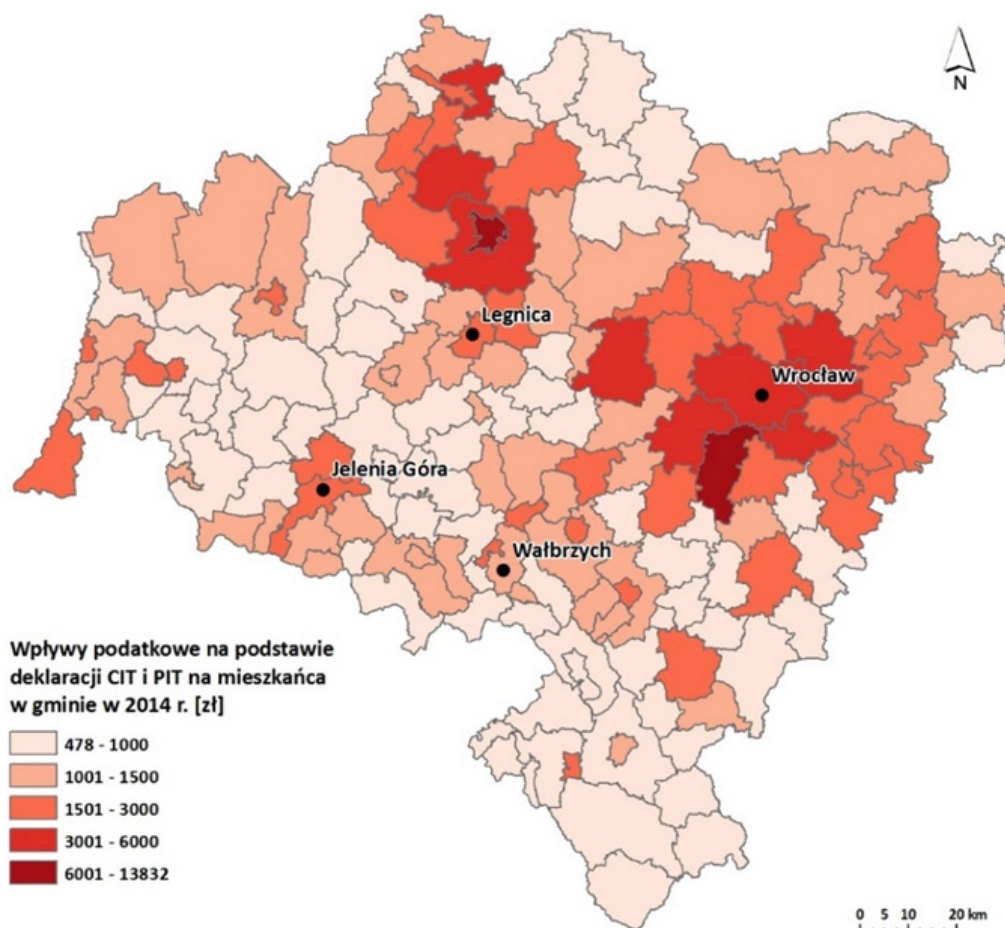
Łączne saldo podatku należnego od osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą na Dolnym Śląsku w 2014 roku wyniosło 7 747 mln zł. Najwyższy podatek należny ogółem z tytułu PIT i CIT wygenerowały osoby fizyczne i podmioty gospodarcze na terenie miasta Wrocław – 3 244 mln zł, co stanowiło 41,8% wpływów z podatku należnego ogółem na terenie województwa, oraz miasta Lubin – 1 019 mln zł (13,1%). Podatek należny w przedziale od 101 mln zł do 200 mln zł

osiągnęło 7 gmin: Legnica, Wałbrzych, Jelenia Góra, Głogów, Świdnica, Polkowice i Kobierzyce. Natomiast 10 dolnośląskich gmin wygenerowało wpływy podatkowe w przedziale od 51 do 100 mln zł, a pozostałe 150 gmin w przedziale od 1 do 50 mln zł. Wpływy z podatków od osób fizycznych i podmiotów gospodarczych w gminach w mln zł przedstawiono na rys. 2. Łączne saldo podatku należnego na 1 mieszkańca przedstawiono na rys. 4 oraz w tab. 4.

RYS. 3. UDZIAŁ WPŁYWÓW PODATKOWYCH OD OSÓB FIZYCZNYCH I OD OSÓB PRAWNYCH W DOCHODACH BUDŻETOWYCH GMIN [2014]

RYS. 4. ŚREDNI PODATEK NALEŻNY Z DEKLARACJI PIT I CIT NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH NA DOLNYM ŚLĄSKU (ZŁ/OS.) [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu.

Wartość średniego podatku należnego z tytułu PIT i CIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca w gminach w województwie dolnośląskim jest bardzo zróżnicowana. W 2014 roku najwyższe jego wartości odnotowano w mieście Lubin (13 832 zł/os.) i w czterech gminach o dochodach kształtują-

cych się w przedziale od 4 281 zł do 6 261 zł: Koberzyce, Wrocław, Głogów i Polkowice. W pozostałych 164 gminach salda podatków na 1 mieszkańca utrzymywały się w przedziale od 478 zł do 3 982 zł, a średnia wartość dla 169 gmin wyniosła 1 423 zł/os.

**TABELA 4. ŚREDNI PODATEK NALEŻNY OGÓŁEM (DEKLARACJE PIT I CIT)
NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH NA DOLNYM ŚLĄSKU [2014]**

Lp.	Gmina	zł/os.	Lp.	Gmina	zł/os.	Lp.	Gmina	zł/os.
1	Lubin (1)	13 832	48	Karpacz (1)	1 477	95	Krośnice (2)	1 014
2	Kobierzyce (2)	6 261	49	Wałbrzych od 2013	1 460	96	Jaworzyna Śląska (3)	1 003
3	Wrocław (1)	5 114	50	Świdnica (2)	1 455	97	Dobromierz (2)	1 002
4	Głogów (2)	4 547	51	Złotoryja (2)	1 443	98	Lwówek Śląski (3)	1 000
5	Polkowice (3)	4 281	52	Sulików (2)	1 430	99	Chojnów (2)	991
6	Lubin (2)	3 982	53	Jawor (1)	1 430	100	Jordanów Śląski (2)	989
7	Kąty Wrocławskie (3)	3 163	54	Przemków (3)	1 425	101	Lubań (2)	988
8	Siechnice (3)	3 143	55	Strzegom (3)	1 413	102	Pieńsk (3)	980
9	Długoleś (2)	3 107	56	Bolesławiec (2)	1 402	103	Stare Bogaczowice (2)	976
10	Środa Śląska (3)	3 040	57	Syców (3)	1 376	104	Marcinowice (2)	975
11	Czernica (2)	2 956	58	Złotoryja (1)	1 359	105	Żukowice (2)	963
12	Miękinia (2)	2 925	59	Miłkowice (2)	1 293	106	Janowice Wielkie (2)	962
13	Jerzmanowa (2)	2 658	60	Osiecznica (2)	1 292	107	Ciepłowody (2)	956
14	Strzelin (3)	2 300	61	Kłodzko (1)	1 284	108	Łagiewniki (2)	937
15	Kunice (2)	2 299	62	Kotla (2)	1 272	109	Prusice (3)	931
16	Oława (1)	2 172	63	Chojnów (1)	1 256	110	Radków (3)	929
17	Żórawina (2)	2 157	64	Zawonia (2)	1 254	111	Nowa Ruda (1)	928
18	Wisznia Mała (2)	2 141	65	Grębocice (2)	1 238	112	Kowary (1)	913
19	Szczawno-Zdrój (1)	2 137	66	Mysłakowice (2)	1 230	113	Walim (2)	911
20	Oleśnica (1)	2 119	67	Krotoszyce (2)	1 211	114	Wińsko (2)	909
21	Bolesławiec (1)	2 070	68	Ścinawa (3)	1 191	115	Warta Bolesławiecka (2)	905
22	Siekierczyn (2)	2 028	69	Podgórzyn (2)	1 189	116	Niechlów (2)	899
23	Świdnica (1)	2 001	70	Czarny Bór (2)	1 179	117	Nowa Ruda (2)	899
24	Brzeg Dolny (3)	1 987	71	Zgorzelec (2)	1 176	118	Nowogrodziec (3)	898
25	Zgorzelec (1)	1 967	72	Gaworzyce (2)	1 174	119	Domaniów (2)	894
26	Bogatynia (3)	1 946	73	Kamienna Góra (1)	1 169	120	Bystrzyca Kłodzka (3)	890
27	Legnica (1)	1 851	74	Bielawa (1)	1 168	121	Cieszków (2)	874
28	Ząbkowice Śląskie (3)	1 833	75	Dzierżoniów (2)	1 166	122	Gryfów Śląski (3)	870
29	Głogów (1)	1 795	79	Kostomłoty (2)	1 146	129	Góra (3)	830
30	Oława (2)	1 791	80	Prochowice (3)	1 146	130	<u>Bardo</u> (3)	825
31	Twardogóra (3)	1 788	81	Pieszycy (1)	1 135	131	Boguszów-Gorce (1)	824
32	Jelcz-Laskowice (3)	1 783	82	Żmigród (3)	1 113	132	Głuszyca (3)	812
33	Oborniki Śląskie (3)	1 779	83	Dobroszyce (2)	1 097	133	Lubawka (3)	811
34	Sobótka (3)	1 770	84	Piechowice (1)	1 087	134	Olszyna (3)	805
35	Świebodzice (1)	1 754	85	Malczyce (2)	1 086	135	Łądek-Zdrój (3)	800

36	Zawidów (1)	1 722	86	Bierutów (3)	1 079	136	Stronie Śląskie (3)	799
37	Chocianów (3)	1 699	87	Kamieniec Ząbkowicki (2)	1 079	137	Gromadka (2)	798
38	Rudna (2)	1 694	88	Jedlina-Zdrój (1)	1 052	138	Męcinka (2)	784
39	Radwanice (2)	1 682	89	Wołów (3)	1 039	139	Mściwojów (2)	784
40	Trzebnica (3)	1 674	90	Szklarska Poręba (1)	1 032	140	Mieroszów (3)	781
41	Lubań (1)	1 662	91	Kamienna Góra (2)	1 031	141	Udanin (2)	780
42	Polanica-Zdrój (1)	1 658	92	Mietków (2)	1 022	142	Pielgrzymka (2)	780
43	Dzierżoniów (1)	1 642	93	Borów (2)	1 017	143	Paszowice (2)	776
44	Jeżów Sudecki (2)	1 639	94	Węglińiec (3)	1 017	144	Piława Górna (1)	775
45	Jelenia Góra (1)	1 619	95	Krośnice (2)	1 014	145	Stoszowice (2)	767
46	Oleśnica (2)	1 576	96	Jaworzyna Śląska (3)	1 003	146	Kłodzko (2)	750
47	Żarów (3)	1 515	97	Dobromierz (2)	1 002	147	Wiązów (3)	744
48	Karpacz (1)	1 477	98	Lwówek Śląski (3)	1 000	148	Przeworno (2)	741
49	Wałbrzych od 2013	1 460	99	Chojnów (2)	991	149	Międzybórz (3)	727
50	Świdnica (2)	1 455	100	Jordanów Śląski (2)	989	150	Jemielno (2)	721
51	Złotoryja (2)	1 443	101	Lubań (2)	988	151	Pęcław (2)	719
52	Sulików (2)	1 430	102	Pieńsk (3)	980	152	Zagrodno (2)	719
53	Jawor (1)	1 430	103	Stare Bogaczowice (2)	976	153	Wąsosz (3)	715
54	Przemków (3)	1 425	104	Marcinowice (2)	975	154	Kondratowice (2)	714
55	Strzegom (3)	1 413	105	Żukowice (2)	963	155	Złoty Stok (3)	693
56	Bolesławiec (2)	1 402	106	Janowice Wielkie (2)	962	156	Ziębice (3)	693
57	Syców (3)	1 376	107	Ciepłowody (2)	956	157	Wleń (3)	677
58	Złotoryja (1)	1 359	108	Łągowniki (2)	937	158	Marciszów (2)	674
59	Miłkowice (2)	1 293	109	Prusice (3)	931	159	Bolków (3)	671
60	Osiecznica (2)	1 292	110	Radków (3)	929	160	Mirsk (3)	670
61	Kłodzko (1)	1 284	111	Nowa Ruda (1)	928	161	Świerzawa (3)	665
62	Kotła (2)	1 272	112	Kowary (1)	913	162	Międzylesie (3)	665
63	Chojnów (1)	1 256	113	Walim (2)	911	163	Lewin Kłodzki (2)	663
64	Zawonia (2)	1 254	114	Wińsko (2)	909	164	Wojcieszów (1)	646
65	Grębocice (2)	1 238	115	Warta Bolesławiecka (2)	905	165	Ruja (2)	634
66	Mysłakowice (2)	1 230	116	Niechlów (2)	899	166	Leśna (3)	597
67	Krotoszyce (2)	1 211	117	Nowa Ruda (2)	899	167	Niemcza (3)	571
68	Ścinawa (3)	1 191	118	Nowogrodziec (3)	898	168	Dziadowa Kłoda (2)	560
69	Podgórzyn (2)	1 189	119	Domaniów (2)	894	169	Lubomierz (3)	478
70	Czarny Bór (2)	1 179	120	Bystrzyca Kłodzka (3)	890			
71	Zgorzelec (2)	1 176	121	Cieszków (2)	874			

ANALIZA KONDYCJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH I OSÓB FIZYCZNYCH

4.5. Podsumowanie

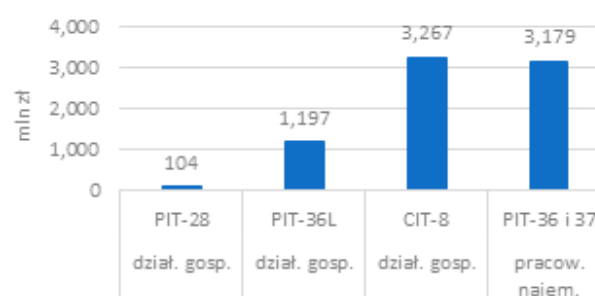
Łączne saldo podatku należnego od osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych i osób prowadzących działalność gospodarczą na Dolnym Śląsku w 2014 roku wyniosło 7 747 mln zł. Blisko 59% tej kwoty, czyli 4 568 mln zł, zostało wygenerowane przez działalność gospodarczą (PIT 28 i PIT-36L oraz CIT-8), a pozostałe 3 179 mln zł przez osoby fizyczne (PIT-36 i PIT-37). W łącznej wartości salda podatku należnego najwyższy udział stanowiły wpływy z deklaracji CIT-8 42% oraz PIT-36 i PIT-37 – 41%, a następnie PIT-36L – 16% i PIT-28 – 1%.

Duży udział wpływów podatkowych z tytułu PIT i CIT w dochodach budżetowych gmin ogółem decyduje o ich niezależności finansowej. Rozkład gmin wg udziału podatków w dochodach gminy przedstawiono na rys. 6. Największy udział wpływów podatkowych w łącznych dochodach budżetowych – w przedziale od 40,1% do 53 % – ma 10% gmin na Dolnym Śląsku (najwyższy gminy: Lubin – 53% i Chocianów – 51%). Udziały w dochodach z podatków w przedziale od 32,1% do 40% ma 30,1% gmin, w przedziale od 20,1% do 32% ma 49,1% gmin, a w przedziale od 11,4% do 20% pozostałe 10% gmin.

Wpływy podatkowe od osób fizycznych i prawnych w wartościach bezwzględnych (w mln zł) przedstawiono na rys. 7. Największe wpływy podatkowe z tytułu PIT i CIT odnotowują miasta Wrocław (971 mln zł) i Legnica (103 mln zł). Wpływy pozostałych 167 gmin mieszczą się w przedziale wartości od 0,6 mln zł (Lewin Kłodzki) do 98 mln zł (miasto Wałbrzych).

Pod względem wpływów podatkowych z PIT i CIT na terenie województwa dominują dwa ośrodki gospodarcze: Wrocław i Legnicko-Głogowski Okręg Miedziowy. Silnymi ośrodkami pod tym względem są ponadto: Wałbrzych, Jelenia Góra, Głogów, Świdnica, Polkowice i Kobierzyce. Średni dochód tych sześciu gmin wynosi 129 mln zł. Pozostałe gminy miejskie osiągają salda podatku należnego

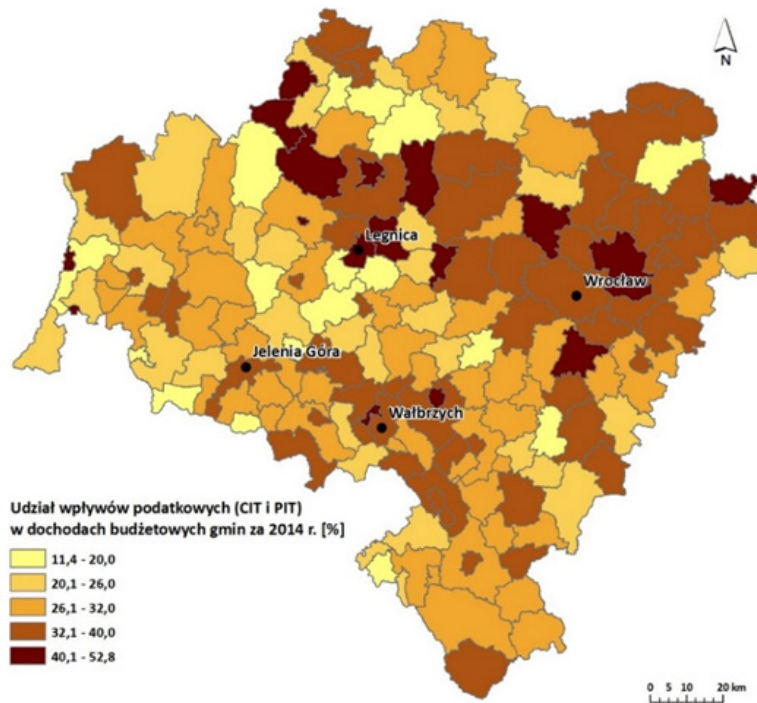
RYS. 5. SALDA PODATKU NALEŻNEGO NA DOLNYM ŚLĄSKU WG DEKLARACJI PODATKOWYCH PIT I CIT OGÓŁEM (MLN ZŁ) [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej we Wrocławiu.

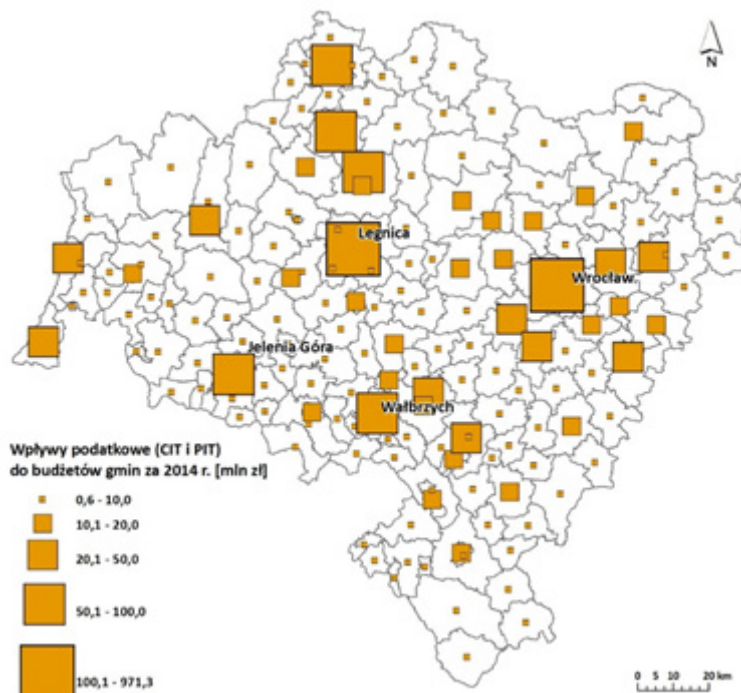
poniżej 100 mln zł, natomiast gminy wiejskie (poza gminą Kobierzyce) poniżej 60 mln zł. Dynamiczny rozwój dużych miast jest rezultatem koncentracji kapitału kumulowanego w dłuższym okresie oraz lepiej rozwiniętych rynków pracy. W takich gminach występuje duże bezrobocie, co daje duże możliwości zatrudnienia przez potencjalnych inwestorów. Występuje również wiele niezagospodarowanych terenów inwestycyjnych. Brak inwestycji prowadzi w konsekwencji do wyłączeń obszarów z działalności gospodarczej i wyludniania się tych terenów. W celu ograniczenia polaryzacji gospodarczej pożądane są inwestycje w gminach o niskiej aktywności gospodarczej, czego efektem będzie ograniczanie bezrobocia oraz zwiększanie potencjału gospodarczego całego województwa.

RYS. 6. UDZIAŁ WPŁYWÓW PODATKOWYCH OD OSÓB FIZYCZNYCH I OD OSÓB PRAWNYCH W DOCHODACH BUDŻETOWYCH GMIN [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

RYS. 7. WPŁYWY Z PODATKU OD OSÓB FIZYCZNYCH I OSÓB PRAWNYCH DO BUDŻETU GMIN [2014]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

BADANIA KONIUNKTURY DOLNEGO ŚLĄSKA

Ewelina Czuksanow, IRT

5

5.1.	Wprowadzenie.....	157
5.2.	Diagnoza i prognoza nastrojów gospodarczych	158
5.3.	Obraz koniunktury regionu.....	160
5.4.	Podsumowanie	172

BADANIA KONIUNKTURY DOLNEGO ŚLĄSKA

5.1. Wprowadzenie

W niniejszym rozdziale zostały zaprezentowane wyniki badań koniunktury Dolnego Śląska (BKDŚ – Barometr Koniunktury Dolnego Śląska), które prowadzone były od początku 2014 roku przez Instytut Rozwoju Terytorialnego jako kontynuacja prac prowadzonych w tym zakresie w latach 2012-2013 przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. Rezultaty określające kwartalne wahania nastrojów gospodarki regionu pozwalają przedsiębiorcom na bieżące dostosowanie decyzji biznesowych do zmieniających się warunków gospodarowania, a samorządom w regionie – na dobór właściwych metod i form wspomagania rozwoju gospodarki oraz spójności społeczno-gospodarczej.

Zastosowana w badaniu metoda polega na analizie wyników ankiet koniunktury, na które w regularnych, kwartalnych odstępach czasu odpowiadają menedżerowie dolnośląskich firm lub osoby zaangażowane w proces planowania rozwoju przedsiębiorstw uczestniczących w badaniach BKDŚ. Respondenci wyrażają opinie o aktualnie obserwowanych tendencjach w działalności firmy przewidywanych na najbliższy kwartał kierunkach zmian, oceniając następujące czynniki sytuacji gospodarczej przedsiębiorstwa:

- wartość sprzedaży krajowej,
- wartość sprzedaży eksportowej,
- popyt na produkty/towary/usługi,
- zapas wyrobów/towarów, materiałów,
- średnie wynagrodzenie w firmie,
- stan zatrudnienia,
- wydatki na promocję, marketing,
- wartość zakupów importowych,
- wartość nakładów inwestycyjnych,
- wartość zadłużenia kredytowego,
- wartość pozostałych zobowiązań,
- udział należności przeterminowanych w należnościach ogółem,
- sytuacja finansowa firmy,
- koniunktura w całej branży.

Metodologia nie przewiduje odwoływania się do zapisów księgowych, a jedynie do ogólnych odczuć dotyczących bieżącej sytuacji przedsiębiorstwa oraz przewidywanych możliwości jego rozwoju. Pomiar zmian koniunktury określany jest za pomocą wskaźnika SWK (Syntetyczny Wskaźnik Koniunktury) wyliczanego zgodnie z metodologią badania nastrojów gospodarczych Komisji Europejskiej ESI (Economic Sentiment Indicator), którą posługuje się również Główny Urząd Statystyczny. Można go scharakteryzować jako stosunek średniej oceny wykonania i prognozy do maksymalnej wartości możliwej do wygenerowania. W praktyce SWK na poziomie przekraczającym 10% należy uznać za wysoki i odzwierciedlający dobry klimat gospodarczy.

Wzór pomiaru koniunktury:

$$SWK = \frac{\text{średnia wartość oceny wykonania i prognozy}}{\text{maksymalna wartość oceny}}$$

Instytut Rozwoju Terytorialnego co kwartał udostępnia na swojej stronie www.irt.wroc.pl (w zakładce BKDŚ) uaktualniony wykres wahań SWK oraz aktualny raport na temat obecnego i przewidywanego stanu koniunktury gospodarki regionu.

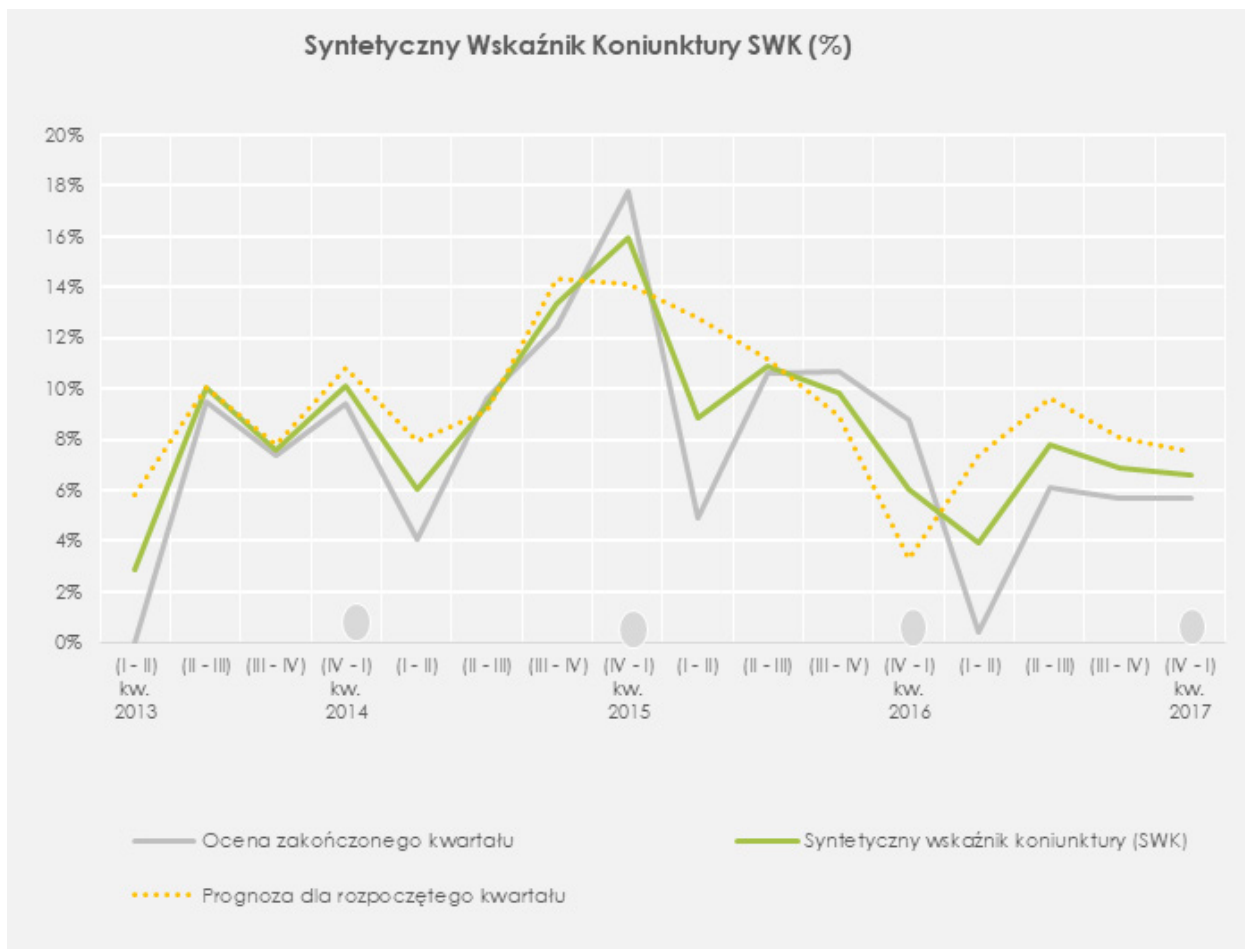
BADANIA KONIUNKTURY DOLNEGO ŚLĄSKA

5.2. Diagnoza i prognoza nastrojów gospodarczych

Na podstawie prowadzonych przez Instytut Rozwoju Terytorialnego od 2014 do 2016 roku badań koniunktury Dolnego Śląska można dostrzec prawidłowość w zakresie formułowanej przez respondentów oceny koniunktury w IV kwartale każdego roku i prognozy na I kwartał kolejnego roku oraz oceny I kwartału i prognozy na II kwartał. Analiza koniunktury badanej na przełomie II i III kwartału oraz III i IV kwartału w 2014, 2015 i 2016 roku nie pozwoliła na sformułowanie jednoznacznych wniosków nt. stałych tendencji i wymaga obserwacji koniunktury regionu w dłuższym czasie.

Prezentowane na rys. 1 wyniki badań koniunktury pokazują jej największy wzrost na przełomie 2014 i 2015 roku, kiedy wartość Syntetycznego Wskaźnika Koniunktury (SWK) osiągnęła najwyższy poziom od początku 2013 roku. Na wynik ten złożyły się w szczególności bardzo dobre podsumowanie oceny koniunktury w IV kwartale 2014 roku oraz relatywnie wysoki poziom jej prognozy na początek 2015 roku. Warto przy tym wspomnieć, że przełom IV kwartału 2013 roku i I kwartału 2014 roku, który poprzedzał prezentowane na rys. 1 rezultaty badań koniunktury, wykazywał najwyższy poziom SWK od III kwartału 2012 roku.

RYS. 1. WAHANIA KONIUNKTURY NA DOLNYM ŚLĄSKU W OKRESIE 2013-2016

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Badanie prowadzone rokrocznie na przełomie IV kwartału starego roku i I kwartału nowego roku pozwala respondentom na realne podsumowanie ocenianego okresu. Obserwowane tendencje wzrostowe nastrojów gospodarczych na Dolnym Śląsku w tym czasie pokazują dobre wyniki prowadzonej w regionie działalności gospodarczej.

Wyjątkiem od ww. reguły był przełom lat 2015 i 2016 (okres wyborów parlamentarnych), w którym odnotowano dużą niepewność wśród przedsiębiorców oraz znaczny spadek prognozowanej sytuacji rynkowej. Od III kwartału 2015 roku prognoza koniunktury pozostawała na poziomie niższym od wykonania. Dopiero na początku 2016 roku pogłębiony spadek oceny wykonania I kwartału 2016 roku, przy jednoczesnym wzroście oceny prognozy koniunktury na II kwartał tego roku, pokazał powrót optymistycznych nastrojów wśród dolnośląskich przedsiębiorców. Inaczej przedstawiają się tendencje gospodarcze regionu na przełomie I i II kwartału każdego roku. W I kwartale rokrocznie odnotowywany był spadek wykonania w stosunku do IV kwartału poprzedniego roku, który przekładał się na spadkową tendencję koniunktury tego okresu.

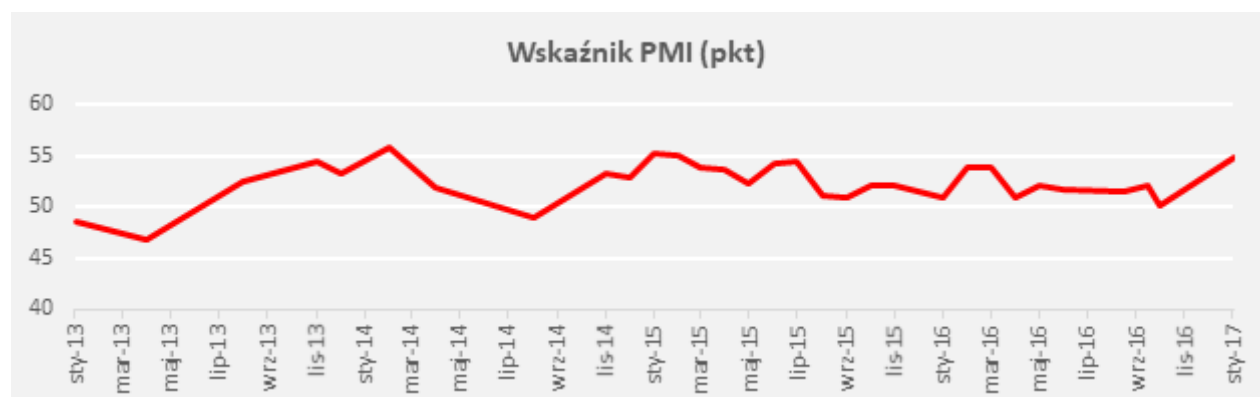
Wahania krajowej koniunktury od początku 2013 do końca 2016 roku obserwować możemy na rys. 2 prezentującym zmiany wskaźnika aktywności finansowej dla Polski, tzw. Indeks Menedżerów ds. Zakupów (PMI – Purchasing Managers Index). PMI dla Polski jest wskaźnikiem kondycji ekonomicznej sektora wytwórczego w kraju. Opiera się na pięciu

głównych wskaźnikach (dotyczących płynności, aktywności, zadłużenia, rentowności oraz wartości rynkowej przedsiębiorstwa), których określenie ma na celu dostarczenie informacji o bieżących warunkach biznesowych decydom, analitykom i menedżerom zakupów firm. Informacje do opracowania PMI są zbierane, tak jak w BKDŚ, za pomocą ankiet, które wysyłane są do respondentów w około 300 polskich firmach. PMI o wartości ponad 50 stanowi ekspansję sektora produkcyjnego w porównaniu z poprzednim okresem, poniżej 50 – skurcz, a odczyt równy 50 wskazuje na brak zmian.

Okresy ożywienia i spowolnienia gospodarczego w kraju nie zawsze pokrywają się z okresami wzrostu i spadku koniunktury Dolnego Śląska. Punkty zwrotne schematu pokazują wyprzedzające, w stosunku do krajowych, momenty przejścia okresów spowolnienia gospodarki w okresy ożywienia (dolnośląskie: I i III kw. 2013 r., Polska: początek II kw. i IV kw. 2013 r., dolnośląskie: II kw. 2014 r., Polska: III kw. 2014 r., dolnośląskie: I kw. 2015 r., Polska: II kw. 2015 roku). Jedynym zgodnym dla Polski i Dolnego Śląska punktem zwrotnym koniunktury z fazy recesji w fazę ożywienia był okres przewidywanych zmian gospodarczych w I kwartale 2016 roku.

Niepokój może wzbudzać aktualnie odnotowana na I kwartał 2017 roku lekko spadkowa prognoza badania nastrojów gospodarki Dolnego Śląska wobec wyraźnej ekspansji ożywienia gospodarki krajowej.

RYŚ. 2. WAHANIA KONIUNKTURY POLSKI W OKRESIE 2013-2016

Źródło: Bankier.pl.

BADANIA KONIUNKTURY DOLNEGO ŚLĄSKA

5.3. Obraz koniunktury regionu

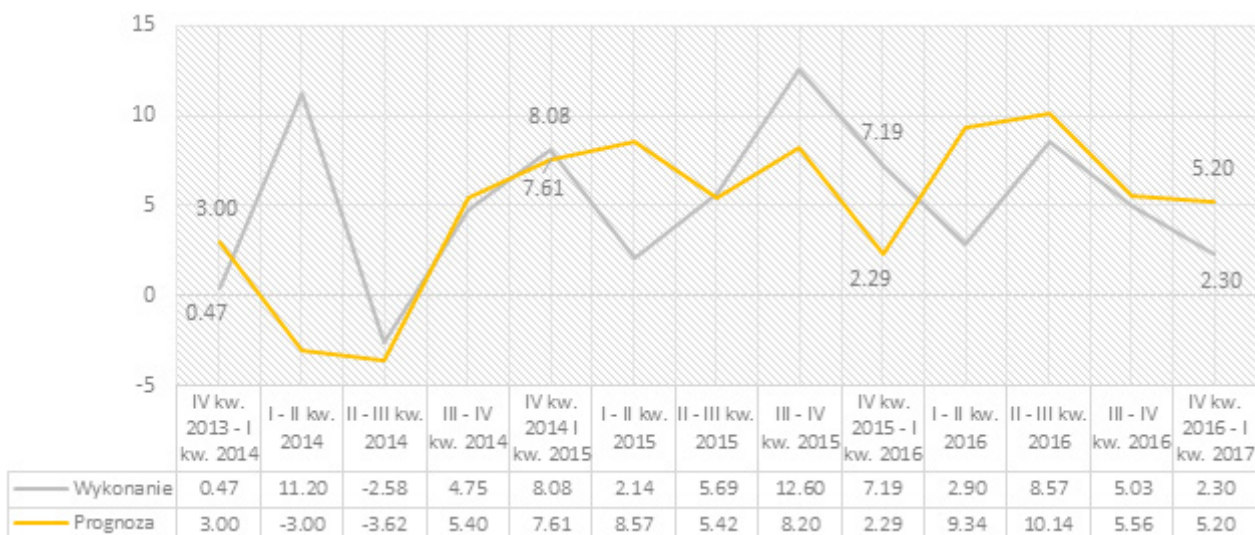
5.3.1. Analiza w ujęciu sektorowym

(A) okres: IV kwartał poprzedniego roku/I kwartał nowego roku

Wahania poziomu SWK w analizowanym okresie ujawniły na przełomie 2013 i 2014 roku oraz 2014

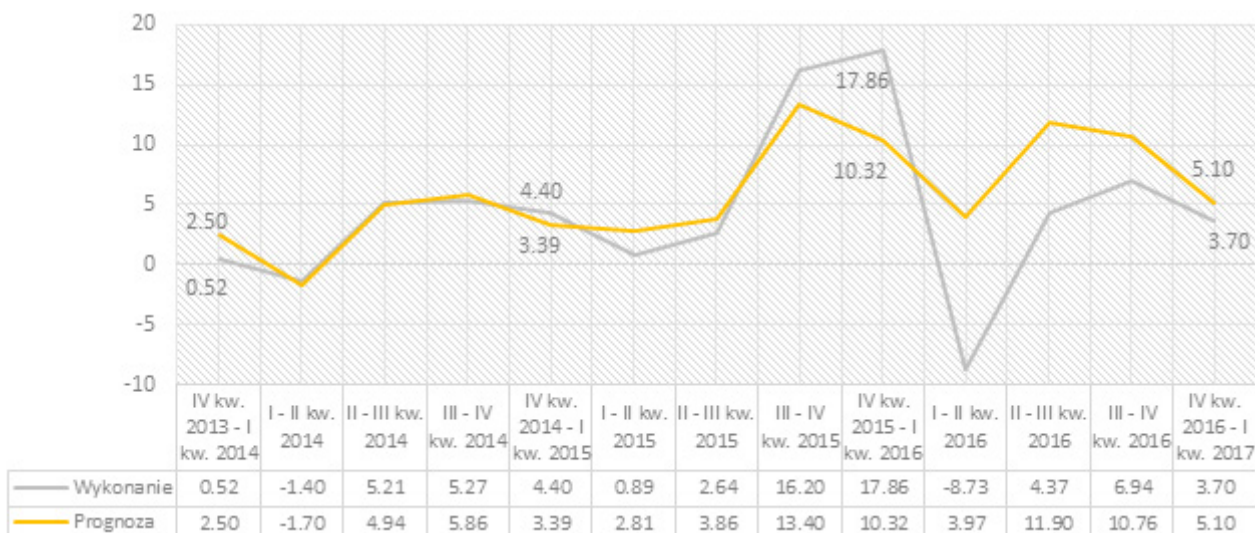
i 2015 roku wzrost koniunktury, na który największy wpływ miały sekcje działalności produkcyjnej i budownictwa, a na przełomie 2014 i 2015 roku dodatkowo, w niewielkim zakresie, sekcja działalności usługowej.

RYS. 1. WAHANIA KONIUNKTURY NA DOLNYM ŚLĄSKU W OKRESIE 2013-2016

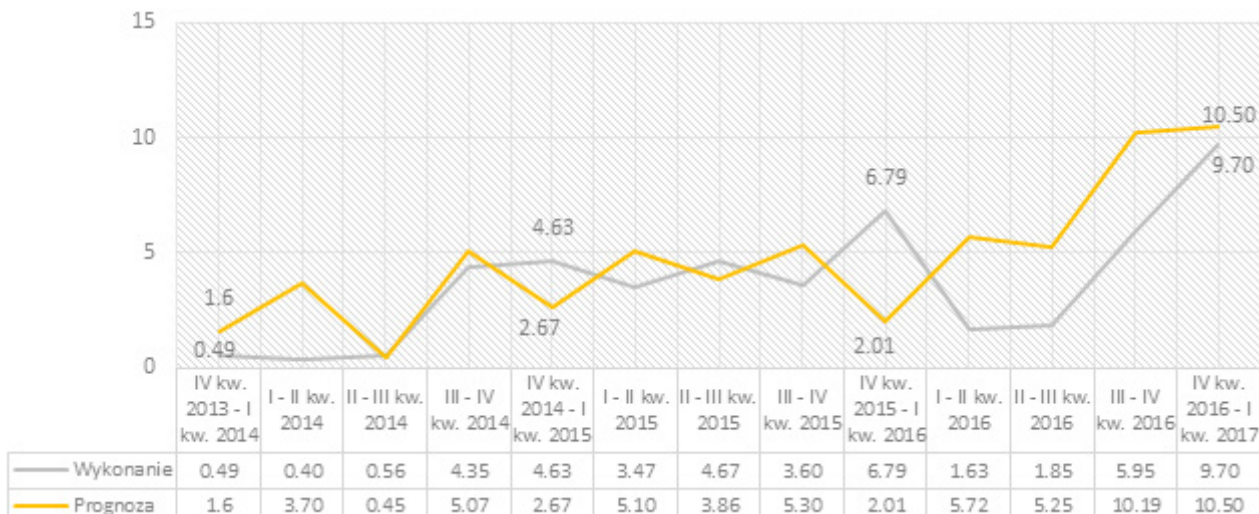
Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

RYS. 4. KONIUNKTURA W SEKCJI HANDLU

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

RYS. 5. KONIUNKTURA W SEKCJI USŁUG

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Na przełomie 2015 i 2016 roku wysoki poziom koniunktury wykazały przedsiębiorstwa działające w sekcjach działalności usługowej i handlowej. Na przełomie 2016 i 2017 zdecydowanie największy wpływ na wysoki poziom koniunktury regionu miała sekcja działalności usługowej, a jej poziom był niemal dwukrotnie wyższy od poziomu koniunktury w sekcjach działalności produkcyjnej, budowlanej i handlowej.

W całym okresie poddanych badaniom, tj. od 2014 do 2016 roku, dobra koniunktura na Dolnym Śląsku na przełomie IV kwartału poprzedniego roku i I kwartału kolejnego roku utrzymywała się w sekcji działalności usługowej. Jednak największy wpływ na wahania koniunktury regionu na przełomie lat miały sekcje działalności produkcyjnej i budownictwa, dzięki którym na przełomie 2014 i 2015 roku odnotowano najwyższy poziom koniunktury obserwowanej od 2012 roku.

Wyniki badań ujawniły również wpływ zmian politycznych na koniunkturę regionu. Spadek ocen prognozowanej na I kwartał 2016 roku koniunktury wykazali dolnośląscy przedsiębiorcy, niezależnie od sekcji, w której prowadzą działalność gospodarczą.

(B) okres: I i II kwartał badanych lat

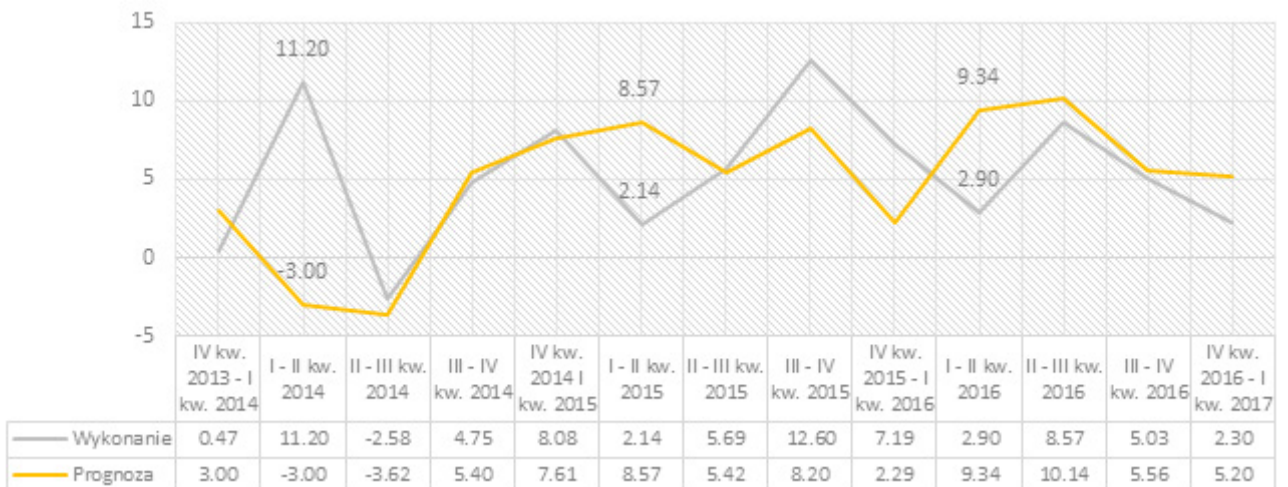
W pierwszym kwartale 2014 roku niski poziom wykonania zanotowano w sekcjach działalności usługowej i handlowej. W analogicznym okresie 2015 roku spadek wykonania zanotowano we wszystkich sekcjach, z czego największy w działalności produkcyjnej i budownictwie.

Na odnotowany spadek oceny prognoz na II kwartał 2014 roku największy wpływ miały sekcje działalności produkcyjnej, budownictwo oraz handel. Natomiast spadek prognozy na II kwartał 2015 roku przewidywały przedsiębiorstwa z sekcji handlu.

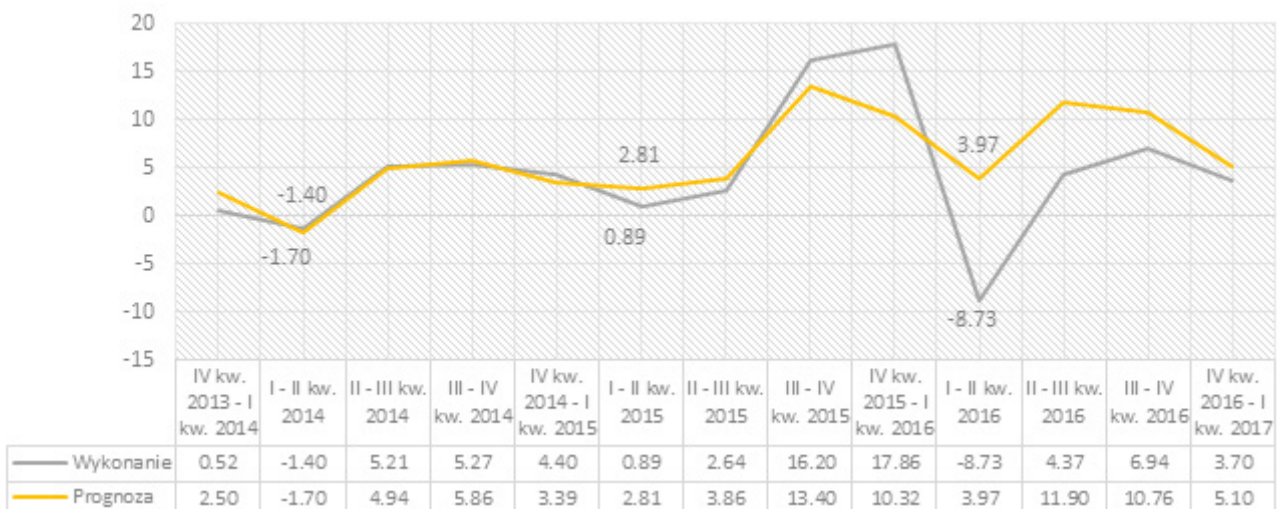
Odmienne przedstawiała się sytuacja koniunktury w 2016 roku, kiedy to i wykonanie za I kwartał, i prognoza na II kwartał znacznie się obniżyły, zapoczątkowując okres spadku nastrojów gospodarczych. Wpływ na taką sytuację w gospodarce regionu miał wynik wykonania zaobserwowany w I kwartale 2016 roku we wszystkich sekcjach działalności gospodarczej oraz mocno obniżona prognoza na II kwartał tego roku w sekcji handlu.

Największy wpływ na spadkowy poziom wykonania odnotowany w badaniach BKDŚ w pierwszych kwartałach 2014, 2015 i 2016 roku miały sekcje produkcja i budownictwo oraz handel. Na wyniki te duży wpływ miała, z pewnością, sezonowość części świadczonych w nich usług oraz zmniejszenie, w okresie zimowym, przychodów przy równoczesnym wzroście kosztów (w tym np. zwiększone wydatki na ogrzewanie, zwiększony pobór energii elektrycznej wynikający z potrzeby zapewnienia wydłużonego czasu oświetlenia). Natomiast największy wpływ na spadek prognoz koniunktury na II kwartał każdego roku odnotowuje sekcja handlowa, co z dużym prawdopodobieństwem wynika ze zmniejszonego popytu po okresie wzmożonych wydatków świąteczno-noworocznych.

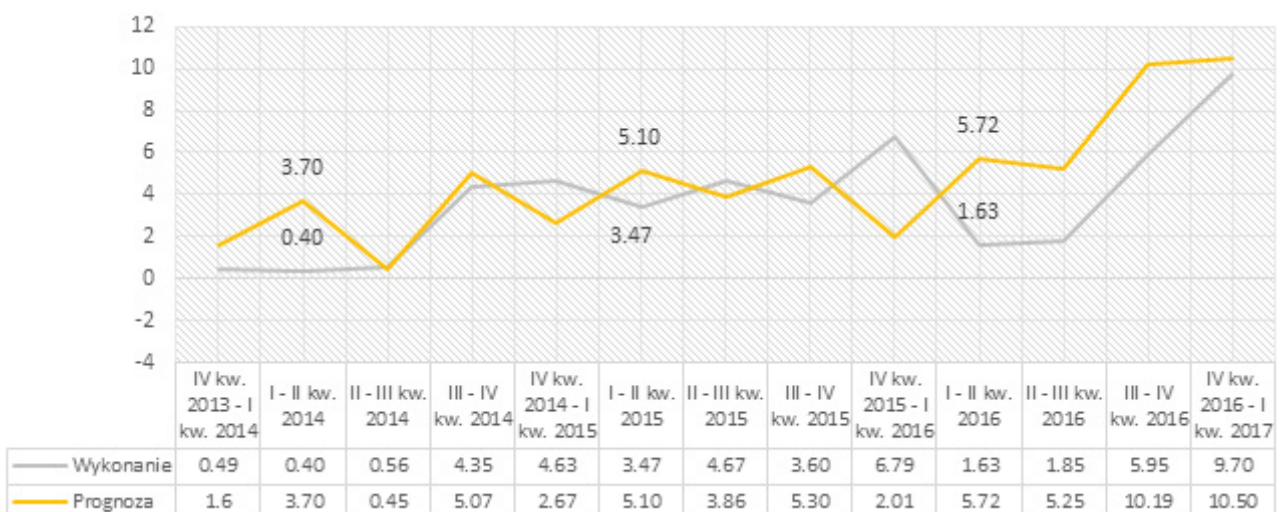
RYS. 6. KONIUNKTURA W SEKCJACH PRODUKCJA I BUDOWNICTWO

RYS. 7. KONIUNKTURA W SEKCJI HANDLU

RYS. 8. KONIUNKTURA W SEKCJI USŁUG

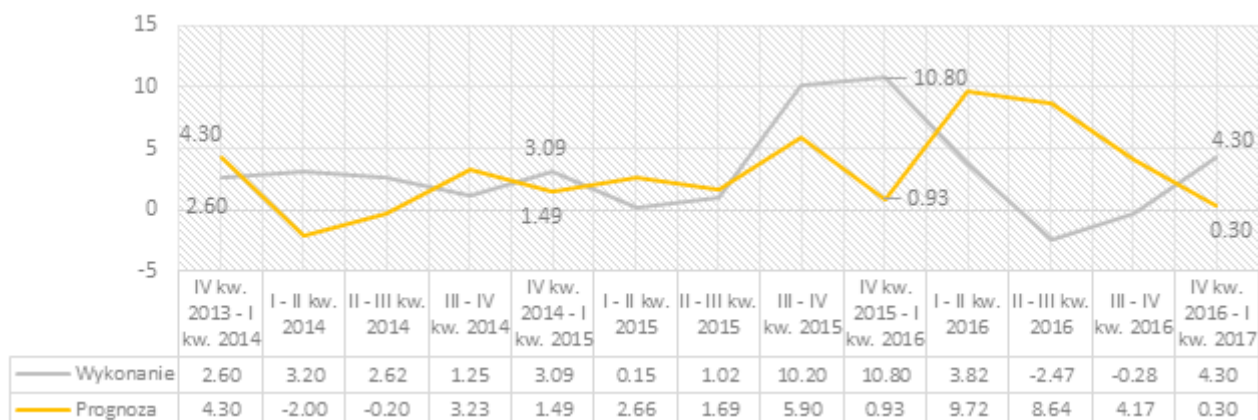
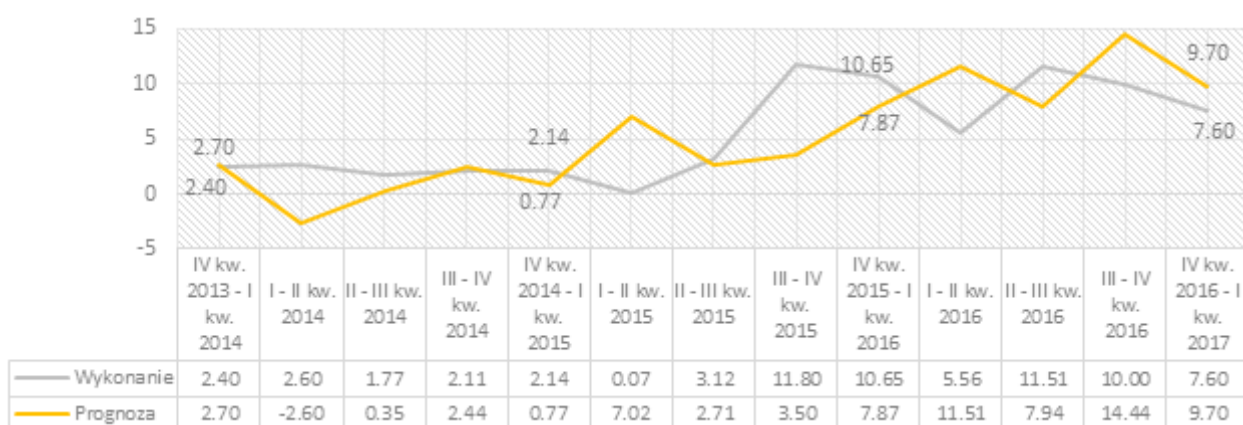
5.3.2. Analiza w ujęciu terytorialnym

(A) okres: IV kwartał poprzedniego roku/I kwartał nowego roku

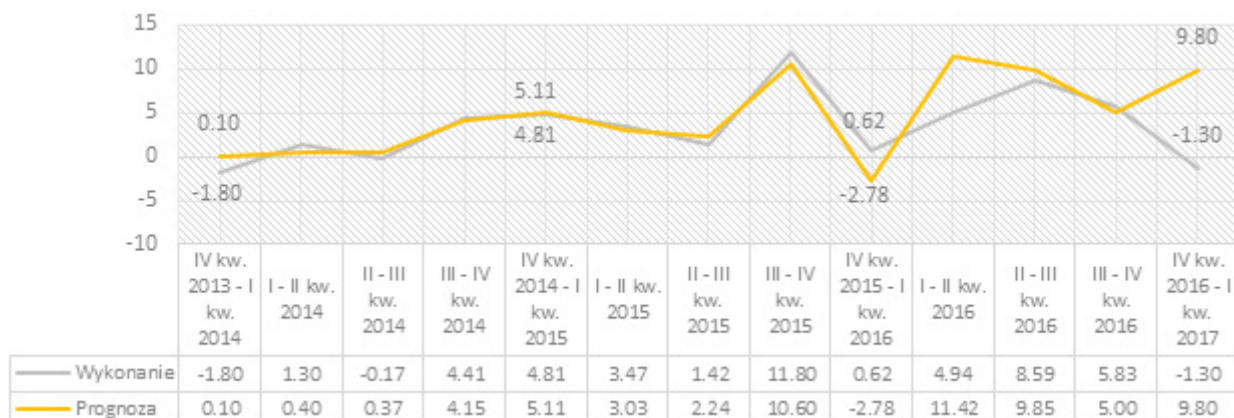
Na przełomie lat 2014/2015 i 2015/2016 największy wpływ na wzrost poziomu koniunktury regionu miał podregion miasto Wrocław. Na przełomie 2014 i 2015 roku o tym rezultacie zdecydowały zarówno wyniki wykonania IV kwartału 2014 roku, jak i prognoza na I kwartał 2015 roku, natomiast na przełomie 2015/2016 roku – tylko wyniki wykonania IV kwartału 2015 roku. Lekko wzrostowe oceny koniunktury w IV kwartale 2014 roku wystąpiły też w trzech innych dolnośląskich podregionach tj. jeleniogórskim, legnicko-głogowskim i wałbrzyskim. Dodatni wynik prognozy na I kwartał 2015 roku odnotowano natomiast tylko na obszarze podregionów wałbrzyskiego i miasta Wrocław.

Wzrostowe oceny wykonania IV kwartału 2015 roku odnotowano w podregionach jeleniogórskim i mieście Wrocław. W pozostałych trzech podregionach Dolnego Śląska respondenci ocenili koniunkturę w swoich przedsiębiorstwach na poziomie niższym od poziomu koniunktury w III kwartale 2015 roku. Natomiast wzrost poziomu prognozowanej koniunktury na I kwartał 2016 roku wykazali tylko respondenci z podregionu legnicko-głogowskiego. Pozostałe cztery podregiony Dolnego Śląska zaprognozowały na pierwsze trzy miesiące 2016 roku spadek koniunktury.

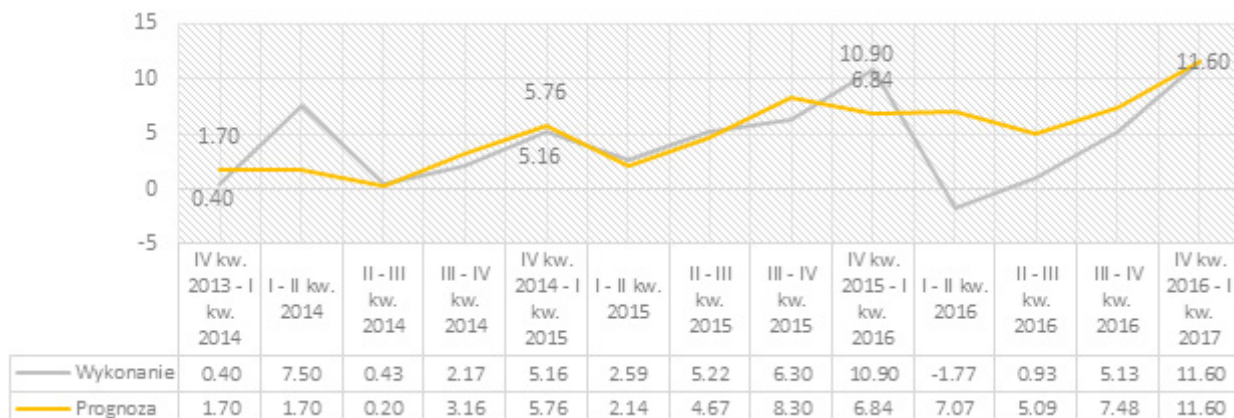
Wzrostowe oceny koniunktury IV kwartału 2016 roku wykazały dwa podregiony Dolnego Śląska, tj. jeleniogórski i miasto Wrocław. Optymistyczne prognozy koniunktury na I kwartał 2017 roku wystawili zaś przedsiębiorcy z podregionu miasto Wrocław i podregionu wałbrzyskiego.

RYS. 9. KONIUNKTURA W PODREGIONIE JELENIOGÓRSKIM**RYS. 10. KONIUNKTURA W PODREGIONIE LEGNICKO-GŁOGOWSKIM**

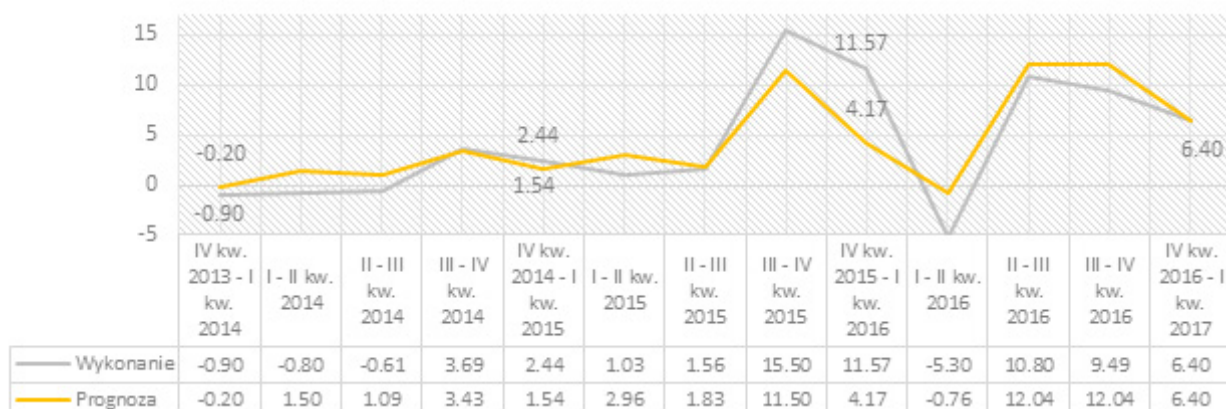
RYS. 11. KONIUNKTURA W PODREGIONIE WAŁBRZYSKIM

RYS. 12. KONIUNKTURA W PODREGIONIE MIASTO WROCŁAW

RYS. 13. KONIUNKTURA W PODREGIONIE WROCŁAWSKIM

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Podsumowując wyniki badań koniunktury na przełomie trzech kolejnych lat (2014/2015, 2015/2016, 2016/2017), można zauważyć, że największy wpływ na wzrostowy trend wahań koniunktury regionu w każdym z badanych okresów miał podregion miasto Wrocław (oprócz prognozy na I kwartał 2016 roku), a w następnej kolejności podregiony: jeleniogórski, legnicko-głogowski i wałbrzyski. Bez wpływu na wahania koniunktury regionu w badanych okresach pozostawał podregion wrocławski.

(B) okres: I i II kwartał badanych lat

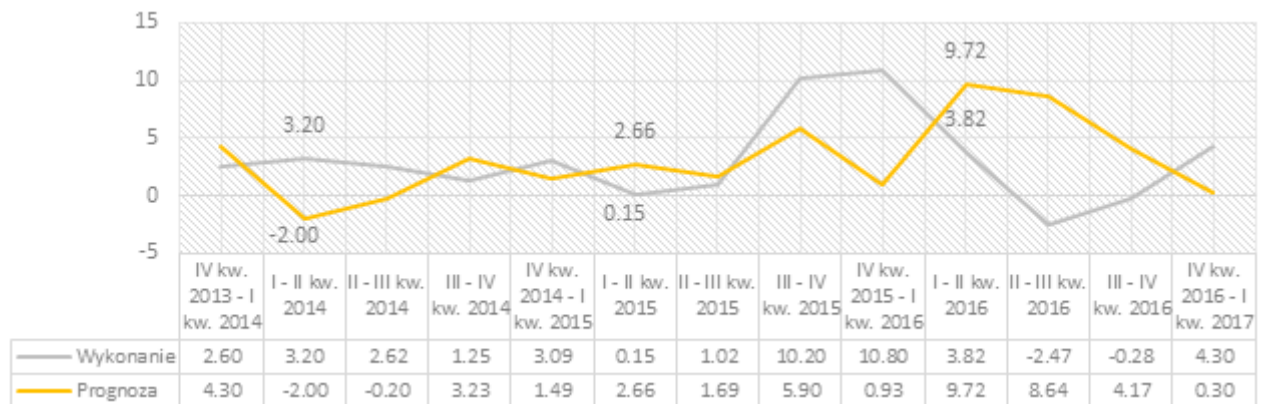
Zdecydowanie największy wpływ na niski poziom koniunktury Dolnego Śląska w I kwartale 2014 roku miały oceny respondentów z podregionu legnicko-głogowskiego, w I kwartale 2015 roku zaś – z podregionu legnicko-głogowskiego oraz podregionów jeleniogórskiego i miasta Wrocław.

Na prognozowany lekki spadek poziomu koniunktury w II kwartale 2014 roku w największym stopniu

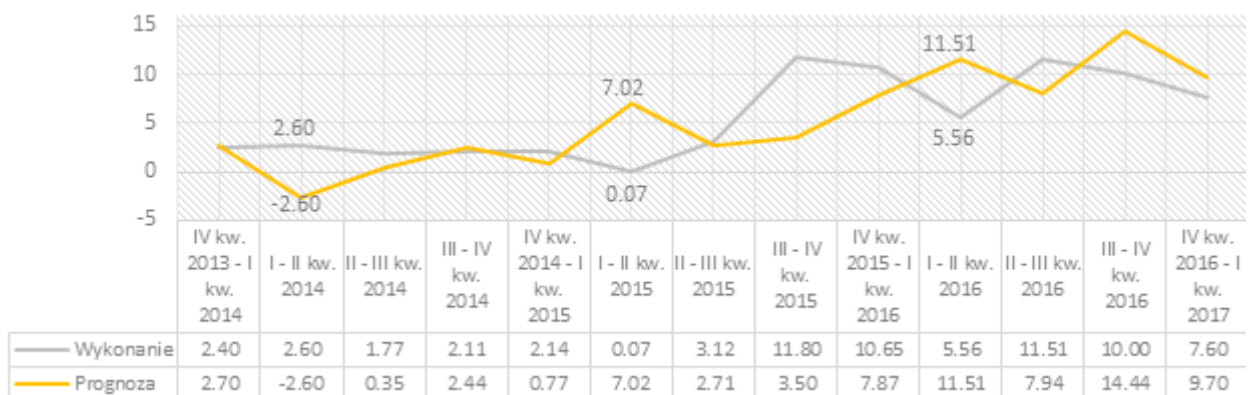
wpłynęły wyniki badań podregionów legnicko-głogowskiego i jelenio-górskiego, na II kwartał 2015 roku zaś – prognozy podregionów wałbrzyskiego i miasta Wrocław.

Analiza wahań koniunktury w I i II kwartale 2016 roku pokazała dalsze obniżenie wskaźnika SWK w I kwartale tego roku w stosunku do poprzedniego kwartału. Na wynik ten w największym stopniu złożyły się mocno obniżone wykonanie I kwartału w podregionach jeleniogórskim, legnicko-głogowskim oraz mieście Wrocław i obniżony wzrost prognozy koniunktury na II kwartał w tych samych podregionach oraz w podregionie wałbrzyskim. Warto zauważyć, że wzrostowa prognoza na II kwartał 2016 roku zmieniła trwającą od III kwartału 2015 roku przewagę poziomu wykonania poprzedniego kwartału nad prognozą kolejnego kwartału i zapoczątkowała powrót optymistycznych nastrojów wśród dolnośląskich przedsiębiorców.

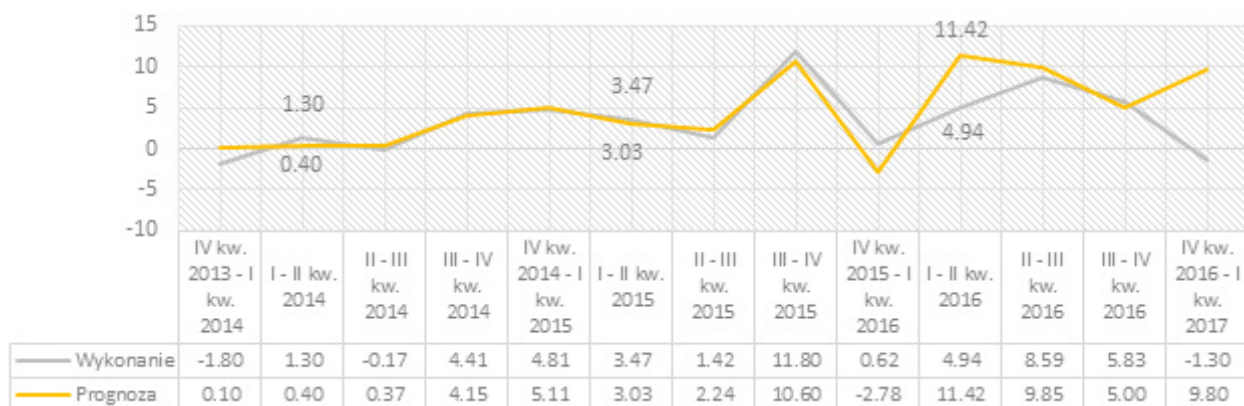
RYS. 14. KONIUNKTURA W PODREGIONIE JELENIOGÓRSKIM

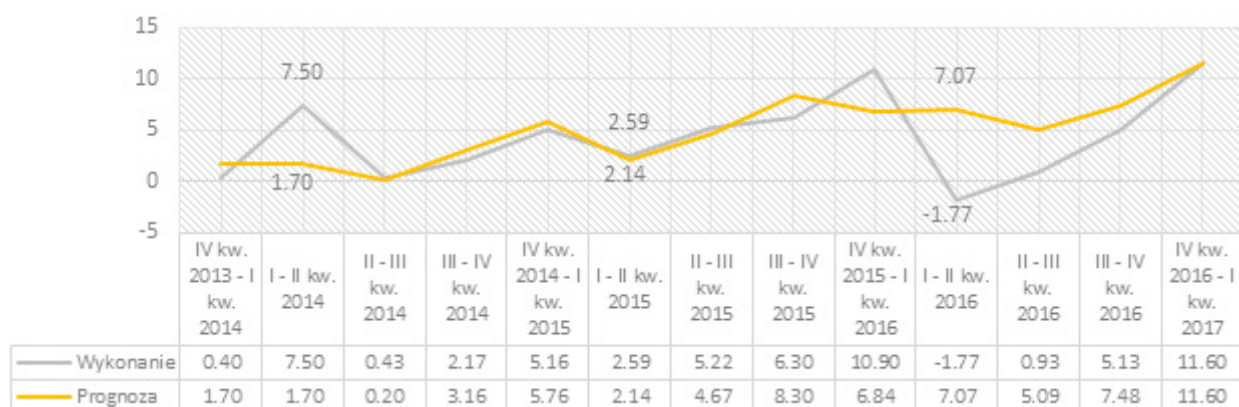
RYS. 15. KONIUNKTURA W PODREGIONIE LEGNICKO-GŁOGOWSKIM

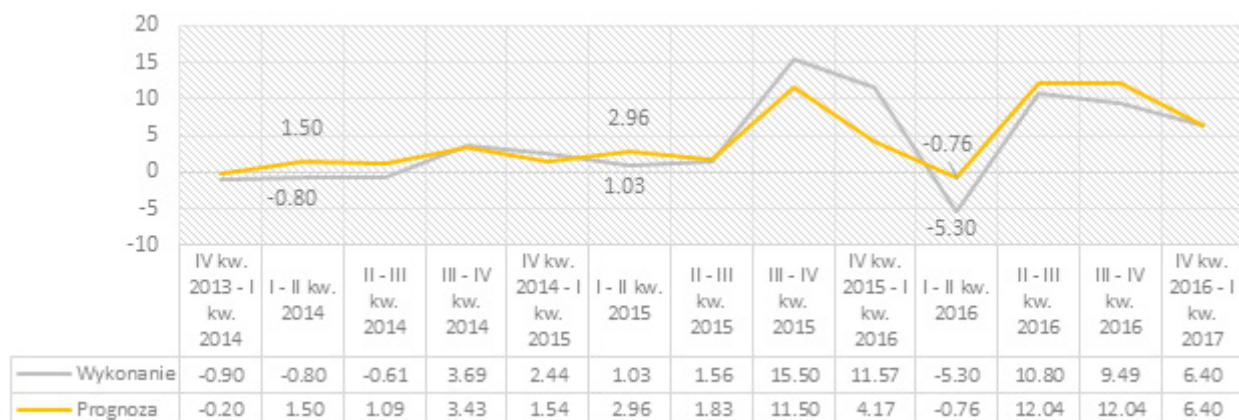
RYS. 16. KONIUNKTURA W PODREGIONIE WAŁBRZYSKIM

RYS. 17. KONIUNKTURA W PODREGIONIE MIASTO WROCŁAW

RYS. 18. KONIUNKTURA W PODREGIONIE WROCŁAWSKIM

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Podsumowując wyniki badań koniunktury na przełomie I i II kwartału 2014, 2015 i 2016 roku, można zauważyć, że największy wpływ na spadkowy poziom koniunktury w każdym z badanych okresów

miały podregiony legnicko-głogowski, jeleniogórski oraz podregion miasto Wrocław.

5.3.3. Analiza w ujęciu wielkości przedsiębiorstwa

W 2014 i 2015 roku średnio 354 116 podmiotów prowadziło na Dolnym Śląsku działalność gospodarczą. W liczbie tej 0,1% stanowiły duże przedsiębiorstwa, zatrudniające 250 i więcej pracowników (359 os.), 0,6% – średnie przedsiębiorstwa, zatrudniające od 50 do 249 pracowników (2 128 os.), 2,92% – małe przedsiębiorstwa, zatrudniające od 10 do 49 pracowników (10 344 os.), a zdecydowaną większość, bo 96,38% – mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające nie więcej niż 9 pracowników (341 285 os.). Rozmieszczenie przedsiębiorstw poszczególnych wielkości na terenie poszczególnych podregionów województwa przedstawiono na rys. 19.

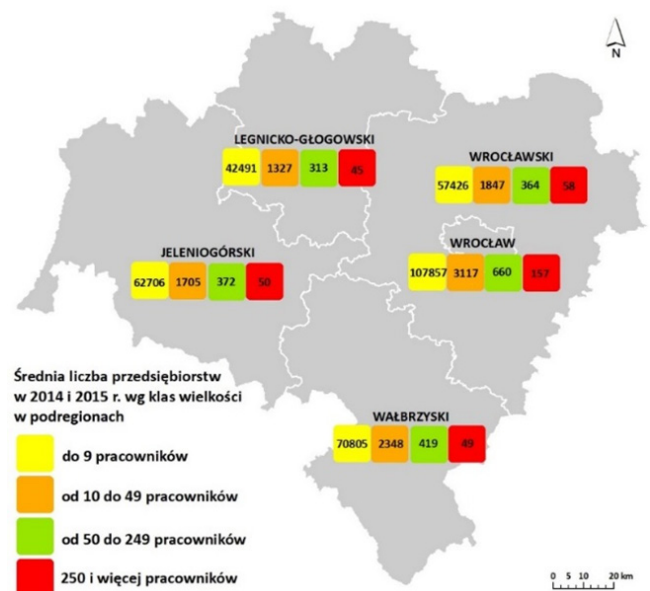
Struktura respondentów badań BKDŚ nawiązuje do struktury podziału przedsiębiorstw na terenie Dolnego Śląska. Wyniki badań koniunktury analizowanej według kryterium wielkości przedsiębiorstwa w dwóch charakterystycznych okresach badań zamieszczono poniżej.

(A)okres: IV kwartał poprzedniego roku/I kwartał nowego roku

Wyniki badań koniunktury analizowanej wg wielkości przedsiębiorstw pokazały, że na wysoki poziom koniunktury wykonania na przełomie 2014/2015 roku największy wpływ miały wyniki wykonania IV kwartału 2014 roku osiągnięte przez mikroprzedsiębiorstwa (mniej niż 10 pracowników, roczne obroty oraz/lub całkowity bilans roczny poniżej 2 mln euro) oraz małe przedsiębiorstwa (mniej niż 50 pracowników, roczne obroty oraz/lub całkowity bilans roczny nieprzekraczający 10 mln euro).

Na przełomie lat 2015/2016 wzrostowy wskaźnik koniunktury odnotowały mikroprzedsiębiorstwa, w zakresie zarówno wykonania IV kwartału 2015 roku, jak i prognozy na I kwartał 2016 roku. W tym samym czasie średnie przedsiębiorstwa odnotowały rekordowo wysoki wynik w zakresie wykonania IV kwartału 2015 roku.

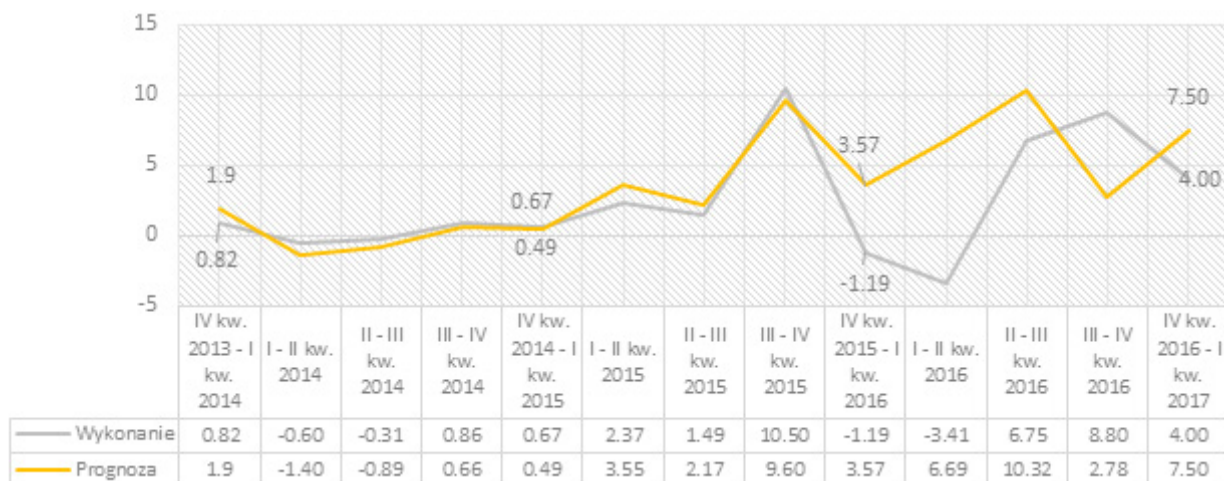
RYŚ. 19. KONIUNKTURA W PODREGIONIE WROCŁAWSKIM

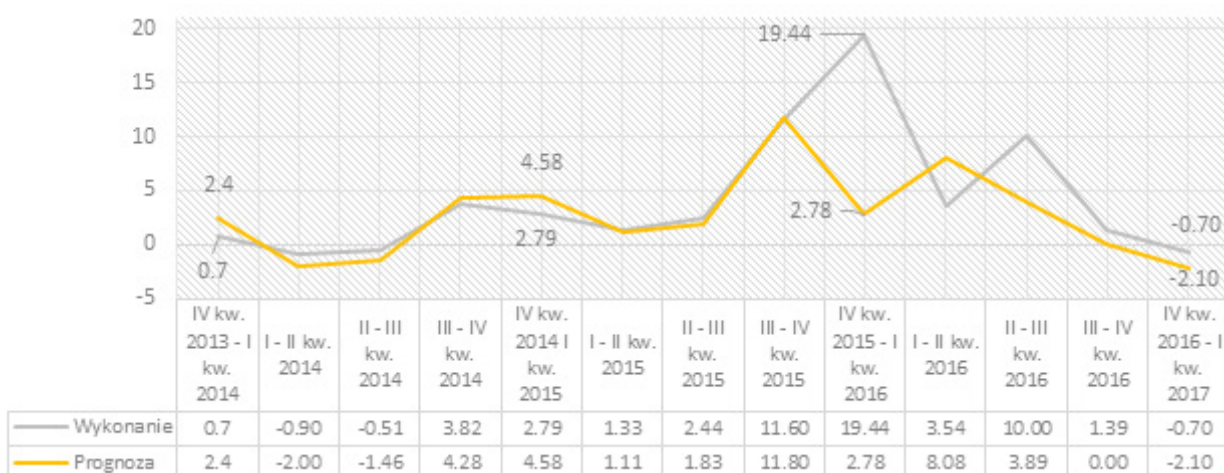
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na przełomie lat 2016 i 2017 lekki spadek poziomu koniunktury jest wynikiem załamania w wykonaniu IV kwartału 2016 roku wykazanego przez duże i średnie przedsiębiorstwa i obniżenia prognozy na I kwartał 2017 roku według przewidywań przedsiębiorstw średnich, małych i mikroprzedsiębiorstw. Duży spadek wykonania jest równoważony przez wzrostową prognozę koniunktury przewidywaną przez duże przedsiębiorstwa na I kwartał 2017 roku.

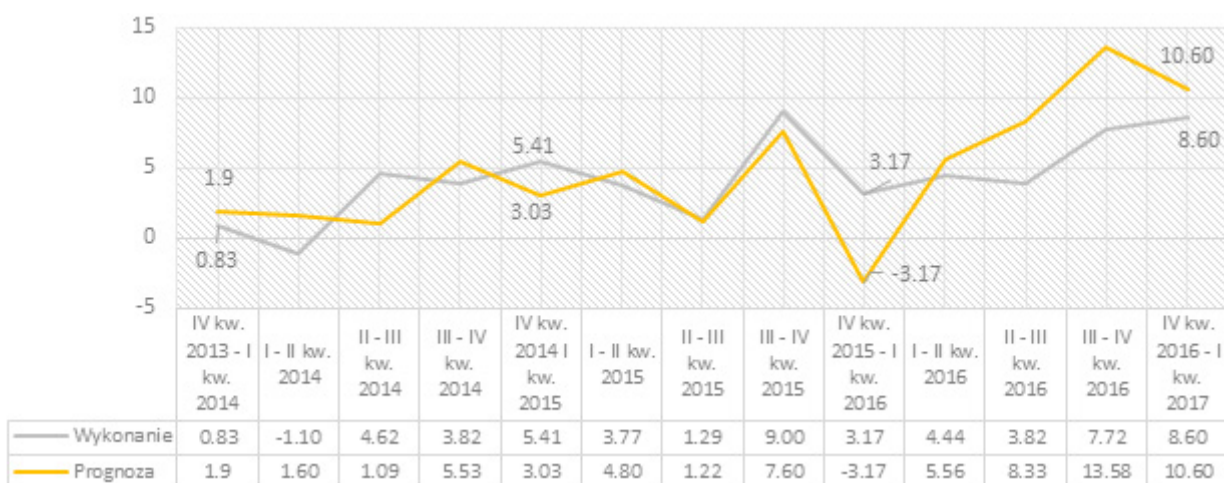
RYS. 20. KONIUNKTURA W DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH

RYS. 21. KONIUNKTURA W ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTWACH

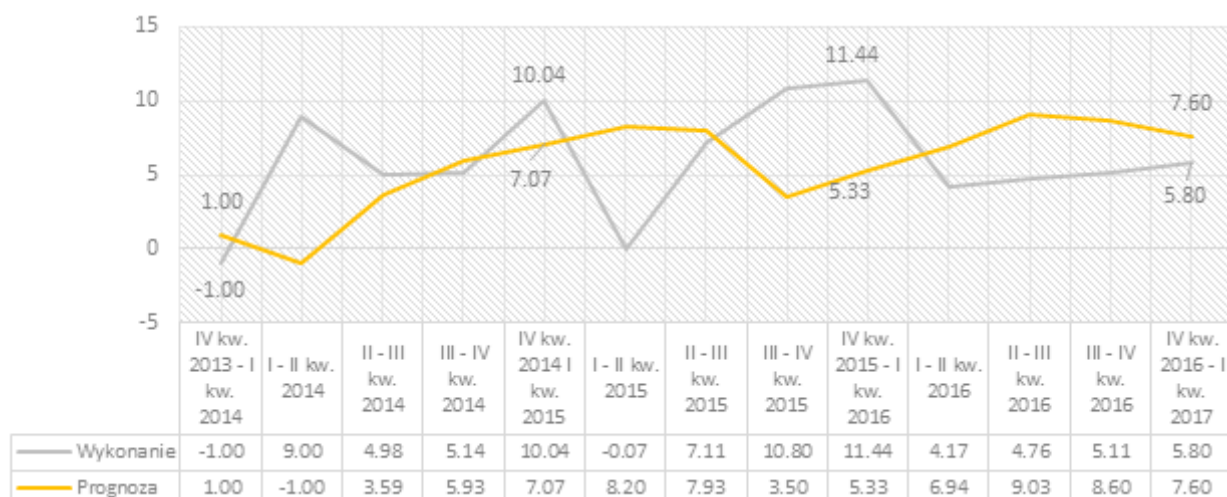

RYS. 22. KONIUNKTURA W MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

RYS. 23. KONIUNKTURA W MIKROPRZEDSIĘBIORSTWACH

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

Podsumowując wyniki rozkładu ocen koniunktury sformułowanej przez przedsiębiorstwa różnej wielkości, można zauważyć, że jedynie mikroprzedsiębiorstwa utrzymują rokrocznie wysoki poziom ocen koniunktury IV kwartału (w małych przedsiębiorstwach – załamanie na przełomie lat 2015/2016). Duże przedsiębiorstwa wykazały w IV kwartale każdego z badanych lat spadek poziomu wykonania, a średnie – również spadek, z wyjątkiem przełomu lat 2015/2016.

(B) okres: I i II kwartał badanych lat

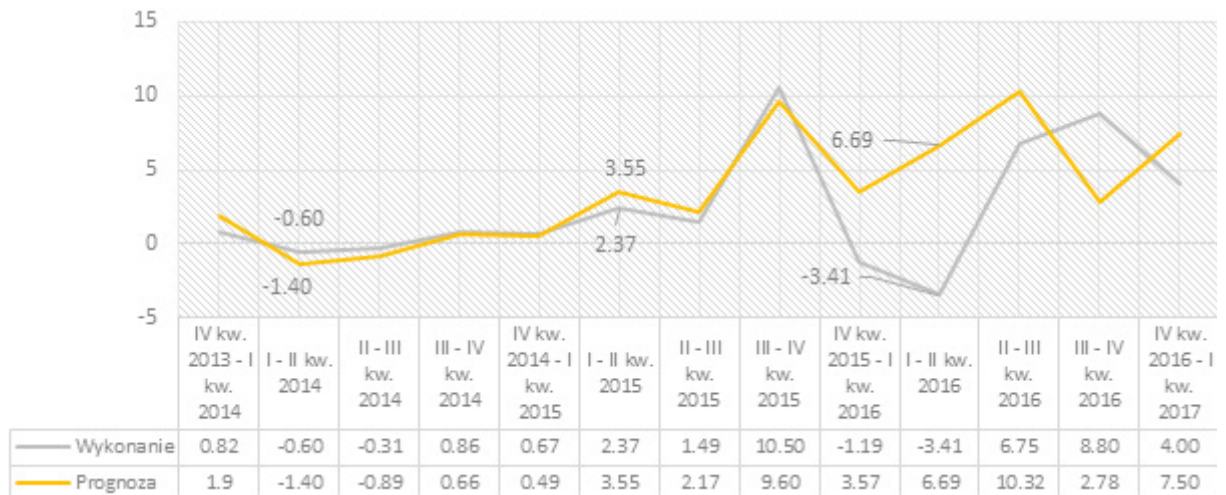
Analizując udział przedsiębiorstw w rozkładzie wyników koniunktury za I i II kwartał 2014 i 2015 roku według ich wielkości, dało się zauważyć, że wzrostowy poziom wykonania w I kwartale 2014 roku odnotowały tylko mikroprzedsiębiorstwa, w 2015 roku zaś – tylko duże przedsiębiorstwa. Spadek oceny prognoz koniunktury na II kwartał 2014 wykazały wszystkie przedsiębiorstwa, niezależnie od ich wielkości, a spadek ocen prognoz na II kwartał 2015 roku – tylko przedsiębiorstwa średniej wielkości.

W I kwartale 2016 roku lepsze wyniki wykonania, w porównaniu z IV kwartałem 2015 roku, odnotowały jedynie małe przedsiębiorstwa.

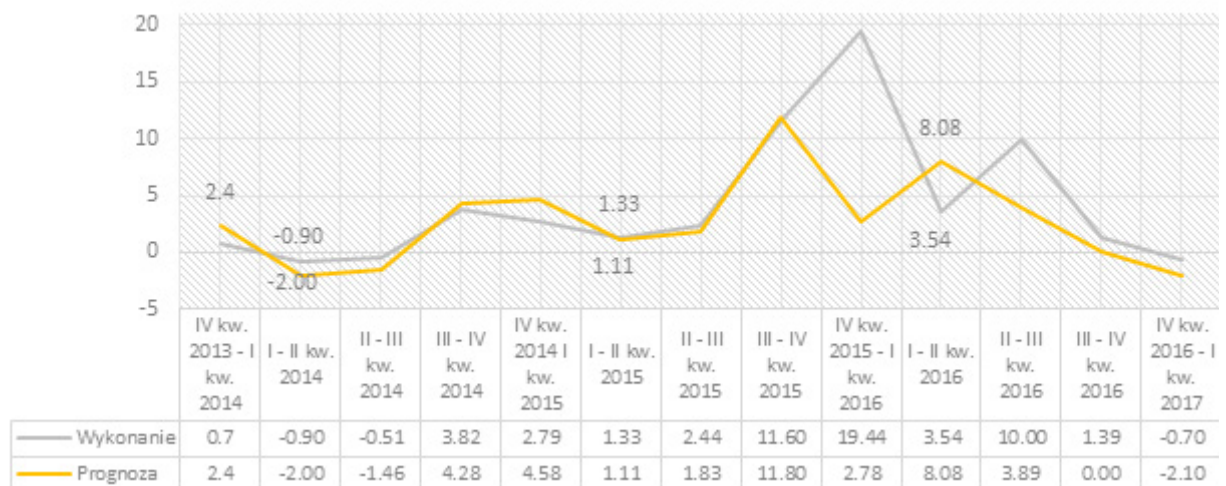
Polepszenie koniunktury na II kwartał 2016 roku zaprognozowały natomiast wszystkie przedsiębiorstwa, niezależnie od ich wielkości.

Zaobserwowany w trzech kolejnych latach prowadzenia badań koniunktury spadkowy trend kształtowania się nastrojów gospodarczych w I i II kwartale powodowany był w głównej mierze obniżoną oceną wykonania I kwartału w stosunku do IV kwartału poprzedniego roku i mało optymistyczną prognozą sformułowaną przez dolnośląskich przedsiębiorców, niezależnie od ich wielkości, na II kwartał. Warte odnotowania jest solidarność przedsiębiorców w zakresie wzrostowych prognoz na II kwartał 2016 roku.

RYS. 24. KONIUNKTURA W DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH

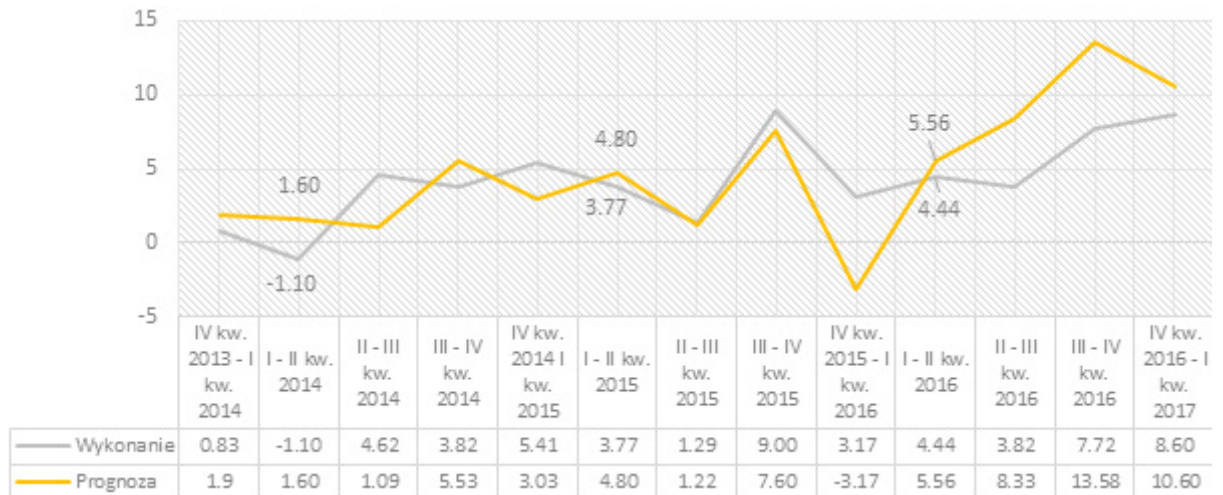

RYS. 25. KONIUNKTURA W ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTWACH

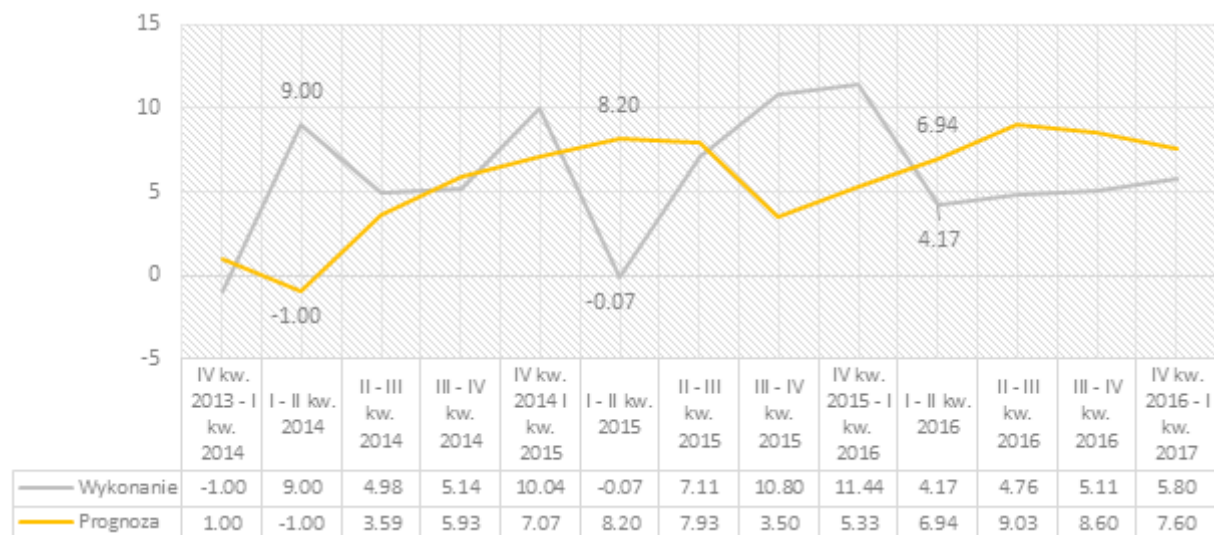

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

RYS. 26. KONIUNKTURA W MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH

RYS. 27. KONIUNKTURA W MIKROPRZEDSIĘBIORSTWACH

Źródło: opracowanie na podstawie badań własnych.

BADANIA KONIUNKTURY DOLNEGO ŚLĄSKA

5.4. Podsumowanie

Skumulowane wnioski z analizy nastrojów gospodarczych dolnośląskich przedsiębiorców w latach 2013-2016 pokazują następujące obserwacje w zakresie wpływu poszczególnych obszarów poddanych badaniu na kształtowanie koniunktury regionalnej:

- **wzrostowy trend nastrojów gospodarczych** w IV kwartale każdego z badanych lat wynikał łącznie z 1) działalności prowadzonej na terenie podregionu miasta Wrocławia, 2) w większości przez małe przedsiębiorstwa i mikroprzedsiębiorstwa, 3) w większości w sekcjach działalności produkcyjnych i budowlanych,

- **spadkowy trend nastrojów gospodarczych** w I kwartale każdego z badanych lat wynikał łącznie z 1) działalności prowadzonej na terenie podregionów legnicko głogowskiego, jeleniogórskiego i miasta Wrocław, 2) w większości przez przedsiębiorstwa średnie i duże, 3) w większości przypadków w sekcjach działalności usługowej i handlowej.

Wahania zarówno koniunktury regionalnej, jak i krajowej wykazują zmienny charakter o przebiegu sinusoidalnym. Krzywa cyklu koniunkturalnego dla Dolnego Śląska od 2013 do 2016 roku nie zawsze w tym samym czasie co dla Polski wyznacza momenty przełamań spowolnienia gospodarczego w ożywienie i odwrotnie. W pierwszej połowie 2013 roku wskaźnik PMI dla Polski pokazywał negatywne nastroje wśród przedsiębiorców (poniżej 50 pkt.), a ożywienie gospodarcze dało się zaobserwować dopiero od lipca tego roku. Na Dolnym Śląsku dobry poziom koniunktury odnotowano już pod koniec czerwca 2013 roku (SWK na poziomie 8-10%). W III kwartale 2014 roku wskaźnik PMI Polski spadł do poziomu poniżej 50 pkt., a następnie do końca roku sukcesywnie wzrastał. Na Dolnym Śląsku ożywienie gospodarki nastąpiło już w II kwartale tego roku, kiedy wartość SWK od poziomu 6% sukcesywnie do końca roku rosła, osiągając w IV kwartale poziom 16%. W 2015 roku cykl koniunktury dla Dolnego Śląska i Polski układał się podobnie, a pod koniec tego roku nastąpiło osłabienie gospodarki zarówno w kraju, jak i w województwie (okres wyborów parlamentarnych). Był to jedyny rok, w którym obydwie cykle wykazywały zgodny dla Polski i Dolnego Śląska przebieg w czasie. W roku 2016 SWK Dolnego Śląska pokazywało w I kwartale osłabienie koniunktury. Badania koniunktury Polski wykazały tendencje spadkowe kwartał później, tj. od II kwartału 2016 roku. Momenty przejścia stanów recesji koniunktury w okresy jej ożywienia i odwrotnie ujawniły wyprzedzające tendencje zmian koniunktury na Dolnym Śląsku w stosunku do krajowych. Własny cykl koniunktury regionu może świadczyć o częściowej niezależności gospodarczej województwa dolnośląskiego.

STRESZCZENIE

6

STRESZCZENIE

Województwo dolnośląskie od lat zajmuje czołowe lokaty w gospodarczych rankingach w Polsce. Dogodna lokalizacja, rozwinięta infrastruktura transportowa, bogactwo surowców naturalnych, walory przyrodnicze oraz otwarcie na inwestorów sprawiają, że jest ono jednym z atrakcyjniejszych i dynamiczniej rozwijających się regionów Polski. Jednym z podstawowych mierników służących ocenie kondycji gospodarki jest produkt krajowy brutto (PKB). W 2014 roku wynosił on na Dolnym Śląsku 145,5 mln zł, co stanowiło 8,5% wartości PKB całego kraju i dawało regionowi 4. miejsce wśród województw, a w porównaniu z 2010 rokiem jego wartość wzrosła o 18%, czyli o blisko 22,2 mln zł. Trend ten był charakterystyczny również dla Polski ogółem (wzrost o 19%), co w konsekwencji nie przyniosło regionowi wzrastającego udziału w tworzeniu PKB w kraju. Wartość dodana brutto ogółem (WDB), która w 2014 roku na Dolnym Śląsku wyniosła 129 mln zł, stanowiła 8,5% WDB dla kraju i uplasowała region również na 4. miejscu wśród 16 województw. Sytuacja pod tym względem prezentuje się korzystniej w przeliczeniu obu tych wartości na 1 mieszkańca Dolnego Śląska.

Pod względem zarówno PKB, jak i WDB per capita województwo zajęło 2. miejsce w kraju (z wartościami odpowiednio – 50 031 zł/os. i 44 371 zł/os.), osiągając w obu przypadkach 112% średniej krajowej. PKB na mieszkańca na Dolnym Śląsku według standardów siły nabywczej (PPS) wynosiło w 2014 roku 75,6% średniej UE-28. Jedynym regionem w kraju, który wypadł lepiej w tym porównaniu było miasto stołeczne Warszawa (108,4%). W tym samym czasie sąsiadujący z województwem dolnośląskim region niemiecki – Drezno osiągnął 94,7% średniej UE-28, a regiony czeskie: Střední Morava – 70,1% i Severovýchod – 69,7%. Wydajność pracy, określana jako wartość dodana brutto wyrażona w euro w cenach bazowych na osobę zatrudnioną w 2014 roku, wynosiła na Dolnym Śląsku 54% średniej UE-28. Należy jednak nadmienić, że w żadnym z regionów państw członkowskich, które przystąpiły do UE w 2004 roku lub później, poziom wartości dodanej brutto na osobę zatrudnioną nie przekroczył średniej dla UE-28. Stolica Polski wypracowała w 2014 roku aż 61% tej średniej UE-28, natomiast sąsiadujący z województwem dolnośląskim region niemiecki Drezno – 89%, a regiony czeskie: Střední Morava – 45%

i Severovýchod – 44%. Koszty zatrudnienia, które wiążą się ze wskaźnikiem wartości dodanej brutto, w 2014 roku również zaklasyfikowały Dolny Śląsk na 4. miejscu wśród regionów z wartością 55 mln zł. Nadmienić należy również, że koszty te stale wzrastają i od 2010 roku zwiększyły się aż o 22,2%, a zmiana ta była jedną z najwyższych w kraju – 2. miejsce po województwie wielkopolskim (22,5%). Wraz z rosnącymi kosztami zatrudnienia sukcesywnie wzrastają dochody pierwotne brutto w sektorze gospodarstw domowych, zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2014 roku wynosiły one ogółem na Dolnym Śląsku 87 948 mln zł, czyli 30 239 zł na 1 mieszkańca, i klasyfikowały region odpowiednio na 5. i 4. miejscu w kraju. W 2013 roku w odniesieniu do średniej w Unii Europejskiej standard siły nabywczej w zakresie spożycia (PPCS) na osobę, który uwzględnia różnice w cenach między regionami, kształtował się na Dolnym Śląsku na poziomie 12 104 PPCS, czyli poniżej średniej europejskiej wynoszącej 17 654 PPCS. Był on jednak wyższy niż średni standard siły nabywczej w zakresie spożycia na osobę sąsiadujących z województwem dolnośląskim regionów czeskich: Severovýchod (11 656 PPCS) i Střední Morava (11 092 PPCS). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na Dolnym Śląsku wynosiło w 2015 roku 4 204,24 zł i było o 53,36 zł wyższe od średniej krajowej. Województwo zajmowało pod tym względem 3. miejsce w kraju po województwach mazowieckim (5 094,46 zł) i śląskim (4 221,45 zł). W 2015 roku na Dolnym Śląsku utworzono 47,9 tys. nowych miejsc pracy, co stanowiło 8% miejsc pracy utworzonych w kraju (5. miejsce wśród województw). Co istotne, pod względem liczby ofert pracy Dolny Śląsk plasuje się na 2. miejscu w kraju, po województwie śląskim.

W regionie działalność prowadzi 357 102 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (5. miejsce w kraju, 8,5% podmiotów gospodarczych w kraju) oraz 235 346 osób fizycznych (5. miejsce, 7,9% w kraju). W województwie przypada więc 1 230 podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności, czyli znacznie powyżej średniej krajowej wynoszącej 1 089, co klasyfikuje je na 3. miejscu wśród województw. Najwyższy wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności odnotowano w Karpaczu (7 954 podmiotów) i był on ponad sześciokrotnie

wyższy niż średnio w województwie dolnośląskim. Kolejne gminy z wysokim poziomem przedsiębiorczości to Szczawno-Zdrój (2 025) i Szklarska Poręba (1 920), czyli gminy o dużych walorach turystycznych. Poza wyżej wskazanym obszarem na tle województwa wyróżnia się pas aktywności gospodarczej przebiegający z północy na południe – od powiatu trzebnickiego do kłodzkiego. Jego centrum stanowi stolica województwa, skupiająca 31,7% podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na terenie województwa, która z wartością 1 781 podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców plasuje się na 3. miejscu w regionie. W 50 gminach na terenie województwa zarejestrowanych jest jednak mniej niż 500 podmiotów gospodarczych ogółem.

Na Dolnym Śląsku, podobnie jak w całym kraju, dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób. Ich udział 96,4% w ogóle podmiotów gospodarczych w regionie w 2015 roku plasuje województwo dolnośląskie na 1. miejscu w kraju, przy średniej krajowej wynoszącej 95,7%. Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie należy do sektora prywatnego (96% ogółu), w tym 70% stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Blisko 80% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w miastach. W strukturze gospodarczej regionu największą grupę tworzą podmioty prowadzące pozostałą działalność i usługi (79,1%), a następnie związane z przemysłem i budownictwem (blisko 20%). Podmioty gospodarcze związane z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem stanowią 1,4% ogółu podmiotów gospodarczych w regionie. Najwięcej podmiotów gospodarczych na Dolnym Śląsku, zarówno w 2010 roku, jak i w 2015 roku, prowadziło działalność związaną z handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G – 23,8% podmiotów gospodarczych w regionie). W stosunku do średnich wartości dla kraju na Dolnym Śląsku odnotowano zwiększony udział podmiotów prowadzących działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L – Dolny Śląsk 11,2%, Polska 5,6%). W latach 2010-2015 największy procentowo wzrost liczby podmiotów gospodarczych w województwie, bo aż o 129%, odnotowano w sekcji D związanej z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do

układów klimatyzacyjnych. Natomiast największy spadek liczby podmiotów odnotowano w zakresie podmiotów gospodarczych związanych z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (sekcja A – spadek liczby podmiotów o 27%). O niskiej aktywności przedsiębiorców rynku rolno-spożywczego na Dolnym Śląsku świadczy również udział nowo zarejestrowanych podmiotów tego typu działalności w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów. W 2015 roku wyniósł on zaledwie 0,5% i był niższy o 0,2 p.p. od udziału odnotowanego w 2010 roku. W latach 2012-2015 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła natomiast o 1,4% i w 2015 roku wynosiła 235 346 osób, co plasowało region na 5. miejscu w kraju. Najwięcej osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą związaną z handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle w ramach sekcji G (26,8%). Największy wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w analizowanym okresie odnotowano w ramach sekcji M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Pod względem indywidualnej działalności obszarem o wysokiej aktywności mieszkańców jest przede wszystkim Wrocław wraz z gminami podmiejskimi – obszar ten wyraźnie dominuje nad pozostałymi jednostkami regionu. Wyróżnia się również obszar w sąsiedztwie Jeleniej Góry – gminy o funkcji turystycznej z dużą liczbą podmiotów gospodarczych i znaczną aktywnością gospodarczą mieszkańców, Legnica wraz z sąsiednimi gminami oraz jednostki miejskie i jednostki położone w miejscach atrakcyjnych turystycznie (np. gminy uzdrowiskowe). Odwrotna sytuacja występuje natomiast w północnej części województwa, gdzie liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą osiąga najniższe wartości. W 2015 roku w województwie dolnośląskim liczba osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej wynosiła w regionie 121 756 osób i jednostek, i corocznie wzrastała. W regionie w 2015 roku działalność prowadziło również około 5,5 tys. przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. Województwo plasowało się na 3. miejscu w kraju z liczbą 7,8 inwestorów zagranicznych na 10 tys. mieszkańców, powyżej średniej krajowej wynoszącej 6,8. Nadmienić należy również, że Dolny Śląsk dysponuje najwięk-

szą w Polsce liczbą obszarów specjalnych stref ekonomicznych (SSE) i miejsc dostępnych pod inwestycje. W regionie funkcjonują cztery SSE: kamiennogórska, legnicka, tarnobrzeska i wałbrzyska. Wszystkie działają również w obszarze aglomeracji wrocławskiej.

Wykonana analiza PIT i CIT płatników na Dolnym Śląsku pozwoliła na określenie potencjału gospodarczego województwa na poziomie gmin. Stwierdzono, że działalność gospodarcza dająca największy podatek należny generowana jest w obrębie aglomeracji wrocławskiej (3 244 mln zł) i Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego (1 018 mln zł). Analiza dochodów na 1 mieszkańca z tytułu podatku należnego wykazała, że jest on około dwa razy większy w obszarze legnicko-głogowskim (ok. 13 000 zł) w stosunku do aglomeracji wrocławskiej (6 000 zł). Na terenie województwa wyróżniają się również dominujące ośrodki gospodarcze, takie jak Wrocław, Legnica i Głogów, co pokazuje, że rozwój województwa jest zgodny z ogólnymi tendencjami na świecie, gdzie działalność gospodarcza koncentruje się wokół dużych ośrodków miejskich. Dochody związane z działalnością gospodarczą (PIT 28, PIT-36L, CIT-8) nie zawsze są zbieżne z dochodami osób fizycznych (PIT-36, PIT-37). Przykładem jest gmina Jerzmanowa, która ma najwyższy podatek należny na osobę fizyczną (PIT 36 i PIT-37), a działalność gospodarcza klasyfikuje ją dopiero na 96. miejscu w regionie (PIT 28, PIT-36L i CIT-8).

Prowadzone przez Instytut Rozwoju Terytorialnego od 2014 roku do 2016 roku Badania Koniunktury Dolnego Śląska (BKDŚ) ujawniły podobieństwa w przebiegu cyklu koniunkturalnego w określonych okresach roku. Zaobserwowano zwykły trend kształtowania się nastrojów gospodarczych regionu na przełomie IV kwartału poprzedniego roku i I kwartału nowego roku, wskazujący na ekspansję cyklu koniunktury w tym czasie (z wyłączeniem roku wyborczego). Wyniki prowadzonych BKDŚ wykazały jednocześnie spadkową tendencję zachowań gospodarki województwa na przełomie I i II kwartału roku. W okresach tych rokrocznie od 2014 roku do 2016 roku dało się zaobserwować wyraźną recesję koniunktury regionu, po której na przełomie II i III kwartału następowała faza jej ożywienia. Zaobserwowane trendy pokrywają się z przebiegiem cyklu koniunkturalnego

obserwowanego na Dolnym Śląsku przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu w ciągu dwóch wcześniejszych lat i pokazują umiarkowany w tych okresach puls gospodarki regionu od 2012 roku. W toku prowadzonych badań dostrzeżono również wyraźny wpływ sytuacji politycznej w kraju na wahania nastrojów gospodarki województwa oraz synergię wahań koniunktury Dolnego Śląska z wahaniami koniunktury krajowej. Warto odnotowania jest wyprzedzający sygnał zmienności koniunktury na Dolnym Śląsku w stosunku do koniunktury krajowej.

**Wyższa Szkoła Bankowa
we Wrocławiu**

